

Dubrovačko-neretvanska županija

**Županijska razvojna strategija
Dubrovačko-neretvanske županije 2016.–2020.**

NACRT

Dubrovnik, 27. srpnja 2016.

Sadržaj

POPIS KRATICA	5
UVOD	6
I. ANALIZA STANJA	7
1. POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA.....	7
1.1. Položaj i administrativni ustroj Dubrovačko-neretvanske županije.....	7
1.2. Prirodna obilježja	10
Osnovna klimatska i reljefna obilježja	10
Osnovna obilježja vegetacije i faune	10
Osnovna hidrološka obilježja.....	12
1.3. Kulturna baština	13
2. STANOVNIŠTVO	18
2.1. Broj stanovnika i promjene, gustoća naseljenosti, depopulacija	18
2.2. Prirodno i opće kretanje stanovništva	20
2.3. Dobna i spolna struktura stanovništva	22
2.4. Obrazovna struktura	24
3. DRUŠTVENE DJELATNOSTI.....	28
3.1. Odgoj i obrazovanje	28
Predškolski odgoj.....	28
Osnovnoškolsko obrazovanje.....	29
Srednjoškolsko obrazovanje.....	30
Visokoškolsko obrazovanje	31
3.2. Znanost	34
3.3. Zdravstvo i socijalna skrb	37
Zdravstvo.....	37
Socijalna skrb.....	40
3.4. Kultura, sport i rekreacija.....	45
Kultura.....	45
Sport i rekreacija	49
3.5. Civilno društvo	50
4. GOSPODARSTVO	55
4.1. Dinamika i struktura gospodarstva	55
4.2. Gospodarska kretanja	60
Poslovanje poduzeća	60
Učinkovitost gospodarstva	61
Položaj lokalnih gospodarstava	64
Gospodarska snaga	66
Izravna inozemna ulaganja	66
Vanjska trgovina	67
4.3. Obrtništvo	67
4.4. Glavni gospodarski sektori	70
Turizam.....	70
Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura	78
Prerađivačka industrija.....	83
Graditeljstvo i rudarstvo.....	86
4.5. Poduzetnička potporna infrastruktura i usluge	87
4.6. Tržište rada	89
Nezaposlenost.....	89
Zaposlenost	95

5. STANJE U PROSTORU/OKOLIŠU	101
5.1. Zaštita okoliša i prirode	101
5.2. Infrastruktura	111
Infrastruktura za gospodarenje otpadom	111
Infrastruktura vodno-gospodarskog sustava	112
Infrastruktura prometnog sustava	115
Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost	122
Infrastruktura energetskog sustava	124
6. INSTITUCIONALNI KAPACITETI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM	128
6.1. Upravna tijela Županije	128
6.2. Regionalne i lokalne razvojne agencije	131
6.3. Ostali akteri u upravljanju razvojem	133
6.4. Međunarodna suradnja	134
7. USPOREDBA KONKURENTNOSTI DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE U ODREĐENIM PODRUČJIMA U ODNOSU NA HRVATSKU, PROSJEK ODABRANIH ZEMALJA EU-A, NJEMAČKU, SLOVAČKU, BUGARSKU I MAĐARSKU	135
II. SWOT ANALIZA	143
III. STRATEŠKI OKVIR	155
3.1. Vizija i strateški ciljevi	155
3.2. Opis ciljeva, prioriteta i mjera	158
3.2.1. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 1.	158
Cilj 1. Povećati konkurentnost i uspostaviti održivi gospodarski rast i razvoj.....	158
Prioritet 1.1. Unapređenje poslovnog okruženja za malo i srednje poduzetništvo	159
Mjere za prioritet 1.1.	160
Prioritet 1.2. Diverzifikacija gospodarstva razvojem ključnih gospodarskih djelatnosti i poticanjem investicija	164
Mjere za prioritet 1.2.	165
Prioritet 1.3. Znanje i inovacije u funkciji gospodarskog razvoja.....	170
Mjere za prioritet 1.3.....	170
3.2.2. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 2	173
Cilj 2. Održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom	173
Prioritet 2.1. Unapređenje infrastrukture	175
Mjere za prioritet 2.1.	176
Prioritet 2.2. Zaštita okoliša i upravljanje prostorom	182
Mjere za prioritet 2.1.	183
Prioritet 2.3. Održivo upravljanje ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno- povijesnom baštinom.....	186
Mjere za prioritet 2.3.	187
3.2.3. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 3	191
Cilj 3: Poboľjšati kvalitetu života i osnažiti institucionalni kapacitet, ljudski i društveni kapital	191
Prioritet 3.1. Unapređenje kvalitete i dostupnosti društvenih usluga te poticanje demografske obnove	193
Mjere za prioritet 3.1.	194
Prioritet 3.2. Osiguranje zapošljivosti i prilagodbe obrazovanja potrebama gospodarstva	203
Mjere za prioritet 3.2.	203
Prioritet 3.3. Jačanje institucionalnog kapaciteta i participativnosti	207
Mjere za prioritet 3.3.	208
3.3. Mjere zaštite okoliša prema Strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko-neretvanske županije	211
IV. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU	218
V. PRAĆENJE I VREDNOVANJE.....	227
VI. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO	228
VII. HORIZONTALNA NAČELA	231
VIII. STRATEŠKI PROGRAMI, GLAVNI STRATEŠKI RAZVOJNI PROJEKTI DO 2020.....	232
Prilog 1.: Članovi Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Dubrovačko –neretvanske županije 2016.-2020.	240

Koordinatori podskupina Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Dubrovačko–neretvanske županije 2016.-2020.:	241
Prilog 2.: Članovi Partnerskog vijeća Dubrovačko – neretvanske županije.....	242
Prilog 3.: Popis tablica.....	244
Prilog 4.: Popis slika	248

POPIS KRATICA

DNŽ	Dubrovačko-neretvanska županija
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EM	Ekološka mreža
ESI fondovi	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
FR	Funkcionalna regija
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
ICT/IKT	Informacijske i komunikacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MSP	Mali i srednji poduzetnici
NATURA 2000	Područja ekološke mreže u Republici Hrvatskoj
OPG	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva
PP DNŽ	Prostorni plan Dubrovačko neretvanske županije
PRR	Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.
PUR	Program ukupnog razvoja grada/općine
PV	Partnersko vijeće
RH	Republika Hrvatska
SPUO	Strateška studija o utjecaju na okoliš Županijske razvojne strategije Dubrovačko – neretvanske županije do 2020. godine
SPR	Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030.
SWOT analiza	Analiza snaga, slabosti prilika i prijetnji
TZ	Turistička zajednica
ŽRS DNŽ	Županijska razvojna strategija Dubrovačko neretvanske županije
UO DNŽ	Upravni odjel Dubrovačko neretvanske županije

UVOD

Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske 2016.-2020., čiji je ovo nacrt za javnu raspravu, temeljni je i sveobuhvatni strateški dokument koji, polazeći od razvojnih resursa i potencijala te ostvarenih postignuća, utvrđuje smjernice budućeg gospodarskog i sveukupnog razvoja, kako željenog tako mogućeg i potrebnog.

Strategiju treba shvatiti i koristiti kao sredstvo, alat, koji može pomoći pri usmjeravanju razvojnih procesa u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kako bi se poboljšali uvjeti za održivi, društveno kohezivni i pametni razvoj, za povećanje sveukupne županijske konkurentnosti i, u konačnici, za postizanje bolje kvalitete življenja i zadovoljstva svih njezinih stanovnika. Strategija omogućuje jačanje kapaciteta županijskih institucija i drugih nositelja razvoja za pripremu i provedbu razvojnih intervencija, razvojnih projekata kao i za bolje korištenje financijskih sredstava i drugih resursa iz fondova Europske unije (EU), državnog, ali i vlastitog proračuna, te iz privatnih i drugih izvora.

Strategija je izrađena sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija koje je propisalo Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova (rujan 2015.) i Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14). Strategija sadrži: analizu stanja; prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala - SWOT analizu; strateški okvir – viziju, strateške ciljeve, prioritete i mjere; politiku prema teritorijalnom i urbanom razvoju; praćenje i vrednovanje; partnerstvo; horizontalna načela. Financijski okvir i akcijski plan provedbe bit će izrađen kao zaseban dokument izravno povezan s godišnjim proračunom i planom razvojnih programa Dubrovačko-neretvanske županije. Tijekom izrade Strategije provodilo se prethodno vrednovanje i izrađena je studija Strateška procjena utjecaja na okoliš.

Strategija je usklađena s Operativnim programom konkurentnosti RH, Operativnim programom Učinkoviti ljudski potencijali RH 2014.-2010. i Programom ruralnog razvoj RH. Također je usklađena s glavnim nacionalnim sektorskim strategijama kao i sa županijskim prostornim planom, sektorskim strategijama i drugim planskim dokumentima Dubrovačko-neretvanske županije.

Za izradu Strategije osnovana je Radna skupina sa četiri podskupine: za gospodarstvo, infrastrukturu i okoliš, društvene djelatnosti te upravljanje razvojem. Radna skupina je pripremala analitičke podloge te je kroz radionice i konzultacije usuglašavala i utvrđivala prijedloge strateških ciljeva, podciljeva i razradu mjera te razvojne projekte. U skladu sa Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija osnovano je Partnersko vijeće Dubrovačko-neretvanske županije. Organizaciju i koordinaciju svih aktivnosti izrade Strategije provodila je Regionalna razvojna agencija DUNEA, čiji su stručnjaci sudjelovali u izradi pojedinih dijelova Strategije i završnog nacrta dokumenta. Stručno vodstvo i pomoć u izradi Strategije pružili su stručnjaci Instituta za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) iz Zagreba.

I. ANALIZA STANJA

1. POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA

1.1. Položaj i administrativni ustroj Dubrovačko-neretvanske županije

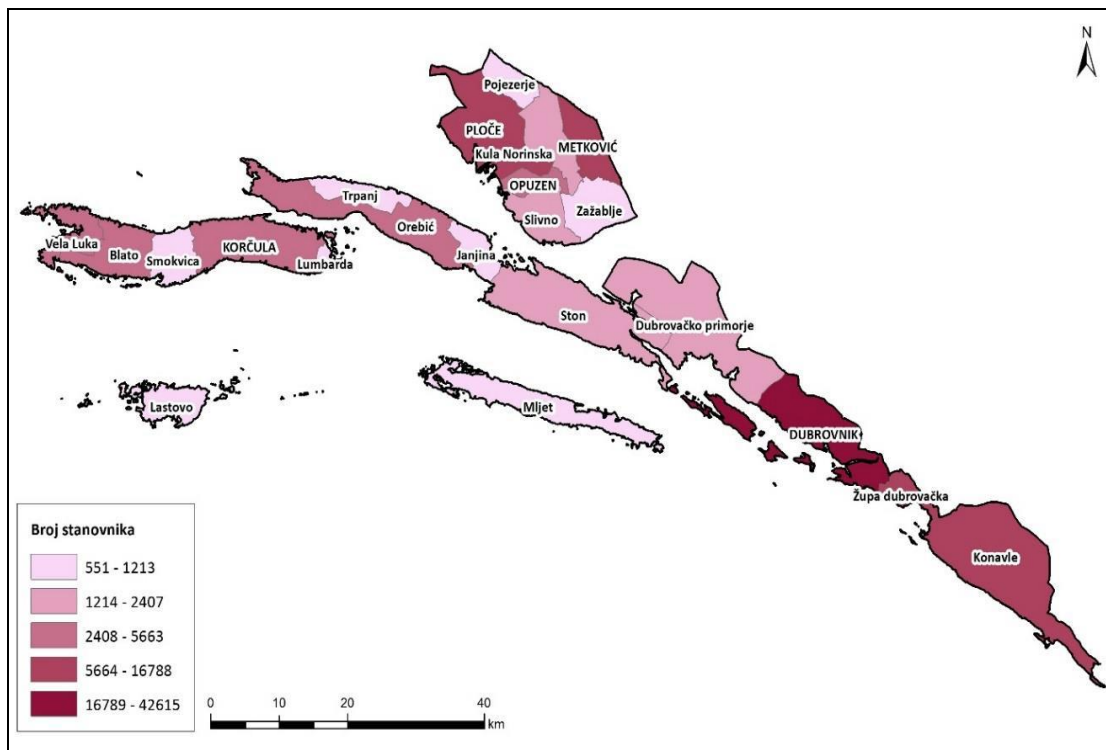
Dubrovačko-neretvanska županija najjužnija je županija u Republici Hrvatskoj, smještena periferno i najudaljenija od središta, Grada Zagreba.

Obalni pojas je uzak i nehomogen te planinskim masivom odvojen od unutrašnjosti. Na području Neum – Klek kopneni teritorij DNŽ-a razdvojen je državnom granicom s Bosnom i Hercegovinom, a samo na području Donjoneretvanske doline ima prirodnu vezu s unutrašnjosti i spoj prema sjeveru sve do panonskoga dijela Hrvatske, čime je geoprometno u nepovoljnijem položaju u odnosu na sve druge hrvatske županije.

Današnji teritorij Županije velikim je dijelom područje uz državnu kopnenu ili morsku granicu. Teritorijalno more koje pripada Županiji gotovo je dvostruko veće od kopnenog dijela, ali s obzirom na to da se gospodarska zona na moru proteže do središnjeg dijela Jadrana, površina akvatorija Dubrovačko-neretvanske županije znatno je veća i čini oko 80% ukupnog područja Županije. DNŽ graniči u kopnenom dijelu s Bosnom i Hercegovinom (većina teritorija) te Crnom Gorom. Državna je granica teritorijalnog mora (morska granica) s Crnom Gorom (u Općini Konavle), Bosnom i Hercegovinom (područje oko Neuma) te Italijom.

Županija kopnom i morem graniči sa Splitsko-dalmatinskom županijom i sastavni je dio NUTS II statističke regije Jadranska Hrvatska.

Slika 1. Položaj, gradovi i općine i broj stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije

Izvor: Strateška studija o utjecaju na okoliš Županijske razvojne strategije Dubrovačko – neretvanske županije do 2020. godine

Dubrovačko-neretvanska županija ukupne je površine 9.272,37 km² (10,32% ukupne površine Hrvatske), od čega je 1.782,49 km² (3,1% površine RH) kopneni dio, a 7.489,88 km (80,78% površine Županije ili 23% mora Republike Hrvatske) morski dio. Obalna je duljina Županije 1.024,63 km.

Tablica 1. Prikaz vrsta površine Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na iste površine u RH

Vrsta površine	Površina RH, km ²	Dužina državne granice, km	Površina Županije, km ²	Duljina državne granice u Županiji, km	Duljina granice Županije ukupno, km	% površine u odnosu na Republiku Hrvatsku
Kopneni dio	56.609	950	1.782	164	189	3,15
Morski dio	33.200	2.028	7.489,	253	372	22,56
Ukupno	89.809	2.978	9.272	417	561	10,32

Izvor: DNŽ, 2015.

Prema veličini površine DNŽ zauzima šesnaesto mjesto među dvadeset hrvatskih županija i Gradom Zagrebom dok prema veličini površine mora zauzima prvo mjesto. Prema broju stanovnika na 14. je mjestu. U skupini sedam županija koje čine Jadransku Hrvatsku DNŽ ima najmanju površinu, a prema broju stanovnika na petom je mjestu.

Tablica 2. Položaj Dubrovačko-neretvanske županije u RH prema površini i broju stanovnika

	Površina (km ²)	Rang	Broj stanovnika 2011.	Rang	Broj stanovnika po km ²
RH	56.594	-	4.284.889	-	75,7
Kontinentalna Hrvatska	31.889	-	2.872.954	-	90,1
Jadranska Hrvatska	24.705	-	1.411.935	-	57,2
DNŽ	1.781	16	122.568	14	68,8

Izvor: DSZ, obrada HGK

Županija se sastoji od dviju osnovnih funkcionalnih i fizionomskih cjelina: uskog uzdužnog obalnog područja s nizom pučinskih i bližih otoka te prostora Donje Neretve s gravitirajućim priobalnim dijelom. Obala, otoci i prostor Donje Neretve razlikuju se prema osnovnim prirodnim, gospodarskim i kulturnim obilježjima. Posebno valja naglasiti da Županija ima najveći akvatorij s najvećim dubinama mora u Hrvatskoj. Taj akvatorij je vrijedan razvojni resurs i potencijal ne samo za Županiju nego i za čitavu Hrvatsku ali ujedno i prostor koji zahtjeva sustavne i učinkovite mjere javnih politika za zaštitu i održivo korištenje.

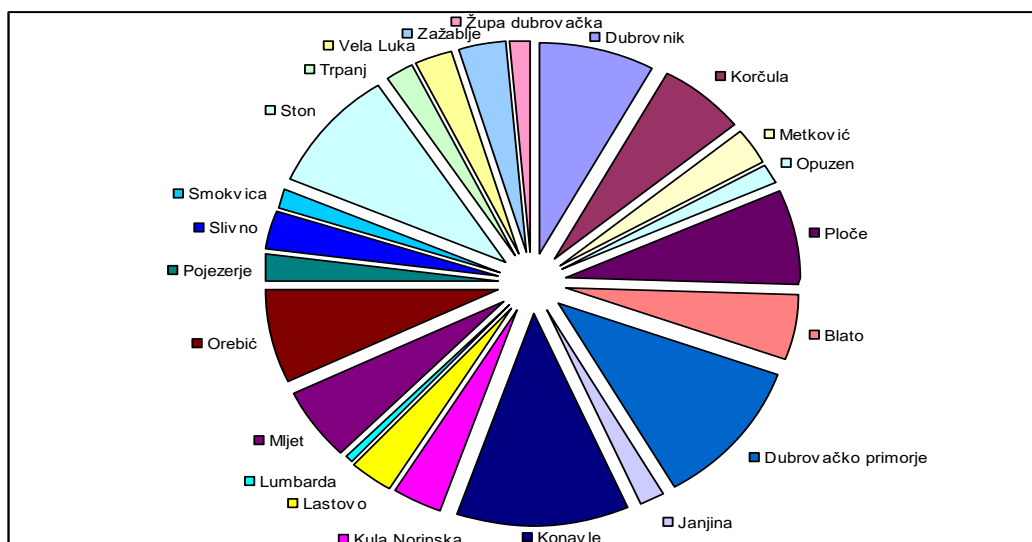
U otočnom području nalaze se 223 otoka, otočića, hridi i grebena te veličinom drugi hrvatski poluotok Pelješac. Najznačajniji naseljeni otoci su Korčula, Mljet, Lastovo i skupina Elafitskih otoka kojoj pripada i Koločep, najjužniji naseljeni hrvatski otok.

U administrativnom pogledu Županija je organizirana u 22 jedinice lokalne uprave i samouprave odnosno 5 gradova (Dubrovnik, Korčula, Ploče, Metković i Opuzen) i 17 općina (Blato, Dubrovačko Primorje, Janjina, Konavle, Kula Norinska, Lastovo, Lumbarda, Mljet, Orebić, Pojezerje, Slivno, Smokvica, Ston, Trpanj, Vela Luka, Zažablje i Župa dubrovačka). Županijsko središte nalazi se u Gradu Dubrovniku.

Najveću površinu među gradovima Županije imaju Dubrovnik (8,03%) i Ploče (7,27%), a najmanju Opuzen (1,35% površine DNŽ-a).

Od 17 općina, najveću površinu u DNŽ-u imaju Konavle (11,79%) i Ston (9,52%), a najmanju Lumbarda (0,60%) i Župa dubrovačka (1,28% površine DNŽ-a). Odnos veličine površine ostalih gradova i općina dan je u sljedećem grafičkom prikazu.

Slika 2. Odnos površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Izvor: DNŽ

Tablica 3. Površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

GRAD / OPĆINA	POVRŠINA U ODNOSU NA DNŽ (%)	GRAD / OPĆINA	POVRŠINA U ODNOSU NA DNŽ (%)
Dubrovnik	8,03	Lumbarda	0,60
Korčula	6,31	Mljet	5,58
Metković	2,86	Orebić	7,35
Opuzen	1,35	Pojezerje	1,88
Ploče	7,27	Slivno	2,96
Blato	3,74	Smokvica	2,45
Dubrovačko primorje	11,09	Ston	9,52
Janjina	1,69	Trpanj	2,02
Konavle	11,79	Vela Luka	2,41
Kula Norinska	3,41	Zažablje	3,42
Lastovo	2,96	Župa dubrovačka	1,28

Izvor: Izmjene i dopune Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije, Županijski zavod za prostorno uređenje Dubrovnik, 2010.

1.2. Prirodna obilježja

Osnovna klimatska i reljefna obilježja

Dubrovačko-neretvanska županija ima sve značajke sredozemne klime. Ljeta su vruća s razdobljima suše, a ostala godišnja doba s obilnijim oborinama i umjerenim temperaturama. Prosječna je godišnja temperatura u Županiji 16,5 °C. U srpnju i kolovozu penje se do 34 °C, a zimi temperatura rijetko padne ispod 0 °C, osim katkada na područjima izloženim jakoj buri.

Najviše je oborina krajem jeseni i početkom zime (za prosinac je prosjek oko 200 mm/m²), a ljeta su uglavnom obilježena dugim sušnim razdobljima. Sunčanih je dana prosječno godišnje 106-111, oblačnih 87-101. Najučestaliji su vjetrovi jugo (do 30%), bura (do 29%), maestral (do 24%) i levant (do 15%).

Područje je to složene tektonske građe, posebice u obalnom dijelu u kojem se razlikuje nekoliko tektonskih jedinica: paraautohtoni krš, visoki krš i dalmatinski otoci. Osnovna značajka je velika tektonska aktivnost – boranje, rasjedanje, navlačenje i ljuskanje što uzrokuje značajnu potresnu aktivnost.

Delta Neretve izgrađena je od aluvijalnih nanosa. Zbog visoke razine podzemne vode velike površine još uvijek pokrivaju zamuljeni močvarni, povremeno plavljeni tereni. Zaštitom tla od plavljenja i melioracijskom odvodnjom stvorene su velike površine obradivoga tla što predstavlja potencijal za daljnji razvoj poljoprivrede na području Županije. Korišteno poljoprivredno zemljište Županije iznosi 7.243,73ha ili 0,7% ukupnog iskoristivog poljoprivrednog zemljišta Hrvatske. No, usprkos maloj površini iskoristivog zemljišta Županija ima odlične mogućnosti za proizvodnju određenih poljoprivrednih kultura, posebice u dolini Neretve i to prije svega onih kultura koje ne traže izrazito velike površine za sadnju (voće i povrće, vinova loza, masline).

Vapnenačko-dolomitski sastav otoka prouzročio je poroznost terena, pa na njima nema površinskih tokova ni izvora. Atmosferska voda ponire u dubinu, a zbog antiklinalne građe otoka ponovno se pojavljuje uz obalu i ispod površine mora u obliku podmorskih izvora ili vrulja.

Osnovna obilježja vegetacije i faune

Prema vegetacijskim obilježjima područje DNŽ-a pripada eumediteranskoj zoni jadranske provincije mediteranske regije u kojoj se, kao klimazonalna vegetacija, razvija šumska zajednica hrasta crnike (česvine) i crnoga jasena. Neka mjesta niske obale prekrivena su bujnim sastojinama šuma alepskog bora. Vazdazelena klimazonalna šumska vegetacija na tom je području obično razvijena na dubokim i slabo posmeđenim crvenicama. Na područjima više nadmorske visine zastupljeniji su listopadni elementi, pa spomenutu zajednicu postupno smjenjuje šuma hrasta i graba, koja uglavnom nigdje nije sačuvana kao visoka šuma.

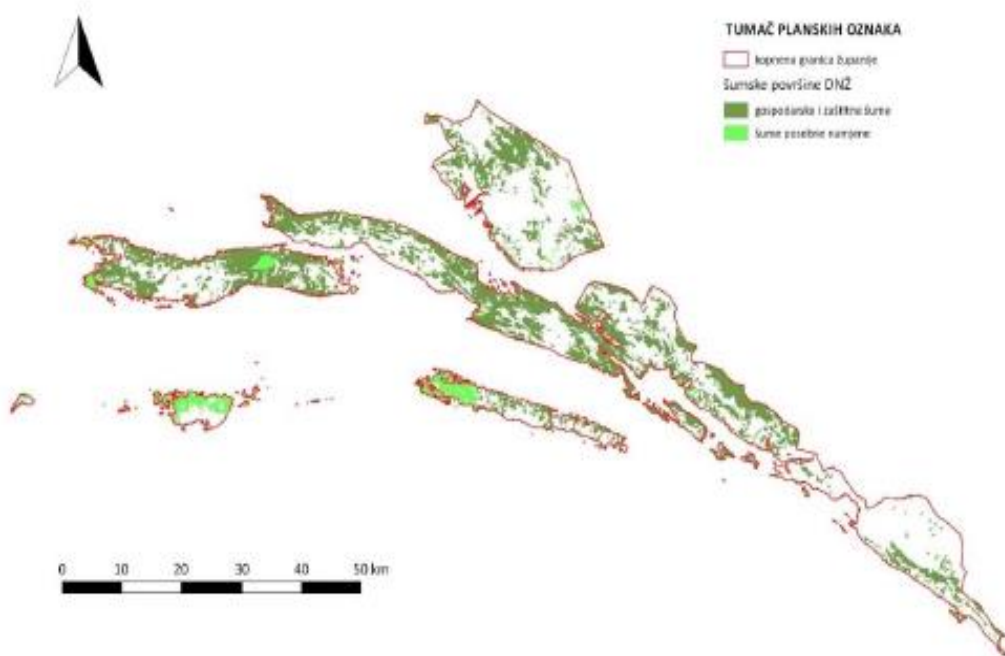
Degradacijom šuma crnike nastaje prvo istoimena zajednica makije crnike, a zatim i heliofilne zajednice gariga (bušika). Većinom se razvijaju na plićoj podlozi, neznatno na dubljim tlima. Pretežan dio gariga tog područja pripada zajednicama resike i kapinike te vazdazelenim garizima ružmarina i sivog bušinca.

Prostrano područje visoke obale uvjetuje svojstvene biljne zajednice. Halofilna vegetacija obrubljuje gotovo čitavu obalu, a izostaje u nekim naseljenim mjestima (Luka Šipanska, Suđurađ). Na istočnoj, blagoj i niskoj obali većine otoka taj je rub širok tek 2-3 m, a na zapadnoj, najčešće strmoj i visokoj, zauzima desetak i više metara. Unutrašnjost otoka Lopuda, poglavito Šipana, prekrivena je travnjačkom vegetacijom, bilo da predstavlja kamenjarski pašnjak, travnati pokrov u masliniku ili livadu košanicu. Na

južnim, visokim stijenama uz more otoka Lokruma, Koločepa, Lopuda i Šipana, u vegetacijskoj zoni divlje masline, prevladava uglavnom drvenasta mlječika.

Šume pokrivaju 40%, a šumsko područje 70% kopnenog područja DNŽ-a. Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta iznosi 127.835 hektara, od čega 55% čine degradacijski oblici šumskih sastojina (makije, garizi i šikare), 16,8% su neplodna šumska zemljišta, a samo 12,6% šume visokog uzgojnog oblika s godišnjim prirastom drvne mase od 1,3 do 6,0 m³/ha. (Prema podacima Hrvatskih šuma d.o.o). Većinu drvne mase na području Županije čine vrste alepski bor (*Pinus halepensis*), hrast crnika (*Quercus ilex*) i obični čempres (*Cupressus sempervirens*). Radi se o tipičnim mediteranskim i submediteranskim šumama male ili nikakve komercijalne vrijednosti s naglašenim općekorisnim funkcijama, prije svega ekološkim (zaštita od erozije, bujica i poplava) i socijalnim (turistička estetska, rekreacijska i zdravstvena).

Slika 3. Šumske površine na području Dubrovačko-neretvanske županije

Izvor: PP DNŽ

Omjer vlasništva nad šumama otprilike odgovara državnom prosjeku (78,4% šuma u državnom i 21,6% u privatnom vlasništvu). Državnim šumama na području Dubrovačko-neretvanske županije gospodari trgovačko društvo u vlasništvu Republike Hrvatske, Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Split putem svojih triju šumarija koje pokrivaju ukupno šesnaest gospodarskih jedinica. Šumama u privatnom vlasništvu na području DNŽ-a gospodare njihovi vlasnici/posjednici, a područje Županije podijeljeno je na gospodarske jedinice privatnih šuma.

Erozija tla te požari, posebice ljetnih mjeseci, predstavljaju znatnu ugrozu za opstanak autohtone vegetacije i uz to su jedan od glavnih uzročnika onečišćenja tla.

Negativan antropogeni utjecaj na šume, osobito na zdravstveno stanje i stabilnost, primjećuje se na gotovo svim šumskim površinama. U novije vrijeme predstavnici nekih općina upozoravaju da je potrebno provesti reviziju stanja šuma, posebno u sjevernom dijelu delte Neretve te revidirati ekološkogospodarske tipove šuma kao i bonitete staništa.

Kao najznačajnija prepreka kvalitetnom i održivom gospodarenju šumama prepoznat je problem nesustavnog i neadekvatnog gospodarenja privatnim šumama. Dodatan problem predstavljaju neriješeni imovinskopравни odnosi, pa se ne može sa sigurnošću tvrditi ni tko je nadležan za vođenje brige o šumama. U takvim šumama često nema protupožarnih putova, a ondje gdje ih ima drveće posječeno prilikom sječe ne uklanja se odmah već ostaje ležati pokraj puta i suši se, što povećava opasnost od izbijanja požara.

Među kopnenom faunom prednjače ptice sa zabilježenih 308 vrsta, koliko ih otprilike nastanjuje i donji dio rijeke Neretve. Zbog blage klime ondje obitava velik broj stanicarica, čak 115 gnjezdarica. Pretpostavlja se da je područje Županije zbog povoljnih ekoloških uvjeta, vodenih područja i udaljenih pučinskih otoka jedan od najvažnijih putova za selidbu ptica iz srednje i sjeveroistočne Europe prema Africi. Neretvansko je područje stoga uvršteno u Ramsarski popis močvara međunarodne važnosti i u projekt Bird Life International: Important Bird Areas in Europe. Također, otoci Mrkan, Bobara i Supetar zaštićeni su još od 1975. kao specijalni ornitološki rezervat.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije formirano je ukupno 31 lovište od kojih je 7 državnih, 22 zajednička (županijska) lovišta i 2 uzgajališta divljači (državna) te dvadesetak lovačkih udruga i društava ujedinijenih u Lovački savez Dubrovačko-neretvanske županije.

Najveći su problemi u lovstvu Dubrovačko-neretvanske županije degradacija i smanjenje staništa divljači uslijed neplanske izgradnje, slaba popunjenost populacija, tendencija podizanja nekih vrsta iznad ekološkog nosivog kapaciteta, nedovoljan nadzor i učestala pojava krivolova te nezadovoljavajuća organizacija lovne djelatnosti s obzirom na mogućnosti i turističku potražnju.

Osnovna hidrološka obilježja

Vodotoci

Neretva je najznačajnija rijeka Županije; to je najduža rijeka jadranskoga sliva koja tvori jedinstvenu i najveću deltu u ovom dijelu Europe kojom se ulijeva u Jadransko more. Osim glavnoga toka, koji je plovao do Metkovića (21 km), osnovicu tekućica tvori i Mala Neretva. Ona se odvaja od glavnoga toka s lijeve strane kod Opuzena. Zatvorena je branama kod Opuzena i na ušću zapadno od naselja Blaca. Plovna je za manja plovila.

Vodotoci su lijevoga zaobalja Neretve Mislina i Jezerača s izvorom u jezeru Kuti, koji nakon sastava prelaze u Prunjak koji se ulijeva u Malu Neretvu kod Opuzena.

Vodotoci su desnoga zaobalja Glibuša, Norin, Matica, Desanka i Crna rijeka. Desne su kotlina koja je izvorska zona gornjih horizonata (Vrgorskoga polja i Rastoka). Niz vrela smješten je na kontaktu doline s krašom, od kojih je najznačajniji Modro oko. Cijeli sliv sakuplja se u središnjem dijelu doline u Desanskom jezeru, a odatle otječe u Neretvu kroz rječicu Desanku i u Luku Ploče (jezero Vranjak) kroz Crnu rijeku. Novi kanal Luke Ploče smanjio je protok Crne rijeke, koja sada još manje osvježava jezero Birinu, pored koga se ulijeva u more.

Ostali važniji vodotoci u Županiji su: Rijeka dubrovačka – Ombl, koja izvire u Komolcu, dužina toka je 5,5 km nakon čega utječe u more sjeverno od Gruške luke; Rijeka Ljuta s izvorom pokraj Arbanasa u sjevernom dijelu Konavoskoga polja u čijem južnom dijelu dužine 6 km ponire te Rijeka Matic, vodotok Vrgorskoga polja.

Jezer

Regulacijski radovi na toku Neretve pred kraj 20. stoljeća te suvremeni melioracijski zahvati znatno su izmijenili broj i prostorni raspored jezera. Površina jezera hrvatskoga dijela delte prije melioracije iznosila je 1404 ha, a nakon melioracije 635 ha.

Najvažnija jezera prije melioracije bila su: Modrič, Glogačko jezero, Životina, Dragače, Timenica i Palinić. Danas još postoje Desansko jezero te jezera Vlaška, Parila i Kuti. Izvan aluvijalne ravnice pozornost privlače Baćinska jezera. Baćinska su jezera kriptodepresija, a sastoje se od pet povezanih jezera: Plitkoga jezera, Podgore, Očuše, Sladinca, Crniševa i odvojenoga jezera Vrbnika. Najprostranije je jezero Očuša (55,4 ha), a najveća dubina izmjerena je u Crniševu (31 m).

Unatoč blizini mora i propusnom kraškom terenu jezera su ispunjena slatkom vodom.

Podzemne vode

Pretežan dio županijskoga tla izgrađuju karbonatne stijene s dominantnom ulogom vapnenaca. Glavna je karakteristika kraškoga područja da sva oborinska voda koja padne na njih odmah ponire u podzemlje.

Poznata velika kraška vrela u Konavlima, Dubrovačkom primorju i dolini Neretve dobivaju vodu kroz propusno karbonatno zaleđe iz Popova polja i doline Trebišnjice. Osobito velike količine vode ističu se na tim vrelima tijekom vlažnoga razdoblja, kad se aktiviraju i brojne vrulje, osobito u Malostonskom zaljevu, u uvali Bistrini, na području između Dola i Slanoga te na području Konavala.

Najznačajnija vrela, koja su kaptirana za vodoopskrbu naselja i na kojima će se temeljiti vodoopskrba i u budućnosti, jesu: izvor Omble, izvor rijeke Norin u Prudu, Klokun, Modro oko, Duboka ljuta, Slano, Konavoska ljuta i Palata u Malom Zatonu.

Tablica 4. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Velik akvatorij, duboko more, zahtjeva sustavnu zaštitu i održivo korištenje. • Krško osjetljivo područje. • Nepovoljan geografski oblik (uski pojas uz more bez zaleđa) i geoprometni položaj. • Dio JLS-ova prostorno raštrkan i udaljen od središta i urbanih područja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati sustavnu i učinkovitu zaštitu cjelokupnog akvatorija. • Osigurati adekvatnu zaštitu krša, podzemnih voda, tla i vegetacije od mogućih onečišćenja. • Daljnjim razvojem prometnog sustava ublažiti negativne karakteristike geoprometnog položaja.

1.3. Kulturna baština

Teritorij Županije prebogat je kulturnim dobrima, pojedinačnim spomenicima i zaštićenim cjelinama i ima još uvijek očuvan povijesni urbani i ruralni kulturni krajolik (tragovi prisutni od prapovijesti, preko antike, razdoblja Dubrovačke Republike, francuske i austrougarske uprave pa sve do danas).

Prema brojnosti zaštićenih elemenata kulturne baštine Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se u državnim okvirima pri samome vrhu. U DNŽ-u se nalazi 716 (9,64% od ukupnog broja) trajno zaštićenih, 89 (10,78% od ukupnog broja) preventivno zaštićenih kulturnih dobara i 10 dobara od nacionalnog značenja (23,80% ukupnog broja). Prema Razvojnoj strategiji DNŽ-a 2011.–2013. na području Županije nalazi se 1.145 evidentiranih elemenata kulturno-povijesne baštine.

Tablica 5. Pregled zaštićenih kulturnih dobara na području Dubrovačko-neretvanske županije

	Status zaštite			
	Zaštićena	Preventivno zaštićena	Nacionalni značaj	Ukupno
DNŽ	716	89	10	815
Jadranska Hrvatska	4014	383	29	4426
Ukupno Hrvatska	7421	825	42	8288

Izvor: Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture RH

Danas se preventivno zaštićeni i evidentirani spomenici postupno upisuju u registar kulturnih dobara, no to trenutačno to predstavlja problem zbog mnoštva spomenika koji su do upisa u registar zakonski nezaštićeni.

Na nepokretnu materijalnu baštinu odnosi se najveći udio u ukupnom broju elemenata kulturne baštine na području DNŽ-a. Relativna očuvanost od ratnih razaranja kroz povijest uz razdoblja ekonomskog prosperiteta zaslužni su za dobro stanje očuvanosti i bogatstvo elemenata materijalne kulturne baštine. To se posebno odnosi na priobalno područje, osobito na okolicu većih gradova.

Od tog udjela najviše su zastupljeni elementi graditeljske baštine, gotovo u podjednakom omjeru profane i sakralne namjene. Prostorno su orijentirani uz područja gušće naseljenosti ili uz ruralne cjeline što se podudara s linijom longitudinalnog obalnog pojasa i naseljenih otoka. Osobito je potrebno naglasiti važnost kulturno-povijesnih urbanih cjelina među kojima se Grad Dubrovnik nalazi i na UNESCO-voj listi, a cjeline Korčule i Stona nalaze se na pristupnoj listi. Prisutne su i manje cjeline poput Lastova i Sušca te ruralne cjeline koje su evidentirane i zaštićene u sklopu PP dokumentacije.

Kao vrijedne povijesne urbane cjeline upisane u registar kulturnih dobara RH ističu se ponajprije Stari grad Dubrovnik, dragulj graditeljstva i civilizacije europskoga i mediteranskog kulturnoga kruga od 15. do 18. stoljeća, središte nekadašnje Dubrovačke Republike s Lokrumom, koji su na UNESCO-voj listi svjetske baštine (1979. i 1994. god.).

Na UNESCO-voj pristupnoj listi nalaze se Povijesni grad Korčula i Ansambl Povijesno-urbanističke cjeline Stona s Malim Stonom, zidina koje ih povezuju te Malostonskog zaljeva rezervata prirode, Stonskog Polja i solane. S aspekta važnosti lokaliteta moguće je izdvojiti i prostor doline Neretve, koji je uvršten u Ramsarsku konvenciju kao vrlo važno močvarno područje, a značajno je i po važnosti nalaza iz doba antike. Od posebnog je značaja zona sela Vida, za koju se pretpostavlja da je šira lokacija rimske metropole Narone.

Graditeljska kulturna baština većinom je ugrožena neplanskom gradnjom i neadekvatnim planiranjem zahvata u prostoru što rezultira prijetnjama cjelovitosti i identitetu kulturno-povijesnih cjelina te narušavanjem kulturološkog konteksta. Također su prisutni problemi financiranja obnove i zaštite te brojnosti i stručnosti osoblja.

Arheološka nalazišta, zaštićena i ona evidentirana, nalaze se diljem Županije, na mjestima brodoloma, pristaništa i luka, brdskim uzvisinama i područjima krških polja. Najznačajniji prapovijesni istraženi lokalitet je Vela spilja na otoku Korčuli, a po važnosti mu se pridružuju i lokaliteti na Pelješcu te u Rijeci

Dubrovačkoj. Ostaci ilirskog razdoblja zastupljeni su većinom nekropolama arheoloških nalazišta, ostataka infrastrukturnih građevina – cesta i vodovoda, ali i prepoznatim ostatcima antičkih podjela zemljišta. S obzirom na važnost moguće je izdvojiti prostor doline Neretve na kojem se nalaze antički lokaliteti, a od posebnog je značaja zona sela Vida, za koju se pretpostavlja da je šira lokacija rimske metropole Narone. Problematika zaštite arheoloških lokaliteta uključuje nedostatne ljudske i financijske resurse za istraživanja, nisku svijest javnosti i zahvate u prostoru koji fizički ugrožavaju arheološke lokalitete.

U kategoriji kulturnih krajolika zakonski je zaštićeno samo područje otoka Dakse. Ostali evidentirani kulturni krajolici zaštićeni su PP dokumentacijom. S obzirom na vrlo visok kulturni potencijal gotovo cijelog područja DNŽ-a kulturni krajolici nisu dovoljno i adekvatno zaštićeni. Dva su bitna uzroka degradacije i nestajanja agrarnih kulturnih krajobraza. Prvi je depopulacija ruralnih područja i zapuštanje tradicionalne poljoprivrede, a drugi prenamjena poljoprivrednih zemljišta u građevinsko. Promjene koje su rezultat prenamjene u pravilu su ireverzibilne i moguće ih je spriječiti jedino razumnijim planiranjem namjene površina te zaštitom od prenamjene temeljem krajobraznog vrednovanja (analize ranjivosti i pogodnosti). Prvi uzrok degradacije, depopulacija ruralnih područja, puno je složeniji i zahtijeva sustavne odgovore.

Registriranu pokretnu kulturnu baštinu čine predmeti, zbirke i muzejska građa. Pojedinačna pokretna kulturna dobra većinom pripadaju crkvenom inventaru. Zbirke također u velikoj mjeri pripadaju crkvenim inventarima, ali dio se nalazi i u drugim oblicima vlasništva. Muzejska građa nalazi se u sklopu muzeja u gradovima Dubrovniku, Korčuli, Metkoviću i Vidu. Problematika vezana za očuvanje pokretne kulturne baštine veže se u osnovi na probleme financijske prirode i ljudskih resursa.

Zaštićeno je šest nematerijalnih kulturnih dobara, jedno se nalazi u statusu preventivne zaštite, a Festa sv. Vlaha i na UNESCO-voj listi. Ugroženost nematerijalne baštine vezana je za procese depopulacije i suvremene tendencije u životnom stilu stanovništva.

Na području DNŽ-a većina elemenata nematerijalne baštine izravno ili neizravno sudjeluje u obogaćivanju turističke ponude što donosi financijsku korist i povećava šanse za opstojnost.

Kulturna baština jedan je od temeljnih nositelja turističkog potencijala DNŽ-a. Budući da se broj turističkih dolazaka proteklih deset godina udvostručio postoje određeni pritisci na kulturnu baštinu, posebice materijalnu, ali i financijske koristi koje podržavaju strateško usmjerenje k održivom korištenju kulturne baštine.

Posebno valja istaknuti i činjenicu da uspješni destinacijski menadžment u suvremenim uvjetima pretpostavlja i stvarnu implementaciju tzv. community based planninga ne samo na razini Dubrovnika u užem smislu, već i cijelog mu gravitirajućeg prostora. Riječ je o pristupu razvoju koji će osigurati ne samo povećan kreativno-stvaralački naboj i maksimalnu uključenost svih bitnih razvojnih dionika u ključne projekte od interesa za dubrovački turizam (u užem i širem smislu), već i maksimalnu posvećenost pronalazanju najboljih implementacijskih rješenja od slučaja do slučaja. Nadalje, na taj će se način, uz maksimalnu transparentnost tijekom svih faza razvojnog procesa, osigurati i brza i učinkovita realizacija svih, za Grad i njegovo okružje, bitnih razvojnih projekata.

Legitimno je pravo pripadnika zajednice da sudjeluju u oblikovanju njene budućnosti. Dobro je poznato da se mnogo jednostavnije provode planovi oko kojih je postignut širi konsenzus članova zajednice. Zbog toga je participativno planiranje jedan od principa u planiranju javnih politika u svim razvijenim društvima. U Hrvatskoj su također stvorene zakonske pretpostavke za participaciju u svim resorima uključujući sustav prostornog uređenja.

Pitanje zaštite povijesnog krajobraza UNESCO-om zaštićene kulturne baštine Grada Dubrovnika ali i šireg povijesnog okruženja jedno je od najvažnijih pitanja za razvojne politike Županije. Stoga je potrebno što prije izraditi Krajobraznu osnovu DNŽ-a i ugraditi je u prostornoplansku dokumentaciju radi mogućnosti razvoja uz očuvane baštinske vrijednosti.

Kad je riječ o konkretnim prioritetnim aktivnostima u funkciji efikasne zaštite kulturnog krajobraza, očuvanja poželjnog „duha mjesta” i stoljećima građenog identiteta Dubrovnika i čitave Županije kao turističke destinacije kojoj bi se, u kontekstu strateški promišljenog destinacijskog menadžmenta u budućnosti trebala posvetiti maksimalna pažnja. posebno valja istaknuti sljedeće aktivnosti/pravce djelovanja:

- Prvo, s obzirom na to da imidž Dubrovnika i cijelog gravitirajućeg prostora presudno ovisi ne samo o očuvanosti spomeničkog „hardvera” unutar stare povijesne jezgre, već i o njenoj životnosti i prisutnosti lokalnog kolorita, iznimno je važno zaustaviti proces depopulacije/gentrifikacije/muzealizacije povijesne jezgre kako bi se sačuvala njena vjekovima uspostavljena vibrantnost, vitalnost i ambijentalna autohtonost, a time i „punoća” i/ili modaliteti njezinog doživljavanja kako za turiste i posjetitelje, tako i za domaće stanovništvo.
- Drugo, kako se turistički doživljaj Dubrovnika temelji još uvijek uglavnom samo na obilasku, razgledavanju i pokušaju memoriranja „faktografije” vezane uz pojedine vedute, prezentaciju i interpretaciju spomeničkog „hardvera” valja kreativno „začiniti” i osuvremeniti kroz „uvlačenje gostiju u priču” na način da ih se od relativno pasivnih slušatelja/promatrača pretvara u aktivne sudionike. Uz „po mjeri krojenu” i personaliziranu uslugu, memorabilni doživljaj povijesne jezgre i njenih veduta podrazumijeva i detaljnije upoznavanje vrijednog kulturnog krajobraza na dubrovačkoj „periferiji” kako bi se stekao potpuniji uvid u širi kulturni i civilizacijski kontekst života u vrijeme Dubrovačke Republike.
- Time će se, nadalje, postojeći kulturni krajobraz i vizualni identitet Grada (u užem i širem smislu) dodatno unaprijediti, a to će se pozitivno odraziti i na imidž cijelog projektnog područja Županije na turističkom tržištu. Iako je riječ o aktivnosti koja je znatno manje zahtjevna od zaustavljanja procesa depopulacije/gentrifikacije/muzealizacije povijesne jezgre, riječ je također o projektu koji zahtijeva iznimnu kreativnost, maksimalno uključivanje i suradnju s regionalnim/lokalnim kulturnim institucijama kao i suradnju većeg broja razvojnih dionika. Treće, a nadovezuje se na obje prethodne aktivnosti, u cilju ne samo povećanja kvalitete turističkog doživljaja i životnosti kako same povijesne jezgre tako osobito lokaliteta/atrakcija na periferiji Grada i/ili u njegovom gravitirajućem okružju, statičnu ljepotu *spomeničke baštine* valjalo bi dodatno dinamizirati i produhoviti kroz ponudu cijelog niza, lokaciji/atrakciji primjerenih proizvoda kreativnog turizma (od pomorstva i brodogradnje, preko uzgoja školjkaša i branja soli, do proizvodnje vina i maslinovog ulja). Na taj će se način, umjesto da se razgledava ljepota „praznog kazališta”, moći uživati i u doživljaju „predstave”.

Tablica 6. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Spomenička baština, jedan od ključnih razvojnih resursa Županije, nije dovoljno istražena ni valorizirana. • Zaštita spomenika kulture u Županiji nije dovoljna s obzirom na količinu i raznovrsnost baštine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Provesti reviziju oštećenih objekata jer je nekima potrebno ukinuti status zaštite, a za dio je potrebno odrediti moguću promjenu motiva zaštite. • Zaštititi od daljnjeg propadanja dio zapuštenih

<ul style="list-style-type: none"> • Naglašena je devastacija obale s ozbiljnim kulturnim i ekološkim posljedicama. • Dio je objekata kulturne baštine zapušten. • Najznačajnija kulturna baština nije primjereno zastupljena u turističkoj ponudi DNŽ-a. • Pretjerana je koncentracija na sezonsku kulturnu ponudu što dovodi do velikog i pretjeranog korištenja kulturnih znamenitosti s obzirom na njihove kapacitete. • Odsutnost istraživanja, praćenja i vrednovanja kulturne baštine • Manjak sustavne edukacije i jačanja svijesti građana i dijela stručnjaka i donositelja odluka o baštinskim i razvojnim pitanjima DNŽ-a. • Slaba primjena i provedba participativnog planiranja s većim sudjelovanjem građana u procesu planiranja i donošenja odluka. • Manjak sustavnog informiranja i educiranja građana za aktivnu i kompetentnu participaciju u izradi prostornoplanskih i razvojnih dokumenata Dubrovnika i čitavog DNŽ-a. • Nerazvijena implementacija tzv. <i>community based planninga</i> na razini ne samo Dubrovnika i čitavog DNŽ-a u sklopu destinacijskog menadžmenta. 	<p>objekata kulturne baštine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaustaviti daljnju graditeljsku i ekološku devastaciju obale zbog kulturnih, ali i ekoloških razloga. • Redovito održavati i obnavljati spomenike kulture, poglavito u povijesnoj jezgri Dubrovnika i kontaktnoj zoni povijesne jezgre, koje čine jedinstvenu cjelinu i kao takve nalaze se pod zaštitom UNESCO-a. • Unaprijediti programe za uključivanje objekata kulturne baštine u turističku ponudu Županije. • Zadržati postojeće te privlačiti nove kvalitetne kadrove radi podizanja svijesti o kulturi i očuvanju kulturne baštine Županije. • Sustavno voditi brigu o spomenicima kulture te ulagati u razvoj ljudskih resursa u tom razvojnom području. • Očuvanje kulturne baštine provoditi usporedno s osmišljavanjem identiteta DNŽ-a, koji se ne temelji samo na kulturnoj baštini, nego i na vrlo bogatoj tradiciji, običajima i povijesnim znamenitostima. • Izraditi prijedlog mjera (uključujući akcijski program provedbe) za održivo korištenje kulturne baštine DNŽ-a. • Koristiti međunarodne razvojne programe i fondove u svrhu dodatne financijske i stručne potpore sustavnom očuvanju kulturne baštine Županije (kroz uključivanje županijskih institucija i stručnjaka u pripremu prijedloga međunarodnih projekata te njihovu provedbu, praćenje i vrednovanje). • Izraditi krajobraznu osnovu uz poseban naglasak na povijesne krajolike te šire okruženje graditeljskih cjelina • Uvesti participativno planiranje uz veće sudjelovanje građana u procesu planiranja i donošenja odluka kao i potrebnu edukaciju. • Osmisliti i sustavno provoditi programe edukacije i jačanja svijesti o baštinskim i razvojnim pitanjima prilagođene različitim skupinama unutar lokalnih zajednica. • Sustavno informirati i educirati građane za aktivnu i kompetentnu participaciju u izradi prostornoplanskih i razvojnih dokumenata Dubrovnika i čitavog DNŽ-a. • Sustavno provoditi tzv. <i>community based planning</i> na razini ne samo Dubrovnika i čitavog DNŽ-a u sklopu destinacijskog menadžmenta.
--	--

2. STANOVNIŠTVO

2.1. Broj stanovnika i promjene, gustoća naseljenosti, depopulacija

U DNŽ-u je 2011. (prema Popisu stanovništva 2011.) bilo 122.568 stanovnika ili 2,86% ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske. Prema broju stanovnika DNŽ zauzima četrnaesto mjesto među dvadeset županija te Grad Zagreb. U razdoblju 1991.–2011, stanovništvo DNŽ-a se smanjilo za 2,98%, a stanovništvo čitave Hrvatske za 10,44%

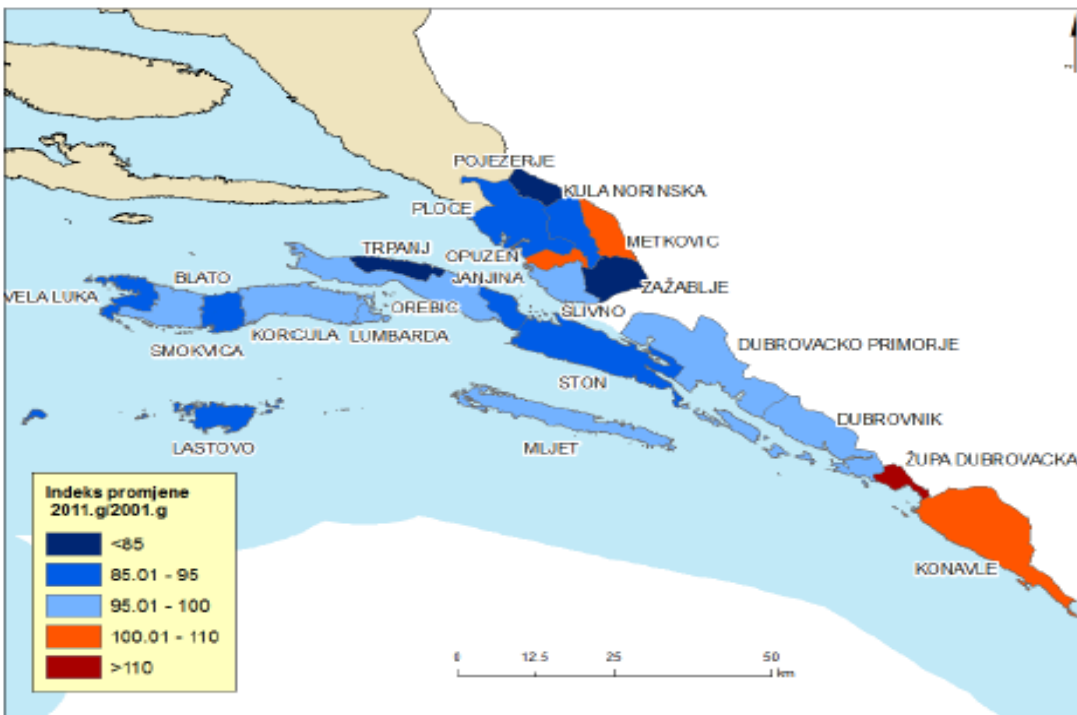
Tablica 7. Broj stanovnika u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i RH 1991. –2011.

	1991.	2001.	2011.	Promjena 2011./1991. (u %)	Promjena 2011./2001. (u %)
DNŽ	126.329	122.870	122.568	-2,98	-0,25
RH	4.784.265	4.437.460	4.284.889	-10,44	-3,44

Izvor: DZS, 2015.

Oscilacije broja stanovnika u pojedinim međupopisnim razdobljima u općinama i gradovima DNŽ-a uvjetovane su pak dominantno preseljavanjima stanovništva (migracijama) ili pojavom tzv. fiktivnog stanovništva (ono koje je registrirano i prijavljeno, ali stvarno ili fizički ne prebiva u mjestu popisa) u popisima 2001. i 2011. (ono koje je registrirano i prijavljeno, ali stvarno ili fizički ne prebiva u mjestu popisa, a pojavilo se u popisima stanovništva i zbog manjeg PDV-a, neplaćanja poreza na nekretnine i slično). Oba je popisa stanovništva provela Hrvatska prema definicijama i pravilima EUROSTAT-a.

Slika 4. Relativna među popisna promjena broja stanovnika po gradovima i općinama 2001.–2011. godine

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016.

Tablica 8. Broj stanovnika u lokalnim jedinicama prema popisima stanovništva 2001. i 2011.

Ime	Broj stanovnika 2001.	Udio u ukupnom broju DNŽ-a 2001.	Broj stanovnika 2011.	Udio u ukupnom broju DNŽ-a (2011.)	Promjena 2011./2001. (u %)
Dubrovnik	43.770	35,6%	42.615	34,7%	-2,6%
Metković	15.384	12,5	16.788	13,4%	9,1%
Ploče	10.834	8,8%	10.135	8,4%	-6,5%
Konavle	8.250	6,7%	8.577	6,7%	3,9%
Župa dubrovačka	6.663	5,4%	8.331	6,6%	25,0%
Korčula	5.889	4,8%	5.663	4,6%	-3,8%
Vela Luka	4.380	3,6%	4.137	3,4%	-5,5%
Orebić	4.165	3,4%	4.122	3,5%	1,0%
Blato	3.680	3,0%	3.593	2,9%	-2,4%
Opuzen	3.242	2,6%	3.254	2,5%	0,4%
Ston	2.605	2,1%	2.407	2,1%	-7,6%
Dubrovačko primorje	2.216	1,8%	2.170	1,7%	-2,1%
Slivno	2.078	1,7%	1.999	1,7%	-3,8%
Kula Norinska	1.926	1,6%	1.748	1,5%	-9,2%
Lumbarda	1.221	1,00	1.213	1,0%	-0,7%
Mljet	1.111	0,9%	1.088	0,9%	-2,1%
Pojezerje	1.233	1,0%	991	0,9%	-19,6%
Smokvica	1.012	0,8%	916	0,8%	-9,5%
Lastovo	835	0,7%	792	0,7%	-5,1%
Zažablje	912	0,7%	757	0,6%	-16,9%
Trpanj	871	0,7%	721	0,7%	-17,2%
Janjina	593	0,48%	551	0,5%	-7,1%
Ukupno DNŽ	122.870	100%	122.568	100%	-0,2%

Izvor: DZS, 2015.

Prostorni razmještaj stanovnika pokazuje da je u pet gradova DNŽ-a živjelo 78.455 stanovnika odnosno 64% ukupnoga broja županijskih stanovnika, a preostalih 36% stanovnika živjelo je u 17 općina (prema Popisu stanovništva 2011.). U županijskom središtu, Gradu Dubrovniku, živi najviše stanovnika (42.615) odnosno više od trećine (34,77%) ukupnog stanovništva. Najveća općina su Konavle sa 8.577 stanovnika, a najmanje stanovnika ima Općina Janjina, svega 551.

Od 22 grada i općine njih čak 10 ima manje od 2.000 stanovnika što upućuje na znatnu usitnjenost upravnog ustroja na lokalnoj razini te, s obzirom na koncentraciju stanovnika u većim mjestima (ponajprije u Gradu Dubrovniku), na neujednačenu raspodjelu stanovništva na području Županije, a time i kapaciteta za pokretanje i provedbu razvojnih inicijativa i projekata.

Gustoća naseljenosti (prema Popisu stanovništva 2011.) u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je 68,82 st/km², što je niže od prosjeka Republike Hrvatske (75,7 st/km²). U odnosu na županije Jadranske Hrvatske prema gustoći stanovništva Dubrovačko-neretvanska županija je na četvrtom mjestu (iza Splitsko-dalmatinske, Primorsko-goranske i Istarske te ispred Zadarske, Šibensko-kninske i Ličko-senjske županije).

Smanjenje ukupnog stanovništva karakterizira gotovo čitav županijski prostor. Ukupna je županijska depopulacija samo -0,2 % ili ukupno za samo 302 stanovnika. Uzme li se u obzir fiktivno stanovništvo, ukupna depopulacija bila bi i veća.

Najveća depopulacija u desetogodišnjem razdoblju zabilježena je u sjeveroistočnom dijelu Županije (općine Pojezerje, Zažablje, Grad Ploče) te na otocima i poluotoku Pelješcu. Čak je 18 gradova i općina ili 81,8% s ukupnim stopama pada stanovništva između -0,7 (Lumbarda) do čak -19,6 % (Pojezerje). osobito je znakovita depopulacija Grada Dubrovnika na apsolutnoj razini od 1.155 stanovnika što je posljedica iseljavanja u prigradske zone, prvenstveno u općinu Župu dubrovačku.

Usprkos maloj ukupnoj apsolutnoj i relativnoj županijskoj depopulaciji vrlo izražena polarizacija cijelog procesa u prostoru izrazito je negativni faktor budućeg prostornog, regionalnog, gospodarskog, društvenog i svakog drugog razvoja, osobito stoga što su intenzivnom depopulacijom zahvaćeni svi otočni prostori, cijeli poluotok I, osim Metkovića, sva naselja u uskom zaleđu. Posebno treba naglasiti dva pola pozitivnih demografskih promjena u Županiji: krajnji jug s općinama Župom dubrovačkom i Konavlima i drugi pol s gradovima Metkovićem i Opuzenom.

Općenito gledano, u Županiji je izražena depopulacija i "starenje" otoka i ruralnih dijelova, uz koncentraciju stanovništva u gradovima i u priobalnom području.

Ukupno gledajući i u usporedbi s Hrvatskom, DNŽ je prema demografskim pokazateljima u nešto povoljnijem položaju, čime jug Hrvatske pokazuje stabilnost u naglašenim uvjetima marginaliziranosti i može biti primjer ostalim dijelovima Hrvatske.

2.2. Prirodno i opće kretanje stanovništva

Stope sastavnica prirodnog kretanja stanovništva male su i ispod demografskih donjih granica za potrebnu reprodukciju stanovništva, osobito rodosti i prirodnog rasta, ali upravo njihova stagnacija u promatranom razdoblju potvrđuje zaustavljanje intenzivnih negativnih trendova započetih prije 2001. godine. Premda je prošlo već gotovo 15 godina od zaustavljanja negativnih trendova započetih 1991. godine, do revitalizacije nije došlo jer su izostale aktivne mjere populacijske politike i odgovarajuće mjere drugih javnih politika.

Prema vitalnom indeksu i u odnosu na Hrvatsku i odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske te regiju Jadranska Hrvatska ukupno, DNŽ je posljednjih nekoliko godina u povoljnijem položaju.

Tablica 9. Prirodno kretanje stanovništva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2010. –2014.

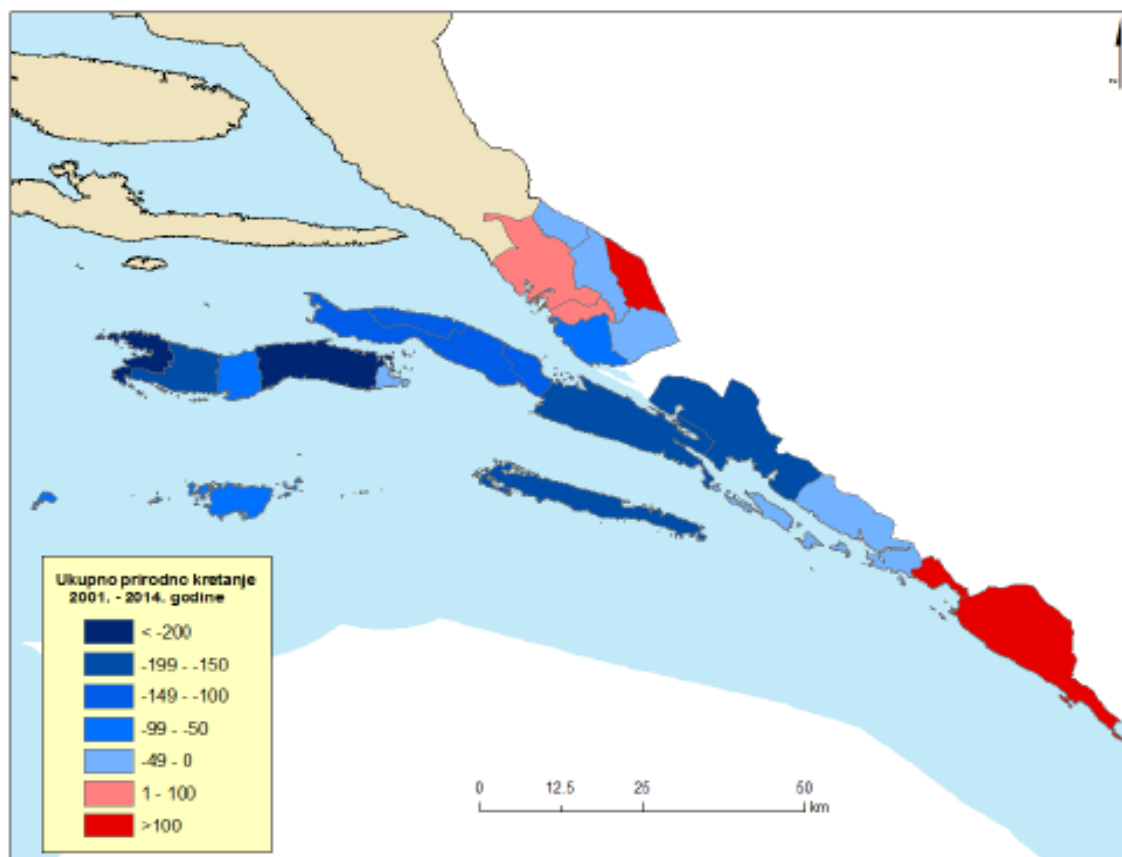
	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Vitalni indeks DNŽ-a*	Vitalni indeks Jadranska Hrvatska	Vitalni indeks RH
2010.	1438	1294	139	110,7	88,2	83,2
2011.	1273	1284	-12	99,1	84,1	80,7
2012.	1329	1371	-47	96,6	83,2	80,8
2013.	1255	1314	-62	95,3	81,9	79,3
2014.	1289	1238	47	103,8	79,7	77,8

Izvor: DZS, 2015.

*Vitalni indeks – broj živorođenih na 100 umrlih stanovnika

Kod ukupnog prirodnog kretanja u razdoblju nakon 2001. pozitivne trendove imaju Metković, Opuzen i Ploče te Konavle i Župa dubrovačka. Radi se o istim gradovima i općinama kao i kod ranijih pokazatelja razmjesta i ukupnog međupopisnog kretanja stanovništva. To pokazuje da u DNŽ-u postoje dva pola.

Slika 5. Ukupno prirodno kretanje stanovništva općina i gradova Županije 2001. –2014. godine

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2001.–2014. Prirodno kretanje stanovništva, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Uočljivo je da Grad Dubrovnik bilježi ukupni prirodni pad stanovništva iako zadnje 2014. godine ima prirodni rast. To upućuje na demografski problem Dubrovnika, izrazitu starost ukupne dubrovačke populacije, a istodobno ulazak u dobne skupine stanovništva brojnijih generacija bilo domicilnog, bilo useljeničkog stanovništva.

Vrlo je znakovito malo i jedva primjetno smanjenje prirodnog pada stanovništva otočnih i poluotočnih općina, pa čak općina u zaleđu, ali u neposrednoj blizini sekundarnog županijskog centra Metkovića. Radi o promjeni trenda koja potvrđuje da je otočni hrvatski prostor velik potencijal i prostor kvalitetnog življenja u klimatskom i fizičko-geografskom smislu. Takav trend potvrđuje još uvijek biostabilnu populaciju, relativnu postojanost fertilnog kontingenta stanovništva i vrlo izvjesnu imigraciju u Županiju. Može se zaključiti kako je demografski potencijal županijske populacije još uvijek postojan za postavljanje populacijske politike.

Ukupno gledajući tipizaciju općeg kretanja stanovništva po općinama i gradovima u razdoblju 2001.–2011. godine moguće je zaključiti kako je opća slika zapravo pred izumiranjem cijelog prostora, osim dva revitalizacijska centra, Metkovića i Župe dubrovačke

Kad su migracije u pitanju, primjetne su promjene od 2009. naovamo, pa se tako izmjenjuju godine pozitivnog i godine negativnog migracijskog salda. Migracije s inozemstvom u promatranom razdoblju najveći su negativni saldo imale 2013., a u istoj godini zaustavlja se trend negativnog salda unutarnjih migracija.

Tablica 10. Ukupno doseljeno i odseljeno stanovništvo u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Doseljeni			Odseljeni			Saldo ukupne migracije	Saldo migracije među županijama	Saldo migracije s inozemstvom
	ukupno	iz druge županije	iz inozemstva	ukupno	u drugu županiju	u inozemstvo			
2009.	1.375	693	682	878	692	186	497	1	496
2010.	853	553	300	1.065	679	386	-212	-126	-86
2011.	1.146	643	503	1.304	794	510	-158	-151	-7
2012.	1.140	473	467	1.130	712	418	10	-39	49
2013.	1.560	896	664	1.720	850	870	-160	46	-206
2014.	1.475	923	552	1.361	900	461	114	23	91

Izvor: DZS, 2015.

Migracije među županijskim gradovima i općinama intenzivnije su više nego upola od doseljavanja u Županiju iz inozemstva, što dodatno potvrđuje kako je unutaržupanijska migracija ključna za populacijski rast u popisu stanovništva 2011. godine. Župe dubrovačke, Metkovića, Konavala i Opuzena s različitim stopama i omjerima unutaržupanijskog i izvanžupanijskog preseljavanja (ali unutar Hrvatske). Migracijske bilance vanjske migracije i međužupanijske migracije neznatno su pozitivne i apsolutno su male, pa su demografski porasti u tim sredinama zapravo redistribucija stanovništva u županijskom prostoru.

Radikalne promjene trenda 2010. godine iz izrazito pozitivne migracijske bilance vanjskih (inozemnih) preseljavanja navješćuju nam kako i Dubrovačko-neretvansku županiju počinju zahvaćati procesi intenzivnog iseljavanja iz zemlje općeprisutni u Hrvatskoj.

Promjene koje su uslijedile u Hrvatskoj nakon 2009., a u Županiji nakon 2010.godine, relativno su intenzivnije u Županiji nego u Hrvatskoj.

2.3. Dobna i spolna struktura stanovništva

U DNŽ-u prisutan je trend starenja stanovništva što se poklapa s trendom na nacionalnoj razini. Stanovništvo na području DNŽ-a stari brže nego stanovništvo na nacionalnoj razini.

Tablica 11. Pokazatelji dobne strukture stanovništva

	2001.		2011	
	Koeficijent starosti	Indeks starenja*	Koeficijent starosti**	Indeks starenja
DNŽ	21,9	86,9	24,4	109,4
RH	21,6	90,7	24,1	115,0

Izvor: DZS, 2015.

**Koeficijent starosti - postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu.

*Indeks starenja – postotni udio osoba starih 60 i više godina prema stanovništvu mlađem od 20 godina.

Indeks starenja ukupne populacije potvrđuje intenzivan proces starenja uzrokovan prirodnim padom i iseljavanjem prvenstveno mladog stanovništva. Starenje populacije vrlo je izraženo na otocima (Lastovo i Mljet) i osobito u poluotočnim općinama u kojima je proces starenja došao do razine kad revitalizacija općinskim stanovništvom nije moguća.

Najmlađe su teritorijalne jedinice one s pozitivnim migracijskim saldonom (Metković i Župa dubrovačka) i uglavnom svi novi pokazatelji potvrđuju već uočene procese i razlike.

Prosječna starost stanovnika podjednaka je kao prosječna starost u Hrvatskoj te prilično visoka (41,5 godina u 2011.) što upućuje da bi u slučaju nastavljanja negativnih trendova demografska struktura mogla postati ozbiljna zapreka razvoju Županije. Uz to, prosječna je starost stanovnika u općinama veća nego u gradovima, a prosječna starost na otocima veća nego u ostalom dijelu Županije.

Udio mlađeg stanovništva (0-24 godine) u ukupnom se desetogodišnjem razdoblju smanjio u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave DNŽ-a i to više nego u RH. Udio mlađeg stanovništva najveći je u gradovima i razvijenijim općinama, a najmanji u nerazvijenijim općinama i na otocima. Mlađe stanovništvo najbrojnije je u Gradu Dubrovniku, Metkoviću, Opuzenu i Pločama, a najmanje je zastupljeno na Trpnju, Mljetu i u Janjini. Staro stanovništvo (iznad 75 godina) najzastupljenije je na otocima i u manjim, slabije razvijenim općinama. Takav raspored stanovništva dodatno naglašava regionalne razlike u Županiji.

Tablica 12. Kontingenti stanovništva gradova i općina Županije po velikim dobnim skupinama 2011. (relativni udjeli)

Grad/općina	0-14 godina	Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	65 i više godina	Ukupno	Prosječna starost	Indeks starosti	Koeficijent starosti
Dubrovnik	14,92%	66,47%	18,60%	100%	42,4	125,0	25,6
Korčula	14,60%	66,64%	18,75%	100%	43,0	129,6	26,4
Metković	20,82%	65,97%	13,21%	100%	37,2	61,7	17,7
Opuzen	17,15%	66,38%	16,47%	100%	40,9	101,7	23,4
Ploče	15,78%	68,06%	16,16%	100%	41,1	100,2	22,5
Blato	15,03%	64,40%	20,57%	100%	43,8	140,1	28,8
Dubrovačko primorje	15,16%	58,57%	26,27%	100%	45,2	168,6	32,6
Janjina	8,17%	55,72%	36,12%	100%	53,2	416,1	46,8
Konavle	16,50%	66,21%	17,29%	100%	41,0	104,2	23,3
Kula Norinska	17,68%	65,22%	17,11%	100%	40,1	84,7	216
Lastovo	13,13%	64,90%	21,97%	100%	44,4	146,2	28,8
Lumbarda	15,75%	65,70%	18,55%	100%	41,6	111,0	25,7
Mljet	11,12%	60,66%	28,22%	100%	47,5	222,9	34,8
Orebić	14,97%	64,07%	20,96%	100%	43,8	149,1	29,4
Pojezerje	17,96%	65,49%	16,55%	100%	39,6	84,7	21,3
Slivno	15,11%	62,58%	22,31%	100%	43,6	134,6	29,2
Smokvica	13,43%	64,19%	22,38%	100%	44,4	153,6	30,3
Ston	15,45%	61,70%	22,85%	100%	43,6	136,9	28,5
Trpanj	13,04%	59,26%	27,60%	100%	47,6	205,4	36,8
Vela Luka	14,45%	63,86%	21,68%	100%	44,6	155,1	30,4
Zažablje	16,78%	61,16%	22,06%	100%	43,0	111,6	25,4
Župa dubrovačka	19,39%	68,91%	11,70%	100%	37,4	69,6	17,4
DNŽ	16,25%	65,93%	17,82%	100%	41,3	109,4	24,4

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo prema starosti i spolu po gradovima i općinama. Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Cijela je Županija u tipu duboka starost s udjelima koji su blizu graničnih vrijednosti prema izrazito dubokoj starosti, a još je bliže tim graničnim vrijednostima Grad Dubrovnik. Raspon tipova od starosti (samo su četiri jedinice u tom tipu: Metković, Kula Norinska, Pojezerje i Župa dubrovačka) pa do izrazito duboke starosti izravno potvrđuje ukupnu negativnost demografske županijske slike, a sukladno tome i neizvjesnu budućnost.

U Jadranskoj Hrvatskoj uz Dubrovačko-neretvansku županiju duboka starost karakterizira i Zadarsku, Šibensko-kninsku i Splitsko-dalmatinsku županiju, a sve ostale prema stupnju ostarjelosti stanovništva pripadaju u vrlo duboku starost.

Dakle, usprkos relativno povoljnijim trendovima prirodnog kretanja županijskog stanovništva i osciliranja pozitivne i negativne migracijske bilance oko malih apsolutnih vrijednosti (što je u odnosu na Hrvatsku relativno povoljnije), pravu sliku budućnosti županijske populacije prikazuju upravo ovi tipovi starosti.

Tablica 13. Dobno-polna struktura stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije

		2011.				2001.			
		0-24	25-49	50-75	75+	0-24	25-49	50-75	75+
DNŽ	M	51,35%	49,96%	47,83%	37,47%	51,15%	49,43%	47,22%	32,53%
	Ž	48,65%	50,04%	52,17%	62,53%	48,85%	50,57%	52,78%	67,47%

Izvor: DZS, 2015.

2.4. Obrazovna struktura

Obrazovanost županijske populacije je velika: 74,3 % stanovništva starijeg od 15 godina ima završeno srednje ili visoko obrazovanje, visoko gotovo svaki peti stanovnik (udio iznosi 18,7%), pa je prema svim pokazateljima obrazovanost županijske populacije primjerena razvijenim europskim društvima.

DNŽ u odnosu na Republiku Hrvatsku bilježi niži udio stanovništva bez škole i sa završenom osnovnom školom te viši udio stanovništva sa srednjoškolskim obrazovanjem, višim i visokim obrazovanjem kao i viši udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu u dobi od 15 i više godina.

U usporedbi sa županijama Jadranske Hrvatske, DNŽ je na drugom mjestu prema ukupnom visoko obrazovanom stanovništvu (te bilježi i viši postotak u odnosu na cijelu RH), a u kategoriji visoko obrazovanih ima i najviši postotak stanovništva sa završenim stručnim studijem. Također, jedna je od tri županije Jadranske Hrvatske s najnižim udjelom stanovništva bez završene škole.

Tablica 14. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi (% udio u ukupnom stanovništvu starom 15 i više godina, Popis 2011.)¹

Županija	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola*	Visoko obrazovanje			
				Ukupno	Stručni studij**	Sveučilišni studij***	Doktorat
Dubrovačko-neretvanska	1,13	17,47	55,54	18,7	8,21	10,33	0,18
Republika Hrvatska	1,71	21,29	52,63	16,4	5,84	10,23	0,32

Izvor: DZS

* Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije.

**Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

*** Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

¹ Nije obuhvaćeno stanovništvo s djelomično završenom osnovnom školom.

Nepismenost je u Županiji mala (1,13 % stanovništva starijeg od 15 godina) i nije ju potrebno posebno razmatrati ni donositi o njoj signifikantne stavove, kao ni o stanovništvu s nezavršenom osnovnom školom (udio je oko 7%).

Među lokalnim jedinicama postoje izrazite razlike u pogledu obrazovanosti. Najslabiju razinu obrazovanosti bilježe pojedine otočke jedinice te jedinice u neretvanskoj dolini. S druge strane, najbolju obrazovnu strukturu bilježe Grad Dubrovnik i neke manje jedinice, poput Trpnja i Korčule. Zanimljivo je da neke veće lokalne jedinice, poput Metkovića, bilježe ispodprosječne udjele visokoobrazovanih osoba.

Tablica 15. Obrazovna struktura u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema Popisu stanovništva 2011.

	Udio st. bez škole ili s osnovnom školom u st. starijem od 15 godina	Udio obrazovanog st. u st. starijem od 15 godina (srednja škola i više)	Udio više i visoko obrazovanog st. u st. starijem od 15 godina
Janjina	29,19%	49,89%	20,92%
Kula Norinska	25,10%	65,59%	9,31%
Opuzen	19,91%	62,65%	17,44%
Pojezerje	41,80%	52,96%	5,24%
Slivno	24,43%	59,64%	15,93%
Zažablje	34,71%	58,78%	6,51%
Blato	28,33%	58,20%	13,46%
Dubrovačko primorje	24,33%	62,13%	13,54%
Lastovo	26,48%	55,82%	17,70%
Lumbarda	19,09%	65,79%	15,13%
Metković	20,54%	63,59%	15,87%
Orebić	25,11%	56,29%	18,60%
Ploče	19,65%	62,47%	17,88%
Smokvica	38,83%	47,89%	13,28%
Ston	28,15%	59,73%	12,13%
Trpanj	25,00%	50,86%	24,14%
Vela Luka	24,71%	61,66%	13,63%
Konavle	20,76%	60,16%	19,08%
Korčula	20,64%	59,74%	19,62%
Mljet	31,79%	55,26%	12,95%
Župa dubrovačka	17,99%	64,42%	17,59%
Dubrovnik	15,88%	57,51%	26,61%

Izvor: DZS, 2015.

Razvojni obrazovni potencijal postoji, no tek će se u sljedećim godinama vidjeti je li taj potencijal razvojna osnova ili emigracijski potencijal kroz koji će DNŽ dodatno slabjeti.

Grad Dubrovnik prema udjelu visokoobrazovanih osoba pokazuje prava obilježja regionalnog centra, a Grad Metković kao sekundarni i to razvojni centar DNŽ-a potvrđuje svoj demografski rast imigracijom. Gotovo sve otočne i poluotočne općine imaju manji udio visokoobrazovanih od udjela osoba sa završenom osnovnom školom što pak za razliku od Grada Metkovića potvrđuje iseljavanje mladih i obrazovanih osoba.

Prema indeksu obrazovanosti u pozitivnom smislu izdvajaju se Grad Dubrovnik i Grad Korčula te općine Lumbarda i Smokvica i time potvrđuju da je otok Korčula, uz Dubrovnik, stvarno i formalno najobrazovaniji županijski prostor. Dubrovačko primorje, Kula Norinska i Zažablje očekivano i sukladno ostalim demografskim strukturama jesu administrativno-teritorijalne jedinice s najmanjim indeksom obrazovanosti.

Tablica 16. Indeks obrazovanosti gradova i općina Županije 2011. godine izražen u postocima

Ime grada ili općine	O_1	I_0
Dubrovnik	4,7	296,9
Korčula	5,6	191,7
Metković	9,6	88,0
Opuzen	11,7	60,5
Ploče	10,0	93,3
Blato	10,3	63,4
Dubrovačko primorje	20,5	26,9
Janjina	10,9	79,0
Konavle	10,0	95,4
Kula Norinska	18,0	23,7
Lastovo	9,3	33,2
Lumbarda	4,3	214,7
Mljet	11,7	49,0
Orebić	7,0	134,6
Pojezerje	13,8	16,9
Slivno	11,3	35,4
Smokvica	2,0	307,4
Ston	14,9	35,9
Trpanj	7,3	142,1
Vela Luka	8,6	82,0
Zažablje	23,2	10,7
Župa dubrovačka	6,0	170,3
DNŽ	8,1	128,4

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016.

Informatička pismenost, promatrano u stanovništvu starijem od 10 godina, nešto je bolja u odnosu na RH u svim promatranim kategorijama (obrada teksta, tablični izračuni, korištenje e-mailom te internetom), a u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske DNŽ se također nalazi u skupini županija s većim udjelom informatički pismenog stanovništva u navedenim kategorijama pismenosti.

Tablica 17. Udio informatički pismenog stanovništva u stanovništvu starijem od 10 godina po županijama, popis 2011. (%)

Županija	Obrada teksta	Tablični izračuni	Korištenje e-maila	Korištenje internetom
Dubrovačko-neretvanska	54,0	47,6	57,5	61,6
Primorsko-goranska	56,8	49,3	58,0	61,6
Ličko-senjska	41,0	34,9	41,4	45,4
Zadarska	50,2	43,2	52,1	56,2
Šibensko-kninska	46,9	40,6	48,5	52,7
Splitsko-dalmatinska	54,5	48,7	56,2	60,8
Istarska	54,3	47,8	56,1	60,0
Republika Hrvatska	52,1	45,2	53,1	57,4

Izvor: Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije, Stjepan Šterc, 2016

Tablica 18. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Starenje ukupne populacije, a s tim povezan i pad rodности u budućnosti. • Izražena depopulacija i 'starenje' otoka i ruralnih dijelova. • Koncentracija stanovništva u gradovima i u priobalnom području. • Iseljavanja iz Županije nakon 2010. relativno intenzivnije nego u ostaloj Hrvatskoj. • Nedovoljna ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače županijskog razvoja, premda je obrazovna struktura povoljnija od državnog prosjeka • Neaktivnost stanovništva, vrlo nepovoljan odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih. • Demografske revitalizacije nema, nema aktivnih mjera populacijske politike po oba revitalizacijska modela, sa županijskom i useljeničkom populacijom • Demografska problematika u Županiji nije dovoljno u fokusu društvenog i javnog interesa i u planovima i programima gospodarskog, društvenog, prostornog, regionalnog i lokalnog razvoja, a nedovoljno je prisutna u mjerama socijalne i obiteljske politike. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pitanje demografske revitalizacije i njezino razumijevanje postaviti u fokus političkog, društvenog i javnog interesa Županije i donijeti cjelovite mjere za njezinu provedbu. • Demografsku revitalizaciju početi provoditi kroz klasičnu stimulativnu populacijsku politiku povećanja rodности domicilne populacije, dok su drugi oblici revitalizacije kroz imigraciju poželjni, ali ne i primarni barem još 10-15 godina. • Mlade obrazovane ljude s obiteljima stimulirati da dođu raditi i živjeti na otoke i u druga demografski ugrožena područja pogodnostima stanovanja, poticanjem razvoja poduzetništva i samozapošljavanja te drugim mjerama. • Omogućiti dostizanje što višeg stupnja školovanja na otocima i osigurati kvalitetne prometne veze s kopnom za potrebe učenika i studenata. • Poboljšati prometnu, gospodarsku i kulturnu povezanost otoka s kopnom odgovarajućim mjerama i osigurati kvalitetu i dostupnost zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i socijalnih usluga. • Povećati ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače društveno-ekonomskog razvoja. • Uspostaviti osnovne baze demografskih podataka i umrežiti ih s drugim digitaliziranim podacima u Županiji i JLS. • Uspostaviti analitičku jedinicu za demografiju u organizacijski županijski upravljački sustav.

3. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Analiza društvenih djelatnosti odnosi se na prikaz osnovnih obilježja, dostupnosti usluga te infrastrukture u područjima odgoja, obrazovanja i znanosti, zdravstva, socijalne skrbi, kulture, sporta i rekreacije. Također, ovim dijelom analize obuhvaćene su i aktivnosti civilnog društva na području Dubrovačko-neretvanske županije.

3.1. Odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj

Predškolskim odgojem obuhvaćeno je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 4.360 djece s područja općina i gradova Županije raspoređene u 200 odgojno-obrazovnih skupina, a o njima se brine 541 djelatnik.

Djeca su smještena u 49 dječjih vrtića od čega je 20 centralnih dječjih vrtića sa sjedištem na teritoriju Županije i 29 područnih odjela dječjih vrtića od čega su 2 sa sjedištem na prostorima druge županije Republike Hrvatske.

Od 20 centralnih dječjih vrtića na području Županije, jedinice lokalne samouprave osnivači su 14 vrtića, fizičke osobe 5, a vjerske zajednice 3 dječja vrtića.

Predškolske ustanove uglavnom djeluju u lošim prostornim uvjetima te zbog pomanjkanja novca imaju poteškoće pri postizanju zadane razine pedagoškog standarda.

Tablica 19. Broj djece u dječjim vrtićima na području Dubrovačko-neretvanske županije u pedagoškoj godini 2013./14.

Br.	JLS	Broj djece	Broj odgojnih skupina	Broj zaposlenih
1.	Općina Blato	125	5	11
2.	Grad Dubrovnik	1.825	81	241
3.	Općina Dubrovačko Primorje	56	3	5
4.	Općina Janjina	17	1	1
5.	Općina Konavle	422	17	62
6.	Grad Korčula	292	14	34
7.	Općina Kula Norinska	-	-	-
8.	Općina Lastovo	27	1	3
9.	Općina Lumbarda	14	1	1
10.	Grad Metković	400	20	49
11.	Općina Mljet	-	-	-
12.	Grad Opuzen	90	4	10
13.	Općina Orebić	161	10	22
14.	Grad Ploče	234	12	31
15.	Općina Pojezerje	15	1	1
16.	Općina Slivno			
17.	Općina Smokvica	20	1	2
18.	Općina Ston	62	3	4
19.	Općina Trpanj	17	1	1
20.	Općina Vela Luka	108	5	11
21.	Općina Zažablje	-	-	-
22.	Općina Župa Dubrovačka	475	20	52
23.	UKUPNO	4360	200	541

Izvor: Upravni odjel za društvene djelatnosti DNŽ, 2015.

Predškolski odgoj nije organiziran samo na području 4 jedinice lokalne samouprave, a broj odjeljenja u ostalima varira. Broj djece i odjeljenja veći je u većim naseljima.

Tablica 20. Razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Manjak vrtića osobito u ruralnim dijelovima i otocima. • Prostorna i tehnička neopremljenost vrtića u pojedinim dijelovima DNŽ-a. • Manjak stručnog kadra i programa za usavršavanje kadrova. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja vrtića u ruralnim dijelovima i otocima. • Opremanje vrtića suvremenom opremom. • Provedba programa za usavršavanje kadrova.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju 32 škole, od toga je 26 osnovnih škola kojima je Dubrovačko-neretvanska županija osnivač, a 6 osnovnih škola osnivač je Grad Dubrovnik.

Matičnih je škola kojima su osnivači Dubrovačko-neretvanska županija i Grad Dubrovnik 32, 32 su područne škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija, a Gradu Dubrovniku pripada 7 područnih škola u 2015. godini.

Unatoč relativno velikom broju područnih osnovnih škola, jedna od specifičnosti koja otežava izvođenje nastave jest geografska razvedenost koja uzrokuje povećane troškove organizacije prijevoza učenika.

U školskoj godini 2015./2016. upisano je 6.696 učenika u škole čiji je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija, a u Gradu Dubrovniku upisano je 3.255 učenika.

Tablica 21. Broj učenika od 2010. –2015. godine

Škole	Broj učenika					
	2010.	2011.	2012.	2013	2014.	2015.
Škole čiji je osnivač DNŽ	7.362	7.220	7.036	6.890	6.745	6.699
Škole u Gradu Dubrovniku	3.993	3.241	3.168	3.170	3.170	3.255

Izvor: UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport

U osam škola čiji je osnivač Županija organiziran je dvosmjenski rad, a produženi boravak za učenike prvih i drugih razreda nudi se u 6 osnovnih škola (OŠ Župa Dubrovačka, OŠ Marina Getaldića, OŠ Marina Držića, OŠ Lapad, OŠ Ivana Gundulića i OŠ Mokošica).

Odjeli za učenike s teškoćama u razvoju djeluju u osam škola (OŠ Stjepana Radića, OŠ Don Mihovila Pavlinovića, OŠ Smokvica, Osnovna škola Cavtat, OŠ Ante Curać Pinjac, OŠ Ivana Gundulića), a pri Osnovnoj školi Marina Držića u Gradu Dubrovniku djeluje škola s posebnim programom.

Program izvannastavnih aktivnosti zastupljen je u većoj ili manjoj mjeri u svim matičnim školama Dubrovačko-neretvanske županije kroz školske projekte koji proizlaze iz tema nastavnih grupa: projekt ranog učenja informatike za učenike 3. i 4. razreda, engleski, likovna grupa, dramskorecitatorska grupa, pjevački zbor, sportska grupa te karakteristike lokaliteta (kulturne i vjerske ustanove u mjestu, običaji, blagdani) i okoliša (godišnja doba, meteorologija, zaštita okoliša, flora, fauna, izleti, vode, šume, more), školski preventivni program i edukacija (radionice, zdravlje, promet modelari).

Učenici osnovnih škola sudjeluju na državnim natjecanjima te ostvaruju dobre uspjehe (primjerice, u 2015./2016. školskoj godini osvojena su prva mjesta iz klarineta, geografije, računovodstva i gastr).

Objekti osnovnih škola različite su starosti, od 118 godina (Osnovna škola Janjina) do 8 godina (Osnovna škola Župa dubrovačka) a među njima ima i montažnih objekata. U starijim objektima česte su adaptacije, no kabineti i praktikumi nisu prostorno standardni i prilagođeni modernim nastavnim procesima. Parcijalnim godišnjim obnavljanjem oprema i namještaj u školskim prostorima održavaju se u zadovoljavajućem stanju, no potrebe za infrastrukturnim ulaganjima i adaptacijom još uvijek su velike, posebice kada su u pitanju školske sportske dvorane. Prema standardu broj školskih sportskih dvorana nije dostatan a uz to su nestandardne veličine ili ih škole, poglavito područne, uopće nemaju. Nadalje, škole u kojima djeluju odjeli za učenike s teškoćama u razvoju često nisu arhitektonski prilagođene djeci, pa postoje potrebe za adaptaciju.

Kada su u pitanju ljudski kapaciteti izraženi su nestimulativni uvjeti za obrazovni kadar što rezultira kroničnim manjkom kvalitetnih nastavnika, pedagoga i psihologa i ostalog stručnog osoblja.

Srednjoškolsko obrazovanje

U školskoj godini 2014./2015. u srednje škole upisano je ukupno 6.139 učenika. U razdoblju od 2010. do 2015. godine broj učenika srednjih škola u laganom je padu. U Županiji djeluje ukupno 16 srednjih škola: 14 javnih škola, 1 vjerska škola s pravom javnosti i 1 privatna škola. U 8 srednjih škola organiziran je dvosmjenski rad, 3 škole imaju odjele za učenike s teškoćama u razvoju, a u 3 škole djeluju učenički servisi.

U gimnazijski program upisano je 446 učenika, u strukovne programe 5693 učenika. Broj učenika upisanih u gimnazijske programe raste, a broj učenika upisanih u strukovna zanimanja lagano pada.

Srednjoškolci Dubrovačko-neretvanske županije također postižu značajne rezultate na brojnim državnim natjecanjima: u 2014./2015. školskoj godini osvojeno je prvo mjesto iz hrvatskog jezika te glazbene kategorije solo pjevanje, drugo mjesto iz matematike, mladog poduzetnika, poslovnog tajnika, tehničke mehanike (statike i čvrstoće), tehničara za brodogradarstvo te glazbenih kategorija solfeggio, duo, klavirski trio, kvarteti violina, komorni kvarteti i zborovi te treće mjesto iz hrvatskog jezika, fizike, kemije, biologije, računovodstva, gastr i glazbene kategorije mješoviti orkestri.

Kao i u slučaju osnovnih škola, potrebe za unapređenjem infrastrukture i objekata u srednjoškolskom obrazovanju također su značajne, stoga su u planu brojne sanacije i izgradnja igrališta te ulaganja u opremu.

U Gradu Dubrovniku u srednjim školama ne postoji nijedna sportska dvorana standardnih dimenzija, a veći broj škola uopće nema dvoranu ni vanjsko školsko igralište. Za 7 škola (Gimnazija Dubrovnik, Umjetnička škola Luka Sorkočević, Ekonomska i trgovačka škola Dubrovnik, Obrtnička škola Dubrovnik, Pomorsko-tehnička škola Dubrovnik, Medicinska škola Dubrovnik, Turistička i Ugostiteljska škola Dubrovnik) planira se nužno infrastrukturno uređenje (uključujući gradnju sportskih dvorana), adaptacija, izmještanje na druge lokacije te opremanje radi podizanja pedagoškog standarda i kvalitete nastave, uvođenje jednosmjenske nastave te zadovoljenje potreba za dodatnim prostornim kapacitetima.

Opremljenost informacijsko-komunikacijskom opremom osnovnih i srednjih škola brojem zadovoljava, ali potrebno je obnavljati je zbog zastarijevanja i kvarenja. Nabavljena je informatičke opreme za uvođenje e-nastave u sve škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija.

Osim ulaganja u objekte evidentna je i potreba daljnjeg ulaganja u ljudske kapacitete, unapređenje nastave uvođenjem novih programa i centara izvrsnosti. Misli se najprije na potrebu dislokacije Turističke i ugostiteljske škole Dubrovnik, odnosno izgradnje nove škole kao centra izvrsnosti na novoj lokaciji u zoni Babin Kuk. Značaj turističke djelatnosti, reputacija i rezultati te škole u prošlosti i sadašnjosti, a naročito potrebe tržišta rada, diktiraju projektni program nove škole kao centra izvrsnosti za ovo nastavno područje.

Jedina škola za medicinsko obrazovanje na području cijele Županije jest Medicinska škola u Dubrovniku, koju se također planira dograditi, obnoviti i povećati joj kapacitete s obzirom na to da se za zvanje medicinska sestra više ne školuje četiri godine, nego je riječ o petogodišnje srednjoškolskom programu zbog čega su potrebe za kapacitetom i nastavnim osobljem škole znatno veće nego prije.

Učenički domovi:

Na području Županije djeluju 3 učenička doma kapaciteta 296 učenika. Broj smještajnih kapaciteta povećava se iz godine u godinu. Za sada potrebe odgovaraju smještajnim kapacitetima. Tendencija je povećanja tih potreba, a učenički domovi još uvijek imaju mogućnost povećanja smještajnih kapaciteta.

Visokoškolsko obrazovanje

Visoko školstvo na području Dubrovačko-neretvanske županije odvija se u organizaciji javnog Sveučilišta u Dubrovniku, privatnog Međunarodnog sveučilišta u Dubrovniku i privatne američke visoke škole Rochester Institute of Technology (RIT Croatia) koja je prije djelovala pod nazivom Američka visoka škola za management i tehnologiju (ACMT).

Sveučilište u Dubrovniku osnovano je 1. listopada 2003. kao pravni slijednik Veleučilišta u Dubrovniku i Fakulteta za turizam i vanjsku trgovinu iz Dubrovnika. Potpuno je integrirano i sastoji se od 8 odjela: Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Pomorski odjel, Odjel za elektrotehniku i računarstvo, Odjel za akvakulturu, Odjel za komunikologiju, Odjel za umjetnost i restauraciju, Odjel za stručne studije te Odjel za humanističke znanosti. Na njima se izvodi četrnaest trogodišnjih sveučilišnih preddiplomskih studija, dva trogodišnja stručna preddiplomska studija, dvanaest dvogodišnjih sveučilišnih diplomskih studija, jedan dvogodišnji stručni diplomski studij, jedan poslijediplomski specijalistički studij i osam međusveučilišnih poslijediplomskih (doktorskih) studija.

U sastavu Sveučilišta su i Institut za more i priobalje i Zavod za mediteranske kulture, a izvaninstitucionalno djeluje i Studentski centar. Broj upisanih studenata po visokoškolskim ustanovama je 2.327.

Tablica 22. Odjeli Sveučilišta u Dubrovniku

ODJELI I STUDIJI SVEUČILIŠTA U DUBROVNIKU		
ODJELI	PREDDIPLOMSKI STUDIJI	DIPLOMSKI STUDIJI
ODJEL ZA EKONOMIJU I POSLOVNU EKONOMIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomija • Poslovna ekonomija (Turizam, Marketing, Međunarodna trgovina, IT Menadžment) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomija • Poslovna ekonomija (Turizam, Marketing, Međunarodna trgovina, IT Menadžment)
POMORSKI ODJEL	<ul style="list-style-type: none"> • Nautika • Brodostrojstvo • Pomorske tehnologije jahta i marina 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomorstvo
ODJEL ZA ELEKTROTEHNIKU I RAČUNARSTVO	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrotehničke komunikacijske tehnologije u pomorstvu • Primijenjeno/poslovno računarstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Elektrotehničke i komunikacijske tehnologije u pomorstvu

		<ul style="list-style-type: none"> • Poslovno računarstvo
ODJEL ZA AKVAKULTURU	<ul style="list-style-type: none"> • Akvakultura 	<ul style="list-style-type: none"> • Marikultura
ODJEL ZA KOMUNIKOLOGIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Mediji i kultura društva 	<ul style="list-style-type: none"> • Mediji • Odnosi s javnostima
ODJEL ZA UMJETNOST I RESTAURACIJU	<ul style="list-style-type: none"> • Restauracija i konzervacija (drvo, papir, tekstil, metal i keramika) 	<ul style="list-style-type: none"> • Restauracija i konzervacija (drvo, papir, tekstil, metal i keramika)
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Povijest Jadrana i Mediterana 	
ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE	<ul style="list-style-type: none"> • Sestrinstvo • Financijski menadžment 	<ul style="list-style-type: none"> • Kliničko sestrinstvo
Sveučilišni poslijediplomski doktorski studij		Povijest stanovništva

Izvor: Sveučilište u Dubrovniku, 2015.

Broj studenata upisanih u preddiplomske, diplomske i doktorandske programe/studije u akademskoj 2014./2015. godini

- Na preddiplomskim studijima upisano je 1.452 studenata, a na diplomskim 544.
- Na poslijediplomskom doktorskom studiju Povijest stanovništva upisano je 20 doktoranada.
- Ukupno na međusveučilišnim poslijediplomskom doktorskim studijima upisano je 233 studenta.

Sveučilište u Dubrovniku posjeduje 8 zgrada:

- Središnja zgrada Kampusa, izgrađena koncem 19. stoljeća, dograđena je oko 1960. Rekonstruirana je 2009.–2012. Neto površina je 5.588,00 m², opremljena je učionicama (predavaonicama) i ima 2 amfiteatra, kabinete i 4 radionice za restauraciju.
- Odjel za ekonomiju: Villa Elisa, izgrađena 1900. godine; imala je dvije dogradnje (1970. i 1985.), rekonstruirana je 2005. –2007. Neto površina je 2.483,00 m². Opremljena je učionicama /predavaonicama, amfiteatrom i kabinetima.
- Ex Pomorski fakultet (ex Veleučilište): zgrada je izgrađena u fazama od 1990. do 2000. Neto površina je 6.500,00 m². Opremljena je učionicama/predavaonicama i ima 2 amfiteatra i kabinete.
- Rektorat: ljetnikovac Crijević-Pucić izgrađen je u drugoj polovici 16. Stoljeća, a rekonstruiran 2005. –2006. Neto površina je 436 m². Opremljen je uredskim prostorom i vijećnicom.
- Institut za more i priobalje: tvrđava Sv. Ivana (12. st) ima neto površinu 1.200,00 m². Opremljena je laboratorijem i uredskim prostorom.
- RIC za marikulturu (Bistrina): izgrađena/rekonstruirana 2009. –2012., neto površina je 481 m². Opremljena je učionicama/predavaonicama, uredskim prostorom, kabinetima.
- Zavod za mediteranske kulture (Montovjerna, Čibača): dvije zgrade izgrađene su oko 1965. godine, neto površina je 700 m². Opremljen je laboratorijem, uredskim prostorom i staklenicama. Čibača: dvije zgrade izgrađene oko 1920 i 1965. godine, neto površine 400 m². Opremljene su servisnim prostorom u funkciji poljoprivrednog poligona, uredskim prostorom i staklenicama.

DIU LIBERTAS Međunarodno sveučilište

Libertas međunarodno sveučilište najstarije je privatno sveučilište u Hrvatskoj. Sveučilište se razvilo iz Visoke poslovne škole Libertas u Zagrebu i DIU Libertas međunarodnog sveučilišta u Zagrebu i Dubrovniku kao dvaju visokih učilišta koja su tijekom 2016. godine prerasla u sadašnju sveučilišnu instituciju. Na Sveučilištu se pored preddiplomskih i diplomskih stručnih i sveučilišnih studijskih programa provode i poslijediplomski specijalistički studijski programi te dva poslijediplomska doktorska studija.

Studijski programi

U Gradu Dubrovniku Sveučilište Libertas provodi sveučilišne i stručne studijske programe i to kroz:

- Fakultet međunarodnih odnosa i diplomacije
- Fakultet međunarodnog poslovanja i ekonomije
- Visoka poslovna škola Libertas.

Upisna kvota po studijskom programu u Dubrovniku je 30 studenata po godini. Svi programi održavaju se u prostorima Dominikanskog samostana na mjestu nekadašnje prve javne knjižnice i škole iz 14 st. koja je prilagođena današnjoj namjeni. Sveučilište Libertas – Međunarodni nastavni i istraživački centar u Dubrovniku se u strategiji razvoja Sveučilišta Libertas profilira kao centar međunarodne izvrsnosti kojem je cilj dovesti studente s područja Sjeverne Amerike, Zapadne Europe i posebno Dalekog istoka koji prepoznaju kvalitetu studijskih programa Sveučilišta Libertas i Dubrovnik kao međunarodnu destinaciju s jasnim opredjeljenjem za izvrsnost.

Rochester Institute of Technology (RIT Croatia)

RIT Croatia, donedavno poznat kao Američka visoka škola za management i tehnologiju (ACMT), jedini je američki koledž u Hrvatskoj. Osnovan je 1997. godine u Dubrovniku kao plod suradnje uglednog američkog sveučilišta Rochester Institute of Technology (RIT) i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, koje je u to vrijeme iniciralo osnivanje privatnih institucija visokog obrazovanja. Službeni naziv mijenja se 2013. u RIT Croatia (Rochester Institute of Technology Croatia) kako bi se jasnije istaknula povezanost s uglednim američkim sveučilištem.

RIT Croatia djeluje u Dubrovniku i Zagrebu. U Dubrovniku se izvode dva preddiplomska stručna studija: Menadžment u turizmu, hotelijerstvu i uslužnim djelatnostima i Informacijske tehnologije. Ukupan broj studenata koji studiraju na RIT-u je 600.

Programi i nastavni planovi RIT Croatia potpuno su usklađeni s visokim standardima obrazovanja i akademskim programima američkog sveučilišta Rochester Institute of Technology. Nastava se izvodi na engleskom jeziku, a većinu predavača čine američki i europski profesori s bogatim profesionalnim i stručnim iskustvom. Kvalitetu studija potvrđuju i brojne međunarodne akreditacije.

Oko 30% studenata stranog je podrijetla, iz zemalja poput Australije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Južnoafričke Republike, Južne Koreje, Kanade, Kine, Makedonije, Norveške, Njemačke, Perua, Rusije, Srbije, Slovenije, Švicarske, Sjedinjenih Američkih Država i Turske.

Studentski domovi

U Županiji nema studentskih domova. S obzirom na ubrzani razvoj Sveučilišta i kretanje broja studenata, ali isto tako činjenicu da je Županija izrazito turistički orijentirana pa se kapaciteti za najam smještaja mahom valoriziraju u turističke svrhe, postoji velika potreba za organiziranim studentskim smještajem. Utvrđena je lokacija budućeg studentskog doma i u tijeku je izgradnja je u tijeku, a završetak je planiran u 2019. Izgradnja se sufinancira sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj u sklopu provedbe Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.–2020.

3.2. Znanost

Znanstvena istraživanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji godinama su se provodila u organizaciji Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Dubrovniku (IOR), Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku (IUC), Međunarodnog središta hrvatskih sveučilišta u Dubrovniku (MSHS – danas Centar za poslijediplomske studije Sveučilišta u Zagrebu), Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Zavoda za istraživanje korozije i desalinizaciju HAZU u Dubrovniku i nekadašnjeg Fakulteta za turizam i vanjsku trgovinu. Osnutkom Sveučilišta u Dubrovniku znanstvena i tehnološka istraživanja nastavljaju se provoditi i u toj visokoškolskoj i znanstvenoj ustanovi čime su se u ovom području stvorili optimalni uvjeti za razvoj i napredak znanosti.

Također, Sveučilište u Dubrovniku posebnu pozornost usmjerava na tehnološka istraživanja u marikulturi i akvakulturi, pa je radi toga osnovan Poslovno-inovacijski centar za marikulturu na Bistrini (MARIBIC) u Malostonskom zaljevu. MARIBIC nije uspio ostvariti postavljene ciljeve, ali je zato pokrenuta inicijativa za osnivanje Centra kompetencije za marikulturu. Također, postoji inicijativa općina, Županije i Sveučilišta za osnivanje društva Ostrea Edulis, koje bi nastavilo i dalje razvijalo aktivnosti MARIBIC-a. Povezivanje znanosti i gospodarstva, provedba primijenjenih istraživanja i zajednički rad na razvoju novih tehnologija i proizvoda preduvjeti su za održivo i konkurentno gospodarstvo, a razvoj Sveučilišta i njegovo jačanje može izravno pridonijeti stvaranju spomenute veze. No, još uvijek je nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije.

Od 258 zaposlenika na završetku akademske 2014./2015. godine na Sveučilištu u Dubrovniku nastavnu i znanstvenu djelatnost obavljalo je 123 zaposlenika, od toga 101 doktor znanosti, 12 magistara znanosti i jedna magistra umjetnosti, a u znanstvene projekte bilo je uključeno sedam znanstvenih novaka.

Tablica 23. Broj zaposlenih znanstvenika na Sveučilištu u Dubrovniku 30. rujna 2015.

Broj zaposlenih u znanstveno-nastavnim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Redoviti profesor – trajno zvanje	10
Redoviti profesor	3
Izvanredni profesor	11
Docent	36
Broj zaposlenih u znanstvenim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Znanstveni savjetnik – trajno zvanje	1
Znanstveni savjetnik	2
Viši znanstveni suradnik	3
Znanstveni suradnik	3
Broj zaposlenih u suradničkim zvanjima na Sveučilištu u Dubrovniku	
Poslijedoktorand	4
Viši asistent	11
Asistent	30
Stručni suradnik	2
Znanstveni novak – asistent/viši asistent	7

Izvor: Sveučilište u Dubrovniku, 2015.

Znanstveni kadar s dubrovačkog Sveučilišta aktivno sudjeluje u istraživačkim projektima čiji broj iz godine u godinu raste.

U akademskoj 2011./2012. znanstvenici Sveučilišta u Dubrovniku sudjelovali su u 15 znanstvenih i stručnih projekata, u akademskoj 2012./2013 sudjelovali su u 24 projekta, u akademskoj 2013./2014. u 27 projekata, a u 2014./2015. znanstvenici Sveučilišta u Dubrovniku vodili su 16 znanstvenih i 11 stručnih projekata. Od spomenutih projekata 23 su bila međunarodnog karaktera, a neki od njih bili su sufinancirani i sredstvima Europske unije.

Promišljajući svoju budućnost, Sveučilište u Dubrovniku donijelo je strategiju razvoja za razdoblje 2015.–2025. u kojoj zadaje sebi šest strateških ciljeva:

1. Izvoditi kvalitetno obrazovanje na preddiplomskim i diplomskim studijima te uz dosadašnju međusveučilišnu suradnju nastaviti sustavno se pripremati za izvedbu poslijediplomskih (doktorskih) studija. Takvo obrazovanje mora biti utemeljeno na definiranim ishodima učenja i fleksibilnom i otvorenom stvaranju akademskih profila, prilagođeno potrebama gospodarstva i društva u cjelini te europskom i svjetskom prostoru visokog obrazovanja;
2. Studentima poboljšati uvjete studiranja, studentski život učiniti zanimljivijim i uz različite studentske organizacijske oblike učiniti Sveučilište u Dubrovniku sredinom u koju će studenti rado dolaziti stjecati znanja i kompetencije.
3. Organizacijskim, ljudskim, financijskim i materijalnim resursima učiniti Sveučilište u Dubrovniku konkurentnim u obrazovnom i znanstvenoistraživačkom prostoru ne samo u Hrvatskoj, nego i u Europi i svijetu.
4. Znanstveni rad i istraživanje moraju biti sastavni dio aktivnosti nastavnika kako bi se postigla znanstvena i istraživačka izvrsnost, ne samo radi povećanja znanstvene produkcije nego i koristi povezane s gospodarstvom i civilnim društvom.
5. Međunarodna i međusveučilišna suradnja mora biti trajno usmjerenje ne samo u okviru mobilnosti studenata i nastavnika, nego i radi profiliranja zajedničkih studijskih programa, znanstvenih i drugih projekata, a u prvom redu radi uključivanja u europske programe i projekte.
6. Postati poželjan partner u suradnji s lokalnom i regionalnom sredinom, nezaobilazan u promišljanju strategije razvoja Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije te pokretač projekata koji će uz razvoj gospodarstva civilnoga društva ove regije biti prepoznatljivo u obrazovanju i znanosti na razini Hrvatske i Europe.

Cjeloživotno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Obrazovanje odraslih u Županiji je organizirano u nekoliko srednjih škola, Pučkom otvorenom učilištu, dubrovačkom Sveučilištu te specijaliziranim ustanovama za obrazovanje odraslih. Ustanove za obrazovanje odraslih nude i programe prekvalifikacije te doškolovanja. Programe cjeloživotnog obrazovanju provode samo sljedeće srednje škole na području Županije: Obrtnička škola, Ekonomska i trgovačka škola, Pomorsko-tehnička škola, Turistička i ugostiteljska škola, Srednja škola Korčula, Srednja škola Metković, Srednja škola Fra Andrije Kačića Miošića, Srednja škola Blato, Srednja poljoprivredna i tehnička škola Opuzen.

Tablica 24. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna financijska ulaganja u obrazovnu infrastrukturu (neadekvatni prostorni uvjeti te nezadovoljavajuća opremljenost, osnovnih i srednjih škola). • Otežana organizacija i visoki troškovi prijevoza do udaljenih škola. • Nepostojanje dnevnog boravka u školama; nastava organizirana u dvije smjene. • Nedostatak učeničkih i studentskih domova te sveučilišnog kampusa (nedostatak smještajnih kapaciteta za učenike i studente). • Nedostatak trogodišnjih i četverogodišnjih srednjoškolskih strukovnih obrazovnih programa u skladu s potrebama gospodarstva te stručnih studija u drugim županijskim ili općinskim središtima. • Nedostatak nastavnika, pedagoga i psihologa te znanstveno-nastavnog osoblja, • Nestimulativni uvjeti za obrazovni kadar što rezultira kroničnim manjkom kvalitetnih nastavnika i profesora. • Nedostatak inovativnih i alternativnih obrazovnih programa u skladu s europskim iskustvima. • Teškoće u angažiranju nastavnog i znanstvenog kadra za rad na Sveučilištu zbog visokih troškova života i nedovoljnih poticaja. • Nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije. • Nedovoljno razvijena svijest pojedinaca i poslodavaca o značenju i potrebi cjeloživotnog učenja za daljnji razvoj. • Nedostatne institucije i programi za cjeloživotno učenje kao i svijest o važnosti sustavnog uvođenja cjeloživotnog učenja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati prostorne uvjete u postojećim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te osuvremeniti opremu. • Žurno provesti nužna proširenja dijela škola i proširiti mrežu škola novim školama u skladu s Programom organizacije nastave u jednoj smjeni (cjelodnevna nastava) za škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija. • Podići razinu pedagoškog standarda u predškolskim ustanovama. • Osigurati opstanak manjih škola u ruralnim sredinama i nerazvijenijim područjima Županije, poglavito na otocima. • Izraditi dugoročne kadrovske planove i potrebe za srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem vezano za potrebe gospodarstva. • Dodatnim mjerama stimulirati dolazak novog i zadržavanje postojećeg nastavnog i znanstvenog osoblja. • Poticati razvoj strukovnih škola izradom adekvatnih obrazovnih programa te povećati broj učenika upisanih u strukovna zanimanja. • Osnovati specijalizirane stručne studije za potrebe gospodarstva neretvanske doline. • Posebno poticati izvrsne studente i njihovo uključivanje u gospodarstvo i druge djelatnosti od strateškog značaja za razvoj Županije. • Provesti strukturne prilagodbe u skladu s Programom organizacije nastave u jednoj smjeni (cjelodnevna nastava) za škole kojima je osnivač Dubrovačko-neretvanska županija. • Uskladiti srednjoškolske i visokoškolske programe sa smjericama EU-a. • Ulagati u izgradnju adekvatnog broja sportskih dvorana te omogućiti školama organizaciju izvannastavnih aktivnosti. Obogatiti izvanobrazovne sadržaje za studentsku populaciju. • Razraditi i provoditi mjere za privlačenje i zadržavanje nastavnog i znanstvenog kadra na Sveučilištu i drugim ustanovama. • Poticati brzu izgradnju prve i druge faze sveučilišnog kampusa te izgraditi studentski dom. • Poticati znanstvena i tehnološka istraživanja za potrebe gospodarstva Županije. • Stvoriti uvjete za cjeloživotno obrazovanje osmišljavanjem programa te uključivanjem postojećih obrazovnih institucija (javnih, privatnih i udruženja), stručnjaka i gospodarstva.

	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati uključivanje visokoškolskih institucija u izradu programa cjeloživotnog obrazovanja izravnim kontaktima tih institucija s gospodarstvom.
--	---

3.3. Zdravstvo i socijalna skrb

Zdravstvo

Zdravstvena skrb u Dubrovačko-neretvanskoj županiji organizirana je na primarnoj i sekundarnoj razini te na razini zavoda.

Na primarnoj razini zdravstvene usluge pružaju se kroz djelatnosti opće/obiteljske medicine, zdravstvene zaštite predškolske djece, preventivno-odgojnih mjera za zdravstvenu zaštitu školske djece i studenata, javnog zdravstva, zdravstvene zaštite žena, dentalne zdravstvene zaštite, higijensko-epidemiološke zdravstvene zaštite, medicine rada, zdravstvene zaštite mentalnoga zdravlja, prevencije i izvanbolničkog liječenja ovisnosti, patronažne zdravstvene zaštite, zdravstvene njege u kući bolesnika, hitne medicine, sanitetskog prijevoza, palijativne skrbi, ljekarništva, laboratorijske dijagnostike i telemedicine. Javnu zdravstvenu službu na primarnoj razini zdravstvene djelatnosti obavljaju fizičke osobe na osnovi koncesije i zdravstvene ustanove.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu i bolničku djelatnost.

Specijalističko-konzilijarna djelatnost za svoje potrebe ima osiguranu laboratorijsku i drugu dijagnostičku djelatnost, a bolnička djelatnost obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, zdravstvenu njegu te boravak i prehranu bolesnika u bolnicama.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju sljedeće zdravstvene ustanove:

2 bolnice:

Opća bolnica Dubrovnik (kapacitet: 299 postelja Izvor: Izvješće OB Dubrovnik GIORB za 2015.), Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju „Kalos“, (kapacitet: 250 postelja od toga 120 postelja ugovoreno s HZZO-om; Izvor: Izvješće SB „Kalos“ GIORB za 2015.)

5 domova zdravlja:

Dubrovnik (s nadležnošću od Janjine na Pelješcu do granice s Crnom Gorom i organiziranom hitnom medicinskom pomoći od Mokošice do Župe dubrovačke), Dom zdravlja Korčula (nadležnost na području Smokvice, Lumbarde i dijela Pelješca), Dom zdravlja „Dr. Ante Franulović“ Vela Luka (Vela Luka, Blato Čara), Dom zdravlja Ploče (nadležnost na području Ploča i Gradca), Dom zdravlja Metković (nadležnost na području Metkovića, Opuzena, Pojezerja, Kule Norinske, Zažablja i Slivno-Ravna),

2 zavoda:

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije i Zavod za hitnu medicinu Dubrovačko-neretvanske županije.

- broj bolničkih postelja na 1.000 stanovnika – 4,59 odnosno 2,33 za akutno liječenje, 2,27 za subakutno i kronično liječenje, 2,55 za opću bolnicu i izvanbolničko rodilište
- broj liječnika na 1.000 stanovnika – 1,1 / 1.000 stan. za DNŽ
- broj stomatologa

- Ukupan broj koncesionara na području DNŽ-a (do 1. lipnja 2016.) je 136.

Po djelatnostima:

- Obiteljska zdravstvena zaštita – 50 koncesionara
- Dentalna zdravstvena zaštita – 38 koncesionara
- Zdravstvena zaštita predškolske djece – 5 koncesionara
- Zdravstvena zaštita žena – 5 koncesionara
- Laboratorijska dijagnostika – 5 koncesionara
- Medicina rada – 2 koncesionara
- Zdravstvena njega u kući – 31 koncesionar.

Tablica 25. Zauzetost i iskorištenost postelja u 2014.

	RH	Jadranska Hrvatska	Dubrovačko- neretvanska	Splitsko- dalmatinska	Šibensko- kninska	Zadarska	Ličko- senjska	Primorsko- goranska	Istarska
Godišnja zauzetost postelja	271	249	246	212	264	278	261	237	248
% iskorištenosti postelja	74,37	65,68	67,29	58,07	72,22	76,2	71,45	64,92	68,05

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Dubrovačko-neretvanska županija osnivač je i triju ljekarničkih ustanova: Ljekarne Dubrovnik, Ljekarne Korčula i Ljekarne Blato.

Dodatni medicinski timovi u turističkoj sezoni

Zdravstvene ustanove na području Dubrovačko-neretvanske županije pružaju medicinsku pomoć i druge zdravstvene usluge domaćem stanovništvu, ali i osobama koje se tijekom turističke sezone zateknu na području Županije, bilo da su gosti ili u prolazu. Budući da je Županija izrazito turistički orijentirana, tijekom turističke sezone višestruko je veći broj osoba koje borave u njoj što predstavlja velik pritisak na zdravstvenu djelatnost.

Radi povećanja standarda zdravstvene zaštite turista, a temeljem zahtjeva struke i dogovora s predstavnicima lokalne samouprave, Dubrovačko-neretvanska županija kao koordinator cijelog projekta određuje lokaciju i način pružanja pojačane zdravstvene zaštite, uključujući organizaciju dodatnih liječničkih timova.

U financiranju dodatnih timova osim Dubrovačko-neretvanske županije sudjeluju Ministarstvo turizma i gradovi/općine.

Ugovorom između jedinice područne (regionalne) samouprave odnosno jedinice lokalne samouprave i zdravstvene ustanove određuje se broj timova, organizacija i financiranje dodatnih medicinskih timova.

Zdravstveni turizam, unatoč dobrim predispozicijama, nije razvijen.

Najčešći uzroci hospitalizacije u Općoj bolnici Dubrovnik odnose se na bolesti cirkulacijskog sustava i novotvorine, slijede bolesti probavnog i dišnog sustava. Spomenuti su uzroci također vodeći uzroci smrtnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Tablica 26. Vodeći uzroci hospitalizacija zabilježeni u OB Dubrovnik u 2014. godini prema MKB dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja

Naziv bolesti i stanja	Broj hospitaliziranih osoba	Udio (%)
Bolesti cirkulacijskog sustava	1.848	14,8
Novotvorine	1.556	12,5
Bolesti probavnog sustava	1.234	9,9
Bolesti dišnog sustava	1.169	9,4
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka	947	7,6
<i>Ostale bolesti i stanja</i>	5.743	46,0
UKUPNO	12.497	100

Izvor: Bolnički statistički obrazac 2015.

Tablica 27. Vodeći uzroci smrtnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2014. godini prema najčešćim dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja

Naziv bolesti i stanja	Broj umrlih osoba	Udio (%)
Bolesti cirkulacijskog sustava	658	53,2
Novotvorine	367	29,6
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka	55	4,4
Bolesti dišnog sustava	42	3,4
Bolesti probavnog sustava	36	2,9
<i>Ostale bolesti i stanja</i>	80	6,5
UKUPNO	1.238	100

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Uz usluge na razini primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, na području Županije provode se i dodatni programi vezani uz poboljšanje zdravlja stanovništva.

Tako se u Zavodu za javno zdravstvo pri Odjelu za mentalno zdravlje provodi program prevencije ovisnosti, organiziran u savjetovalištima u Dubrovniku te u 5 savjetovališta disperziranih na području Županije (Metković, Ploče, Orebić, Korčula i Vela Luka) radi osiguranja dostupnosti usluge.

Sva savjetovališta obavljaju osnovnu djelatnost izvanbolničkog liječenja ovisnosti: provedba i nadzor nad programom supstitucije, testiranje na prisutnost opojnih droga u urinu, psihoterapijski i savjetodavni rad s konzumentima droga i ostalih sredstava ovisnosti i njihovim obiteljima te savjetodavni i psihoterapijski rad s osobama u svrhu očuvanja njihova mentalnog zdravlja. Osim toga, provode se i zdravstveno-socijalne intervencije, tj. pomoć ovisnicima u rješavanju različitih socijalnih problema (reguliranje zdravstvene zaštite, pomoć pri pronalaženju liječnika obiteljske medicine, kontakti s Općinskim državnim odvjetništvom, Zavodom za socijalnu skrb i slično) te sigurnosne mjere liječenja ovisnosti u suradnji s Probacijskim uredom Dubrovnik.

Također, u Županiji je organizirano mrtvozorstvo, pa tako djeluje 45 imenovanih mrtvozornika iz redova liječnika odnosno drugih zdravstvenih radnika. Mrtvozorništvo je organizirano prema područjima djelovanja i nadležnosti pojedinih domova zdravlja.

Nadalje, na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluje niz različitih organizacija civilnog društva koje sudjeluju u provedbi aktivnosti preventivnih programa iz područja zdravstva, čiji rad kroz javne pozive sufinancira Županija.

Tablica 28. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno razvijena mreža palijativne skrbi unutar primarne zdravstvene zaštite. • Nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita (posebno ruralna i otočna područja). • Nedostatak liječnika. • Nedostatak prostora za daljnji razvoj djelatnosti (Odjela za mentalno zdravlje pri Zavodu za javno zdravstvo) te rješavanje imovinskopravnih sporova i legalizacija zgrada. • Provedba preventivnih zdravstvenih programa u ZZJZ-u. • Zakonska regulativa nije prilagođena razvoju zdravstvenog turizma, posebno na otocima. • Duga lista čekanja za neke preglede (CT u Domu zdravlja Korčula). • Porast staračkog pučanstva, porast broja bolesnika koji boluju od malignih bolesti te terminalnih bolesnika. • Nedostatno financiranje specijalizacije iz obiteljske medicine, ginekologije, dermatologije i ortopedije. • Onemogućen pristup nepokretnim i teško pokretnim pacijentima u ordinacije doma zdravlja. • Velika udaljenost nekih domova zdravlja od Opće bolnice Dubrovnik i KBC Split. • Zastarjela medicinska oprema. • Sezonalna opterećenost zdravstvene djelatnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijati i unaprijediti mrežu palijativne skrbi. • Specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu učiniti dostupnom svim dijelovima Županije. • Povećati prostorne kapacitete Opće bolnice Dubrovnik. • Subvencionirati određene specijalizacije. • Jačati suradnju s JLS-ovima u provedbi preventivnih zdravstvenih programa. • Uvesti automatizirani sistem za izvođenje ELISA i CLIA testova za serološku dijagnostiku. • Osigurati nabavu nove opreme. • Unaprijediti zdravstveno-rehabilitacijski standard, proširiti smještajni i terapijski kapacitet. • Urediti prostor za hospicij te provesti obuku djelatnika i opremanje centra za palijativnu skrb. • Uvesti stimulativne mjere za ostanak liječnika na otoku – financijska i druga materijalna podrška (npr. rješavanje stambenog pitanja) JLS/JRS-ova. • Osigurati dodatne medicinske timove u turističkoj sezoni.

Socijalna skrb

Institucionalna organizacija

Pružanje usluga socijalne skrbi institucionalno je organizirano putem djelovanja centara za socijalnu skrb i domove za starije i nemoćne, psihičke bolesnike, osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima te djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Osnivači tih ustanova su Županija, resorno Ministarstvo te privatni poduzetnici posebice u dijelu obiteljskih domova i domova za starije i nemoćne. Privatne pravne osobe, profitne i neprofitne te vjerske organizacije, imaju mogućnost osnivati privatne domove socijalne skrbi ili pružati socijalne usluge kao stručnu djelatnost bez osnivanja ustanove socijalne skrbi.

Kada su u pitanju javne usluge, većina je ustanova socijalne skrbi u vlasništvu države i financira se izravno iz državnog proračuna. Decentralizirani su jedino domovi za stare i nemoćne osobe (od 2001.), nakon što su njihova vlasnička prava prenesena sa središnje vlasti na županijsku upravu. Također, 2001.

Godine kada je s novim Zakonom o socijalnoj skrbi počeo proces decentralizacije otvorio se veći prostor za privatne inicijative u ovom području društvene djelatnosti.

Pored institucionalne skrbi važna je i potrebna organizacija socijalnih usluga koje se pružaju u zajednici, ali za organizaciju tih usluga nema dovoljno financijskih kapaciteta. Na području Županije, od usluga u zajednici primarno su organizirane usluge prehrane i pomoći u kući, dnevni te poludnevni boravak za starije i nemoćne. Organizirani smještaj za osobe s poteškoćama postoji, ali još uvijek nije dovoljno razvijen.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju 4 centra za socijalnu skrb (CZSS) i to u Dubrovniku, Korčuli, Metkoviću i Pločama.

Centri za socijalnu skrb ključne su ustanove socijalne skrbi u svim županijama jer donose prvostupanjska rješenja vezana uz prava socijalne skrbi, pravnu zaštitu obitelji i ostala prava u skladu s javnim ovlastima definiranim Zakonom o socijalnoj skrbi, Obiteljskim zakonom, Zakonom o udomiteljstvu i drugim relevantnim zakonima i pravilnicima. Centri vode postupak za izdavanje dozvola za udomiteljstvo, vode evidenciju o odobrenim dozvolama izdanim udomiteljskim obiteljima, registar udomiteljskih obitelji i registar korisnika smještenih u domove socijalne skrbi. Nadalje, organiziraju vještačenja prvostupanjskih tijela i brinu se da se vještačenja provedu radi ostvarivanja prava u sustavu socijalne skrbi te drugih prava propisanih zakonom. Između ostalih javnih ovlasti propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi, Centri sudjeluju u izradi županijskih socijalnih planova i njihovu usvajanju, brinući se pritom da razvoj socijalnih usluga bude u skladu sa socijalnim planom i mrežom socijalne skrbi u području njihove nadležnosti.

U četiri Centra za socijalnu skrb krajem 2012. godine radilo je u prosjeku 62,5 djelatnika. U Obiteljskom centru Dubrovačko-neretvanske županije radila su do kraja 2013. godine 3 stručna djelatnika, a s primjenom novog Zakona o socijalnoj skrbi (157/13), od 1. siječnja 2014. Obiteljski centar postaje Podružnica Centra za socijalnu skrb Dubrovnika.

Tablica 29. Centri za socijalnu skrb u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Naziv centra za socijalnu skrb	Prosječni broj zaposlenika
CZSS Dubrovnik	28,5
CZSS Korčula	11,5
CZSS Metković	11,5
CZSS Ploče	11

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Nadalje, u Županiji djeluje šest ustanova socijalne skrbi za starije osobe različitih osnivača, s ukupnim kapacitetom od 452 korisnika na stalnom boravku i skrbi te dodatnih 199 vanjskih korisnika obuhvaćenih ostalim uslugama (uglavnom organizirana prehrana i pomoć i njega u kući). Najveći kapacitet ima dom u Dubrovniku; do 2001. bio je u vlasništvu države, a ona je osnivačka prava prenijela na županijske vlasti (Tablica 30).

Tablica 30. Domovi za starije osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Lokacija grad/općina	Naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Grad Dubrovnik	Dom za starije osobe – Dubrovnik (+ Podružnica ThermoTherapia)	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 168 Stalni smještaj: 168 Pomoć i njega u kući: 41 Organiziranje prehrane: 98
2.	Grad Dubrovnik	Dom za starije i nemoćne osobe "Domus Christi", Dubrovnik	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 87 Stalni smještaj: 84 Organiziranje prehrane: 4
3.	Grad Metković	Dom za odrasle osobe i rehabilitaciju Metković	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 36 Stalni smještaj: 35
4.	Grad Korčula	Dom za starije i nemoćne osobe Korčula	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 42 Stalni smještaj: 42
5.	Općina Blato	Dom za starije i nemoćne osobe "Majka Marija Petković", Blato	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 49 Stalni smještaj: 47 Organiziranje prehrane: 4
6.	Općina Vela Luka	Dom za starije i nemoćne osobe "Korčula" – Vela Luka	Dubrovačko-neretvanska županija	Kapacitet: 70 Stalni smještaj: 72 Pomoć u kući: 6 Organiziranje prehrane: 46

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Među ostalim vrstama domova u mreži ustanova socijalne skrbi nalaze se: jedna ustanova za psihički bolesne osobe (Tablica 31), dvije ustanove za smještaj osoba s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima (Tablica 32) i jedan dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi (Tablica 33).

Tablica 31. Dom za psihički bolesne odrasle osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad/općina	Vrsta/naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Općina Blato	Dom za odrasle osobe Blato – Blato, Korčula	Republika Hrvatska/MSPM	Kapacitet: 55 Stalni smještaj: 59

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Tablica 32. Domovi za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad / općina	Vrsta / naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Općina Župa dubrovačka	Centar za rehabilitaciju Josipovac, Mlini	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 73 Stalni smještaj: 29 Poludnevni boravak: 22
2.	Grad Metković	Dom za odrasle osobe i rehabilitaciju Metković	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 56 Stalni smještaj: 18 Povremeni boravak: 3 Cjelodnevni boravak: 10

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Tablica 33. Dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Br.	Grad / općina	Vrsta / naziv	Osnivač	Kapacitet / Broj korisnika
1.	Grad Dubrovnik	Dom za djecu "Maslina" – Dubrovnik	Republika Hrvatska/ MSPM	Kapacitet: 35 Stalni smještaj: 23 Organizirano stanovanje: 1

Izvor: UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Kapaciteti javnih ustanova za socijalnu skrb (domova za starije, djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, osobe s tjelesnim i intelektualnim oštećenjima) razlikuju se s obzirom na kvalitetu i fizičko stanje pojedinih objekata. S obzirom na prostorna i geografska obilježja Županije, a i u skladu s trendom razvoja pružanja usluga socijalne skrbi, iznimno je važno osnažiti i diverzificirati izvaninstitucionalnu podršku pojedinim korisnicima te ostvariti uvjete za socijalno uključivanje u zajednicu (npr. pružanje usluga za starije i nemoćne u njihovom domu, uključivanje u zajednicu korisnika s psihičkim smetnjama kroz usluge u zajednici i sl.).

Dio potreba korisnika, posebice kad se radi o starijim nemoćnim osobama, na području Županije zadovoljavaju i obiteljski domovi koji pružaju dodatne kapacitete za smještaj. Na području Županije djeluju 3 obiteljska doma koja većinom pružaju samo usluge smještaja i prehrane u Dubrovniku, Metkoviću i Pločama.

Usluge socijalne skrbi po korisničkim skupinama

Različite korisničke skupine zahtijevaju različit pristup pružanju i organizaciji usluga. Glavne korisničke skupine usluga socijalne skrbi na području Županije su starije i nemoćne osobe i umirovljenici, osobe s invaliditetom, djeca i mladi, obitelji u riziku, branitelji, nezaposleni i beskućnici.

Starijim i nemoćnim osobama osim usluge smještaja, hrane i pomoći u kući te dnevne skrbi dostupne su i novčane naknade kao i usluge informiranja i savjetovanja. U sljedećem razdoblju potrebno je dodatno ojačati pružanje izvaninstitucionalnih usluga kroz različite sustave podrške i pomoći uvažavajući njihove specifične potrebe te unaprijediti uvjete života i rada u pojedinim ustanovama.

Osobe s invaliditetom jedna su od prioritetnih ciljnih skupina u Socijalnom planu Dubrovačko-neretvanske županije. Institucionalna skrb pruža im se u domovima u Blatu na Korčuli, Mlinima i Metkoviću. Izvaninstitucionalnu skrb potrebno je osnažiti te osigurati aktivno socijalno uključivanje osoba s invaliditetom u zajednicu. Osobe s mentalnim oštećenjima u posebno su nepovoljnom položaju jer su za njih najmanje razvijene usluge u zajednici; ustanove socijalne skrbi namijenjene tim korisnicima ujedno pružaju najnižu razinu kvalitete smještaja jer se većinom nalaze u starim zgradama, dvorcima, zaštićenim objektima kulturne baštine, što znatno poskupljuje i otežava adaptaciju prostora prema potrebama osoba s invaliditetom.

Djeci s teškoćama u razvoju u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kronično nedostaje odgovarajući stručno rehabilitacijski rad (još od rane dobi), a mali ih je broj na poticajan način (uz pomoć asistenata) uključen u društvo vršnjaka, prije svega u vrtičke i školske programe.

U postojećim uvjetima, u kojima im sustav u najboljem slučaju nudi tek 45-60 minuta tjedno rada s logopedom, edukatorom – rehabilitatorom, fizioterapeutom ili fizijatrom, ograničavaju se mogućnosti razvojnog napretka i umanjuju prilike za osiguranje veće funkcionalnost u odrasloj dobi. Jedinica za

poremećaje razvojne dobi pri Općoj bolnici Dubrovnik pruža rehabilitacijske usluge (zaposlene su dvije psihologinje, psihijatar i tri logopedinje), fizioterapeutske usluge i usluge radne terapije.

Traženje usluga za djecu s teškoćama u razvoju otežava i nepostojanje jedinstvene evidencije, prema dobi i dijagnozi, korištenim uslugama i potrebama. Evidencija je fragmentirana, mahom je vode vrtići, škole i udruge, no često ne uključuje podatke o djeci mlađoj od tri godine, koja nisu uključena ni u kakve programe, a nužna im je rana intervencija.

Za obitelji u riziku pomoć je uglavnom organizirana putem centara za socijalnu skrb koji pružaju stručnu pomoć kroz informiranje, prepoznavanje problema, procjenu potreba, savjetovanje i pomaganje, obiteljsku medijaciju. CZSS Dubrovnik Podružnica Obiteljski centar usmjeren je na pružanje preventivnih programa vezanih uz razvoj djece i razvoj roditeljskih vještina, uz individualna i grupna savjetovanja te pravna savjetovanja. Caritas Dubrovačke biskupije pruža materijalnu pomoć socijalno ugroženim obiteljima i usluge savjetovanja u Obiteljskom savjetovalištu Dubrovačke biskupije.

Braniteljima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji pomoć je mahom organizirana kroz sustave Ministarstva branitelja (različite novčane naknade, psihosocijalna pomoć braniteljima i njihovim obiteljima), Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Nadalje, Županija osigurava novčane potpore županijskim udrugama branitelja, sufinancira troškove liječenja branitelja i daje pomoć za odgoj i školovanje djece poginulih branitelja. Također, na području Županije djeluje Centar za psihosocijalnu pomoć; on uključuje jedan mobilni tim koji pruža podršku u kriznim situacijama u domovima branitelja te pruža savjetovanje braniteljima i njihovim obiteljima.

Nezaposlene osobe mahom su korisnici različitih novčanih naknada za nezaposlene koji za to ispunjavaju uvjete te usluga vezanih za pronalaženje i zadržavanje zaposlenja kao i privremeno zapošljavanje putem mjera aktivne politike zapošljavanja u organizaciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Osim tih usluga, drugih usluga podrške na području Županije nema. S obzirom na porast broja nezaposlenih (prosječan broj nezaposlenih osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2013. godini bio je 8.025 ili 2,3% ukupnog broja nezaposlenih osoba u RH (u odnosu na 2012. godinu, prosječan broj nezaposlenih osoba u Županiji povećao se 5,9%) potrebno je zadržati postojeće i predvidjeti nove usluge podrške nezaposlenima.

Beskućnici

U evidenciji UO-a trenutačno je 38 osoba koji borave u Hotelu Vis 2. Procjenjuje se da njih samo petnaestak ima opravdanu potrebu za smještajem u prihvatilište, a ostali imaju druge mogućnosti za samostalan život ili im je potrebna druga vrsta podrške a ne smještaj u prihvatilištu.

Prema dostupnim podacima, Prihvatilište za socijalno ugrožene slučajeve koristi godišnje 3040 korisnika (te je njihov smještaj u većini slučajeva trajnije prirode), a Grad Dubrovnik sufinancira prihvatilište s oko 250.000 kuna godišnje (troškovi su uglavnom vezani za održavanje zgrade, plaćanje režija i sl.).

Korisnici prihvatilišta koji nemaju nikakvih prihoda ujedno su korisnici zajamčene minimalne naknade putem Centra za socijalnu skrb (17 korisnika), ostvaruju pravo na prehranu u pučkoj kuhinji te povremeno i na jednokratne novčane pomoći. Tri korisnika su hrvatski ratni vojni invalidi. Prosječna dob korisnika je 54 godine. Svi korisnici imaju prijavljeno prebivalište na području Dubrovnika i svi ostvaruju zdravstvenu zaštitu.

Godine 2014. Grad je preuređio dvije prostorije u objektu Hotela Vis 2, u kojem djelatnica Gradskog društva Crvenog križa i djelatnica Udruge „Dubrovnik zdravi Grad“ provode psihosocijalni tretman

korisnika. Program se odnosi na pomoć pri zapošljavanju, psihosocijalne radionice, kreativne radionice, uključivanje u sportske aktivnosti, računalne radionice i hortikulture aktivnosti.

Grad Dubrovnik je u potrazi za adekvatnim prostorom u kojem bi se pružala usluga smještaja u Prihvatilište sukladno Pravilniku o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga.

Tablica 34. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje jedinstvene evidencije djece s teškoćama u razvoju. • Nedostatna integracija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe u vrtićima i školama/prevenција institucionalizacije. • Nedostatni kapaciteti i kvaliteta objekata domova za starije i nemoćne osobe i osobe s invaliditetom. • Nedovoljno razvijen spektar usluga u zajednici za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom. • Nedostatak zdravstveno-njegovateljskog kadra (Dom „Domus Christi“). 	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti jedinstvenu evidenciju djece s teškoćama u razvoju. • Integracija djece s teškoćama u razvoju i postizanje veće funkcionalne sposobnosti za svakodnevni život povećanjem rehabilitacijskih usluga. • Provesti infrastrukturna ulaganja radi poboljšanja kvalitete uvjeta i proširenje kapaciteta u domovima za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom. • Razviti i organizirati širi spektar usluga u zajednici za starije i nemoćne osobe i osobe s invaliditetom. • Osnaživati izvaninstitucionalnu podršku osobama u potrebi.

3.4. Kultura, sport i rekreacija

Kultura

Kulturna djelatnost posebno je važna za identitet Dubrovačko-neretvanske županije i važan je čimbenik njenog ukupnog društveno-gospodarskog razvoja.

Programom javnih potreba u kulturi Županija stoga sufinancira programe kulture gradova i općina, akcije i manifestacije od županijskog značaja, izdavačku djelatnost, kulturno-umjetnički amaterizam, glazbenu, scensku, likovnu, dramsku umjetnost, film i kinematografiju te nove medijske kulture, međunarodnu kulturnu suradnju i europske integracije.

Kultura je važan dio turističke ponude, ali važna je i s aspekta poboljšanja i unapređenja kvalitete života u Županiji i unapređenje društvenog razvoja.

Na području Županije djeluje 285 kulturnih udruga, 15 muzeja i galerija, 12 knjižnica, 13 domova kulture i 1 kazalište. Također, u Gradu Dubrovniku registrirana su 163 subjekta u kulturnom poduzetništvu; na području Županije ukupno ih je 310, od kojih ih većina djeluje u arhitektonskoj djelatnosti.

Tablica 35. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Gradu Dubrovniku u 2014.

Izdavačka djelatnost	Proizvodnja filmova, videofilmova i TV programa	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (npr. fotografija)	Arhitektonska djelatnost	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
14	8	27	91	12	11

Izvor: HGK, 2015.

Tablica 36. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2014.

Izdavačka djelatnost	Proizvodnja filmova, videofilmova i TV programa	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (npr. fotografija)	Arhitektonska djelatnost	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
21	10	47	192	17	23

Izvor: HGK, 2015.

Tradicionalno, Županija podržava i obilježava različita kulturna događanja koja su održala kontinuitet i u najtežim uvjetima. Kulturni programi od velike važnosti za Dubrovačko-neretvansku županiju su Dubrovačke ljetne igre, Marco Polo Fest, smotra folklor „Na Neretvu misečina pala“, Festival zabavne glazbe Opuzen, „Melodije Hrvatskog juga“, Epidaurus festival, Festival Aklapela, večer klapa „Na me pogled tvoj obrati“ i susret klapa „Opet odi pjesma živi“ u Slanome, Dubrovačke likovne kolonije, Gastronomski filmski festival Kinookus, festival klapa Dubrovačko-neretvanske županije koji se već niz godina odražava u Blatu, susret folklornih skupina u Slanome.

Kao smotre očuvanja tradicijskih vrijednosti ističu se proslava svetoga Vlaha, Maraton lađa na području doline Neretve, smotra folklor „Na Neretvu misečina pala“ te stalni i povremeni postavi galerija i muzeja.

Djelatnost udruga u kulturi izrazito je važna za Županiju i ostvaruje se kroz amaterske kulturno-umjetničke aktivnosti, likovne kolonije, programe amaterskih kazališta, kazališne predstave na engleskom jeziku „Midsummer scene na Lovrijencu“, djelovanje KUD-a Sveti Juraj Osojnik koji okuplja najmlađi naraštaj na manifestaciji „Mali festival folklor i baštine“ i „Priče iz salačkih komina“, Župski karneval, Ljetnu školu filma Šipan, raznolike folklorne i glazbene programe i priredbe te razne programe koje organiziraju udruge mladih iz svih područja Županije i s otoka.

Svrha je podržavanja rada udruga u kulturi te cilj svih spomenutih programa prezentirati i očuvati bogatu kulturnu baštinu na što bolji način te obogatiti kulturnu ponudu.

Dubrovačko-neretvanska županija također podržava međunarodnu kulturnu suradnju pri čemu se posebno ističe suradnja s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore sa sjedištem u Kotoru koje je cilj

briga za očuvanje i održivo korištenje kulturne tradicionalne baštine i običaja hrvatskog naroda čime se stvara kulturni most i poveznica boljeg uzajamnog poznavanja i razumijevanja.

Nadalje, Županija prepoznaje i podržava originalne sadržaje u kulturi kao i sadržaje koji potiču stanovništvo na aktivno sudjelovanje u kulturnim aktivnostima, primjerice rad Udruge Kinookus koja okuplja mlade stručnjake audiovizualnog, edukacijskog, znanstvenog, informacijskog, umjetničkog i menadžerskog sektora te svojim djelovanjem želi očuvati, valorizirati i razvijati filmsku i ekološku naobrazbu mladih, kulturu gledanja filmova na otvorenome, ekološku naobrazbu, lokalnu kulturnu i gastro baštinu, uzgoj, pripremu i uživanje u hrani, tradicionalne recepte, prirodno konzerviranje hrane, lokalne običaje i kulturni identitet.

Dubrovačko-neretvanska županija uvelike potpomaže rad i djelovanje javnih ustanova u kulturi kojima je osnivač ili vlasnik Grad Dubrovnik kao što su ustanova Dubrovačke ljetne igre, Dubrovačke knjižnice, muzeji, Dubrovački simfonijski orkestar, Folklorni ansambl Linđo, Prirodoslovni muzej Dubrovnik, Kazalište Marin Držić, Kinematografi Dubrovnik, Ustanova u kulturi Dom Marin Držić.

Važan dio kulturnih aktivnosti odnosi se i na zaštitu i očuvanje kulturnih i sakralnih dobara, pa su tako vjerske organizacije i Crkva važan neposredni sudionik kulturnih aktivnosti u Županiji kao veći posjednici kulturnih i sakralnih resursa i baštine. Za potrebe zaštite i obnove kulturnih i sakralnih resursa Županija također izdvaja proračunska sredstva.

Kulturne djelatnosti u Županiji odlikuje međutim i sezonalnost i velika koncentracija događanja tijekom turističke sezone te znatno manje kulturnih aktivnosti u ostatku godine.

Također, unatoč aktivnostima i jedinica lokalne samouprave i udruga na području cijele Županije, uočava se određena neravnomjernost ponude i ne uvijek jednaka dostupnost sadržaja i uvjeta za rad udruga i djelatnika u kulturi.

U nekim manjim jedinicama ne djeluju javne i privatne ustanove u kulturi, no u takvim se slučajevima kulturne aktivnosti provode u organizaciji brojnih udruga. Udruge su također izrazito aktivne i u područjima gdje postoji institucionalni okvir za kulturne djelatnosti, pa se brojne kulturne manifestacije i događanja koje osmišljavaju i provode udruge organiziraju u suradnji s institucijama poput muzeja, kazališta, knjižnica, centara za kulturu i sl.

Jedinice lokalne samouprave, među kojima se posebno ističu veći gradovi i veće općine (Korčula, Metković, Ploče, Opuzen, Konavle, Orebić, Vela Luka), također izrazito aktivno podržavaju kulturne aktivnosti.

Grad Dubrovnik iz razumljivih razloga svakako prednjači kada su u pitanju kulturna događanja. Grad je usvojio i Strategiju razvoja kulture Grada Dubrovnika 2015.–2025, usklađenu sa svim nacionalnim, županijskim i lokalnim strateškim dokumentima.

Kulturni sektor Grada Dubrovnika segmentiran je na dva dijela, institucionalni i izvaninstitucionalni te prema pojedinim kulturnim djelatnostima (glazbeno-scenska djelatnost, muzejsko-galerijska djelatnost, knjižnično-izdavačka djelatnost, filmska djelatnost i nove medijske kulture, zaštita i očuvanje kulturnih dobara).

Institucionalni kulturni sektor Dubrovnika čine sljedeće javne ustanove: Dubrovačke ljetne igre, Dubrovačke knjižnice, Dubrovački muzeji, Dubrovački simfonijski orkestar, Folklorni ansambl Linđo, Prirodoslovni muzej Dubrovnik, Kazalište Marin Držić, Kinematografi Dubrovnik, Umjetnička galerija Dubrovnik i Ustanova u kulturi Dom Marin Držić.

Posjećenost kulturnih institucija, manifestacija i programa, raste iz godine u godinu što govori o kvaliteti kulturnih aktivnosti te o porastu potražnje.

Tablica 37. Posjećenost kulturnih institucija u gradu Dubrovniku

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
FA Lindo	15.909	17.175	17.019	20.560	20.668
Gradsko kazalište Marina Držića	6.567	13.291	15.818	12.573	9.846
Dubrovačke ljetne igre	cca 60.000	cca 60.000	cca 60.000	cca 60.000	cca 65.000
Dubrovački muzeji	329.951	345.138	385.421	388.750	381.014
Umjetnička galerija	9.273	18.692	14.599	25.473	19.064
Prirodoslovni muzej	2.909	9.370	12.022	12.746	16.160
Dubrovački simfonijski orkestar	10.300	10.900	14.100	11.100	15.300
Kinematografi Dubrovnik	55.183	54.918	58.145	53.876	55.002

Izvor: DNŽ, 2015.

Kulturni programi utvrđuju se Programom javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika. Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika usmjeren je na zaštitu umjetničkog nasljeđa i baštine, poštovanje tradicionalnih umjetničkih izraza, ali i na afirmaciju nezavisne kulturne scene i različitih kulturnih inovacija. Ostvaruje se u suradnji javnog i privatnog sektora, u partnerstvu Grada Dubrovnika i kulturnih udruga, samostalnih umjetnika, umjetničkih obrta i ostalih kulturnih institucija na svim poljima kulturnog djelovanja. Svi kulturni programi uvršteni u Program javnih potreba u kulturi prolaze ocjenu kulturnih vijeća nadležnih za pojedine djelatnosti kulture u kojima se program ostvaruje.

Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika realizira se kroz programsko djelovanje i aktivnosti svih aktera kulturnog sektora. Javne ustanove u kulturi svoje programe određuju i realiziraju prema zadanoj ustrojbenoj djelatnosti te čine okosnicu lokalne kulturne produkcije, kako u tradiciji stvaranja kulturnih programa tako i u njihovim razvojnim vizijama.

Osim redovnih programskih djelatnosti gradskih kulturnih ustanova, u Dubrovniku se održava velik broj kulturnih manifestacija i događanja te programa koji su dio godišnjih aktivnosti pojedinih organizacija i udruga. S obzirom na količinu programa koji se svake godine produciraju, posebno na programsko preklapanje ljetnih mjeseci, dubrovačka gradska uprava pristupila je konceptu kreiranja kulturnog kalendara Grada Dubrovnika s jasno profiliranim kulturnim manifestacijama i njihovom distribucijom tijekom cijele godine.

Na popis značajnih kulturnih manifestacija Grada Dubrovnika uvršteni su:

- Festa sv. Vlaha; koncertni ciklus "Dubrovački glazbeni salon"; Dani frankofonije u Dubrovniku; "Dani kršćanske kulture"; Festival izvorne klapske pjesme "AKLAPELA"; "Glazbeni festival Park Orsula"; Glazbeni festival "Ana u Gradu"; "Le Petit Festival duThéâtre"; filmski program "Okusi drugačije kino u Slavici"; "KalamotaArt Festival"; Festival opernih arija "Homage Tino Pattiera"; "Ljetna škola filma Šipan"; glazbeni festival "Dubrovnik u pozno ljeto"; Manifestacija "Najbolji u baštini / The Best inHeritage"; Festival filmskog stvaralaštva djece i mladih DUFF; "Dubrovnik International Photo Salon – DIPS" i Festival "Treće uho".

Sport i rekreacija

Kao i kultura, sport i sportska djelatnost prisutni su u svim dijelovima Dubrovačko-neretvanske županije i velikim se dijelom odvijaju kroz rad 607 sportskih udruga u sportu, 16 županijskih sportskih saveza (nogometni, košarkaški, rukometni, vaterpolski, odbojkaški, džudo, karate, stolnoteniski, teniski, sportski ribolov, planinarski, boćarski, veslački, jedriličarski, ronilački, bridž), 5 gradskih zajednica sporta (Dubrovnik, Ploče, Opuzen, Metković, Korčula), tri zajednice sportskih udruga (Blato, Vela Luka; Konavle). Sportski klubovi djeluju u trideset jednoj sportskoj grani i učlanjeni su u spomenute saveze i udruženja.

Broj sportaša natjecatelja iznosi oko 7500, a broj sportaša sa statusom vrhunskih i perspektivnih oko 200.

Sportske su aktivnosti razvijenije u većim gradskim središtima, a primjerice na otocima tek su u začetku, osim tradicijskih grana poput jedrenja, sportskog ribolova, nogometa, rukometa i boćanja.

Sportska natjecanja organiziraju se ovisno o razvijenosti pojedine sportske grane i masovnosti, za sve dobne kategorije od najmlađih do veteranskih. Nositelji kvalitete u skupnim sportovima su vaterpolisti VK-a Jug u muškoj konkurenciji, a u ženskoj konkurenciji rukometašice RK-a Ploče i odbojkašice OK-a Dubrovnik. U pojedinačnim sportovima prednjače plivačice PK-a Jug i džudašice JK-a Dubrovnik na nacionalnoj razini te stolnotenisači STK-a Marinkolor također na nacionalnoj razini.

Jedan od većih problema u sportskoj djelatnosti predstavlja financiranje sporta, što u određenim sredinama dovodi do gašenja aktivnosti u pojedinim sportovima. No, Županija izdvaja financijska sredstva iz svog proračuna za sufinanciranje Zajednica sporta Dubrovačko-neretvanske županije te za programe od značaja za Dubrovačko-neretvansku županiju kao što su aktivnosti sportskih udruga, vrhunski sport i sufinanciranje sportskih manifestacija.

Drugi problem je nedostatna i nekvalitetna odnosno zapuštena sportska infrastruktura. Na području Županije nema sportskog borilišta koje zadovoljava visoke kriterije za međunarodno natjecanje kao ni reprezentativnih sportskih objekata. Glavni sportski objekti nalaze se u gradovima Dubrovniku, Metkoviću, Pločama, Korčuli i Opuzenu (nogometna igrališta, sportske dvorane i bazeni). Stanje i opremljenost sportskih objekata ne zadovoljavaju potrebe, Nužna su velika ulaganja kako bi dosegli primjerenu razinu i zadovoljili potrebe sportaša i rekreativaca.

Sportski objekti u Županiji dijele se na otvorene (nogometni tereni s prirodnom, umjetnom i betonskom podlogom, košarkaški tereni i otvoreni bazeni) i zatvorene sportske (sportske dvorane i bazeni). Na području Dubrovačko-neretvanske županije postoje tri sportske dvorane kojima gospodare javne ustanove za gospodarenje sportskim objektima (Dubrovnik, Metković i Ploče), 15 školskih sportskih dvorana kojima upravljaju osnovne i srednje škole, dva zatvorena bazena (Dubrovnik i Korčula) i više otvorenih bazena te više od 20 nogometnih igrališta s travnatom podlogom u gotovo svim općinama i gradovima. Također, u svakom gradu i općini postoje sportska igrališta s betonskom podlogom te određeni broj nogometnih igrališta s umjetnom travom kojima gospodare privatne tvrtke.

Iskorištenost sportskih objekata je 100% ukupnog broja godišnjih sati.

Također, velik je izazov i nedovoljan broj stručnog kadra u sportu.

Tablica 38. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno učinkovit sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti te rada udruga i ustanova u kulturi. • Manjak stručnih kadrova u kulturi (u županijskim institucijama, lokalnoj samoupravi i udrugama). • Nedovoljna razina sustavnog praćenja i valorizacije kvalitete kulturnih aktivnosti i sadržaja. • Nedovoljna iskorištenost potencijala u kulturi s obzirom na velik potencijal Dubrovačko-neretvanske županije. • Pretjerana koncentracija na ljetne kulturne aktivnosti, sezonalnost izražena i u organizaciji i održavanju kulturnih i sportskih manifestacija). <p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatna i nedostatna sportska infrastruktura. • Nedostatna financijska podrška sportskim aktivnostima i amaterskom sportu. • Manjak stručnog kadra u sportu. 	<p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti te rada udruga i ustanova u kulturi. • Poticati postojeći i privlačiti nov stručni kadar sposoban za podizanje razine i standarda kulturnih i sportskih aktivnosti. • Unaprijediti marketing i posebno poraditi na produljenju ponude kulturnih i sportskih aktivnosti i sadržaja na cijelu godinu. • Osigurati jednake uvjete u svim područjima Županije za rad ustanova i udruga u kulturi, kao i primatelja, korisnika kulturnih i sportskih potencijala i usluga. • Posebno poticati tradicionalna kulturna događanja koja odražavaju i pridonose očuvanju običaja i prepoznatljivog identiteta Županije. • Poticati programe suradnje kulturnih udruga na zajedničkim aktivnostima, kako unutar JLS-ova tako i na području Županije. • Poticati uključivanje županijskih ustanova i udruga u međunarodne (EU) programe očuvanja i daljnjeg razvoja kulturne baštine i kulturnih aktivnosti. <p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posebnim poticajima stimulirati uspješne sportske udruge te jačati njihovu ulogu boljom promocijom i informiranosti stanovništva, poglavito mladih. • Unaprijediti sportsku infrastrukturu te obogatiti postojeći sadržaj. • Provoditi studij Sportsko-zdravstvenog studija kojim se obrazuju i stručnjaci u sportu, a koji priprema Sveučilište u Dubrovniku. • Uključiti sportske i kulturne potencijale Županije u razvoj novih selektivnih oblika turizma radi produljenja sezone i uravnoteženog programa održavanja manifestacija cijele godine.

3.5. Civilno društvo

Na području Dubrovačko-neretvanske županije registriran je velik broj udruga, no aktivnih je tek nešto više od 1/3. Na dan 31. 12. 2014. registrirane su 1802 udruge, a prosječan broj stanovnika na jednu udruhu iznosi 64,54 (za Republiku Hrvatsku prosječan broj stanovnika na udruhu je 82). Ukupno dodijeljena sredstva za udruge u 2014. u DNŽ-u iznose 5.554.381,82 kune.

Prema Regstru neprofitnih organizacija u 2015. u DNŽ-u je bilo upisano 966 neprofitnih organizacija. Od navedenog broja u Regstru neprofitnih organizacija bilo je upisano 826 udruga građana. Registrirane udruge djeluju u brojnim i različitim područjima, a najzastupljenije su udruge iz područja kulture i sporta, iz područja gospodarstva (stotinjak), tehničkih djelatnosti, zatim udruge proizišle iz Domovinskoga rata (tridesetak). Manji je broj udruga iz područja ekologije, poljoprivrede, humanitarnog i karitativnog područja, socijalnih usluga, zdravstva i znanosti.

Tablica 39. Broj udruga prema područjima djelovanja u DNŽ-u i u Republici Hrvatskoj 2014. prema staroj klasifikaciji

Udruge prema području djelovanja	Broj	% ukupnog broja udruga u DNŽ-u	% ukupnog broja udruga u RH
Informacijske	3	0,16	0,006
Etničke	6	0,33	0,012
Domovinskog rata	70	3,88	0,141
Okupljanje i zaštita žena	3	0,16	0,006
Okupljanje i zaštita djece i mladeži	53	2,94	0,107
Duhovne	14	0,77	0,028
Hobističke	16	0,88	0,032
Zaštite prava	13	0,72	0,026
Nacionalna	15	0,83	0,030
Gospodarska	163	9,04	0,330
Ekološka	62	3,44	0,125
Kulturna	332	18,42	0,672
Prosvjetna	10	0,55	0,020
Znanstvena	15	0,83	0,030
Zdravstvena	29	1,60	0,058
Socijalna	46	2,55	0,093
Humanitarna	41	2,27	0,083
Tehnička	104	5,77	0,210
Sportska	689	38,23	1,395
Ostale djelatnosti	131	7,26	0,265

Izvor: Ured državne uprave u DNŽ-u

Tablica 40. Udruge prema novim područjima djelatnosti 2015.

Udruge prema području djelovanja	Broj	% ukupnog broja udruga u DNŽ
Branitelji i stradalnici	33	1,72
Demokratska politička kultura	57	2,98
Duhovnost	16	0,83
Gospodarstvo	77	4,03
Hobistička djelatnost	6	0,31
Kultura i umjetnost	198	10,37
Ljudska prava	40	2,09
Međunarodna suradnja	47	2,46
Nomenklatura sportova	148	7,75
Obrazovanje, znanost, istraživanje	73	3,82
Održivi razvoj	46	2,41
Socijalna djelatnost	89	4,66
Sport	236	12,36

Tehnička kultura	33	1,72
Zaštita i spašavanje		
Zaštita okoliša i prirode		
Zaštita zdravlja		
Ostale djelatnosti	3	0,15

Izvor: Ured državne uprave u DNŽ-u

Udruge koje imaju certifikat za provedbu programa „Pomoć u kući starijim osobama“ na području DNŽ-a. Pomoć u obavljanju svakodnevnih poslova omogućuje se osobama treće životne dobi slabijeg imovinskog stanja koje žive u udaljenim mjestima, ruralnim područjima i staračkim samačkim domaćinstvima. Udruge koje provode taj program na području DNŽ-a su: Udruga „Dnevni boravak, pomoć u kući i njega starijim osobama Ploče; “Udruga „Otac Ante Gabrić“ Metković; Udruga „Dobra“ Metković; Udruga „Blage ruke“ Slano; Udruga „Val“ Lastovo.

Udruge osoba s invaliditetom koje pružaju usluge dnevnog boravka za svoje članove i tako omogućuju rasterećenje i pomoć njihovim obiteljima: Dva skalina Dubrovnik; Udruga Rina Mašera Dubrovnik; Društvo distrofičara, invalida cerebralne paralize i ostalih tjelesnih invalida Dubrovačko-neretvanske županije; Udruga Radost Ploče; Udruga Prijatelj Metković (omogućuje zapošljavanje osoba s invaliditetom).

Centar za psihosocijalnu pomoć braniteljima i stradalnicima Domovinskog rata Dubrovačko-neretvanske županije, Dubrovnik.

Volonterstvo kao jedna od ključnih vrijednosti na kojima počiva djelovanje organizacija civilnoga društva još nije dovoljno prepoznato i vidljivo u radu organizacija civilnog društva. U DNŽ-u djeluju Volonterski centar u Dubrovniku i Volonterski centar DOBRA u Metkoviću.

U DNŽ djeluje osam zaklada od kojih neke nastavljaju dugu tradiciju angažiranja pojedinaca i grupa za opće dobro. Djelovanje zaklada usmjereno je na doprinos poboljšanju socijalnog stanja ljudi, zaštiti o održavanju kulturne i prirodne baštine, obrazovanju i dr.

Tablica 41. Zaklade na području DNŽ

Naziv zaklade	Područja djelovanja
ZAKLADA BLAGA DJELA	Izgradnja i sudjelovanje u financiranju izgradnje objekata socijalne namjene i stanova za socijalno ugrožene obitelji i domova za smještaj starih, nemoćnih i napuštenih osoba i umirovljenika slabog imovnog stanja i drugih objekata socijalne namjene; davanje novčane pomoći za školovanje nadarenih i siromašnih učenika i studenata, poglavito djece bez jednog ili oba roditelja te podržavanje, sudjelovanje i pomaganje u izradi i provođenju mjera i programa za zaštitu ljudskog okoliša, kao i za unapređenje stanja kulturne i povijesne baštine Dubrovnika.
ZAKLADE "BLAŽENA MARIJA PETKOVIĆ"	Skrbiti za školovanje djece i mladih slabijeg imovinskog stanja; pružati pomoć obiteljima s brojnom djecom, starcima i svima ostalima kojima je pomoć potrebna; u duhu karizme blažene Marije Petković; Zaklada će pružati pomoć siromašnoj i bolesnoj djeci, te utemeljiti ustanove, društva, dane i nagradu bl. Marije Petković za odrasle, djecu i mlade s kojima sestre djeluju.
"ZAKLADA DR. CVITO FISKOVIĆ"	Opća skrb o pomorskoj baštini i tradiciji jadranske Hrvatske, održavanja Pomorskog muzeja u Orebiću i održavanja i zaštite povijesno-pomorske baštine Orebića.
ZAKLADA POMORSKO-	Uporaba novčanih sredstava, pokretnina i nekretnina po oporuci ostavitelja od 27.

TRGOVAČKE AKADEMIJE "IVO RAČIĆ" DUBROVNIK	kolovoza 1919. radi postizanja optimalnih uvjeta za izobrazbu i specijalizaciju pomorskih kadrova.
ZAKLADA BRAĆE NIKOLE I MIHA MIHANOVIĆA ZA UNAPREĐENJE ŽUPE DOLI I SELA SMOKVINE	Unapređivanje gospodarstva, prosvjetne i zdravstvene djelatnosti u župi Doli i selu Smokvina; pružanje potpore siromašnim obiteljima i samohranim majkama, poglavito udovicama Domovinskog rata i njihovoj djeci kao i hrvatskim ratnim invalidima na području župe Doli i sela Smokvina.
ZAKLADA SV. MARIJE - MLJET	Trajna potpora obnove, očuvanja i održavanja prirodnog, kulturnog i povijesnog dobra Otoka Sv. Marije s objektima na njemu, te s ciljem promaknuća u zemlji i inozemstvu, izdavanjem prikladnih knjiga, brošura, fotomonografija, filmova, videozapisa i drugih publikacija podataka o otoku Sv. Marije i objektima na njemu.
"ZAKLADA ANTUN MILOSLAVIĆ POK. LUKA - POSTRANJE"	Unapređenje i opće dobrobiti Župe dubrovačke - posebno dijela Župe dubrovačke zvanog Postranje.
ZAKLADA "PARK GRADAC"	Obnova, zaštita, održavanje i unapređivanje parka Gradac u Dubrovniku kojeg je osnovao zakladnik i o kojem trajno skrbi već više od stoljeća, a koji s perivojem Gučetić-Gozze i perivojem Đorđić-Maineri na Lopudu čini povijesni spomenik organizirane zaštite prirode na području grada Dubrovnika, sukladno odredbi članka 1. Odluke o osnivanju Zaklade.

Izvor: UO DNŽ za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelji

Iako u DNŽ-u postoji nekoliko zaklada koje izvrsno funkcioniraju i mogu biti primjer, zakladništvo i organizirana filantropija te korporativna filantropija nisu dovoljno prepoznati ni dovoljno osnaženi kako bi po uzoru na zemlje EU-a dodatno podupirali rad civilnog društva.

Suradnja civilnog i javnog sektora u DNŽ-u nije institucionalizirana u smislu kreiranja dugoročnog programa i mjera za njegovu provedbu (poput npr. programa suradnje nekih županija i nevladinog, neprofitnog sektora, odnosno savjeta za razvoj civilnog društva kao tijela zaduženo za njegovu provedbu). Udruge se u pravilu ne uključuju u rasprave o pitanjima od društvenog interesa i ne sudjeluju u odlukama važnim za razvoj zajednice. Djelovanje udruga obično je fragmentirano, ograničeno na kratkotrajne kampanje s nedovoljno razvijenim strategijama te stoga i bez većeg utjecaja.

Iako je na nacionalnoj razini doneseno više strategija i pravilnika, DNŽ još uvijek nema strategiju razvoja civilnog društva. Od 2014. godine provodi se prošireni Decentralizirani model temeljem kojeg su raspisani natječaji za 5 županija. Također, još uvijek nisu stvoreni uvjeti za daljnju, potpunu decentralizaciju podjele bespovratnih sredstava udrugama. Daljnje poticanje tog oblika decentralizirane podjele bespovratnih sredstava važno je zato što županije i JLS-ovi bolje poznaju potrebe u lokalnoj zajednici i kapacitete OCD-a koji djeluju u danom području.

Jedno je od obilježja rada udruga također nedostatna međusobna koordinacija i nedovoljna suradnja. Kada se nekoliko različitih udruga bavi istim područjem, suradnja među njima obično je slaba i svaka se usredotočuje na provedbu svojih programa premda je ciljana grupa korisnika ista.

Djelovanje udruga, gledano u cjelini, pridonosi poboljšanju upravljanja razvojem DNŽ-a. Iako je iz godine u godinu napredak vidljiv, još uvijek je taj doprinos, a stoga i utjecaj građana na svekoliki razvoj DNŽ-a, slab. Nekoliko udruga mogu biti primjer uspješnog funkcioniranja i sudjelovanja u lokalnom i regionalnom razvoju. One mogu u budućnosti poslužiti za *benchmarking*, za korištenje i prijenos dobre prakse za razvoj civilnog sektora u čitavoj Županiji te za jačanje njegova doprinosa upravljanju razvojem.

Županija, općine i gradovi dužni su (prema Uredbi o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge, NN 26/2015) utvrditi prioritete odnosno prioritetna područja za dodjelu financijskih sredstava programima i projektima i za

njih planirati sredstva u proračunu te provoditi javne natječaje za programe javnih potreba koje provode udruge.

S obzirom na ograničenost sredstava lokalnih/regionalnih proračuna za potporu djelovanju organizacija civilnog društva neophodno je da one više koriste mogućnosti financiranja iz drugih izvora kao što su: vlastiti prihod, projekti društvenog poduzetništva, novi modeli financiranja (npr. Crowdfunding), razni nacionalni programi EU-a te fondacije. Kako većina udruga nema adekvatne kapacitete za apliciranje na natječaje za financiranje projekata i pronalaženje novih izvora financiranja, odnosno stvaranje vlastitih prihoda, potrebno ih je edukacijom, osposobljavanjem i suradnjom stalno razvijati.

Tablica 42. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Neaktivnost velikog broja udruga i nezainteresiranost za sudjelovanje u oblikovanju razvojnih politika. • Fragmentirano djelovanje udruga. • Nedovoljna educiranost i informiranost građana o važnosti i vrijednosti civilnog društva. • Nedovoljna osnaženost civilnog sektora u financijskom, tehničkom i ljudskom pogledu. • Nepostojanje strategije razvoja civilnog društva u DNŽ-u. • Nedovoljna osviještenost o značaju i mogućnostima partnerstva javnog, civilnog i poslovnog sektora. • Nedovoljna umreženost organizacija civilnog društva. • Neusklađeni prioriteti za dodjelu financijskih potpora organizacijama civilnog društva unutar JLS-ova. • Nepostojanje sustavne politike razvoja zakladništva i filantropije. • Nedovoljna osviještenost građana i mladih o volontiranju. • Nedovoljna uključenost udruga u procese donošenja odluka na lokalnoj razini. • Nedovoljna prepoznatljivost društvenog poduzetništva kao metode razvoja lokalne zajednice. • Neiskorištenost potencijala za zapošljavanje putem udruga. • Nedovoljna suradnja udruga i JLS-ova u provedbi kvalitetnih razvojnih projekata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Donijeti strategiju razvoja civilnog društva DNŽ-a. • Uspostaviti jedinstven sustav dodjele, evaluacije i monitoringa projekata/inicijativa koje financiraju tijela DNŽ-a. • Osnažiti i Savjet za razvoj civilnog društva kao savjetodavno tijelo DNŽ-a o svim pitanjima važnim za razvoj civilnog društva. • Razvijati volonterstvo i filantropiju kao bitne elemente za razvoj socijalne kohezije i civilnog društva. • Osigurati potporu za kvalitetno privlačenje i korištenje fondova EU-a namijenjenih razvoju civilnog društva. • Stvarati uvjete i mogućnosti za veće uključivanje poslovnog sektora u financiranje programa organizacija civilnog društva. • Unaprijediti sudjelovanje udruga u procesu donošenja odluka na lokalnim razinama. • Povećati svijest djece i mladih o koristima volontiranja i povećati broj građana koji volontiraju. • Poticati društveno poduzetništvo kao polugu lokalnog razvoja. • Povećati zapošljivost u udrugama. • Osigurati dovoljan broj predstavnika OCD-ova pri donošenju plana prioriteta i razvojnih projekata u okviru dostupnih fondova EU-a.

4. GOSPODARSTVO

4.1. Dinamika i struktura gospodarstva

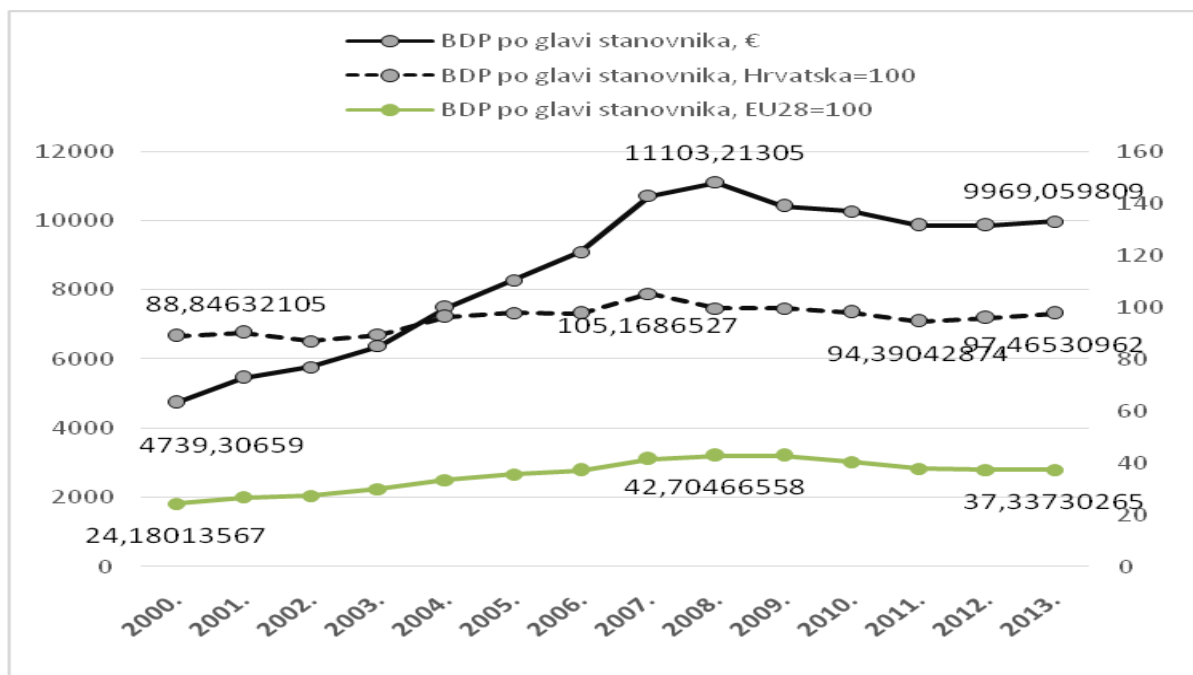
Bruto domaći proizvod Dubrovačko-neretvanske županije iznosio je u 2013. godini u tekućim cijenama 9.238 milijuna kuna ili 2,8% ukupnog BDP-a Hrvatske, pa se prema veličini BDP-a Županija nalazi na 10. mjestu. Ako se udio Županije u BDP-u Hrvatske usporedi s udjelom u ukupnom stanovništvu, koji iznosi 2,8%, DNŽ bilježi iznadprosječnu razinu BDP-a po stanovniku. Kao što pokazuje sljedeća tablica, Županija se nalazi na visokom četvrtom mjestu prema BDP-u po stanovniku među županijama u Republici Hrvatskoj. U regiji Jadranska Hrvatska zauzima treće mjesto, odmah poslije Primorsko-goranske i Istarske županije, a iza nje su Zadarska, Splitsko-dalmatinska i Šibensko-kninska županija.

Također, treba istaknuti da od svih županija koje su zabilježile znatna ratna stradanja Dubrovačko-neretvanska županija bilježi najvišu razinu BDP-a po stanovniku. Ti rezultati potvrđuju da se Županija prilično uspješno oporavila od ratnih stradanja i ponovno zauzela položaj jednog od najrazvijenijih područja Hrvatske.

U razdoblju 2000.–2007. BDP po stanovniku DNŽ-a porastao je 5% iznad hrvatskog prosjeka. Od 2007. do 2011. bilježi se trend smanjenja prednosti u odnosu na hrvatski prosjek, ali se i u razdoblju 2011–2012. to smanjene ublažava i u 2013. gotovo nestaje, tj. BDP po stanovniku DNŽ-a približava se hrvatskom prosjeku.

Usporedba s prosjekom Europske unije zabrinjava jer je 2008. godine (na razini 42,7%) prestao dugoročni trend dostizanja razine razvijenosti EU-a, te je BDP po stanovniku DNŽ-a u 2013. smanjen na 37,3% prosjeka EU-a.

Slika 6. Nominalni bruto domaći proizvod Dubrovačko-neretvanske županije i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske i Europske unije (28) – tekuće cijene

Izvor: DSZ

U promatranom razdoblju, BDP po stanovniku preračunat temeljem pariteta kupovne moći valuta (korigirano za razinu cijena) u Županiji povećan je s 43% na 58% u odnosu na prosjek Europske unije i to je povećanje znatno veće od prosjeka Hrvatske, kao i Jadranske Hrvatske. Međutim, većina novih članica EU ostvarila je dinamičniji rast te Županija znatno zaostaje za razinom razvijenosti Poljske i Slovačke te se gotovo izjednačila s Rumunjskom.

Tablica 43. Bruto domaći proizvod po stanovniku po paritetu kupovne moći valuta 2000. i 2013. (EU28=100)

	2000.	2013.	Promjena
Češka	72	83	11
Slovenija	79	80	1
Slovačka	49	76	27
Poljska	47	67	20
Mađarska	53	66	13
Hrvatska	49	59	10
Dubrovačko-neretvanska županija	43	58	15
Jadranska Hrvatska	47	57	10
Rumunjska	25	54	29
Bugarska	28	46	18

Izvor: Eurostat [nama_10r_3gdp] Last update2/26/2016

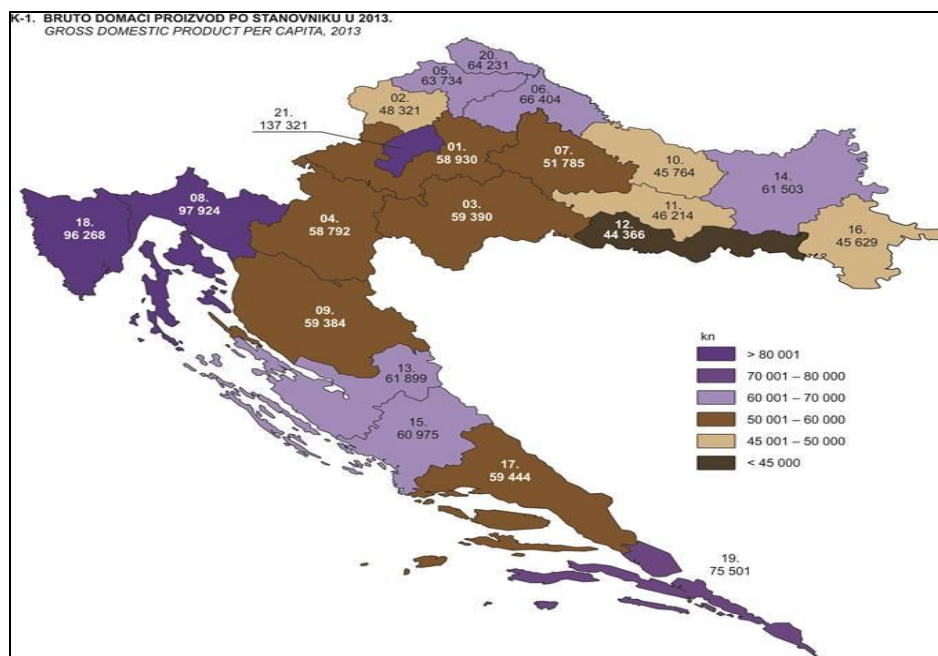
U razdoblju 2007.–2012. primjetan je pad BDP-a po stanovniku., no u 2013. godini zabilježen je ponovni rast te Županija sustiže dvije vodeće jadranske županije (Istarsku i Primorsko-goransku) prema razini BDP-a po stanovniku.

Tablica 44. Bruto domaći proizvod po stanovniku 2007.–2013 (Hrvatska=100)

Županija	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Rang 2013.
Istarska	129,1	123,5	126,7	128,2	125,8	123,1	124,3	3.
Primorsko-goranska	115,8	118,7	121,7	122,7	123,2	127,3	126,4	2.
Dubrovačko-neretvanska	104,0	99,2	98,8	104,0	95,0	95,8	97,5	4.
Splitsko-dalmatinska	82,9	78,8	78,7	80,3	78,2	76,5	76,7	11.
Zadarska	82,6	84,7	83,0	81,4	80,4	79,3	79,9	8.
Šibensko-kninska	80,8	76,4	71,6	78,4	76,8	76,4	78,7	10.
Jadranska Hrvatska	98,1	96,3	96,6	98,2	96,3	96,0	96,5	2.

Izvor: DZS, 2016.; ^aPKM – paritet kupovne moći

Slika 7. Bruto domaći proizvod po stanovniku u DNŽ-u i drugim županijama 2013.

Izvor: DSZ, 2016.

Prema pokazateljima koji čine Indeks razvijenosti, ključni pokazatelj kategorizacije županija, općina i gradova Hrvatske, Dubrovačko-neretvanska županija razvijenija je od hrvatskog prosjeka. Iako je dohodak po stanovniku 11% ispod prosjeka, povoljna je dinamika i obrazovanost stanovništva, a i nezaposlenost je manja od hrvatskog prosjeka. Pritom unutar Županije postoje izrazito velike razlike te se 4 JLS (Ston, Kula Norinska, Slivno i Zažablje) imaju vrijednosti navedenog indeksa ispod 75% hrvatskog prosjeka.

Tablica 45. Indeks razvijenosti Dubrovačko neretvanske županije

	Dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16-65	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16-65	Indeks razvijenosti
	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010./2001.	2011.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010./2001.	2011.	
Republika Hrvatska	28.759	2.969	16,00%	99,4	77,74%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
DNŽ	27.746	3.499	13,30%	104	83,74%	89,11%	109,70%	127,80%	152,47%	139,34%	120,84%
Dubrovnik	34.690	5.093	10,00%	100,8	88,17%	127,40%	177,40%	115,40%	102,30%	122,60%	126,83%
Konavle	34.616	2.981	9,60%	104,4	84,61%	127,00%	100,40%	116,60%	108,60%	114,90%	105,34%
Lastovo	28.978	2.673	14,00%	109,5	79,37%	101,00%	89,20%	105,20%	117,30%	103,50%	103,32%
Župa dubrovačka	29.641	1.910	9,80%	134,4	85,56%	104,10%	61,40%	116,00%	160,20%	117,00%	101,60%
Mljet	23.901	2.797	9,50%	101,2	80,09%	77,60%	93,70%	116,90%	103,00%	105,10%	99,73%

Korčula	25.283	2.641	14,20%	99	84,25%	83,90%	88,10%	104,60%	99,30%	114,10%	97,58%
Ploče	27.289	1.983	15,20%	96,8	82,63%	93,20%	64,10%	102,20%	95,50%	110,60%	94,49%
Blato	25.476	2.252	14,40%	102,6	76,24%	84,80%	73,90%	104,20%	105,40%	96,70%	93,86%
Trpanj	19.858	2.556	11,10%	102,9	82,56%	58,90%	85,00%	112,80%	105,90%	110,50%	93,76%
Dubrovačko primorje	28.684	2.344	8,70%	100,3	78,53%	99,70%	77,20%	118,80%	101,50%	101,70%	92,62%
Janjina	14.246	4.107	19,00%	112,6	79,35%	33,00%	141,40%	92,20%	122,70%	103,50%	91,07%
Orebić	18.138	2.215	11,70%	106,7	80,65%	51,00%	72,60%	111,20%	112,60%	106,30%	89,82%
Lumbarda	19.844	2.210	16,20%	104,9	86,80%	58,80%	72,40%	99,60%	109,40%	119,70%	89,80%
Vela Luka	22.937	1.920	17,30%	97,4	80,59%	73,10%	61,80%	96,60%	96,50%	106,20%	86,94%
Opuzen	22.100	1.811	20,20%	98,6	79,29%	69,20%	57,80%	89,20%	98,60%	103,40%	83,06%
Metković	19.464	1.087	20,90%	112,9	81,59%	57,10%	31,50%	87,30%	123,10%	108,40%	79,91%
Pojezerje	12.736	4.015	19,90%	93	65,42%	26,00%	138,10%	89,90%	89,00%	73,30%	78,53%
Smokvica	18.317	1.321	16,60%	100	75,64%	51,80%	40,00%	98,50%	101,00%	95,50%	77,95%
Ston	20.834	1.775	15,60%	101,5	75,83%	63,40%	56,50%	101,20%	103,60%	95,90%	74,60%
Kula Norinska	18.558	1.302	22,30%	95,6	75,29%	52,90%	39,30%	83,80%	93,40%	94,70%	72,46%
Slivno	10.428	1.402	28,20%	106	73,04%	15,30%	42,90%	68,70%	111,20%	89,80%	61,05%
Zažablje	15.889	611	24,80%	86,6	69,33%	40,60%	14,10%	77,30%	78,00%	81,80%	59,41%

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Glavni pokazatelji gospodarstva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2015. pokazuju poboljšanje što se osobito odnosi na porast zaposlenosti, ukupnu odbit I na investicije u dugotrajnu imovinu.

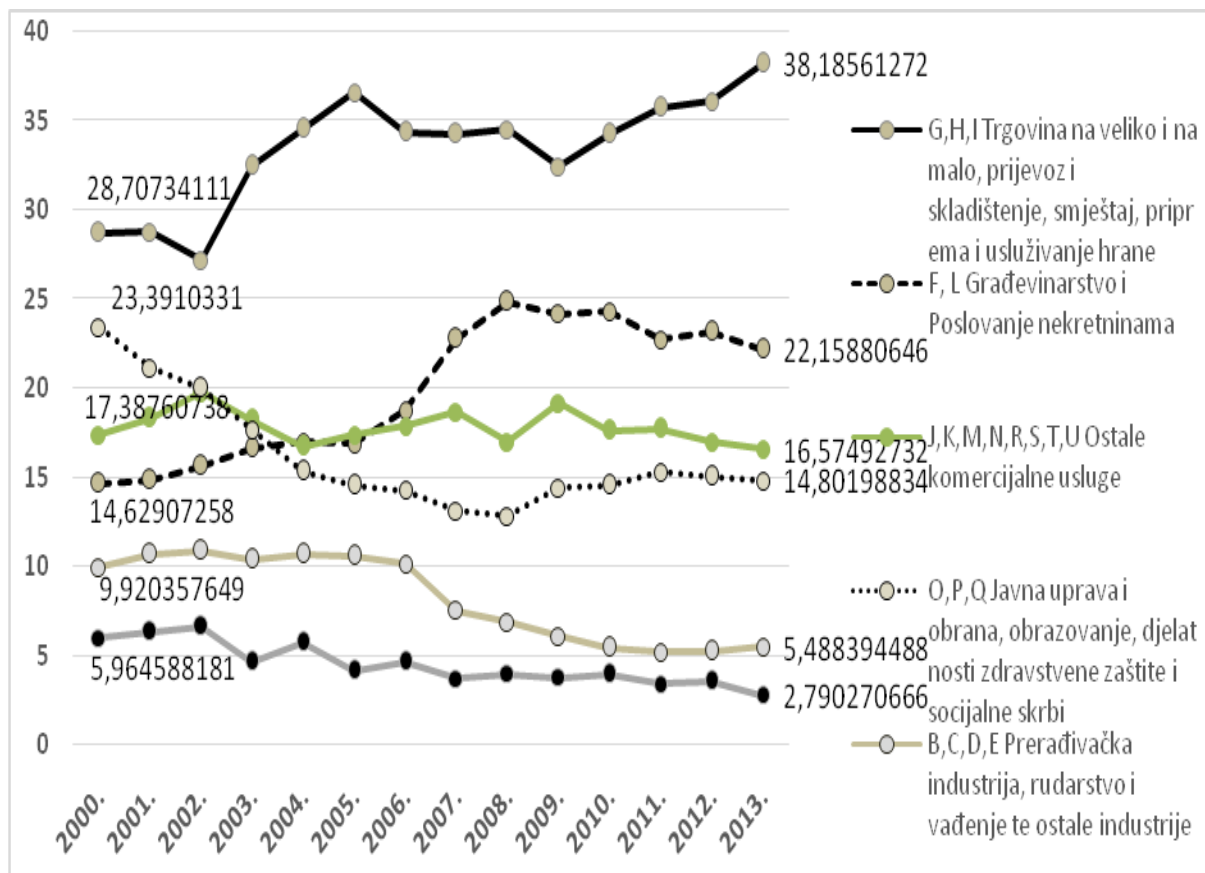
Tablica 46. Gospodarska kretanja DNŽ

	2014.	2015.	Index
Broj zaposlenih	18.467	19.539	106
Prosječna mjesečna plaća	4.931	4.945	100
UKUPNI PRIHODI (u 000 kn)	9.086.993	9.427.682	104
UKUPNI RASHODI (u 000 kn)	9.815.681	9.183.483	94
Dobit razdoblja (u 000 kn)	822.751	860.193	105
Gubitak razdoblja (u 000 kn)	1.627.197	739.679	46
Konsolidirani fin. rezultat (u 000 kn)	-803.967	119.723	-
Investicije u dugotrajnu im.	618.001	1.303.758	211

Izvor: HGK ŽK Dubrovnik

Strukturne osobine razvoja obilježene su znatnim povećanjem udjela i inače vodećih djelatnosti usluga vezanih za trgovinu, transport i turizam s udjelom 38,1% BDP-a u 2013., a kod gotovo svih ostalih djelatnosti, osim djelatnosti javne uprave, primjetno je smanjenje. To upućuje na sve veću razvojnu ovisnost DNŽ-a o sve manjem broju djelatnosti.

Slika 8. Udjeli pojedinih djelatnosti u BDP-u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2000.–2013. (%)

Izvor: DSZ

Detaljniji podaci pokazuju trend dugoročnog smanjivanja udjela prerađivačke industrije i poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Građevinarstvo se nakon znatnog povećanja udjela do 2008. vratilo na udio blizak početnom, nakon znatnog povećanja u razdoblju visokog gospodarskog rasta. Poslovanje nekretninama bilježi porast udjela što je povezano s rastom turističkih djelatnosti. Porast udjela bilježe i djelatnosti stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. Turističke djelatnosti (definirane u užem smislu) imaju solidan rast solidne dinamike, no on nije dostatan da pokrene ukupno gospodarstvo DNŽ-a.

Najveći udio u strukturi bruto dodane vrijednosti u 2013. otpada na trgovinu na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, pripremu i usluživanje hrane, nakon toga slijede javna uprava i promet nekretninama, zatim građevinarstvo i stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. Više od 80% BDP-a (82,2%) ostvaruje se u uslužnim djelatnostima, što je povećanje od 5% u odnosu na 2007. godinu kada je uslužni sektor ostvarivao 75% BDP-a. Za razliku od većine drugih županija industrija u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ostvaruje mali udio u ukupnoj strukturi bruto dodane vrijednosti.

Tablica 47. Bruto dodana vrijednost – udio DNŽ-a u RH 2013.

	NKD 2007.											
	A	B, C, D, E	od toga C	F	G, H, I	J	K	L	M, N	O, P, Q	R, S, T, U	
NKPJS 2012.	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	Prerađivačka industrija	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	Informacije i komunikacije	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	Poslovanje nekretnima	Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	Ostale uslužne djelatnosti	Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)
Republika Hrvatska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jadranska Hrvatska	19,1	27,8	19,9	41,3	39,2	18,2	20,8	43,7	27,3	30,4	37,0	31,9
Dubrovačko-neretvanska županija	1,8	0,7	0,4	4,9	5,1	1,5	1,5	3,5	2,6	2,7	2,7	2,8

Izvor: DSZ

4.2. Gospodarska kretanja

Poslovanje poduzeća

Promatrajući komparativne podatke u 2009. i 2014 o relativnoj razvijenosti gospodarstva Županije i ostalih primorskih županija, s iznimkom Ličko-senjske županije vidljivo je kako u 2009. najbolje rezultate županijsko gospodarstvo bilježi u izvozu poduzeća i relativnoj veličini aktive, gdje se nalazi na drugome mjestu, iza Istarske županije. Najslabiji su rezultati u pogledu razine prihoda i dobiti poduzeća.

U 2014. godini vidljiv je daljnji pad prihoda i aktive i znatan porast gubitaka prije oporezivanja po kojem pokazatelju je Županija 2014. na prvom mjestu među primorskim županijama. Jedini pozitivan pomak bio je porast dobiti prije oporezivanja. Sve to upućuje na još uvijek nezadovoljavajuću razinu ukupne poduzetničke aktivnosti.

Tablica 48. Usporedba poslovanja DNŽ-a i drugih županija 2014. (RH=100)

Županija	Prihodi po st.	Aktiva po st.	Dobit prije oporezivanja po st.	Gubitak prije oporezivanja po st.	Investicije po st.	Izvoz po st.
Dubrovačko-neretvanska	54	82	42	149	71	95
Primorsko-goranska	83	77	69	116	84	89
Splitsko-dalmatinska	61	61	59	82	39	55
Istarska	99	114	162	80	107	202
Zadarska	45	55	39	66	78	69
Šibensko-kninska	36	45	25	84	55	52

Izvor: FINA, 2015.

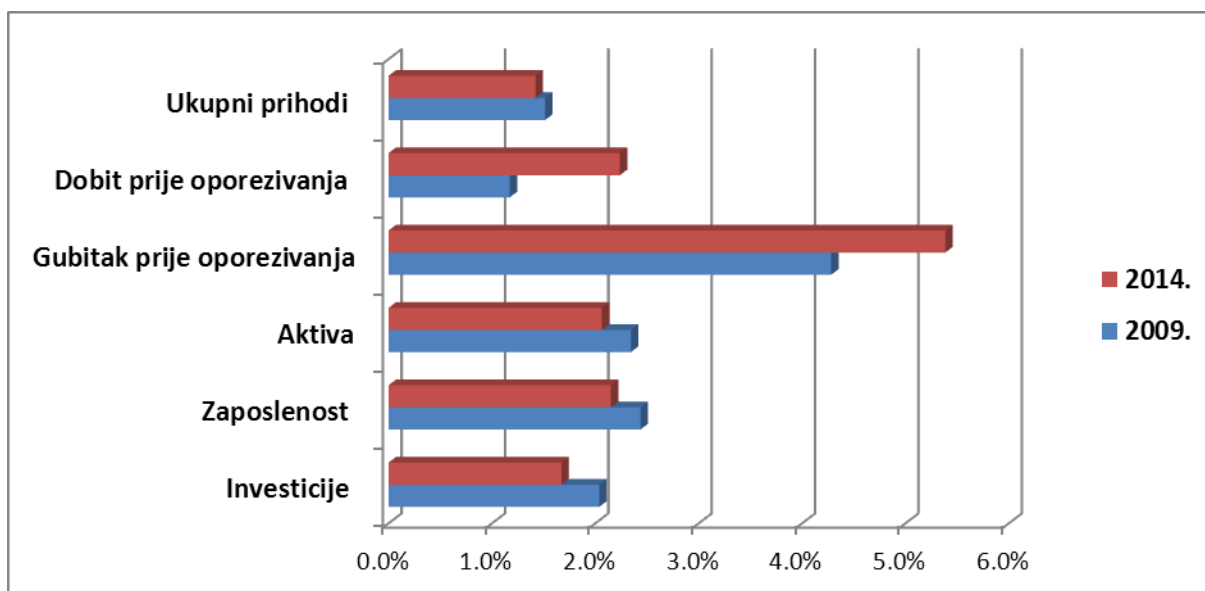
Tablica 49. Poslovanje poduzeća u DNŽ-u 2014. (RH=100)

Županija	Prihod po st.	Aktiva po st.	Dobit prije oporezivanja po st.	Gubitak prije oporezivanja po st.
Dubrovačko-neretvanska	50	72	78	188
Primorsko-goranska	75	68	70	75
Splitsko-dalmatinska	58	59	60	60
Istarska	91	128	140	148
Zadarska	44	55	41	73
Šibensko-kninska	37	49	31	61

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Prema većini pokazatelja vidljivo je dakle da je u razdoblju 2009.–2014. značaj Županije ostao sličan ili se smanjio (prema gubicima znatno se povećao). Najveće smanjenje udjela Županija bilježi u investicijama, a to je osobito nepovoljno u kontekstu budućeg gospodarskog rasta. Jedino povećanje udjela zabilježeno je u dobiti prije oporezivanja.

Slika 9. Udjeli županijskih poduzeća u rezultatima na razini RH (u%)

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Učinkovitost gospodarstva

Za cjelovitu ocjenu uspješnosti gospodarstva važno je ocijeniti i njegovu učinkovitost. Dok su se za ocjenu relativne snage gospodarstva koristili per capita pokazatelji i udjeli u nacionalnim vrijednostima, za ocjenu učinkovitosti poslovanja koristit će se pokazatelji po zaposlenom, što je uobičajen način mjerenja učinkovitosti poduzeća.

Tablica 50. Učinkovitost poslovanja poduzeća u DNŽ-u 2014. (RH=100)

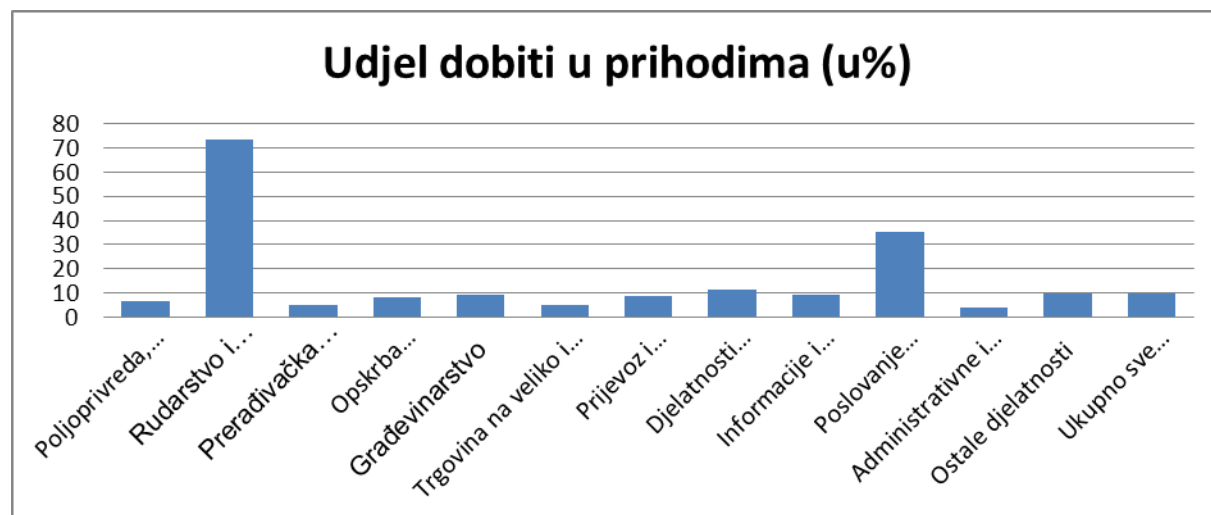
Županija	Ukupni prihod po zaposlenom	Dobit prije oporezivanja po zaposlenom	Investicije po zaposlenom
Dubrovačko-neretvanska	66	104	78
Primorsko-goranska	73	69	116
Splitsko-dalmatinska	76	79	53
Istarska	84	129	99
Zadarska	73	69	142
Šibensko-kninska	72	59	79

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Pokazatelji učinkovitosti daju malu bolju sliku nego pokazatelji razvijenosti. S jedne strane bilježi se ispodprosječna razina investicija po zaposlenom te prihod po zaposlenom, a s druge je profitabilnost poduzeća mjerena u dobiti po zaposlenom među najvišom od promatranih županija. Takav rezultat može se samo dijelom objasniti činjenicom da se Dubrovačko-neretvanska županija više od drugih oslanja na visokoprofitabilne djelatnosti.

Važan je pokazatelj profitabilnosti gospodarstva i udio dobiti pojedinih sektora u ukupnim prihodima. Na sljedećoj slici prikazane su vrijednosti pokazatelja za Dubrovačko-neretvansku županiju 2014.

Slika 10. Profitabilnost gospodarstva po sektorima 2014.

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Prikazani rezultati potvrđuju da su sektori rudarstva i vađenja te poslovanja nekretninama najprofitabilniji sektori. Svi drugi sektori, osim djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane, bilježe relativno niske stope profitabilnosti, uglavnom ispod 10%.

Sektorska analiza dinamike zaposlenosti upućuje na „pobjednike“ i „gubitnike“ među sektorima. Tako su od 2008. do 2014. najveći porast udjela u ukupnim prihodima zabilježili sektori pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane te administrativne usluge. Najveći pad udjela u ukupnim prihodima zabilježio je sektor prijevoza i skladištenja te u nešto manjoj mjeri građevinarstva. Razina sektorskih promjena mnogo je slabija u pogledu strukture zaposlenosti. Najveći pad udjela također bilježi građevinarstvo te, u

mного manjoj mjeri, prijevoz i skladištenje. Najveći rast udjela bilježe ostale djelatnosti osim navedenih. Porast udjela veći od 1% bilježe još sektori opskrba vodom, uklanjanje otpada i dr. U pogledu dobiti najveći rast udjela bilježe sektori rudarstva i vađenja (17,6%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluge hrane (22,9%). Daleko najveći pad udjela u ukupnoj dobiti bilježi sektor prijevoza i skladištenja od čak 59,2% - od vodećeg sektora pao je na četvrto mjesto.

Tablica 51. Promjene u sektorskoj strukturi županijskog gospodarstva

Djelatnosti	Udio u ukupnom prihodu		Udio u dobiti prije oporezivanja		Udio u zaposlenosti	
	2008.	2014.	2008.	2014.	2008.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0,8%	1,2%	0,4%	0,8%	1,4%	1,4%
Rudarstvo i vađenje	2,4%	2,4%	0,4%	18,0%	1,7%	0,4%
Prerađivačka industrija	6,1%	5,8%	2,7%	2,9%	9,1%	9,2%
Opskrba el. en., plinom, parom i klim.	0,0%	0,6%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%
Opskrba vodom, ukl. otp. v., gosp. otp.	2,3%	3,3%	0,3%	0,9%	4,5%	5,7%
Građevinarstvo	12,6%	8,5%	5,1%	8,1%	15,6%	12,1%
Trgovina na veliko i malo, popr. m. v.	26,0%	23,2%	8,2%	12,1%	16,8%	16,1%
Prijevoz i skladištenje	24,2%	12,7%	70,4%	11,2%	12,6%	10,9%
Djelatnosti pruž. smj. te prip. i usl. hrane	13,0%	23,4%	4,0%	26,9%	22,6%	22,0%
Informacije i komunikacije	0,8%	2,3%	0,9%	2,2%	1,2%	2,1%
Financijske dj. i dj. osiguranja	0,1%	0,2%	0,1%	0,3%	0,1%	0,2%
Poslovanje nekretninama	1,0%	1,7%	1,6%	5,9%	0,9%	1,1%
Administrativne i pom. usl. dj.	7,2%	10,4%	2,0%	3,9%	7,2%	8,8%
Ostale djelatnosti	3,5%	4,3%	4,0%	6,2%	6,2%	9,9%

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

O stanju i dinamici poduzetništva DNŽ-a govore i podaci o broju poduzeća na broj stanovnika kao i broj novoosnovanih i broj brisanih poduzeća iz registra, dakle onih koja su prestala s radom. Tako je po broju poduzeća na 10.000 stanovnika DNŽ prilično iznad prosjeka Hrvatske.

Tablica 52. Broj poduzeća na 10.000 stanovnika, 2015.

	Broj poduzeća na 10.000 stanovnika
Dubrovačko-neretvanska županija	280
RH	234

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Novootvorenih poduzeća bilo je u DNŽ-u 2014. godine 328, a brisalo ih se iz registra samo 6, što je velik pomak u usporedbi s 2012. kada je osnovano 215 poduzeća, a brisalo ih se čak 637. S obzirom na opće teško gospodarsko stanje u RH u tom razdoblju to je pozitivan trend u poduzetništvu u DNŽ-u.

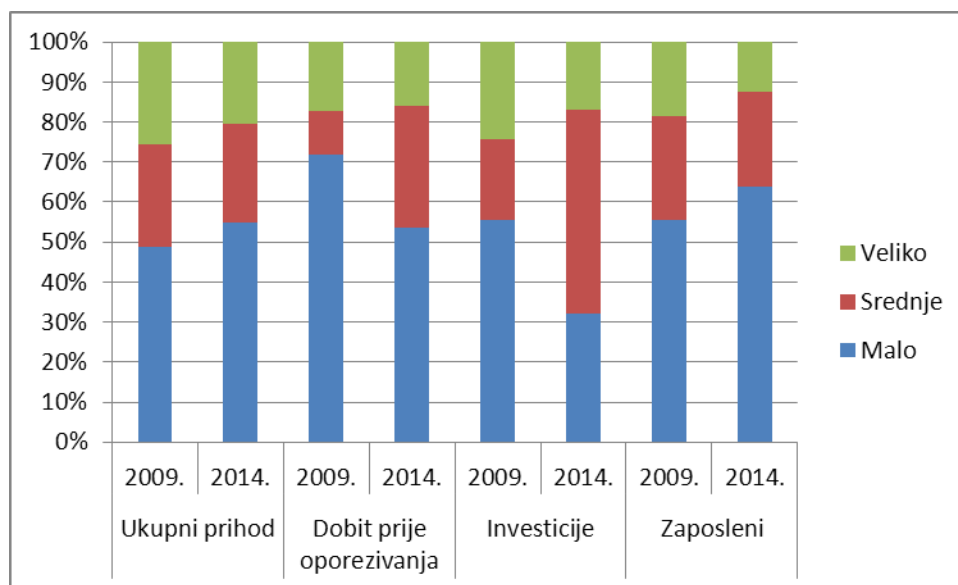
Tablica 53. Broj novoosnovanih i zatvorenih poduzeća 2007.–2014.

Godina	Novoosnovana	Brisana iz registra
2007.	347	28
2008.	289	20
2009.	240	23
2010.	196	28
2011.	243	18
2012.	215	637
2013.	361	79
2014.	328	6

Izvor: DNŽ, 2015.

Uloga malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu Hrvatske iznimno je važna: mala i srednja poduzeća najveći su poslodavac u Hrvatskoj (65,5% zaposlenosti) i znatno pridonose bruto domaćem proizvodu (50,2%) i izvozu (42%).

Slika 11. Analiza poslovanja poduzeća prema veličini

Izvor: HGK – ŽK Dubrovnik, na temelju podataka FINA-e, 2015.

Položaj lokalnih gospodarstava

Položaj lokalnih gospodarstava uvjetovan je brojnim čimbenicima među kojima se svakako ističu ljudski i financijski kapaciteti. Jedinice lokalne samouprave s nižim ljudskim i financijskim kapacitetima teško mogu konkurirati lokalnim gospodarstvima u kojima su ti kapaciteti snažniji. Geografski položaj također znatno utječe na razvojne mogućnosti lokalnog gospodarstva.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji analiza pokazatelja na lokalnoj razini pokazuje da su Grad Dubrovnik, Konavle, Metković, Ploče i Župa dubrovačka jedinice s najsnažnijim lokalnim gospodarstvima

u Županiji. U tim jedinicama lokalne samouprave ostvaruje se gotovo 85% ukupnih prihoda te zapošljava gotovo 82% svih zaposlenih.

Većina najslabijih lokalnih gospodarstava smještena je na Pelješcu i u neretvanskoj dolini.

Tablica 54. Usporedba gospodarskih rezultata na lokalnoj razini 2013. i 2014.

Grad/općina	Prihodi			Broj zaposlenih			Prosječna neto plaća		
	2013.	2014.	2014./2013.	2013.	2014.	2014./2013.	2013.	2014.	2014./2013.
Blato	184.237	198.867	107,9	704	719	102,1	3.938	4.124	104,7
Dubrovnik	5.395.720	5.723.385	106,1	9.880	10.070	101,9	5.062	5.472	108,1
Konavle	718.400	757.650	105,5	1.945	1.655	85,1	4.960	5.659	114,1
Korčula	219.598	242.785	110,6	604	601	99,5	4.729	4.778	101,0
Kula Norinska	2.903	2458	84,7	11	10	90,9	2.593	2.984	115,1
Lastovo	25.287	18.880	74,7	71	71	100,0	3.490	3.739	107,1
Metković	661.780	657.313	99,3	1.402	1.366	97,4	3.164	3.344	105,7
Mljet	21.669	22.239	102,6	70	76	108,6	2.991	3.196	106,8
Opuzen	269.378	298.017	110,6	322	360	111,8	3.696	3.811	103,1
Orebić	220.832	217.161	98,3	450	460	102,2	3.960	4.179	105,5
Ploče	381.763	369.545	96,8	1.271	1.131	89,0	4.632	5.028	108,5
Pojezerje	81	227	281,3	0	1			1.940	
Slivno	15.897	18.652	117,3	44	47	106,8	2.826	3.234	114,4
Smokvica	20.079	18.566	92,5	41	33	80,5	3.086	3.079	99,8
Ston	71.209	74.337	104,4	213	236	110,8	3.773	3.820	101,2
Vela luka	91.328	182.999	200,4	353	410	116,1	3.815	3.724	97,6
Zažablje	6.821	5.216	76,5	13	11	84,6	2.266	3.068	135,4
Dubrovačko primorje	57.636	50.130	87,0	160	178	111,3	3.987	3.816	95,7
Janjina	11.723	13.223	112,8	28	33	117,9	4.188	3.900	93,1
Lumbarda	22.648	20.226	89,3	77	79	102,6	3.301	3.198	96,9
Trpanj	19.417	18.963	97,7	52	51	98,1	3.945	3.702	93,8
Župa dubrovačka	379.004	311.994	82,3	973	1.155	118,7	3.790	3.380	89,2
DNŽ	8.797.409	9.222.833	104,8	18.684	18.753	100,4	4.624	4.920	106,4

Izvor: FINA, 2015.

Jedino Konavle bilježe razinu plaća iznad državnog prosjeka (5.533 kn), Dubrovnik i Ploče iznad županijskog prosjeka (4.920 kn). Slično je u pogledu prihoda poduzeća po stanovniku: Dubrovnik, Konavle i Metković daleko su ispred ostalih jedinica što govori da su relativno dobri gospodarski rezultati Županije zapravo posljedica uspješnosti vrlo malo jedinica. Drugim riječima, unutaržupanijske razlike u uspješnosti lokalnih gospodarstava vrlo su značajne. Osobito niske plaće bilježe jedinice u zapadnom dijelu Županije kao što su Kula Norinska, Pojezerje i Smokvica.

Najveći relativni porast prihoda u razdoblju 2013.–2014. ostvarila su lokalna poduzeća u općinama Vela Luka i Pojezerje gdje je ekstremno visok rast posljedica vrlo niske početne osnovice. Od većih gospodarstava, najveći rast prihoda bilježe poduzeća u Dubrovniku i Konavlima.

Gospodarska snaga

Prema indeksu gospodarske snage Županija je ispod prosjeka RH, ali zauzima peto mjesto među županijama i Gradom Zagrebom. U grupi županija koje čine Jadransku regiju nalazi se na trećem mjestu, iza Istarske i Primorsko-goranske županije.

Tablica 55. Indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice

	BDP po stanovniku, prosjek 2011.–2013., indeksi, RH=100	Prosječne neto plaće po zaposlenom, prosjek 2012.–2014., indeksi, RH=100	Ukupni prihodi poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Prihod na inozemnom tržištu po zaposlenom, prosjek 2013.–2015., indeksi, RH=100	Stopa nezaposlenosti, prosjek 2013.–2015., indeksi, prosjek RH u odnosu na županiju	Demografija – indeks promjene broja stanovnika 2030./2013.	HGK indeks gospodarske snage, RH=100
GZG	179,3	116,7	131,6	130,9	104,6	199,6	102,6	149,3
IŽ	124,5	98,9	34,4	143,4	140,7	178,1	98,7	127,2
PGŽ	124,8	100,1	74,3	72,0	39,5	126,5	92,0	105,1
VŽ	30,9	80,2	77,6	61,1	144,3	139,8	89,8	96,2
DNŽ	95,9	98,8	64,5	105,4	69,9	100,8	94,9	93,1
ZGŽ	75,8	95,5	113,6	80,9	95,6	102,4	97,6	92,5
ZDŽ	79,5	96,4	75,6	84,7	103,1	100,4	100,4	91,1
KKŽ	68,0	92,6	81,5	75,7	100,7	92,6	91,3	90,1
MŽ	81,9	81,5	61,3	58,8	111,7	121,1	93,7	69,2
KŽ	74,7	95,9	70,6	123,8	87,9	83,2	76,5	65,5
KZŽ	88,0	85,9	76,3	74,5	134,6	104,8	86,0	65,4
SDŽ	77,0	95,1	75,1	88,6	59,2	76,3	99,0	62,2
ŠKŽ	77,0	92,6	69,6	71,9	77,0	85,6	81,5	60,3
SMŽ	78,3	93,2	72,5	38,3	155,9	59,8	66,0	79,6
OBŽ	79,2	91,6	64,6	62,1	81,3	64,1	86,0	79,2
LSŽ	76,4	90,9	58,5	54,4	50,3	88,9	82,7	75,0
VSŽ	58,9	87,1	97,4	70,9	81,5	58,7	76,9	72,6
BPŽ	56,9	88,3	66,1	49,4	106,4	59,6	81,1	70,0
PSZ	59,7	87,3	57,8	47,0	71,6	71,6	84,5	68,5
VPŽ	60,0	84,3	67,5	49,0	82,9	57,2	83,1	68,2
BBŽ	67,0	34,1	65,5	41,5	45,9	67,6	80,7	66,9

Izvor: DZS, FINA, Ekonomski fakultet: "Demografski scenariji i migracije", izračuni HGK.

U pogledu sastavnica indeksa gospodarske snage DNŽ je iznad prosjeka RH kod neto dobiti poduzetnika po zaposlenom, ali i po stopi nezaposlenosti. Istodobno je znatno ispod prosjeka po ukupnom prihodu po zaposlenom i po prihodu na inozemnom tržištu po zaposlenom.

Izravna inozemna ulaganja

Prema podacima HNB-a ukupna vrijednost svih inozemnih ulaganja od 1993. do 2015. bila je 578 milijuna eura. To je oko 47% manja razina investicija od nacionalnog prosjeka u istom razdoblju. Analiza ulaganja u Županiju pokazuje da su prva ulaganja zabilježena 1997. te da je idućih nekoliko godina taj iznos bio relativno malen. Tek se posljednjih nekoliko godina bilježe veće investicije. Tako je od 2003. do 2008. na području Županije uloženo oko 109 milijuna eura ili 84,7% svih dosadašnjih ulaganja što pokazuje da Županija postaje sve privlačnija za inozemna ulaganja.

Struktura ulaganja govori da je interes ulagača bio prvenstveno u sektoru hotela i restorana te poslovanja nekretninama. Osobito su značajna ulaganja u hotelijerstvo, koja su rezultirala podizanjem hotelske ponude na višu razinu jer se većina ulaganja odnosila na hotele kategorizirane s četiri i pet zvjezdica.

Vanjska trgovina

Tablica 56. Uvoz/izvoz u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (u 000 HRK)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Uvoz	396.070	397.241	529.991	407.341	350.938
Izvoz	226.625	246.347	176.662	224.156	221.195

Izvor: DNŽ, 2015.

U pogledu trenda izvoza roba, u razdoblju 2010.–2014. Županija bilježi mali pad izvoza od 2%. Treba međutim napomenuti da je pad izvoza u 2012. u odnosu na 2011. iznosio čak 28% što pokazuje da se izvozni sektor u Županiji našao u iznimno velikim poteškoćama nakon izbijanja krize, ali je u godinama nakon toga primjetan lagan oporavak; najbolji pokazatelj iz 2011. međutim još nije dostignut. Tako oštar pad izvoza pokazatelj je slabe konkurentnosti izvoznog sektora, koji nije bio u stanju kompenzirati pad potražnje na postojećim tržištima rastom prodaje na novim tržištima. S druge strane, kretanje uvoza robe nakon povećanja u razdoblju 2010.–2012. bilježi od 2013. pad te je primjetno smanjenje u 2014. u odnosu na 2010. od 11,4%.

4.3. Obrtništvo

Obrtništvo na području DNŽ-a posljednjih pet godina pokazuje da je manje pogođeno krizom u odnosu na druge županije i Hrvatsku u cjelini. Na to upućuju kretanje broja registriranih obrta, zaposlenost i promjene u strukturi djelatnosti u obrtništvu. Broj registriranih obrta proteklih godina oscilira oko 3.300 za razliku od drugih dijelova Hrvatske u kojima se broj obrta i zaposlenih u obrtništvu smanjio i do 20%.

Tablica 57. Kretanja broja obrtnika 2010.–2016.

Mjesec/godina	Broj registriranih obrta
7/2010.	3.308
1/2011.	3.157
7/2011.	3.236
1/2012.	3.164
7/2012.	3.216
1/2013.	3.142
7/2013.	3.250
1/2014.	3.243
7/2014.	3.401
1/2015.	3.294
7/2015.	3.407
1/2016.	3.335

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Od ukupnog broja obrta oko 18% radi samo u vrijeme turističke sezone. U vlasničkoj strukturi dominiraju muškarci, a i oko dvije trećine obrta drže muškarci. Vrlo je malo obrta u vlasništvu stranaca, svega 23.

Broj zaposlenih, također u razdoblju 2010.–2015., smanjio se oko 5 % i kreće se na prosječnoj godišnjoj razini od oko 6.350 osoba.

Tablica 58. Zaposlenost u obrtništvu

Godina	Maksimalan broj zaposlenih
2010.	6.516
2011.	6.372
2012.	6.345
2013.	6.402
2014.	6.336
2015.	6.355

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Što se strukture obrtništva tiče, izvjesno je da dominiraju uslužni obrti, obrti vezani za ugostiteljstvo i turizam te prijevoz osoba i stvari. Podaci su u korelaciji s turizmom, dominantnom gospodarskom granom u DNŽ-u. Trgovina bilježi kontinuiran blagi pad koji je posljedica povećanja broja većih trgovačkih lanaca koji istiskuju male trgovačke obrte.

Tablica 59. Struktura obrtništva po djelatnostima koncem 2010. –2015. u %

Djelatnost	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Proizvodni obrt	7,89	7,7	7,4	7,5	7,2	7
Uslužni obrt	24,17	24,8	25,3	25,4	15,9	26,2
Ugostiteljstvo i turizam	21,86	22,1	22,4	22,6	23	23,2
Trgovina	15,81	15,7	15,3	14	13,4	13,3
Prijevoz osoba i stvari	16,12	14,5	15	15,6	16,0	16,2
Ribarstvo, poljodjelstvo	9,53	10,4	9,8	10,1	9,9	9,4
Osobne usluge (frizeri, kozmetičari, fitness)	4,62	4,7	4,8	4,8	4,6	4,9

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Promjene u strukturi obrta pokazuju da su u petogodišnjem razdoblju gotovo svi proizvodni obrti, osim hrane i pića, zabilježili smanjenje, a osobito obrti u trgovini. Povećanje broja bilježe svi uslužni obrti, naročito velik obrti u ugostiteljstvu i turizmu.

Tablica 60. Prijave i odjave djelatnosti u obrtništvu 2010.–2015.

Djelatnost (branša)	Stanje 31. 12. 2010.	Stanje 31. 12. 2015.	Razlika 2010. – 2015.
Proizvodni obrti – ostalo	31	34	+3
Proizvodni obrti – hrana i piće	48	52	+4
Proizvodni obrti – tekstil	20	18	-2
Proizvodni obrti – koža i krzno	1	1	=
Proizvodni obrti – drvo	29	24	-5

Proizvodni obrti – papir	3	/	-3
Proizvodni obrti – plastika i guma	9	7	-2
Proizvodni obrti – nemetali, staklo, keramika	32	27	-5
Proizvodni obrti – metal	39	33	-6
Proizvodni obrti – kemikalije	1	/	-1
Proizvodni obrti – različiti gotovi proizvodi	10	11	+1
Uslužni obrti – ostalo	87	131	+44
Uslužni obrti – vađenje ruda	2	2	=
Uslužni obrti – izdavaštvo	5	3	-2
Uslužni obrti – tiskarske usluge	8	7	-1
Uslužni obrti – iznajmljivanje	70	87	+17
Uslužni obrti – autostruke	58	60	+2
Uslužni obrti – popravci, instalacije	82	77	-5
Uslužni obrti – graditeljstvo	226	237	+11
Uslužni obrti – čišćenje	24	33	+9
Uslužni obrti – ostale zanatske usluge	38	34	-4
Ugostiteljstvo i turizam	690	773	+83
Trgovina	496	443	-53
Prijevoz	509	539	+20
Ribarstvo i akvakultura	234	229	-5
Poljodjelstvo	70	84	+14
Uslužni obrti – intelektualne usluge	189	227	+44
Uslužni obrti – osobne usluge	146	162	+16

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Najviše obrta je u Gradu Dubrovniku, oko 40% ukupnog broja obrta u DNŽ-u. Teritorijalni raspored obrta korelira s brojem stanovnika po gradovima i općinama te s razvojem turizma.

Tablica 61. Broj obrta po gradovima i općinama u 2015.

Grad/općina	2015.
Dubrovnik	1.328
Korčula	264
Metković	319
Opuzen	63
Ploče	180
Blato	111
Dubrovačko primorje	61
Janjina	20
Konavle	331
Kula Norinska	24
Lastovo	51
Lumbarda	63
Mljet	54
Orebić	173
Pojezerje	9
Slivno	43
Smokvica	21
Ston	105

Trpanj	37
Vela Luka	120
Zažablje	8
Župa dubrovačka	207

Izvor: Obrtnička komora DNŽ-a

Tablica 62. Osnovni razvojni problemi i potrebe u gospodarstvu

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Niska razina tehničko-tehnološke opremljenosti tvrtki. • Premala ulaganja u istraživanje i razvoj. • Nedovoljna povezanost sa znanstvenim i obrazovnim institucijama. • Neriješeni imovinskopravni odnosi. • Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura. • Problem nelikvidnosti. • Nedovoljno snažan ICT sektor. • Nedovoljna koordinacija institucija koje rade na programima razvoja poduzetništva. • Nedovoljna savjetodavna i financijska podrška. • Nedostatne vještine upravljanja i vođenja. • Nedovoljna povezanost među obrtnicima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnološki i organizacijski unaprijediti gospodarstvo. • Unaprijediti tehnološku opremljenost. • Povećati ulaganja u istraživanje i razvoj. • Unaprijediti vertikalno i horizontalno povezivanje poduzetnika, institucija i znanstveno-obrazovnih institucija. • Razvijati poduzetničku infrastrukturu. • Unaprijediti savjetodavnu i financijsku podršku. • Poticati poslovno i razvojno povezivanje obrtnika.

4.4. Glavni gospodarski sektori

Turizam

Turizam je svakako najvažnija gospodarska grana Županije. Ona snažno utječe na razvoj i poslovanje u drugim gospodarskim granama kao što su građevinarstvo, poslovanje nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivreda itd.

Povećanje profitabilnosti potrebno je kako bi se sačuvala atraktivnost za daljnja ulaganja te i u budućnosti osigurao povoljan multiplikativni utjecaj na ostale grane. Budući da je nedovršena privatizacija jedan od važnih razloga slabije poslovne učinkovitosti na razini sektora, nastavak i kvalitetan završetak privatizacijskih procesa u turizmu od osobite je važnosti.

U desetogodišnjem razdoblju udvostručio se broj dolazaka turista što se može ocijeniti kao vrlo dobar rezultat. Uz to, od 2010. stalno raste broj turista, s najvećom stopom rasta u 2013. godini.

Primarna turistička sezona još uvijek je u ljetnim mjesecima. Izrazita sezonalnost uzrokuje poteškoće na tržištu rada te općenito koncentraciju aktivnosti i događaja te dostupnosti određenih usluga u samo jednom razdoblju u godini.

Tablica 63. Dolasci turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Dolasci turista ukupno (u 000)	Godišnja promjena	Dolasci stranih turista (u 000)	Godišnja promjena	Dolasci domaćih turista (u 000)	Godišnja promjena
2000.	507,7		399,4		108,6	
2001.	563,6	11,0%	459,4	15,0%	104,2	-4,0%
2002.	597,2	6,0%	500,9	9,0%	96,4	-7,0%
2003.	697,0	16,7%	593,3	18,5%	103,6	7,5%
2004.	796,8	14,3%	698,3	17,7%	98,5	4,9%
2005.	909,4	14,1%	806,9	15,6%	102,4	3,9%
2006.	928,6	2,1%	819,4	1,5%	109,2	6,6%
2007.	978,4	5,4%	859,2	5,0%	119,2	9,1%
2008.	986,8	0,9%	875,6	1,9%	111,2	-6,7%
2009.	957,2	-3,0%	858,1	-2,0%	99,1	-10,9%
2010.	982,6	2,7%	898,9	4,8%	83,7	-13,3%
2011.	1.046,8	6,5%	950,4	5,7%	96,4	15,2%
2012.	1.122,4	7,2%	1029,1	8,3%	93,3	-4,2%
2013.	1.241,3	10,6%	1148,0	11,6%	93,3	0,0%
2014.	1.346,3	8,5%	1248,5	8,8%	97,8	4,9%

Izvor: DZS, 2015.

Podaci o broju noćenja uglavnom su u skladu s kretanjem broja dolazaka. Nakon 2009. godine kada je posljednji put pao broj noćenja turista počeo je opet rasti broj noćenja turista, s najvećim rastom u 2012. od 9% te u 2013. od 8%. Ti podaci pokazuju snagu dubrovačkog turizma i mogu se povezati s intenzivnim investiranjem u turizam posljednjih desetak godina koje je rezultiralo proširenjem turističke ponude i podizanjem njene kvalitete.

Tablica 64. Noćenja turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Godina	Noćenja turista ukupno (u 000)	Godišnja promjena	Noćenja stranih turista (u000)	Godišnja promjena	Udjel noćenja stranih turista	Noćenja domaćih turista (u 000)	Godišnja promjena	Udio noćenja domaćih turista
2000.	2.844,4		2.380,2		83,68%	460,7		16,20%
2001.	3.128,8	10%	2.737,2	15%	87,48%	391,6	-15%	12,52%
2002.	3.260,1	4%	2.897,6	6%	88,88%	362,6	-7%	11,12%
2003.	3.657,0	12%	3.280,3	13%	89,70%	376,6	4%	10,30%
2004.	3.944,6	8%	3.613,2	10%	91,60%	331,4	-12%	8,40%
2005.	4.478,5	14%	4.117,4	14%	91,94%	361,1	9%	8,06%
2006.	4.385,3	-2%	3.985,7	-3%	90,89%	399,6	11%	9,11%
2007.	4.414,0	1%	3.983,2	0%	90,24%	430,7	8%	9,76%
2008.	4.452,6	1%	4.034,8	1%	90,62%	417,8	-3%	9,38%
2009.	4.324,5	-3%	3.965,9	-2%	91,71%	358,6	-14%	8,29%
2010.	4.538,0	5%	4.241,8	7%	93,47%	296,2	-17%	6,53%
2011.	4.775,2	5%	4.443,7	5%	93,06%	331,5	12%	6,94%
2012.	5.188,1	9%	4.866,1	10%	93,79%	322,0	-3%	6,21%
2013.	5.618,3	8%	5.275,7	8%	93,90%	342,6	6%	6,10%
2014.	5.883,8	5%	5.513,6	5%	93,71%	370,2	8%	6,29%

Izvor: DZS, 2015.

Prema broju turističkih noćenja dominantna su središta Dubrovnik, Konavle i Orebić. Na njih se odnosi više od dvije trećine (69,93%) svih noćenja u Županiji. S druge strane, u pojedinim jedinicama turizma gotovo uopće nema. Turistički su najnerazvijenije jedinice gradovi i općine u neretvanskoj dolini. Usprkos prirodnim atrakcijama (dolina Neretve i blizina mora), ozbiljnog turizma ondje još nema.

Tablica 65. Noćenja turista po gradovima i općinama 2014.

	2014.		2013.		2012.		2011.	
	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)	Broj noćenja	(%)
Dubrovnik	2.819.868	47,93%	2702196	44,07%	2498730	43,61%	2218579	43,15%
Orebić	714.128	12,14%	840316	13,70%	764089	13,34%	682678	13,28%
Konavle	580.126	9,86%	587202	9,58%	549014	9,58%	486970	9,47%
Korčula	332.651	5,65%	335622	5,47%	334168	5,83%	299216	5,82%
Župa dubrovačka	367.563	6,25%	385747	6,29%	358094	6,25%	323311	6,29%
Slivno	95.408	1,62%	157604	2,57%	149476	2,61%	146532	2,85%
Lumbarda	126.287	2,15%	143640	2,34%	144505	2,52%	124985	2,43%
Vela Luka	134.108	2,28%	144183	2,35%	119378	2,08%	133156	2,59%
Dubrovačko primorje	160.224	2,72%	168667	2,75%	165282	2,88%	132913	2,59%
Ston	103.125	1,75%	137344	2,24%	126734	2,21%	117058	2,28%
Blato	130.229	2,21%	141238	2,30%	131928	2,30%	118332	2,30%
Trpanj	97.187	1,65%	127640	2,08%	135120	2,36%	120513	2,34%
Mljet	88.384	1,50%	91653	1,49%	85720	1,50%	78854	1,53%
Lastovo	33.564	0,57%	40359	0,66%	41978	0,73%	44665	0,87%
Janjina	38.538	0,65%	70030	1,14%	67724	1,18%	60367	1,17%
Smokvica	38.257	0,65%	47445	0,77%	40207	0,70%	35933	0,70%
Metković	8.506	0,14%	0	0,00%	5659	0,10%	5373	0,10%
Ploče	14.037	0,24%	11266	0,18%	11727	0,20%	12248	0,24%
Kula Norinska	z		z		z		z	
Opuzen	z		z		z		z	
Zažablje	z		z		z		z	
Pojezerje	z		z		z		z	
Ukupno	5.883.802	99,97%	6.132.152		5.729.533		5.141.683	

Izvor: DZS, 2015.

z - Od 2012. godine Zakonom o službenoj statistici stavljena je zaštita zbog malog broja jedinica, pravila dominantnosti ili sekundarne povjerljivosti.

Podaci o smještajnim kapacitetima pokazuju da su privatne sobe i apartmani još uvijek dominantan oblik ponude kako u samoj Županiji tako i na razini Hrvatske. Pozitivno je što su hoteli, aparthoteli i turistička naselja s udjelom od 36,55% iznadprosječno zastupljeni u odnosu na nacionalni prosjek od 18,26%. Od ostalih tipova smještaja važnu ulogu zauzimaju kampovi.

Tablica 66. Broj kreveta i noćenja po smještajnim kapacitetima 2014*.

Smještajni kapaciteti	Hoteli, aparthoteli, TN i sl.	Kampovi	Kućanstva	Ostalo	Ukupno			
Hrvatska	160.486	233.489	459.252	25.445	878.672			
Udio	18,26%	26,57%	52,27%	2,90%	100,00%			
DNŽ	21.491	8.302	36.003	184	66.634			
Udio	36,55%	12,46%	49,73%	1,26%	100,00%			
Udio DNŽ u Hrvatskoj	13,4	15,18%	3,56%	7,847	22%	0,723	29%	7,58%
Noćenja								
Hrvatska	21.004.062	16.518.699	27.337.291	1.623.896	66.483.948			
Udio	31,59%	24,85%	41,12%	2,44%	100,00%			
DNŽ	3.293.957	406.619	2.547.652	147.972	6.396.200			
Udio	51,50%	6,36%	39,83%	2,31%	100,00%			
Udio DNŽ-a u Hrvatskoj	15,68%	2,46%	9,32%	9,11%	9,62%			

Izvor: DZS, 2015.

* Od 2010. godine luke nautičkog turizma nisu više ni izvještajne jedinice ni vrsta smještajnog objekta.

Važnost hotelskog smještaja potvrđuju podaci o noćenjima iz kojih se vidi kako se upravo na hotele odnosi daleko najveći dio ukupnih noćenja turista. Tako hoteli bilježe znatno veći udio u ukupnim noćenjima u odnosu na udio prema smještajnim kapacitetima, a svi ostali oblici smještaja bilježe mnogo manji udio u ukupnim noćenjima u odnosu na udio prema broju kreveta. Navedeni podaci samo potvrđuju važnost hotela u ukupnom turističkom prometu, osobito iz aspekta produžetka turističke sezone pri čemu su upravo hoteli i njihova ponuda ključan čimbenik.

Osim strukture smještajnih kapaciteta važno je ocijeniti kvalitetu postojećeg smještaja. U sljedećoj se tablici nalaze podaci Državnoga zavoda za statistiku o broju i kapacitetima objekata sukladno kategorizaciji objekata.

Tablica 67. Broj i kapaciteti kategoriziranih turističkih objekata u Županiji 2014.

Vrsta objekta		Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Turistički objekti prema broju zvjezdica	Ukupno
		2	3	4	5	
Hoteli	Broj objekata	9	36	19	15	79
	Broj kreveta	1.876	6.832	4.895	5.239	18.842
	Udio u broju kreveta	9,96%	36,26%	25,98%	27,80%	100,00%
Turističko naselje	Broj objekata	z	z	z	z	4
	Broj kreveta	z	z	z	z	2209
	Udio u broju kreveta					100,00%
Sobe za iznajmljivanje	Broj objekata	z	z	z	z	214
	Broj kreveta	z	z	z	z	3045
	Udio u broju kreveta					100,00%
Apartmani	Broj objekata	z	z	z	z	3

	Broj kreveta	z	z	z	z	260
	Udio u broju kreveta					100,00%
Ukupno	Broj objekata					300
	Broj kreveta					24356
	Udio u broju kreveta					100,00%

Izvor: DZS, 2015.

z - Od 2012. godine Zakonom o službenoj statistici stavljena je zaštita zbog malog broja jedinica, pravila dominantnosti ili sekundarne povjerljivosti.

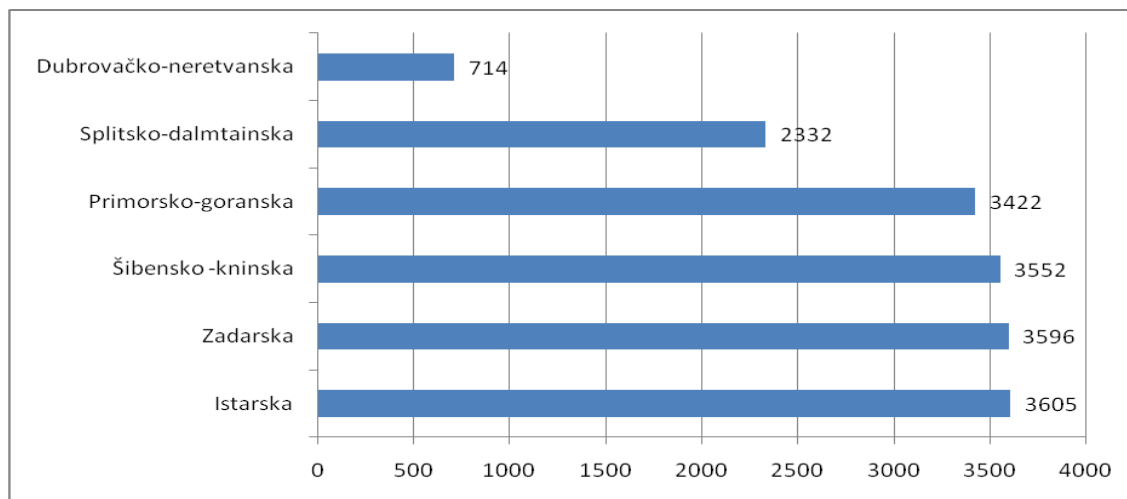
Najviše smještajnih kapaciteta nalazi se u objektima s tri zvjezdice (36,26%), četiri (25,98%) i pet zvjezdica (27,80%), pri čemu objekti s četiri i pet zvjezdica brojem nadmašuju one s tri zvjezdice. Prema udjelu objekata sa 5 zvjezdica Županija je, uz Grad Zagreb, vodeća u Hrvatskoj, a u pogledu broja kreveta u objektima sa 5 zvjezdica apsolutni lider. To ide u prilog činjenici da Županija sve više ide u smjeru pružanja elitne i profitabilnije turističke usluge.

Zajedno s rastom broja objekata s više zvjezdica primjetan je i pad udjela kreveta u smještajnim jedinicama sa 2 zvjezdice. Za usporedbu, u 2010. njihov je udio bio 18,6% a u 2014. iznosi 9,96%. Te kvalitativne promjene u strukturi kapaciteta izravan su rezultat znatnih ulaganja u turizam u proteklom razdoblju u smjeru jačanja položaja Dubrovnika kao elitne destinacije.

Za daljnje jačanje u smjeru elitne destinacije, osim ulaganja u sadržaj, nužno je osigurati više obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete te razvijati Županiju kao cjelovitu turističku destinaciju kako ne bi sve ostalo na ponudi visokokvalitetnog smještaja. Također, nužna je još snažnija destinacijska promocija.

Nautički turizam predstavlja značajan potencijal u ukupnoj turističkoj ponudi Županije kao i cijele jadranske Hrvatske. Prirodne ljepote Jadrana već su odavno prepoznate među nautičarima, pa nautički turizam predstavlja jedan od najbrže rastućih segmenata ukupnog turizma. No interes nautičara ne prati odgovarajuća razina ulaganja u nautičku infrastrukturu, posebice u slučaju Županije. Prema podacima DZS-a za 2014. u Županiji se nalazi samo šest luka za nautički turizam, od kojih su četiri kategorizirane, i to dvije kao marine druge kategorije, jedna suha marina te jedno sidrište. Ukupan je broj vezova 714, što ni izbliza ne zadovoljava potrebe nautičara u sezoni. Prema broju vezova Županija znatno zaostaje za ostalim jadranskim županijama što pokazuje sljedeća slika. Ipak, u odnosu na 2009 kada je evidentiran 681 vez, vidljiv je porast broja vezova od gotovo 5%.

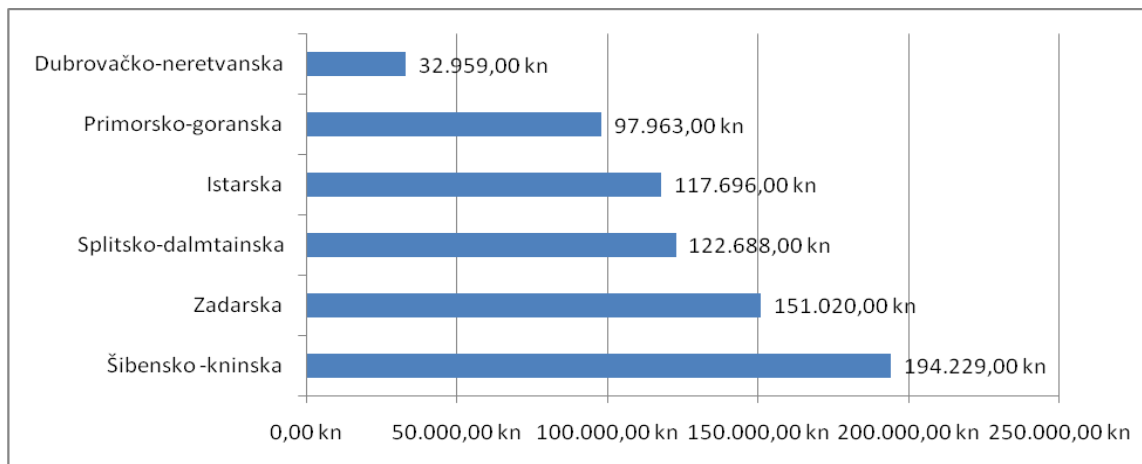
Slika 12. Broj vezova u nautičkim lukama 2014.

Izvor: DZS, 2015.

Prijavljeni prihod koji ostvaruju luke nautičkog turizma još uvijek je relativno mali. Tako je za 2014. prijavljeni prihod iznosio tek 32,9 milijuna kuna (u 2009. bio je 27,8 mil. kuna) što je daleko manje od 194,2 milijuna kuna koliko su prijavile luke u Šibensko-kninskoj županiji. Pozitivno je barem to što prihod od nautičkog turizma kontinuirano raste; od 2005- do 2009. porastao je 49,5%, a od 2009. do 2014. godine 18,4%. Za budući razvoj nautičkog turizma najvažnije je povećati kapacitete nautičkih luka. Također, vrlo je važno podići njihovu kvalitetu s obzirom na to da u Županiji nema nijedne luke prve kategorije.

Slika 13. Ostvareni prihodi luka nautičkog turizma po županijama u 2014.*

Izvor: DZS, 2015.

* ostvareni prihodi u lukama bez PDV-a

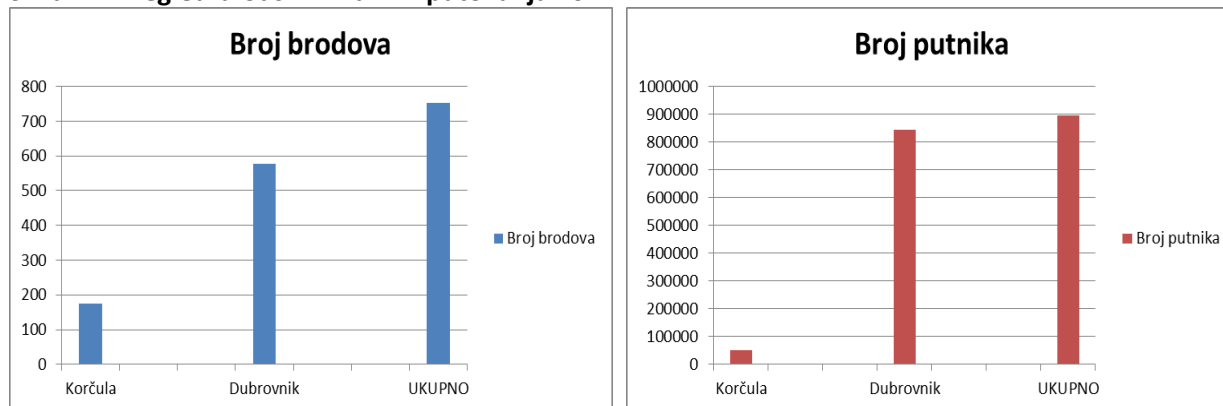
Značajna su sastavnica nautičkog turizma i putovanja brodova na kružnim putovanjima, kabotažna kružna putovanja motornim jedrenjacima i njihovim suvremenim izvedenicama te dnevni izleti brodovima. Dubrovačko-neretvanska županija lider je u segmentu broja posjeta brodova s kružnih putovanja.

Tablica 68. Broj dolazaka brodova na kružnim putovanjima i broj putnika 1998.–2015.

	Broj dolazaka	Broj putnika	Prosječno putnika po brodu
1998.	146	89.780	615
1999.	32	15.167	474
2000.	168	126.841	755
2001.	279	205.095	735
2002.	343	264.902	772
2003.	480	395.342	824
2004.	504	457.334	907
2005.	553	510.641	923
2006.	574	603.047	1.051
2007.	606	677.769	1.118
2008.	699	850.380	1.217
2009.	628	845.603	1.347
2010.	705	916.089	1.299
2011.	681	985.398	1.447
2012.	654	950.791	1.454
2013.	692	1.086.925	1.571
2014.	577	844.410	1.463
2015.	600	874.800	1.458

Izvor: DNŽ, 2015.

Slika 14. Pregled brodskih kružnih putovanja 2014.

Izvor: DNŽ, 2015.

Drugi su segment brodova kabotažna kružna putovanja motornim jedrenjacima sa 400 uplovljavanja brodova i oko 48.000 putnika u 2014. godini. Bilježi se trend rasta broja brodova koji pružaju tu usluga kao i broj uplovljavanja; od 1. siječnja do 24. siječnja 2015. uplovilo je 98 brodova više nego u istom razdoblju prethodne godine.

Također, turizam je značajan generator broja putnika u linijskom prometu. Tako da je u razdoblju lipanj – kolovoz 2014. u linijskom brodskom prometu registrirano 55% putnika u odnosu na cijelu godinu.

Bogato povijesno i kulturno naslijeđe, prirodne ljepote i kulturne manifestacije važni su čimbenici koji pridonose uspješnosti turizma Županije. Podaci DZS-a potvrđuju kako su stari gradovi, a to se prvenstveno odnosi na Dubrovnik, osobito važan segment turističke ponude. Podaci iz Tablice 56 pokazuju međutim da ima još prilično prostora za povećanje posjećenosti drugih turističkih znamenitosti i atrakcija.

Tablica 69. Osnovni razvojni problemi i potrebe u turizmu

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje strateških i cjelovitih razvojnih planova (master plan i provedbeni planovi). • Niska profitabilnost turističkog sektora. • Slaba ponuda visokokvalitetnih objekata u turističkim naseljima i apartmanima. • Iznimno slabo razvijen turizam u pojedinim lokalnim jedinicama. • Mali broj vezova u nautičkim lukama i neiskorišten potencijal za razvoj nautičkog turizma. • Sve kraća turistička sezona i nepostojanje sadržaja koji bi omogućili produživanje sezone na travanj, svibanj i listopad. • Turistička ponuda nedovoljno diversificirana i prilagođena zahtjevima modernih turista (posebice elitnih turista koji imaju tendenciju dolaska u Županiju). Nedovoljna povezanost turističkih proizvoda u ponudi. • Nedovoljno turistički prezentirana i valorizirana unutrašnjost Županije (posebice dolina Neretve). • Nedostatak obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete. • Nedostatak radne snage za niže kvalificirane poslove u hotelima., posebice tijekom turističke sezone. • Nepostojanje zajedničkog nastupa (predstavljanja osuvremenjene ponude) na stranim tržištima. • Ponudu smještaja u hotelima sa 5 zvjezdica ne prati razvoj i ponuda cjelokupne destinacije. • Koncentracija turističke djelatnosti u ograničenom prostoru i vremenu stvara velik pritisak na okoliš kao glavni preduvjet razvoja turističke djelatnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dovršiti izradu master plana i izraditi provedbene planove. • Privlačiti investicije usmjerene na poboljšanje turističke ponude kampova i turističkih naselja i apartmana. • Razviti turističku ponudu u turistički slabije razvijenim područjima Županije. • Razvijati seoski i zdravstveni turizam i općenito diverzificirati turističku ponudu (primjerice promocija rekreacijsko-sportskog ribolova u turističke svrhe). • Povećati ulaganja u razvoj nautičkih luka, od infrastrukture do promocije. • Povećati ulaganja u prometnu infrastrukturu, ali i u poboljšanje ponude (zabavni život, gastronomska ponuda, rekreacija, kupnja, dostupno prezentiranje kulturne baštine). • Omogućiti dostupnost navedenih sadržaja cijelu godinu te tako poboljšati uvjete života domaćeg stanovništva; to će ujedno povećati kvalitetu destinacije. • Izraditi i osmisliti zajedničku viziju turističkog razvoja. • Promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša i podizanjem njegove kvalitete (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačati ekološku svijest domaćeg stanovništva i turista). • Nekorištene vojne objekte smještene na atraktivnim lokacijama prenamijeniti i staviti u funkciju razvitka turizma. • Uvesti participativno planiranje u destinacijski menadžment uz veće sudjelovanje građana u procesu planiranja i donošenja odluka kao i potrebnu edukaciju.

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura

Poljoprivreda

S obzirom na povoljne klimatske uvjete Dubrovačko-neretvanska županija ima mogućnost uzgoja mnogih poljoprivrednih kultura (voće, povrće, vinova loza, masline, cvijeće...). No, relativno mala površina Županije i specifičan geografski oblik dijelom ograničavaju mogućnosti za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju, osim na području ušća rijeke Neretve.

Županija nema osmišljenu cjelovitu strategiju razvoja poljoprivrede, stoga se zakup i otkup zemljišta provode neorganizirano. To je osobito osjetljivo pitanje s obzirom na brojnost malih nepovezanih poljoprivrednika/proizvođača s malim zemljištem s jedne strane i velike i dobro organizirane otkupiteljima poljoprivrednih proizvoda s druge. U takvoj situaciji razvojne impulse i pravce ulaganja u poljoprivredi sve više određuju veliki trgovački lanci.

Prema popisu poljoprivrede iz 2013. poljoprivredna kućanstva, njih 9.723, raspolažu sa 22.625 ha, od čega je manje od trećine iskorišteno. Poljoprivrednih gospodarstva registrirano je 7.669, a ukupna površina koju koriste je 9,824,31, ha. Poslovni subjekti, njih 20, raspolažu sa 177 ha; koristi se 124 ha ili samo 70% (prosjek RH iznosi 95%).

Prosječna veličina zemljišta u posjedu poljoprivrednog gospodarstva u Županiji iznosi svega 1,2 ha što je gotovo 6 puta manje od prosječne površine na nacionalnoj razini. U ukupnom broju gospodarstava prevladavaju najmanja, sa zemljištem u posjedu do 3 hektara (obuhvaćaju 68% cjelokupnog zemljišta). Udio posjeda od 3 do 20 hektara u ukupnoj veličini zemljišta relativno je mali (20%), a udio poljoprivrednih gospodarstava sa zemljištem većim od 20 hektara u ukupnoj površini nešto manji od 12%.

U ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj (149.129), na poljoprivredna gospodarstva s područja Županije otpada 5%, a ona raspolažu sa 0,89% površine u ukupnoj površini zemljišta na području Republike Hrvatske (1.094.793,30 ha).

Tablica 70. Poljoprivredna gospodarstva i zemljište u posjedu, po razredima

Prikaz poljoprivredne površine po razredima iz ARKOD-a na dan 14. 12. 2015. – Dubrovačko-neretvanska županija		
Razredi, površina (ha)	Broj gospodarstava	Ukupna površina
(0-3)	7.253	6.682,08
(3-20)	390	1.975,17
(>20)	26	1.167,06
Ukupno	7.669	9.824,31

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2015.

Prema karakteru poljoprivredne proizvodnje Dubrovačko-neretvanska županija je povrtlarsko-voćarsko-vinogradarsko područje. Prema rezultatima popisa poljoprivrede u 2014. na županijskim površinama bilo je više od 2.100.000 stabala citrusa (pretežito mandarina), na površini od 2000 ha, što je više od 90% udjela u ukupnom broju tih stabala u Hrvatskoj i u ukupnom broju rodnih stabala. Većina stabala citrusa u Županiji nalazi se na području Grada Opuzena i Općine Slivno, u kojima se nalaze dvije trećine svih stabala u Županiji, zbog čega su u pogledu uzgoja i proizvodnje dominantni i na državnoj razini. Godine 2015. zaštićen je naziv „neretvanska mandarina“. Pored citrusa, važnošću se ističu smokve, a udio

Županije u drugim kulturama, poput šljiva, jabuka, krušaka, trešanja, višanja i marelica, uglavnom je zanemariv.

Što se tiče povrtlarstva, najveće su površine u delti Neretve i to: plastenička proizvodnja na 50 ha, lubenice na 250 ha, dinje na 40 ha, kupusnjače na 150 ha i jagode na 15-20 ha.

Izrazita je važnost i maslinarstva. Na Županiju se naime odnosi oko 28% ukupne proizvodnje maslina i maslinova ulja u Hrvatskoj. Rodnih stabala u Županiji ima više od 81%, oko 700.000 stabala se obrađuje, ubere se oko 3500-4000 t maslina i dobije oko 6.000-6.500 l ulja, no samo se kod četvrtine primjenjuje suvremena tehnologija. Područja Vela Luke, Blata i Stona istaknuti su predstavnici maslinarstva u Županiji i obuhvaćaju više od trećine rodnih stabala u Županiji. Broj stabala masline u Županiji čini 16% ukupnoga broja stabala u Hrvatskoj.

U vinogradarstvu Županija ima zamjetno mjesto u Hrvatskoj i velik potencijal daljnjeg razvoja. Prema podacima DZS-a u 2006. godini na Županiju se odnosilo 8,5% ukupne proizvodnje grožđa u Hrvatskoj, pa je Županija na četvrtom mjestu u zemlji. U vinogradarstvu se osobito ističe vinogorje Pelješca, s najvećom površinom pod vinogradima i najvećim ukupnom brojem trsova u Županiji. Posljednjih desetak godina na Pelješcu se razvio niz uspješnih manjih vinara, koji su vrlo kvalitetnim vinima uspjeli osvojiti mnoga stručna priznanja i izgraditi odličnu reputaciju među ugostiteljima i trgovcima vinom. Vina autohtone sorte plavac mali s položaja Dingača vjerojatno je najpoznatije hrvatsko vino. To je ujedno prvo hrvatsko vino kojem je zaštićen način proizvodnje i podrijetlo. U ukupnoj proizvodnji i prometu vinima, najveći udio zauzima kvalitetno vino s udjelom od više od 58%.

Također, posljednjih nekoliko godina šire se površine pod vinogradima, pa je tako u Općini Slivno-Ravno nastalo novo vinogorje sa 80 ha površine. Zanimljivo je istaknuti da je u samo dvije godine (1. 1. 2014. – 31. 12. 2015.) 185 proizvođača ishodilo rješenja za stavljanje svojih proizvoda u promet.

Tablica 71. Promet vina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema kategorijama kakvoće, 2014.

R. br.	Kategorija kakvoće	Promet vina u hL	UDIO (%)
1	Stolno vino bez KZP-om	2.959,60	4,88
2	Stolno vino s KZP-om	10,50	0,02
3	Vino bez zaštićene oznake izvornosti	13.602,02	22,44
4	Vino s oznakom sorte i/ili berbe bez zaštićene oznake izvornosti	1.780,04	2,94
5	Kvalitetno vino	35.517,17	58,61
6	Vrhunsko vino	6.711,99	11,08
7	Vino od prosušenog grožđa		-
8	Biser, gazirano, pjenušavo vino	5,00	0,01
9	Specijalna vina (aromatizirano, desertno, likersko)	17,90	0,03
Ukupno vino		60.604,22	100,00
Sveukupno		60.604,22	100,00

Izvor: Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo-Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo 2014.

Stočarstvo

Stočarstvo nije osobito razvijeno u Županiji, no nakon pada broja grla 2012. godine posljednje dvije godine ponovno se uočava blag porast broja grla u uzgoju, usprkos padu broja uzgajivača. Razlog je povećanje stada kod postojećih uzgajivača. Trenutačno je prosječna veličina stada 25 grla po uzgajivaču.

Najzastupljeniji je prema broju grla uzgoj ovaca i koza, a prema broju uzgajivača, osim uzgajivača ovaca i koza, ističu se uzgajivači krava.

Tablica 72. Pregled broja grla i uzgajatelja upisanih u jedinstveni registar domaćih životinja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji po vrstama stoke 31. prosinca 2014.

Vrsta stoke	Broj uzgajatelja	Broj grla u jedinstvenom registru domaćih životinja
Ovce	133	4.280
Koze	124	1.328
Krave	151	817
Konji	25	105
Magarci	33	138
Kokoši	5	99

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Zbog još uvijek male prosječne veličine stada i male populacije, i dalje će najveći problem biti kako izbjeći uzgoj u srodstvu. Stoga je važno pripaziti da se u rasplodu koriste samo testirani ovnovi kod kojih je sigurno da ne nose letalni gen koji bi se mogao negativno odraziti u sljedećim generacijama.

U Županiji je trenutačno 151 posjednik s ukupno 817 krava. U konjogojstvu, u Županiji djeluje 25 uzgajivača sa 105 grla konja i 33 uzgajivača sa 138 grla magaraca. Budući rad u konjogojstvu podrazumijevat će označavanje te izradu opisnih lista i dokumenata za pomladak registriranih grla nakon što vlasnici prijave ždrijebljenje kobilica i pulenje magarica.

Kad je u pitanju uzgojno-seleksijski rad u peradarstvu, tijekom 2014. godine kod 5 uzgajivača na području Županije praćen je uzgoj kokoši „hrvatica“; kod njih je registrirano 10 rasplodnih jata s ukupno 99 kljunova te pasmine. Zabilježena je proizvodnja 8445 jaja.

Marikultura

S obzirom na veliko obalno područje i brojne otoke Dubrovačko-neretvanska županija ima odlične uvjete za razvoj marikulture odnosno uzgoj morskih organizama, riba, školjaka, rakova i drugih vrsta. Marikultura je tako još jedan važan gospodarski segment, posebice za područje Malostonskoga zaljeva, s potencijalom razvoja puno većim od iskorištenog.

Danas se na širem području Malostonskog zaljeva komercijalno uzgajaju samo dvije vrste školjaka, kamenice i dagnje, te dvije vrste ribe, orada i brancin; postoji mogućnost za uvođenje u proizvodnju više autohtonih vrsta iz ovog područja kao što su brbavica, kunjka, prstac, bijela dagnja.

Količina proizvodnje školjaka i riba varira prema izvorima od 1.000 tona dagnji godišnje do 2.500 tona, kamenica od 500.000 do 2,5 milijuna komada te 400 tona ribe (brancina i orade). Trenutačna proizvodnja predstavlja otprilike 30% procijenjenih proizvodnih kapaciteta Malostonskog zaljeva i Malog mora. Stoga je planirani uzgoj školjaka u ovom uzgojnom području 10 tisuća tona školjaka i 1,2 tisuća tona ribe.

Malostonski zaljev ima golem značaj i tradiciju u proizvodnji ribe i školjaka (na tom su području registrirana 74 uzgajivača školjaka i 6 uzgajivača ribe), osobito autohtonih kamenica koje se nalaze samo na tom području. Stoga se kao razvojna prilika prepoznaje ulaganje u održivi razvoj proizvodnje uz visok stupanj brige o zaštiti okoliša. Osim u Malostonskom zaljevu i Malom moru, riba se uzgaja u akvatoriju otoka Mljeta (oko 100 tona).

S obzirom na tradicionalnu kvalitetu kamenice i ostalih vrsta školjkaša iz našeg dijela Jadrana sve je veća zainteresiranost domaćih i stranih poduzetnika za uzgoj, preradu i marketing.

Kako je ova proizvodnja tradicionalno prisutna već stoljećima, trebala bi zauzimati važno mjesto u razvojnim programima poljoprivrede, ali i ukupnog gospodarstva. Stoga, potencijal koji se nudi treba svakako iskoristiti kako na područjima gdje proizvodnja već postoji, tako i na ostalim pogodnim lokacijama gdje u kombinaciji s ostalim gospodarskim granama može činiti okosnicu gospodarskog razvoja ruralnih područja.

Nadalje, s obzirom na to da Dubrovačko-neretvanska županija uz velik akvatorij posjeduje i područja sa slatkim i bočatim vodama, pogodna je i za razvoj akvakulture. Prvenstveno se misli na područje doline Neretve i neretvansko priobalje gdje se mogu uzgajati brojne vrste kojima pogoduje bočata voda (cipoli, list, jegulja i sl.).

U tom segmentu također ima prostora za daljnji razvoj i snažnije iskorištavanje potencijala, ne samo zbog povoljnih prirodnih uvjeta već i zbog činjenice da će u doglednoj budućnosti umjesto iz ulova sve više ribe, rakova i ostalih organizama stizati iz uzgoja.

Kao i u poljoprivredi velik problem u akvakulturi predstavlja usitnjenost i nepovezanost subjekata koji se njome bave. To je postalo posebno uočljivo nakon propasti bivših društvenih tvrtki koje su unatoč brojnim nedostacima imale kapacitete u pogledu poznavanja tehnologije proizvodnje, ali i vezano osiguranje zaštite okoliša, *conditio sine qua non* u ovoj proizvodnji te sposobnosti glede plasmana proizvoda.

Orijentacijom na obiteljske farme stvoreni su dobri uvjeti za obnovu proizvodnje tijekom rata, osobito rješavanjem razine zaštite Malostonskog zaljeva i osiguranjem koncesija za korisnike.

Nadalje, u području marikulture Županije djeluje i društvo Ostrea Edulis d.o.o. za istraživanje i razvoj čiji su osnivači Županija, dubrovačko Sveučilište te jedinice lokalne samouprave Dubrovačko Primorje, Ston, Janjina i Slivno.

Kada su u pitanju marikultura i akvakultura, nužna su daljnja ulaganja u razvoj i primjenu novih tehnologija to više što se još uvijek mahom koristi zastarjela tradicionalna tehnologija koja nije riješila problem obrastanja, zaštite mlađi od predatora, mogućnosti preseljenja na izloženije lokacije, zaštite od bolesti i zagađenja. Također, nužna su daljnja ulaganja u istraživačke aktivnosti i uvođenje u proizvodnju više novih autohtonih vrsta.

S obzirom na razvojne potencijale u ovim granama poljoprivredne djelatnosti, jedan je od velikih nedostataka i nepostojanje preradbenih kapaciteta.

Ribarstvo

Danas ribarstvo nema onako veliku ulogu kao u daljnjoj i bližoj prošlosti, ali je nezamjenjivo kako u prehrani stanovništva, tako i u turističkoj ponudi. Propagiranjem zdravog načina prehrane, posebno mediteranske, riba i plodovi mora dobivaju sve više na značaju.

U Županiji je za ribarstvo ukupno registrirano oko 400 obrtnika – ribara i 40 trgovačkih društava. Na sam uzgoj odnosi se 6 trgovačkih društava i 90 obrta. Registrirani ribari imaju ukupno 341 povlasticu za gospodarski ribolov, od toga su 29 povlačne mreže kočice, 65 je plivarica, a ostalo su manji ribolovni alati: obalne mreže potegače, različite vrste mreža stajačica, vrše i parangali. U ribarskoj floti prednjače brodovi veličine do 12 m.

Jedan od ključnih problema za daljnji razvoj ribarstva i njegove prilagodbe europskim kriterijima jest nedostatna ribarska infrastruktura kako u pogledu mjesta iskrcaja, tako i mjesta prve prodaje što uključuje i neadekvatno skladištenje i nedostatak preradbenih kapaciteta.

Praksa je da u lukama javne namjene postoje iskrcajna mjesta namijenjena ribarima, ali ona su često neprilagođena duljinom veza, imaju mali gaz, loše pristupne ceste i nedovoljno privezišta i sl.

Kako bi se taj problem riješio u planu je provedba dvaju projekata ribarskih luka: Ribarske luke s veletržnicom riba u Sustjepanu te ribarske luke Vela Luka.

Nadalje, prepreke su bržem razvoju ribarstva i nedostatak modernih ribarskih plovila, nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem, loša provedba zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda što za posljedicu ima nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa.

Veličina ribarske flote EU-a u razmjerno je stalnom padu posljednjih dvaju desetljeća. Broj ribarskih plovila u floti EU-a pao je 7,6 % između 2007. i 2011. – sa 90.043 na 83.014 plovila.

Pored nedovoljnog broja modernih ribarskih plovila ostali problemi ribarstva uključuju nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem, lošu provedbu zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda, a posljedica je nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa.

Tablica 73. Broj plovila u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Broj plovila			
Blato	18	Opuzen	4
Dubrovačko Primorje	7	Orebić	14
Dubrovnik	53	Ploče	5
Janjina	8	Slivno	3
Konavle	30	Smokvica	4
Korčula	19	Ston	30
Lastovo	45	Trpanj	6
Lumbarda	13	Vela luka	32
Mljet	11	Župa dubrovačka	6

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Tablica 74. Proizvodnja u marikulturi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011.–2014.

	2011.	2012.	2013.	2014.
LUBIN (kg)	77.805	76.398	23.897	62.292
KOMARČA (kg)	50.294	78.390	34.355	55.963
HAMA (kg)	0	1.500	781	795
Bijela riba ukupno (kg)	128.099	156.288	59.033	119.050
DAGNJE (kg)		247.386	410.046	378.974
Kamenice (komada)		13.115	543.454	507.223

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Tablica 75. Broj registriranih uzgajivača ribe i školjkaša u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011. – 2014.

	2011.	2012.	2013.	2014.
Riba	5	5	5	8
Školjkaši	59	66	69	74

Izvor: UO DNŽ za ruralni razvoj i poljoprivredu

Tablica 76. Osnovni razvojni problemi i potrebe u poljoprivredi i ribarstvu

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Usitnjena proizvodnja. • Nepovezanost poljoprivrednih proizvođača i neorganiziran plasman na tržišta. • U području marikulture i akvakulture zastarjela tehnologija, nedostatna ribarska flota, neadekvatna iskrcajna mjesta i mali broj otpremnih centara, nedostatna ulaganja ... • Ograničene mogućnosti prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda za seljačka domaćinstva. • Vrlo spora realizacija naplate proizvoda. • Sve više starijih domaćinstava koja ne mogu obrađivati posjede. • Zastarjela tradicionalna tehnologija uzgoja. • Nedostatna sredstva za ulaganje u istraživanje i uvođenje novih autohtonih vrsta. • Nepostojanje preradbenih kapaciteta posebice kad su u pitanju riba i školjke. • Nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem. • Loša provedba zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda. • Nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi i provoditi strategiju razvoja poljoprivrede te strategiju ruralnog razvoja DNŽ-a. • Izraditi strategiju razvoja za ribarstvo na području cijele Županije. • Ulagati u razvoj potrebne infrastrukture za marikulturu, akvakulturu i ribarstvo (otpremni centri s purifikacijom, izgradnja ribarskih luka kao i ribljih veletržnica, ulaganje u iskrcajna mjesta u postojećim pristaništima...) • Poboljšati ribarske flote. • Ulagati u preradbene kapacitete u području ribarstva, marikulture i akvakulture (prerada i čuvanje izlova). • Ulagati u akvakulturu na području slatkih i boćatih voda. • Unaprijediti marikulturu i akvakulturu. • Povećati sredstva za istraživanje i razvoj u području marikulture i akvakulture te za zaštitu i očuvanje autohtonih vrsta. • Potaknuti udruživanje poljoprivrednika i zajednički plasman poljoprivrednih proizvoda. • Osigurati trajnu zaštitu okoliša kao resursa za održivu poljoprivrednu proizvodnju. • Organizirati i provoditi stalno praćenje ribljeg fonda. • Ulagati u unapređenje voćarstva, vinogradarstva, maslinarstva i proizvodnju vina i maslinova ulja.

Prerađivačka industrija

U strukturi gospodarstva prerađivačka industrija nema vodeću ulogu. U višegodišnjem razdoblju njezin udio u županijskom BDP-u kreće se prosječno oko 10 %, a udio u ukupnoj županijskoj zaposlenosti prosječno oko jedne petine.

Najvažnije i najrazvijenije grane u prerađivačkoj industriji DNŽ-a su (prema ukupnom prihodu 2015. godine): gradnja brodova i plutajućih objekata (21%), proizvodnja kruha; svježih peciva, slastičarskih i kolača (13%), proizvodnja vina od grožđa (12%), proizvodnja gotove betonske smjese (11%).

Tablica 77. Pokazatelji* poslovanja poduzetnika u prerađivačkoj industriji

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2014. (2010.= 100)	ILI 2015. (2010.=100)
Prosječan broj zaposlenih	1.927	1.976	1.958	1.849	1.578	1.789		93
Prihodi (mil. kn)	727,7	640,1	585,2	547,5	590,8	583,9		80
Izvoz roba i usluga (mil kn)	120	154	56	-	-	-		
Konsolidirani fin. rezultat (mil kn)	-7,2	-13,5	-7,4	18,3	-40	-27,9		-
Investicije (mil kn)	17,2	15,4	8,7	10,2	13,7	11,4		66
Izvoz roba i usluga (% prihoda)	16%	25%	10%	-	-	-		
Konsolidirani fin. rezultat (% prihoda)	-	-	-	3%	-	-		
Investicije (% prihoda)	2%	2%	1%	2%	2%	2%		

Izvor: FINA i DZS

* DZS je u 2013. godini zbog novog načina prikupljanja i obrade podataka, te zbog prilagodbe institucije na novi sustav izvještavanja za Intrastat istraživanje kao i primjene potpuno novih carinskih pravila, procedura i uvođenja novog elektroničkog sistema podnošenja carinskih deklaracija u carinski sustav u RH, a time i upitne kvalitete podataka, prestao pripremati i objavljivati podatke po županijama. Tablica 77 – radi se o podacima svih pravnih subjekata koju su predali GFI (ne samo trgovačkim društvima)

Ulaganja u fiksni kapitalu prerađivačku industriju razdoblju 2010.-2014. pokazuje određenu cikličnost, ali na relativno niskoj razini. Stopa investiranja (odnos ulaganja u fiksni kapital i ukupnog prihoda) kumulativno u promatranom razdoblju u industriji je niska što je znatno manje od prosječne stope investiranja u Županiji.

Od ukupnih investicija u prerađivačku industriju u razdoblju 2010.–2014. skoro oko trećine otpada na četiri djelatnosti: Proizvodnja prehrambenih proizvoda, Proizvodnja pića, Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme i proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava

Tablica 78. Investicije* u novu dugotrajnu imovinu u razdoblju 2010.-2014.

Naziv djelatnosti	Investicije u novu dugotrajnu imovinu u HRK				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	2.377.502	2.797.196	541.187	1.741.754	342.221
Proizvodnja pića	298.864	946.612	946.625	1.969.095	4.422.760
Proizvodnja duhanskih proizvoda	0	0	0	0	0
Proizvodnja tekstila	208.029	152.253	13.845	2.559	537.883
Proizvodnja odjeće	0	0	7.368	0	2.160
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	3.524	222.960	0	0	0
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	70.795	837.700	689.153	38.303	3.640
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	60.679	164.323	7.904	24.810	56.584
Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	71.957	968.911	1.059.751	541.522	633.025
Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	0	0	47.900	0	0
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	73.927	0	0	23.332	0
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	0	0	0	0	0
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	270.328	35.411	23.632	13.944	17.889
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	67.645	128.579	1.476.675	45.267	526.950

Proizvodnja metala	0	0	0	0	0
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	3.889.393	4.973.990	616.135	2.005.768	530.498
Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	0	268.729	19.999	213.620	67.699
Proizvodnja električne opreme	2.738.297	71.499	34.782	20.613	40.080
Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	7.106	80.953	1.707	23.325	0
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	166.174	52.846	0	0	0
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	6.527.383	3.863.892	1.901.878	2.548.449	4.389.246
Proizvodnja namještaja	721.233	0	6.847	0	0
Ostala prerađivačka industrija	289.056	0	0	225.000	147.245
Popravak i instaliranje strojeva i opreme	155.670	224.460	221.292	203.418	8.212
UKUPNO	17.997.562	15.790.314	7.616.680	9.640.779	11.726.092

Izvor: FINA

*Radi se o podacima samo trgovačkih društava koja su predala GFI

Tablica 79. Struktura izvoza roba i usluga prerađivačke industrije u 2015.

Podgrupe prerađivačke industrije	Izvoz (u kn)	udio %
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	0	0%
Proizvodnja odjeće	0	0%
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	76.633.822	81,34%
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	0	0%
Proizvodnja duhanskih proizvoda	0	0%
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	45.501	0,05%
Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	0	0%
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	1.544.575	1,64%
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	4.854.070	5,15%
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	0	0%
Proizvodnja električne opreme	3.278.599	3,48%
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	1.363.992	1,45%
Proizvodnja namještaja	471.591	0,50%
Popravak i instaliranje strojeva i opreme	2.208.785	2,34%
Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	0	0%
Ostala prerađivačka industrija	232.700	0,25%
Proizvodnja metala	0	0%
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	214.238	0,23%
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	32.691	0,03%
Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	0	0%
Proizvodnja pića	3.334.065	3,54%
Proizvodnja tekstila	0	0%
UKUPNO	94.214.629	100%

Izvor: FINA

*Radi se o podacima samo trgovačkih društava koja su predala GFI

Za daljnji razvoj prerađivačke industrije osobito je važno smanjiti ili ukloniti razvojne probleme i sustavno povećavati konkurentnost putem ostvarivanja razvojnih potreba i jačanjem svih ključnih razvojnih faktora posebno u primjeni i razvoju novih tehnologija i inovacija u proizvodnji i uslugama.

Graditeljstvo i rudarstvo

Sektor graditeljstva sudjeluje u zapošljavanju u DNŽ-u s 11%. U (2015.). godini u graditeljstvu posluje 417 pravna subjekta.

Tablica 80. Prikaz ukupnog prihoda i dobiti u sektoru građevinarstva* za razdoblje 2010.–2015.

Graditeljstvo	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Prihodi (mil. kn)	1.041	1.077,4	1.019	832,3	710,8	740,6
ukupna dobit (mil. kn)	39,3	106,4	32,6	36,4	65,8	43,9
ukupni gubitak (mil. kn)	109,3	140,6	119,7	89,8	66,3	80,4
Konsolidirani fin. rezultat (mil. kn)	-70,0	-34,2	-87,1	-53,4	-0,45	-36,57

Izvor: FINA

*Radi se o podacima svih pravnih subjekata koju su predali GFI (ne samo trgovačkim društvima)

Izgradnja većih objekata infrastrukture, obnova komunalne infrastrukture kao i rekonstrukcija i izgradnja turističkih objekata prilika su za snažniji razvoj graditeljstva, osobito za razvoj djelatnosti s većom dodanom vrijednosti.

Tablica 81. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje konkurentnosti prerađivačke industrije i ukupne konkurentnosti DNŽ. • Niska razina ulaganja u tehnološki zahtjevnije djelatnosti, poput računala, električnih i elektroničkih proizvoda, strojeva i opreme i dr. • Nedovoljna usmjerenost poduzetnika, posebno malih i srednjih na korištenje sofisticirani proizvodnih tehnologija i inovacija. • Nedovoljno ulaganje poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika. • Nedovoljno razvijena suradnja poduzetnika sa sveučilištima i drugim istraživačkim organizacijama. • Nedostatna razvijenost i raširenost proizvodnih klastera i drugog poslovnog umrežavanja poduzetnika. • Nedovoljno jačanje ulaganja poduzeća u istraživanja i razvoj. • Nedostatak plana i programa pametne specijalizacije za prerađivačku industriju u sklopu razvoja gospodarstava i cjelokupnog razvoja DNŽ. • Ilegalno odlaganje građevinskog otpada na za to nepredviđena mjesta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati male i srednje tvrtke koje svoje poslovanje i rast temelje na primjeni znanja, razvoju tehnologija i inovacija i usmjerene su na proizvodnju viših tehnoloških razina. • Razvijati započetu tehnološku infrastrukturu povezivanja istraživačkih organizacija i poduzetnika radi razvoja i korištenja novih tehnologija i inovacija. • Izraditi plan pametne specijalizacije za prerađivačku industriju u sklopu razvoja gospodarstava i održivog razvoja DNŽ. • Koordinirano razvijati gospodarski najperspektivnije lokacije za industriju i pri tome koristiti utvrđenu mrežu poduzetničkih zona u DNŽ • Izgraditi infrastrukture za privlačenje investicija u prerađivačku industriju osobito u grane koje su vezane za razvoj turizma • Povezivanje graditeljskih resursa radi zajedničkog nastupa na tržištu temeljem zajedničke strategije razvoja. • Unapređivanje poslovnih usluga vezanih uz graditeljsku djelatnost i specijalizacija za potrebe razvoja turizma. • Održivo gospodarenje mineralnim sirovinama temeljem preporuka EU-a, osobito prema učinkovitijem i manje štetnom društveno-ekološkom utjecaju iskopavanja. • Zaštita geološke baštine i rehabilitacija napuštenih

<ul style="list-style-type: none"> • Usitnjenost građevinske operative u graditeljstvu i manjak tehnološke i tehničke opremljenosti za modernu gradnju i korištenja novih materijala • Nedostaje stručnog kadra u poslovima izvođenja i nadzora nad izvođenjem. • Negativni utjecaji eksploatacije mineralnih sirovina na okoliš (prostor, ekosustav, površinske i podzemne vode zrak, krajobraz i dr.). 	iskopa u parkove prirode i odmora.
---	------------------------------------

4.5. Poduzetnička potporna infrastruktura i usluge

Poduzetnička infrastruktura i djelovanje poduzetničkih potpornih institucija važni su čimbenici za razvoj poduzetništva. U DNŽ poduzetničku infrastrukturu čine poduzetničke zone i poduzetnički inkubatori. Od potpornih institucija tu su i jamstveno-kreditni programi koji se realiziraju uz subvenciju Dubrovačko-neretvanske županije.

Poduzetničke zone potiču razvoj malih i srednjih poduzeća osiguravanjem olakšica poduzetnicima pri gradnji poslovnog prostora na infrastrukturno potpuno opremljenom zemljištu. Razvojem poduzetničkih zona na razini jedinica lokalne i regionalne uprave želi se poticati ravnomjeran razvoj i rast zaposlenosti.

U DNŽ u 2016. godini postoji 8 zona od kojih je sedam aktivno (Poduzetnička zona Krtinja u Općini Blato, Poduzetnička zona Vela Luka u Općini Vela Luka, Poduzetnička zona Banići u Općini Dubrovačko primorje, Poduzetnička zona Opuzen u Gradu Opuzenu, Servisna zona Čibaća u Općini Župa Dubrovačka, Poduzetnička zona Vranjak u Gradu Pločama i Poduzetnička zona Nova Sela u Općini Kula Norinska) i jedna još nije aktivna (Servisna zona Humac Pudarica u Općini Lumbarda).

Prema osnovnim podacima o površini, broju poduzetnika i broju zaposlenih u zonama može se zaključiti da zone još uvijek nemaju osobito važnu ulogu u ukupnom gospodarstvu Županije, odnosno barem u dijelu koji se tiče zaposlenosti. Bitno je plansko određivati poduzetničke zone kako radi rezervacije prostora tako i s obzirom na ulaganja u poželjne i prihvatljive gospodarske aktivnosti.

Tablica 82. Poduzetničke zone u DNŽ u 2016. godini

Grad/općina	Naziv zone	Površina zemljišta (ha)	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenih
Općina Blato	Poduzetnička zona Krtinja	5,2	7	53
Općina Vela Luka	Poduzetnička zona Vela Luka	21,3	8	45
Općina Lumbarda	Servisna zona Humac Pudarica	10,6	0	0
Općina Dubrovačko Primorje	Poduzetnička zona Banići	29,6	3	30
Grad Opuzen	Poduzetnička zona Opuzen	14,5	5	100
Općina Župa dubrovačka	Servisna zona Čibaća	21	15	222
Grad Ploče	Poduzetnička zona Vranjak	10	19	150
Općina Kula Norinska	Poslovna zona Nova Sela	60	1	4
Dubrovačko-neretvanska županija		172,2	58	604

Izvor: UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

Ukupna je površina zona 172,2 ha. Odnos broja hektara i stanovnika pokazuje da na 1000 stanovnika postoji 1,04 hektara zone što je gotovo dvostruko slabije od nacionalnog prosjeka (1,84 hektara na 1000 stanovnika). Iz pojedinačnih podataka slijedi da je uglavnom riječ o malim i srednje velikim zonama. Četiri zone bilježe površinu veću od 20 hektara, od kojih se najveća nalazi u Pločama (38,4 ha). Samo tri zone međutim bilježe više od 100 zaposlenih kod poduzeća u zoni. Bilježi se tek 35 poduzetnika smještenih u zonama, s ukupno 663 zaposlena. Udio zaposlenih u zonama u ukupnom broju zaposlenih iznosi 2,0%, manje od nacionalne razine od 2,5%. S druge strane, broj zaposlenih po poduzeću u zoni (18,9) malo je povoljniji od omjera na nacionalnoj razini (17,5) što pokazuje da je prosječna veličina poduzeća nešto veća nego na nacionalnoj razini. Navedeni podaci govore da se u Županiji nalazi mali broj aktivnih zona, posebice onih većih.

Usporedba s drugim hrvatskim županijama pokazuje da razvijenost poduzetničkih zona u DNŽ, mjerena brojem zona per capita (na 100.000 stanovnika) popravlja. Tako je prema Regionalnom indeksu konkurentnosti DNŽ u 2010. zauzimala 15 mjesto a u 2013. Se nalazila na 6 mjestu.

Poduzetnički inkubatori okupljaju poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti prostor. Inkubatori omogućuju poduzetnicima korištenje poslovnog prostora po vrlo povoljnim uvjetima (bez naknade ili uz smanjenu najamninu) ograničen broj godina (oko 3 godine). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju samo dva poduzetnička inkubatora, Poduzetnički inkubator – Dubrovnik kojeg vodi Centar za poduzetništvo Dubrovačko-neretvanske županije i Poduzetnički inkubator „Tvornica ideja“ koji je sastavni dio Razvojne agencije Grada Dubrovnika DURA-e.

Poduzetnički inkubator Dubrovnik pokrenula je 2015. Županija s ciljem stvaranja kvalitetnog poduzetničkog okruženja i provedbe programa usmjerenih na razvoj poduzetništva. Inkubator pruža pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te stručnu, tehničku i edukacijsku pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj. Misija je stvoriti uspješne poduzetnike koji su financijski održivi i samostalni u trenutku napuštanja inkubatora što izravno potiče gospodarski razvoj i zapošljavanje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Poduzetnički inkubator Dubrovnik djeluje u sklopu županijskog Centra za poduzetništvo d.o.o. od 2015. godine, koji korisnicima inkubatora, osim subvencionirane cijene najma prostora, nudi intelektualne i poslovne usluge (administrativni servisi, računovodstvo, pomoć u vođenju i upravljanju poslovanja i dr.), također po subvencioniranim cijenama. Poduzetnički inkubator uređen je na ukupnoj površini od 480 m², a sastoji se od deset uredskih prostora i dviju dvorana za sastanke.

Centar za poduzetništvo d.o.o. je u vlasništvu Dubrovačko-neretvanske županije, osnovan je s ciljem unaprjeđenja i razvitka ukupnih gospodarskih aktivnosti s naglaskom na poticaj obrtništva te malih i srednjih poduzeća. Centar poduzetnicima pruža usluge koje se odnose na savjetovanje, edukacije, izradu poslovnih planova i investicijskih studija, izradu i prijavu projekata na natječaje za bespovratna sredstva itd. Dakle, u potpunosti je usmjerio svoje poslovanje prema krajnjim korisnicima, kako prema osobama koje planiraju pokrenuti vlastiti posao – samozapošljavanje, tako i prema postojećim poduzetnicima koji su se registrirali kroz obrt, trgovačko društvo i sl.

Planirani poduzetnički inkubator u Pločama po projektu ima 3 poslovna prostora namijenjena za proizvodnju te 6 poslovnih prostora za uslužne djelatnosti. Prostori za uslužne djelatnosti su dosta veliki pa bi se mogli i dijeliti tako da bi najveći broj korisnika u tom inkubatoru mogao biti 15 poduzetnika.

U suradnji sa Gradom Pločama planira se otvaranje još jednog poduzetničkog inkubatora u Pločanskoj Poslovnoj zoni.

Dubrovačko-neretvanska županija sudjeluje u poticanju malog poduzetništva i subvencioniranjem kamatne stope u kreditnim programima poticanja malog poduzetništva koji se realiziraju u suradnji s

poslovnim bankama. Tako Županija sufinancira projekte razvoja turizma, ruralnog razvoja, program poticanja inovacija i novih proizvoda; sudjeluje u jamstveno-kreditnim programima, podržava početnike i nove poduzetnike i sl.

Tablica 83. Jamstveno-kreditnih programa koji se realiziraju uz subvenciju Dubrovačko-neretvanske županije

Kreditni program	Kreditni potencijal	Broj odobrenih zahtjeva	Odobreni kreditni potencijal	Subvencija DNŽ	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Poticaj 2010.	10.000.000	16	8.921.230	2-2,5%	133.602	234.914	191.558	145.718	104.504
Poticaj 2011.	10.000.000	36	9.328.525	2-2,5%		34.613	99.704	136.806	128.941
Početnik	2.000.000	13	1.897.779	2-2,5%		3.010	5.897	8.600	27.061
Poticaj 2014.	10.000.000	26	9.600.025	2-3%				11.125	132.532
Mjera 1 - Kreditom do konkurentnosti	12.000.000	3	1.701.563	1-2%					958
Razvoj 2015.	10.000.000	24	9.050.171	2-3%					
Ukupno:	54.000.000	118	40.499.294		133.602	272.536	297.159	302.249	393.997

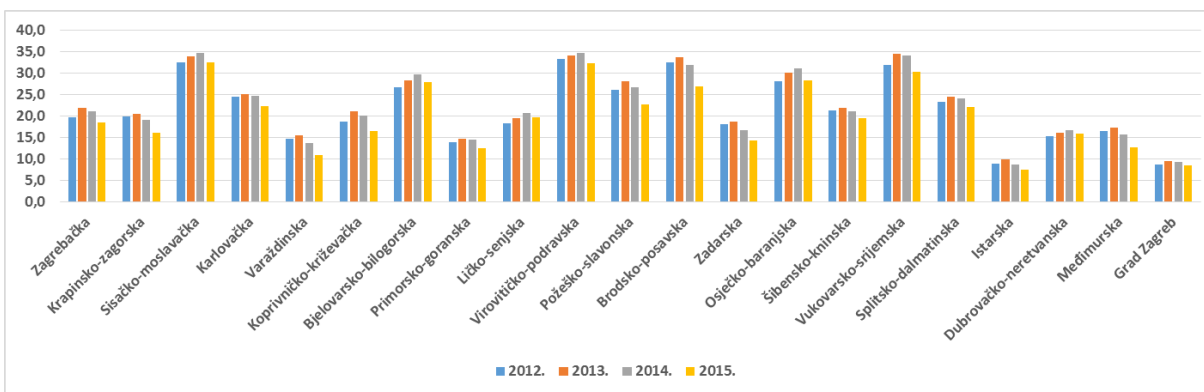
Izvor: UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

4.6. Tržište rada

Nezaposlenost

Stopa nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji još je visoka, ali je ispod državnog prosjeka. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za 2015. godinu stopa registrirane nezaposlenosti u Županiji bila je 15,9%, a na razini Hrvatske iznosila je 16,7%. U usporedbi s prosječnim stopama registrirane nezaposlenosti u primorskim županijama u 2015. godini, Dubrovačko-neretvanska županija zauzima četvrto mjesto. Nižu stopu nezaposlenosti imale su u toj godini Istarska (7,5%), Primorsko-goranska (12,4%) i Zadarska županija (14,3%), a višu Šibensko-kninska (19,5%) i Splitsko-dalmatinska županija (22,0%).

Slika 15. Kretanje prosječne godišnje stope nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj i drugim županijama RH 2012.–2015., %

Izvor: HZZ, 2016.

Udio nezaposlenih u radnoj snazi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Hrvatskoj i dalje je veći nego u Europskoj uniji što se može vidjeti u sljedećoj tablici.

Tablica 84. Kretanje prosječne stope nezaposlenosti u DNŽ-u, RH i EU-u 2009. –2015.

Godina	Stopa registrirane nezaposlenosti		
	DNŽ %	RH %	EU %
2009.	13,5	14,9	9,0
2010.	15,0	17,4	9,6
2011.	14,7	17,8	9,7
2012.	15,4	18,9	10,5
2013.	16,2	20,2	10,9
2014.	16,7	19,6	10,2
2015.	15,9	16,7	9,5

Izvor: HZZ, Eurostat, 2016.

Broj registriranih nezaposlenih osoba u Županiji zabilježio je vrhunac posljednjih 15 godina i to 2002. godine, kada je prosječan broj nezaposlenih iznosio 10.759 osoba. Nakon toga bilježi se kontinuiran pad prosječnog broja nezaposlenih osoba zaključno sa 2008. godinom kada je nezaposlenih bilo prosječno 6.112. U skladu s općim gospodarskim kretanjima u zemlji od 2009. nadalje bilježi se ponovni porast broja nezaposlenih. Kao što pokazuju podaci u sljedećoj tablici, broj nezaposlenih osoba porastao je tijekom 2009. oko 22% što je približno slično dinamici nezaposlenosti na nacionalnoj razini.

Tablica 85. Dinamika kretanja broja nezaposlenih u primorskim županijama, 2008.–2015.

Županija	Indeks	Indeks	Indeks
	12/2008. – 12/2005.	12/2009. – 12/2008.	12/2015. – 12/2009.
Dubrovačko- neretvanska	78,1	121,6	113,2
Splitsko-dalmatinska	80,1	115,8	114,5
Istarska	87,2	141,7	92,0
Primorsko-goranska	76,6	129,4	90,7
Šibensko- kninska	69,8	116,7	98,7
Zadarska	86,7	113,7	79,4
RH	78,1	121,2	97,9

Izvor: HZZ, 2016.

Podaci HZZ-a pokazuju da se broj nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u prosincu 2015. u odnosu na prosinac 2009. povećao 13,2%, a da je na nacionalnoj razini zabilježeno smanjenje od 2,1%. Veći porast nezaposlenosti među primorskim županijama RH u tom razdoblju bilježi samo Splitsko-dalmatinska županija. No, kad se uspoređuju podaci na kraju godine, valja uzeti u obzir i velik broj osoba novoprijavljenih u evidenciju HZZ-a zbog završetka turističke sezone te sukladno tome i interpretirati podatke. Zanimljivo je da je od primorskih županija jedino Zadarska uspjela značajno smanjiti broj nezaposlenih i dovesti ga na razinu 2008. godine. Od 2009. naovamo primjetan je stalan porast prosječnog broja nezaposlenih u Županiji kao i broja novoprijavljenih osoba i nezaposlenih bez radnog iskustva. U godini 2015. ti su negativni trendovi usporeni i smanjeni.

Tablica 86. Dinamika kretanja broja nezaposlenih, osoba bez radnog iskustva i novoprijavljenih 2009.–2015.

Godina	Prosječan broj nezaposlenih u DNŽ-u	Novoprijavljeni u evidenciju HZZ-a	Nezaposleni bez radnog iskustva – prosjek
2009.	6.686	8.075	603
2010.	7.459	8.489	670
2011.	7.341	9.422	702
2012.	7.579	10.213	785
2013.	8.025	10.610	844
2014.	8.150	10.828	863
2015.	7.763	10.563	805

Izvor: HZZ, 2016.

Na lokalnoj razini uočljivo je da među gradovima i općinama postoje znatne razlike prema razini nezaposlenosti. Najviše stope nezaposlenosti u 2015. zabilježene su za općinu Kulu Norinsku (74,7%) i Zažablje (71,0%) kao i neke druge jedinice s područja Neretvanske doline. Razlog je tako enormno visokih stopa vrlo malo osoba prijavljenih na HZMO kao registriranih osiguranika, a pet puta više prijavljeno ih je u evidenciji HZZ-a. S druge strane, nisku stopu nezaposlenosti bilježi Grad Dubrovnik (9,7%) što je prilično bolje od nacionalne stope i nalazi se u okviru europskog prosjeka. Toj niskoj stopi najviše pridonose znatan broj zaposlenih u državnom/javnom sektoru i dobre turističke sezone koje svake godine zahtijevaju sve više sezonskih radnika. 55% zaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji odnosi se na sam Grad Dubrovnik.

Tablica 87. Zaposlenost i stopa nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema općinama na kraju 2015.

Naziv općine	Zaposlenost	Udio %	Nezaposlenost	Udio %	Stopa % nezaposlenosti
Blato	1.184	3,0	213	2,4	15,2
Dubrovnik	21.591	55,2	2.316	25,9	9,7
Konavle	1.986	5,1	567	6,3	22,2
Korčula	1.793	4,6	489	5,5	21,4
Kula Norinska	77	0,2	227	2,5	74,7
Lastovo	214	0,5	75	0,8	26,0
Metković	3.803	9,7	1.945	21,7	33,8
Mljet	260	0,7	55	0,6	17,5
Opuzen	750	1,9	305	3,4	28,9
Orebić	887	2,3	261	2,9	22,7
Ploče	2.526	6,5	851	9,5	25,2
Pojezerje	67	0,2	93	1,0	58,1
Slivno	91	0,2	193	2,2	68,0
Smokvica	136	0,3	68	0,8	33,3
Ston	486	1,2	140	1,6	22,4
Vela Luka	1.118	2,9	299	3,3	21,1
Zažablje	45	0,1	110	1,2	71,0
Dubrovačko Primorje	311	0,8	103	1,2	24,9
Janjina	101	0,3	32	0,4	24,1
Iumbarda	154	0,4	103	1,2	40,1
Trpanj	106	0,3	47	0,5	30,7
Župa dubrovačka	1.434	3,7	451	5,0	23,9
Ukupno DNŽ	39.120	100,0	8.943	100,0	18,6

Izvor: HZZ, HZMO, 2016.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji poseban utjecaj na nezaposlenost i zaposlenost ima sezonsko zapošljavanje u turizmu. Posljednjih 10 godina broj zaposlenih sezonaca s područja cijele Županije stalno se povećavao; prvi pad zabilježen je u 2007. godini i nastavio se sve do kraja 2009. U 2010. poraslo je zapošljavanje sezonskih radnika, a najveću apsolutnu brojku doseglo je 2015. godine (4629 zaposlenih).

U pogledu obrazovne strukture nezaposlenih Županija bilježi iznadprosječan udio visokoobrazovanih osoba (akademski građani čine 14,1% udjela među nezaposlenim osobama) i ispodprosječan udio neobrazovanih osoba, što je svakako povoljno obilježje i u skladu je s odstupanjima Županije od nacionalnog prosjeka u pogledu obrazovne strukture stanovništva. Kao i kod većine županija najveći udio među nezaposlenima imaju osobe sa srednjom stručnom spremom. Nezaposlenost osoba sa srednjom i visokom spremom dijelom je povezana i s činjenicom da srednjoškolska populacija nije zainteresirana za obrazovanje u deficitarnim zanimanjima. U tom smislu Županiji nedostaje shema poticanja obrazovanja u deficitarnim zanimanjima (primjerice stipendiranje deficitarnih zanimanja) i suradnja s jedinicama lokalne samouprave u tom pogledu nije dostatna.

Od svih obrazovnih skupina najveći porast udjela u ukupnom broju nezaposlenih bilježe više i visokoobrazovane osobe, što govori da se novodiplomirani teško uključuju u tržište rada. Svaki dvanaesti nezaposleni u evidenciji 2015. imao je visoku stručnu spremu. Tako se, gotovo paradoksalno, pokazalo da je upravo kategorija najobrazovanijih osoba najranjivija skupina u vremenu recesije. Ipak, Županija bilježi nešto manji porast udjela više i visoko obrazovanih osoba u odnosu na ostale primorske županije.

U pogledu usklađenosti strukture obrazovanosti nezaposlenih s potrebama tržišta rada, prije krize bio je izražen nedostatak pojedinih stručnih profila u ugostiteljstvu (konobar, kuhar, slastičar) i graditeljstvu (zidar, tesar, armirač). Posljednjih godina taj nedostatak je izražen i dalje u ugostiteljstvu, ali primjerice i u zdravstvu (doktori medicine, medicinske sestre i magistri farmacije).

Tablica 88. Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanosti na kraju 2015.

Županija	Osnovna škola i niže		Srednja škola		Više i visoko obrazovanje	
	12/2009.	12/2015.	12/2009.	12/2015.	12/2009.	12/2015.
Dubrovačko-neretvanska	19,3%	16,6%	68,6%	69,3%	12,1%	14,1%
Splitsko-dalmatinska	18,9%	15,6%	68,9%	69,1%	12,2%	15,4%
Istarska	30,1%	23,5%	61,0%	62,4%	8,8%	14,1%
Primorsko-goranska	23,9%	20,8%	63,1%	59,4%	13,0%	19,9%
Šibensko-kninska	26,6%	22,9%	65,3%	64,7%	8,1%	12,4%
Zadarska	29,0%	22,7%	62,2%	61,3%	8,8%	16,0%
RH	22,9%	25,9%	65,8%	61,1%	11,2%	13,0%

Izvor: HZZ, 2016.

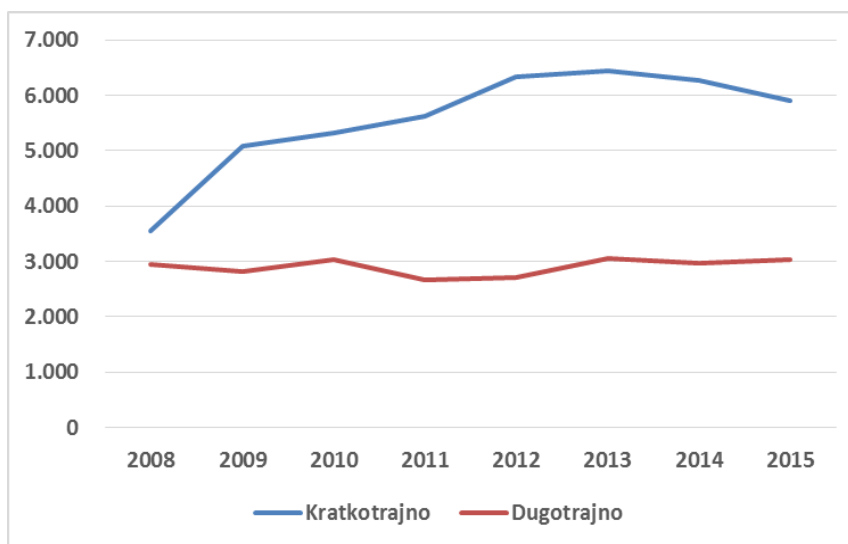
U pogledu dobne strukture nezaposlenih osoba prije krize značajan problem bile su starije osobe u dobi od 50 do 65 godina koje su nekonkurentne na tržištu rada i ujedno se teško odlučuju za dodatno obrazovanje, doškolovanje ili prekvalifikaciju. Međutim, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje posljednjih se godina veoma povećao broj nezaposlenih mladih od 15 do 29 godina starosti: u 2015. godini prosječno ih je bilo 2.362 ili 30,4% ukupnog prosječnog broja nezaposlenih na području Dubrovačko-neretvanske županije. Možemo reći da je svaka treća osoba u evidenciji mlada.

Ukupna kretanja u gospodarstvu ne utječu samo na strukturu nezaposlenih radnika, nego i na trajanje čekanja na zaposlenje. Tako je prosječno trajanje nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji iznosilo 104 dana ili 3,5 mjeseci što je u Hrvatskoj nakon Istarske županije (76 dana) najkraće čekanje zabilježeno u 2015. Glavni su razlog tome povećan broj osoba novo prijavljenih u evidenciju nezaposlenih na kraju godine istekom ugovora o radu na određeno vrijeme i veliko zapošljavanje na sezonskim poslovima početkom turističke sezone izraženo u tim dvjema županijama.

Na kraju 2015. godine broj kratkotrajno nezaposlenih bio je 5.899 ili 66,0%, a dugotrajno nezaposlenih 3.044 ili 34,0%. Indeksi kratkotrajno nezaposlenih smanjeni su 6%, a dugotrajno nezaposlenih povećani 2,5% u odnosu na godinu prije u DNŽ-u.

Na sljedećem grafikonu, koji prikazuje kretanje broja kratkotrajno i dugotrajno nezaposlenih posljednjih osam godina, vidljiva je stagnacija dugotrajne nezaposlenosti do 2012. godine, a u posljednje vrijeme bilježi se blag porast. Ipak s druge strane takav golem rast kratkotrajno nezaposlenih govori i o velikom broju otkaza na kraju godine i brzom ponovnom zapošljavanju što upućuje na sezonsku fluktuaciju radne snage na području Dubrovačko-neretvanske županije.

Slika 16. Kretanje kratkotrajno i dugotrajno nezaposlenih osoba posljednjih 8 godina na području Dubrovačko-neretvanske županije

Radi smanjenja nezaposlenosti, Hrvatski zavod za zapošljavanje uključuje nezaposlene osobe i poslodavce u programe mjera aktivne politike zapošljavanja. Usporedbom 2015. sa 2009. Godinom vidi se da se u DNŽ-u drastično povećao ukupan broj korisnika mjera – čak 12 puta. Povećao se i obuhvat broja nezaposlenih - sa 2% na 22%. Tako je na kraju 2015. godine ukupno bilo 1.700 korisnika programa aktivne politike zapošljavanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i to po ovim vrstama mjera:

- Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa – 601 osoba (udio 35,4%)
- Potpore za samozapošljavanje – 299 osoba (17,6%)
- Potpore za zapošljavanje – 221 osoba (13,0%)
- Javni radovi – 294 osobe (17,3%)

- Obrazovanje nezaposlenih – 50 osoba (2,9%)
- Potpore za očuvanje radnih mjesta – 235 osoba (13,8%).

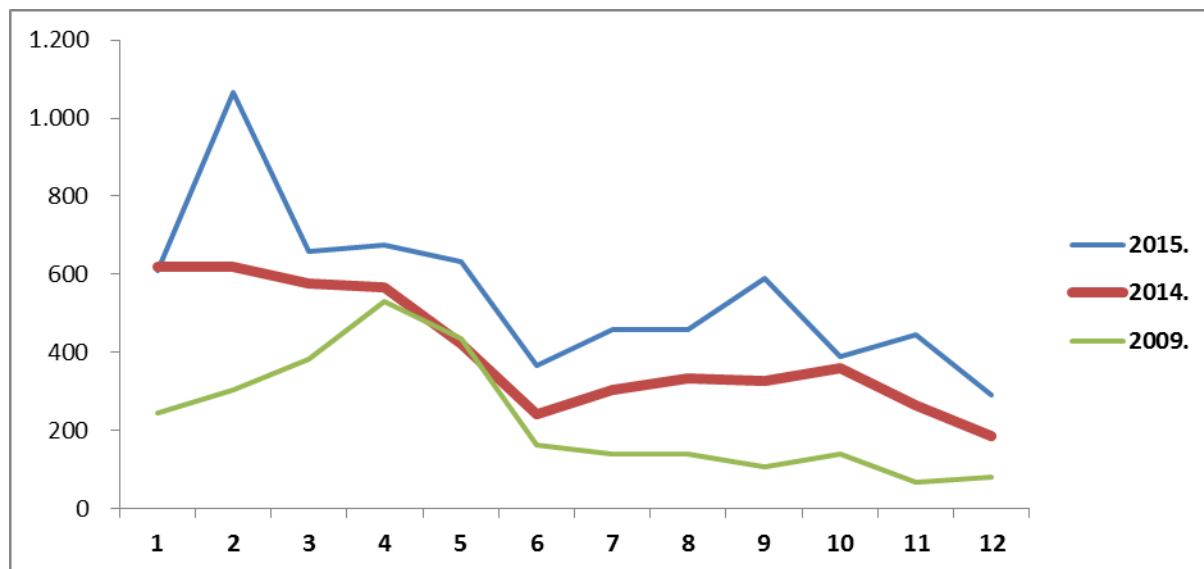
Tablica 89. Broj osoba uključenih u mjere HZZ-a i njihov obuhvat u nezaposlenosti

Godina	Prosječan broj nezaposlenih u DNŽ	Broj korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja	Obuhvat broja nezaposlenih
2009.	6.686	134	2,0%
2010.	7.459	278	3,7%
2011.	7.341	720	9,8%
2012.	7.579	842	11,1%
2013.	8.025	974	12,1%
2014.	8.150	1.330	16,3%
2015.	7.763	1.700	21,9%

Izvor: HZZ, 2016.

Potrebe poslodavaca za radnicima bile su 2009. zbog recesije vrlo male (traženo je 2.733 radnika putem HZZ-a). Brojka se sljedećih godina povećavala, pa je 2015. ukupno bilo traženo 6.638 radnika ili 38% više nego 2014. kao posljedica blagog gospodarskog oporavka Hrvatske.

Slika 17. Usporedba kretanja potražnje za radnicima po godinama i mjesecima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Izvor: HZZ, 2016.

Osoba traženih na neodređeno vrijeme bilo je 2015. u DNŽ-u 896 ili 13,5%, a na određeno 5.742 ili 86,5%. Gledano prema rodovima zanimanja, najviše su se tražila uslužna i trgovačka zanimanja (34,3%), jednostavna zanimanja (18,7%), inženjeri i tehničari (16,8%), stručnjaci i znanstvenici (12,3%) te zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji (7,9%).

Ocjena Lokalnog partnerstva za zapošljavanje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011.–2015.

Godine 2011. kada je u sklopu projekta Lokalnog partnerstva za zapošljavanje (LPZ) osnovano Partnersko vijeće za tržište rada u Dubrovačko-neretvanskoj županiji uspjelo se povezati gospodarstvo, obrazovne i socijalne čimbenike lokalnog razvoja. Sudjelovalo se u izradi Strategije razvoja ljudskih potencijala Županije, u izradi mjera i akcijskih planova stvaranjem jasnih ciljeva, zadataka i odgovornosti pojedinih dionika i pridonijelo se povezivanju nacionalnih i europskih strateških prioriteta. Partnerstvo je potpisalo 27 institucija i ono je posljednjih nekoliko godina postalo dio pokretača lokalnog razvoja u području zapošljavanja.

Osnovni cilj Strategije ostvaren je tek djelomično ponajviše zato što je tržište rada Dubrovačko-neretvanske županije zahvatila gospodarska kriza. Poslodavci su se suočili s teškim uvjetima poslovanja, poteškoćama u naplati potraživanja, usporavanjem građevinskih aktivnosti, a i gašenjem tvrtki. Sve to rezultiralo je povećanjem stope nezaposlenosti sa 13,5% krizne 2009. na 15,9% u 2015. godini. No i u uvjetima krize dio poslodavaca pokazao je visoku razinu svjesnosti o svojim potrebama za radnicima te su razvili politiku upravljanja ljudskim potencijalima i osmislili alate za brigu o radnoj snazi.

Poraslo je zanimanje i broj korisnika mjera za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje sa 134 korisnika u 2009. na 1700 u 2015. Najveći apsolutni rast postignut je u mjerama za samozapošljavanje i stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa što su bili jedni od zadanih ciljeva u Strategiji razvoja ljudskih potencijala Dubrovačko-neretvanske županije. Pozitivni rezultati postignuti su i u potražnji za radnicima putem HZZ-a: potražnja je 2015. bila dvostruko veća nego 2009. Smanjio se broj korisnika novčane pomoći, a zapošljavanje osoba iz evidencije HZZ-a posljednje se 4 godine povećalo.

Mjere koje su bile definirane u Strategiji razvoja ljudskih potencijala svaka je institucija provodila u svome okruženju, no zbog nedostatka mehanizama mjerenja učinka na lokalnoj razini nije se uspio uspostaviti unificiran model izvješćivanja o provedbi Strategije.

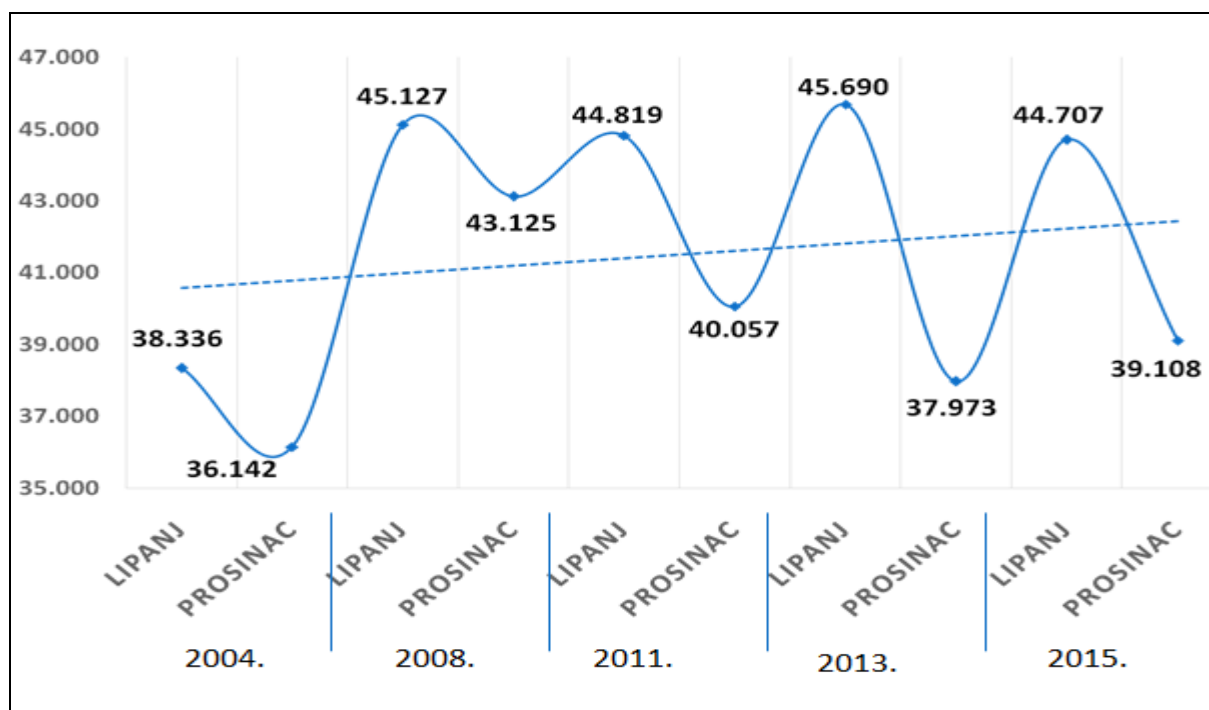
Za daljnje poboljšanje rada Partnerskog vijeća potrebno je dodatno animirati i podići kapacitete pojedinih članova koji ne sudjeluju aktivno na sjednicama i u upravnim odborima, što zbog nedovoljnog interesa što zbog nekompetentnosti za rješavanje problema u procesu strateškog planiranja, programiranja i prijavljivanja projekata. Također, potrebno je uspostaviti otvorenu metodu koordinacije među institucijama, bolju aktivnost, češću reviziju članstva te veći angažman i interes za prijavu što većeg broja projekata koji proizlaze iz Strategije.

Da bi se LPZ održao nužno je da svi članovi aktivno sudjeluju u radu. Trebalo bi povećati suradnju između privatnog, javnog i civilnog sektora kao i rad na osmišljavanju metoda koje će omogućiti razmjenu znanja i iskustva u svrhu osnaživanja svih partnera. Konačno, LPZ bi trebao jasnije definirati obveze i zadatke svih članova radi što kvalitetnijeg i boljeg funkcioniranja u budućnosti.

Zaposlenost

U DNŽ-u prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na dan 31. prosinca 2014. bilo je registrirano ukupno 37.829 zaposlenih osoba, a 2015. ih je bilo 39.108. U 2014. udio zaposlenih u pravnim osobama bio je 81,4%, u fizičkim osobama 8,2%, kod obrtnika 5,9%, kod individualnih poljoprivrednika 1,2% i kod samostalnih profesionalnih djelatnosti 3,3%.

Slika 18. Kretanje broja zaposlenih (osiguranika HZMO) DNŽ

Izvor: HGK ŽKDNŽ

U evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područnog ureda Dubrovnik na dan 31. prosinca 2014. ukupno je bilo 9.246 nezaposlenih osoba. Zbrajanjem aktivnih osiguranika HZMO-a i ukupnog broja nezaposlenih u evidenciji HZZ-a vidljivo je da je na području Dubrovačko-neretvanske županije bilo 47.075 aktivnih stanovnika. Broj neaktivnih osoba bio je na kraju 2014. godine 33.729 osoba.

Prema spomenutim podacima, stopa aktivnosti stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije na kraju 2014. godine iznosila je 58,3% (nešto viša u odnosu na RH, koja je prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014. iznosila 52,6%), stopa registrirane nezaposlenosti 19,6% (u RH 18,5% prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014.), a stopa registrirane zaposlenosti 46,8% (u RH 52,6% prema anketi radne snage u zadnjem tromjesečju 2014.)

Populacija u dobi 15-64 godine starosti (radni kontingent) čini u Županiji i u većini gradova i općina 2/3 ukupnog stanovništva i po svemu je to još uvijek potencijal gospodarske revitalizacije, usprkos uočenim trendovima starenja ukupne populacije.

Tablica 90. Radno sposobno stanovništvo gradova i općina Županije 2011.

Grad/općina	Muškarci	m %	Žene	ž %	Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	Ukupno % (u ukupnom stanovništvu)
Dubrovnik	20.143	47,3	22.472	52,7	28.327	66,5
Korčula	2.312	49,7	2.851	50,3	3.774	66,6
Metković	8.302	49,5	8.486	50,5	11.075	66,0
Opuzen	1.609	49,4	1.645	50,6	2.160	66,4
Ploče	5.064	49,9	5.081	50,1	6.898	68,1
Blato	1.698	47,3	1.895	52,7	2.314	64,4
Dubrovačko primorje	1 060	48,8	1.110	51,2	1.271	58,6

Janjina	266	48,3	235	51,7	307	55,7
Konavle	4.270	49,8	4.307	50,2	5.679	66,2
Kula Norinska	854	48,9	394	51,1	1.140	65,2
Lastovo	404	51,0	388	49,0	514	64,9
Lumbarda	616	50,8	597	49,2	797	65,7
Mljet	541	49,7	547	50,3	660	60,7
Orebić	2.041	49,5	2.081	50,5	2.641	64,1
Pojezerje	501	50,6	490	49,4	649	65,5
Slivno	980	49,0	1.019	51,0	1.251	62,6
Smokvica	454	49,6	462	50,4	588	64,2
Ston	1.188	49,4	1.219	50,6	1.435	61,7
Trpanj	344	47,7	377	52,3	428	59,4
Vela Luka	1.968	47,6	2.169	52,4	2.642	63,9
Zažablje	396	52,3	361	47,7	463	61,2
Župa dubrovačka	4.120	49,5	4.211	50,5	5.741	68,9
DNŽ	59.631	48,6	61.947	51,4	80.804	65,9

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Generalno se može ustvrditi kako nezaposlenost i nije tako brojna i s velikim udjelom u bilo kojem relevantnom kontingentu kao sama neaktivnost stanovništva, koja očito potvrđuje neformalnu aktivnost primarno u djelatnostima vezanim za turizam.

Tablica 91. Pregledna tablica zaposlenosti, nezaposlenosti i ekonomske neaktivnosti stanovništva općina i gradova Dubrovačko-neretvanske županije 2011.

Grad/ općina	Ukupno	Zaposleni %	Nezaposleni %	Ekonomski neaktivni %	Nepoznato %
Dubrovnik	100	45,7	5,9	43,4	0,05
Korčula	100	47,9	8,5	43,5	0,04
Metković	100	35,0	11,6	53,4	0,01
Opuzen	100	40,2	7,5	52,3	-
Ploče	100	36,3	9,2	54,4	0,12
Blato	100	94,7	4,3	40,8	0,10
Dubrovačko primorje	100	39,1	4,8	56,1	0,05
Janjina	100	44,3	4,2	51,6	-
Konavle	100	47,1	6,7	46,2	-
Kula Norinska	100	29,6	10,2	60,0	-
Lastovo	100	37,2	8,9	53,9	-
Lumbarda	100	50,2	7,2	42,6	-
Mljet	100	35,0	4,4	60,6	-
Orebić	100	51,9	4,4	43,7	-
Pojezerje	100	30,4	7,1	62,5	-
Slivno	100	34,3	6,5	59,2	-
Smokvica	100	51,5	7,8	40,4	-
Ston	100	37,4	5,3	57,3	-
Trpanj	100	40,7	6,5	52,8	-
Vela Luka	100	41,6	8,6	49,8	-
Zažablje	100	27,9	16,3	55,7	-
Župa dubrovačka	100	92,0	5,9	42,1	-
DNŽ	100	43,3	7,3	49,4	0,04

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, Državni zavod za statistiku, Zagreb

Pokazatelj koji usprkos potencijalu potvrđuje nepovoljnost demografske gospodarske strukture jest podatak o zaposlenosti, prema kojem je ukupna zaposlenost radnog kontingenta u DNŽ-u samo 55%. Vrlo je nepovoljan i odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih ili pak samo umirovljenika prema ukupno zaposlenima.

U Dubrovačko neretvanskoj županiji u razdoblju 2010. – 2015. broj zaposlenih u pravnim osobama smanjen je za 5,2%, nešto više od hrvatskog prosjeka (4,4%). Pritom je velik porast zaposlenosti u Županiji ostvaren u Obrazovanju (10,3%) i Djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (11,5%). Udjel tih dviju djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti u Županiji u 2015. godini tako je povećan na znatnih 18,8%, dok je prosjek Hrvatske 16,1%. Udjel Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u Županiji visokih je 14,6%, ali je u promatranom razdoblju povećan samo 6,5%, što je znatno slabija dinamika od hrvatskog prosjeka (12,4%). Udjel trgovinskih djelatnosti smanjen je 9,9%, slično hrvatskom prosjeku, a izrazit je pad zaposlenosti u djelatnosti Prijevoz i skladištenje (20,5%), ali je udjel i dalje veći od prosjeka. Prerađivačka industrija u 2015. godini zapošljavala je samo 5,4% od ukupnog broja zaposlenih osoba (hrvatski prosjek bio je 18,9), a u odnosu na 2010. godinu zaposlenost u toj djelatnosti smanjena je za šestinu. Zabrinjavajuće je nizak udjel, kao i nepovoljna dinamika u uslužnim djelatnostima temeljenim na znanju i tehnologiji (Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja Informacije i komunikacije). Te djelatnosti imaju udjel od samo 7,9% u ukupnoj zaposlenosti Županije, u usporedbi s 10,5% na razini Hrvatske, uz pad zaposlenosti u promatranih 5 godina za 2%, dok je istodobno u Hrvatskoj povećana za 5%.

Tablica 92. Zaposleni u pravnim osobama, stanje po godinama na dan 31. ožujka

	Br. zaposlenih u DNŽ		Struktura zaposlenosti (2015.)		Dinamika zaposlenosti (2015./2010.)	
	2010.	2015.	DNŽ	RH	DNŽ	RH
Ukupno	31.733	30.071	100,0	100,0	94,8	96,6
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4.118	4.387	14,6	3,5	106,5	112,4
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	4.483	4.038	13,4	16,2	90,1	91,9
Obrazovanje	3.015	3.327	11,1	9,1	110,3	106,3
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	3.145	3.260	10,8	9,1	103,7	96,2
Prijevoz i skladištenje	3.094	2.459	8,2	5,4	79,5	92,6
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2.064	2.302	7,7	7,0	111,5	112,7
Građevinarstvo	3.046	1.831	6,1	8,0	60,1	73,3
Prerađivačka industrija	1.956	1.630	5,4	18,9	83,3	89,9
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.144	1.182	3,9	4,5	103,3	111,8
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.214	1.179	3,9	2,9	97,1	117,5
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	945	1.015	3,4	1,9	107,4	96,8
Umjetnost, zabava i rekreacija	706	779	2,6	1,7	110,3	108,5
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	704	652	2,2	3,2	92,6	98,4
Ostale uslužne djelatnosti	380	533	1,8	1,2	140,3	121,2
Informacije i komunikacije	560	527	1,8	2,8	94,1	101,3

Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	391	343	1,1	1,4	87,7	87,5
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	491	338	1,1	2,1	68,8	89,4
Poslovanje nekretninama	167	208	0,7	0,5	124,6	108,5
Rudarstvo i vađenje	110	81	0,3	0,6	73,6	67,3

Izvor: Državni zavod za statistiku RH

U 2014. godini zabilježen je približno jednak pad broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji u odnosu na 2013. godinu (2,49% u DNŽ-u, 2,73% u RH). U usporedbi sa 2009. godinom, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postignuto je 2014. znatno smanjenje broja zaposlenih od 14,03%. U istom je razdoblju na državnoj razini broj zaposlenih pao 13,86%.

Tablica 93. Broj zaposlenih u pravnim osobama u Dubrovačko Neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Indeks 2014./2009.
Dubrovačko Neretvanska županija	31.219	29.627	28.250	27.835	27.525	26.841	85,97
Republika Hrvatska	1.172.242	1.111.575	107.8011	1.066.328	1.037.321	1.009.841	86,14

Izvor: DZS, 2015.

U pogledu zaposlenosti u obrtima i samostalnim profesijama također je 2014. zabilježen pad zaposlenosti u odnosu na 2013. od 2,63%.

Tablica 94. Broj zaposlenih u obrtima i samostalnim profesijama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.

Godina	2009.		2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		Indeks 2014./2009.	
	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž	Ukupno	Ž
DNŽ	7 510	3 106	7 200	2 872	7 068	2 739	6 935	2 589	6 851	2 559	6 671	2 551	88,82	82,13
RH	251803	109966	227764	100534	214022	94304	205072	89613	206658	90707	198911	87489	78,99	79,56

Izvor: DZS, 2015.

Od izbivanja gospodarske krize do 2014. godine u Županiji se broj zaposlenih u svim sektorima smanjio 14%.

Stopa zapošljavanja bilježi stalan porast od 2009. i to u gotovo svim obrazovnim skupinama stanovništva. Očekivano, stope zapošljavanja niže su kod niže obrazovanih skupina, a više među visokoobrazovanim.

Tablica 95. Stopa zapošljavanja prema stupnju obrazovanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2009.–2014.

Obilježje	Ukupno	Bez završene škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SS za zanimanja u trajanju od 4 i više godina	Gimnazija	Viša škola, 1. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Stopa % 2009.	27,3	24,9	22,5	27,4	26,6	25,4	33,6	35,2
Stopa % 2010.	28,7	19,9	25,0	28,5	28,8	27,1	35,5	33,9
Stopa % 2011.	31,6	29,5	26,7	31,7	30,7	28,7	36,3	40,2
Stopa % 2012.	32,8	19,6	29,5	33,2	31,8	30,5	35,5	39,4
Stopa % 2013.	34,9	21,6	29,7	34,4	33,8	30,6	44,2	43,4
Stopa % 2014.	37,3	27,3	30,1	36,5	38,2	33,2	43,6	46,3

Izvor: HZZ, 2015.

Kretanja na tržištu rada nedovoljno se usmjeravaju zbog nedostatne suradnje poslodavaca i obrazovnog sustava što svakako treba osnažiti te uspostaviti sustavnu analizu i praćenje kretanja na tržištu rada.

Tablica 96. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na tržište rada

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> Izražena je strukturna nezaposlenost – ponuda ne odgovara potražnji. Kvalifikacijska struktura nezaposlene radne snage u mnogim slučajevima ne odgovara potrebama tržišta rada. Manjak stručnih profila u ugostiteljstvu i graditeljstvu. Nezainteresiranost srednjoškolske populacije za obrazovanje za neka vrlo tražena zanimanja. Velik je udio nezaposlenih starije dobi koji se teško prilagođavaju zahtjevima tržišta. Izražena je sezonalnost potražnje za radnom snagom, a posljedica je vrlo velik udio zaposlenih na određeno vrijeme. Prisutna je izrazita fluktuacija radne snage vezano za trajanje i uspješnost turističke sezone. Nezaposlenost je izražena kod slabije razvijenih općina Nedovoljna je uključenost gradova i općina u programe za obrazovanje radne snage, stipendiranje deficitarnih zanimanja i sl. Politika izdavanja radnih dozvola, koja je na državnoj razini, nedovoljno uvažava županijske i lokalne posebnosti i potrebe za sezonskom radnom snagom. 	<ul style="list-style-type: none"> Prekvalificirati/dokvalificirati dio radnog stanovništva te učinkovitije upravljati ljudskim resursima u skladu s potrebama gospodarstva kako bi se smanjile visoke stope nezaposlenosti u gradovima i dijelu nerazvijenijih općina. Nastaviti provoditi istraživanje potreba poslodavaca u Županiji i analize tržišta rada. Jačati lokalno partnerstvo za zapošljavanje radi razvoja ljudskih resursa u Županiji i povećanja zaposlenosti. Osnaživati uključivanje gradova i općina u programe stipendiranja deficitarnih zanimanja, promocije programa po školama, programe... Intenzivirati uključivanje razvojne agencije kao sponore između županijskih institucija pri realizaciji postojećih i novih programa razvoja ljudskih resursa i zapošljavanja. Nastaviti provoditi mjere za popravljavanje stanja na tržištu radne snage koje su se u proteklom razdoblju pokazale uspješnim. Nastaviti podupirati organiziranje Sajma poslova u DNŽ-u kao događaja ključnog za susret ponude i potražnje za zaposlenjem te u animiranju mladih za tražena zanimanja.

5. STANJE U PROSTORU/OKOLIŠU

5.1. Zaštita okoliša i prirode

Očuvani okoliš i priroda, uz kulturnu baštinu, temeljne su vrijednosti i resursi Dubrovačko-neretvanske županije. Praćenje stanja okoliša i provedba odgovarajućih mjera zaštite okoliša važan su prioritet i preduvjet za ostvarenje ukupnih razvojnih potencijala Županije. Županija je, kao i Grad Dubrovnik, usvojila Program zaštite okoliša te Izvješće o stanju u okolišu za razdoblje 2010.–2014.

Izvješće o stanju u okolišu 2010.–2014. (studeni 2015.) ističe određene pozitivne pomake u zaštiti okoliša u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, prvenstveno u pogledu donošenja strateških i drugih dokumenata, podizanja svijesti o potrebi očuvanja i zaštite okoliša i pripremnih aktivnosti za daljnje unaprjeđenje stanja okoliša, no utvrđeni su i problemi koji usporavaju ostvarivanje željenih ciljeva i poboljšanje stanja okoliša. Među njima posebno se ističu:

- neravnomjeran prostorni i gospodarski razvoj DNŽ-a koji podrazumijeva znatno slabiju razvijenost ruralnih područja (posebno otoka i zaleđa, njihovu lošiju povezanost i često nedostatnu društvenu infrastrukturu)
- nepostojanje Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO)
- aktivna nezakonita odlagališta otpada, posebno na otocima (na području Županije još se nalazi velik broj nelegalnih odlagališta, pri čemu se kao velik problem ističe nelegalno odbačen građevinski otpad)
- pritisak turizma na okoliš u relativno kratkom razdoblju (nekoliko ljetnih mjeseci), u spoju s nedovoljno razvijenom infrastrukturom (prometnom, sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, sustavom za održivo gospodarenje otpadom)
- neodgovarajuća i nedovršena elektroopskrbna mreža (dalekovodi, trafostanice; posebno na otocima) i nedovoljno iskorištavanje obnovljivih izvora energije
- nedovršen sustav za zaštitu od poplava i bujica (mogućnost daljnjih negativnih utjecaja uslijed vremenskih nepogoda)
- nepostojanje redovitog praćenja onečišćenja tla,
- nedovoljno prepoznat problem buke u okolišu, osobito u ljetnim mjesecima zbog povećanog prometa uslijed dolaska turista.

Praćenje stanja okoliša ali i provedba aktivnih mjera zaštite na području Županije zahtijevaju dakle dodatna unaprjeđenja.

Kad su u pitanju voda i otpad, u Županiji je razvijen informacijski sustav onečišćivača, no za pojedine sastavnice okoliša praćenje stanja još nije dostatno i to bi u narednom razvojnom razdoblju trebalo poboljšati te u tom smislu osigurati financijska sredstva. Tako nije potpuno razvijen informacijski sustav onečišćivača zraka i tla i ne prati se onečišćenje od buke.

Zaštita tla

Na području Županije ne provodi se sustavna kontrola kakvoće tla i nije izrađena studija kojom se vrednuje, štiti i planira optimalno gospodarenje tlima (agroekološka osnova). Budući da ne postoji

zakonski propisano praćenje kvalitete tala (izuzev poljoprivrednih), zaštita se provodi isključivo kroz mjere zaštite okoliša koje su rezultat procjene utjecaja na okoliš objekata i zahvata za koje je izrađena studija utjecaja na okoliš.

Programom trajnog motrenja tala Hrvatske iz 2008. godine na području Županije predložene su dvije postaje za trajno praćenje poljoprivrednih tala te potencijalno onečišćene lokacije. Te su točke odabrane na temelju djelatnosti na njima a ne na temelju postojećih ili povijesnih podataka o mogućim onečišćenjima i ucrtane su u informacijsku bazu podataka o onečišćenim lokalitetima AZO (GEOL baza). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji identificirano je osam lokacija:

- SOLANA STON d.d. za proizvodnju morske soli, preradu plastičnih masa i pružanje ugostiteljsko turističkih usluga (Industrija nemetala, Površinsko rudarenje i kamenolomi: Morska sol)
- ASTRA-DUBRAVKA d.d. za proizvodnju, trgovinu i usluge (Kemijska industrija, Proizvodnja osnovnih organskih kemikalija: boje i pigmenti)
- LEDA d.o.o. za brodogradnju, trgovinu i turizam (Druge aktivnosti: Postrojenja za gradnju, remont, bojanje ili odstranjivanje boje s brodova kapaciteta za brodove duge 100 m)
- 3 lokacije INA-Industrija nafte d.d. (Druge aktivnosti: Mjesta skladištenja nafte i naftnih derivata);
- 2 lokacije Naftni Terminali Federacije d.o.o. za uskladištenje, špediciju, vanjski i unutrašnji promet (Druge aktivnosti: Mjesta skladištenja nafte i naftnih derivata).

Provedba Programa trajnog motrenja tala na potencijalno onečišćenim lokacijama još nije počela.

Glavni su izvori onečišćenja tla prometnice i prometni koridori te zastarjela industrijska postrojenja, sredstva za zaštitu u poljodjelstvu, neuređena odlagališta otpada, bespravna gradnja i šumski požari.

Sljedeći su glavni ciljevi zaštite tla na području Dubrovačko-neretvanske županije, definirani Programom zaštite okoliša Dubrovačko-neretvanske županije prema identificiranim pritiscima i problemima:

1. Sprečavanje i smanjivanje pojave erozije tla i druge vrste degradacije tla
2. Cjelovito i sustavno prostorno planiranje, sprečavanje bespravne gradnje i poboljšanje nadzora nad njom
3. Zaustavljanje iscrpljivanja i degradacije tla intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom.

Neke od važnijih mjera zaštite tla koje se primjenjuju za ostvarivanje tih ciljeva su:

1. sanacija službenih i divljih odlagališta
2. sprečavanje erozije, što se posebno ističe kroz mjere sanacija erodiranih obala rijeke Neretve, kao i pošumljavanjem opožarenih područja
3. prostornoplanska ograničenja zaštite vrijednih poljoprivrednih zemljišta od prenamjene.

Budući da šume na području Županije također imaju izuzetno važnu funkciju sprečavanju erozije i uništavanju tala a time i narušavanja čitavog bio sustava, bitno je da se spriječi i onemogući svaki pokušaj deforestacije koji bi mogao izazvati bilo kakve štetne posljedice po okoliš. Pri tome je ključno da županijska i lokalna tijela uprave zajednički prate sve inicijative prijedloge i odluke o prenamjeni šumskog zemljišta ali i drugih aktivnosti vezane šumarstvo na području Županije i da koordinirano djeluju kako bi se spriječilo i zaustavilo sve one planove i projekte koje ugrožavaju šume a time i sveukupni okoliš. To praćenje i nadgledanje inicijativa, prijedloga i odluka o prenamjeni šumskog

zemljišta posebno je važno zbog toga jer se u praksi pokazalo da se na državnoj razini donose planovi i odluke o prenamjeni šumskog zemljišta, na pr. o pretvaranju šumskog u poljoprivredno zemljište, a da pri tome Županija o tome nije niti informirana, niti konzultirana, niti je imala prilike ukazati na veliku i nepopravljivu štetu koje te odluke mogu imati za okoliš. Naime, pretvaranjem

Zaštita voda i mora

Prema kategorizaciji voda za državne vode iz Državnog plana za zaštitu voda, vode Neretve od granice s Bosnom i Hercegovinom i u Hrvatskoj do mora, vode oteretnog kanala Mala Neretva, obodnog kanala Koševo-Vrbovci, sustava "Baćinska jezera-Rastok", Konavočice i Baćinskih jezera pripadaju u II. kategoriju, a vode vodotoka u kraškim područjima do naselja, vode u nacionalnim parkovima i parkovima prirode te podzemne vode koje se koriste ili planiraju koristiti u vodoopskrbi pripadaju u I. kategoriju kakvoće.

Stanje kakvoće površinskih voda u Županiji nadzire se na 9 kontrolnih mjesta: Metković, Opuzen i Rogatin na Neretvi, Mislina (jezero Kuti), Baćinska jezera-Podgora (ulaz), Sladinac (izlaz), izvorište Prud, izvorište Omble, izvorište Ljute (Konavle), Matica (Staševica). Od 55 parametara koji se prate u uzorcima vode, 12 parametara kakvoće premašuje dopuštene koncentracije određene za vode I. odnosno II. kategorije kakvoće. Općenito se može reći da površinske vode na području Županije, sukladno uvjetima iz Uredbe o klasifikaciji voda, povremeno imaju povišene sadržaje nitrata, bakterija, teških metala (Cd, Hg i Pb), a neke i DDT-a te sulfata i klorida. Povišeni parametri nalaze se na brojnim crpilištima u Županiji, a na nekim je mjestima (posebno kod krških izvora) povećana zamućenost vode. Stoga su na svim izvorima koji se koriste za javnu vodoopskrbu i kojima gospodare javni vodovodi (registrirani isporučitelji vodnih usluga) instalirani uređaji za dezinfekciju vode, a na nekima se provodi i desalinizacija. Druge vrste obrade nema.

Ugroženost površinskih i podzemnih voda na području Dubrovačko-neretvanske županije posljedica je ispuštanja fekalnih i industrijskih otpadnih voda u podzemlje i vodotoke, odlaganja otpada na nesanitarnim i divljim odlagalištima te primjene kemijskih sredstava u poljodjelstvu.

Stanje zaštite od poplava ne zadovoljava kako na nacionalnoj, tako i na županijskoj razini koju karakteriziraju visoki rizici od poplava na mnogim prostorima, brojni nedovršeni i nedovoljno održavani zaštitni i melioracijski sustavi te samo dijelom sanirane ratne štete.

Zaštita od poplava u Županiji sastoji se od zaštite od poplava rijeke Neretve, zaštite od bujica te odvodnje krških polja. Djelomična zaštita od poplava provedena je i na donjim dijelovima toka Kleke, Duboke i Komarne. Na bujičnim i erozijskim površinama Konavoskog polja, Župe dubrovačke, Srna, Komolačke kotline, Mokošice, Orašca, Slanog, Stona, Trpnja, Orebića, Kleka i Pojezerja potrebno je provesti zaštitu od erozije i poplava te uređenje bujica koje će obuhvaćati biološke (pošumljavanje slivnih površina, uzgoj i održavanje zaštitne vegetacije i sl.) i hidrotehničke radove (čišćenje korita bujica, izrada betonske obloge, stuba i pregrada u koritima). Radove je potrebno uskladiti s poljodjelskom i šumarskom djelatnošću i sa zahtjevima zaštite prirode.

Kada je u pitanju zaštita mora, praćenje kakvoće mora na morskim plažama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji provodi se prema Uredbi o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08). U 2014. i 2015. godini ispitivanje kakvoće mora provodilo se na 110 plaža. Prema godišnjoj ocjeni za 2015., koja se određuje po završetku sezone kupanja na temelju skupa podataka o kakvoći mora za kupanje, more je na 103 (93%) plaže ocijenjeno izvrsnom ocjenom. Vrlo mali broj (7; 6,4%) plaža svrstan je pod dobro more, a 3 (2,7%) plaže ocijenjene su kao zadovoljavajuće. U godini 2015. nijedna plaža nema nezadovoljavajuću godišnju

ocjenu. Stanje kakvoće mora za kupanje pokazuje poboljšanje u odnosu na 2014. kada su dvije plaže ocijenjene kao nezadovoljavajuće, a šest kao zadovoljavajuće.

Nakon sezone kupanja 2014. utvrđena je i konačna ocjena koja se donosi svake četvrte godine, a određuje se na temelju skupa podataka o kakvoći mora za kupanje po završetku sezone kupanja i prethodne tri sezone kupanja. Od ukupno 110 plaža na kojima se provodi praćenje, konačnom ocjenom ocijenjene su samo one plaže na kojima se kakvoća mora provodila u četiri sezone kupanja (101), a plaže koje su kasnije uključene u praćenje ocjenjivat će se naknadno. Izvrsnom konačnom ocjenom ocijenjeno je 96 (95%) plaža. Vrlo malo plaža (3; 3%) svrstano je u dobro more, samo dvije (2%) plaže ocijenjene su kao zadovoljavajuće, a nijedna kao nezadovoljavajuće.

Povremeno su uočene pojave onečišćenja na određenim kritičnim mjestima, najčešće u kolovozu, kada je i broj turista i brodicama najveći te zbog neizgrađene kanalizacijske mreže s uređajima za čišćenje i neodgovarajućim podmorskim ispustima.

Intenziviranjem pomorskog prometa, što je posebno vidljivo u turističkoj sezoni, akvatorij u Dubrovačko-neretvanskoj županiji izložen je sve većem riziku onečišćenja naftnim derivatima. Sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša i Planu intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora RH, kao i Planu intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora na području Dubrovačko-neretvanske županije, za postupanje u slučaju onečišćenja odgovorni su kako subjekti na razini RH (Stožer i MRCC), tako i oni na razini Županije (Županijski operativni centar). Posebno se ističu problemi nedostatne opreme za sanaciju onečišćenja te nedostatka funkcionalnog modernog plovila kojim se može žurno djelovati. Posljednjih godina ističe se i problem krupnog morskog otpada koji, pod utjecajem morskih struja, dolazi pretežno iz pravca Crne Gore i Albanije i dodatno onečišćuje more i obalno područje DNŽ-a i čije uklanjanje predstavlja prevelik trošak za jedinice lokalne samouprave.

Izgradnja uz obalnu liniju ili u blizini mora, iako smanjena posljednjeg desetljeća, još uvijek znači prijetnju očuvanju obalne zone. Nastavak bespravne izgradnje osobito je istaknut u gradovima poput Dubrovnika (izgradnja kuća za odmor na obali).

Onečišćenje mora uzročnicima fekalnog porijekla javlja se u akvatoriju Grada Ploča. S obzirom na to da je od 2006. na snazi zabrana kupanja na Gradskoj plaži u Pločama, pretpostavlja se da se stanje neće popraviti dok se ne riješi odgovarajuće odvodnja otpadnih voda ili pročišćavanje na postojećim ispustima.

Rezultati ispitivanja kakvoće mora na plaži Ušće Ploče ponekad prelaze dopuštene granične vrijednosti za mikrobiološke parametre zbog utjecaja rijeke Neretve.

Područja na kojima se također primjećuje prekoračenje graničnih vrijednosti za mikrobiološke parametre kod ispitivanja kakvoće mora za kupanje su Prigradica (Općina Blato), Duboka (Općina Slivno) i Mali Zaton (Grad Dubrovnik). U tim mjestima nema sustava odvodnje otpadnih voda i lokalno stanovništvo koristi se septičkim i crnim jamama koje se procjeđuju u more.

Za Dubrovačko-neretvansku županiju izrađen je dugoročni razvojni planski dokument, Studija zaštite voda i mora, u kojem su utvrđeni sljedeći glavni prioriteti:

- zaštita obalnog mora od onečišćenja s naglaskom na osjetljiva područja: Nacionalni park Mljet, Posebni rezervat u moru Malostonski zaljev i Malo more, Park prirode Lastovsko otočje, Neretvanski kanal, rijeka Neretva i ušće Neretve
- zaštita vodozaštitnih područja.

Realizacija tih prioriteta uvjetovana je većinom nadogradnjom postojećih sustava odvodnje i izgradnjom novih sustava odvodnje i pročišćavanja.

Zaštita od onečišćenja zraka

Za davanje cjelovitog mišljenja o kvaliteti zraka na području Županije nedostaju podaci o mjerenju kakvoće zraka. U Gradu Dubrovniku kakvoću zraka prati hidrometeorološka postaja, koja je dio mreže za praćenje klimatskih promjena. U listopadu 2004. puštena je u rad i meteorološka postaja u Pločama. Ostali gradovi i općine ne raspolažu podacima o kakvoći zraka.

Uspostava državne i lokalne mreže za praćenje kakvoće zraka jedan je od najvažnijih prioriteta u Županiji. Prema novim propisima potrebno je odrediti koji su gradovi dužni uspostaviti trajno praćenje zraka. U Nacionalnom planu djelovanja na okoliš, Grad Dubrovnik nije izdvojen kao grad s prekomjerno ili umjereno onečišćenim zrakom.

Kao glavni pritisak na onečišćenje zraka identificiran je intenzivan promet kroz gradove. Potrebno je naglasiti da zbog geoprometnog položaja Županije, a posebno strateškog značaja luke Ploče, velik problem za onečišćenje zraka predstavlja promet teretnih vozila.

Zaštita od buke

Najčešći izvori buke na području Županije su prometnice (nepostojanje obilaznica naselja), gradilišta (mehanizacija), miniranje u kamenolomima, turizam i djelatnosti vezane uz turizam (ugostiteljski objekti), Zračna luka Dubrovnik u Čilipima i Luka Ploče u Pločama.

Ugroženost bukom najizraženija je u većim naseljima te uz najopterećeniju državnu cestu, Jadransku turističku cestu, državnu cestu Ploče-Opuzen-Metković i nešto manje uz državnu cestu Ston-Orebić-Korčula-Vela Luka. Najproblematičnije su one dionice gdje je cesta u ravnini ili iznad okolnog terena u naseljenim područjima (Ploče-Rogotin, Metković, Opuzen, Ston, Orebić, Korčula, Slano, Tršteno, Rijeka dubrovačka, Dubrovnik, Župa dubrovačka). Buka uz Zračnu luku Dubrovnik u Čilipima predstavlja problem u najbližim naseljima, naročito tijekom turističke sezone kada se znatno povećava broj letova.

Mjerenja buke provedena su na području Zračne luke Dubrovnik (2008.) i izrađena je Strateška karta buke za razdoblje 2008.–2020. Godine temeljem Rješenja Ministarstva zaštite okoliša o prihvatljivosti za okoliš iz 2014. SUO Zračne luke Dubrovnik, s utvrđenim mjerama zaštite i programom praćenja buke.

Na području Grada Dubrovnika izrađena je Stručna podloga za određivanje dopuštenih razina buke prilikom održavanja javnih skupova, razonode, zabavnih i drugih aktivnosti. Inspekcijski nadzor provode inspekcijske službe.

Zaštita od svjetlosnog onečišćenja

Zakonom o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (NN 114/11) uređena su načela zaštite, subjekti koji provode zaštitu, način utvrđivanja standarda upravljanja rasvijetljenošću u svrhu smanjenja potrošnje električne i drugih energija i obveznih načina rasvijetljavanja, utvrđene su mjere zaštite od prekomjerne rasvijetljenosti, ograničenja i zabrane u vezi sa svjetlosnim onečišćenjem, planiranje gradnje, održavanja i rekonstrukcije rasvjete te odgovornost proizvođača proizvoda koji služe rasvijetljavanju. Odredbe Zakona su općenite, pa poseban problem u primjeni na svim razinama, državnoj, regionalnoj i lokalnoj, predstavlja nepostojanje provedbenih propisa. Iz tog razloga ne postoje programi s definiranim ciljevima i mjerama za postizanje tih ciljeva.

Zaštita od požara

Požari su jedna od većih prijetnji zaštiti prirode. Oni su najčešći uzrok onečišćenja tla i vegetacije. Neka od zaštićenih područja znatno su devastirana požarima, pa je zbog toga nužna i revizija njihova statusa.

Sukladno zakonskim propisima u vezi sa zaštitom od požara, izrađeni su sljedeći dokumenti za šest zaštićenih područja razvrstanih u II. B kategoriju ugroženosti od požara:

1. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Velika i Mala Petka
2. Plan zaštite od požara – park-šuma Velika i Mala Petka
3. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Donje Čelo
4. Plan zaštite od požara – park-šuma Donje Čelo
5. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Gornje Čelo
6. Plan zaštite od požara – park-šuma Gornje Čelo
7. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Hober
8. Plan zaštite od požara – park-šuma Hober
9. Procjena ugroženosti od požara – park-šuma Ošjak
10. Plan zaštite od požara – park-šuma Ošjak
11. Procjena ugroženosti od požara – posebni rezervat šumske vegetacije Čempresada „Pod Gospu“
12. Plan zaštite od požara – posebni rezervat šumske vegetacije Čempresada „Pod Gospu“.

Zaštita prirode

Na području Dubrovačko-neretvanske županije zaštićeno je 40 dijelova prirode, a među njima su zaštićena područja u kategorijama: nacionalni park (1), posebni rezervat (10), park prirode (1), spomenik prirode (6), značajni krajobraz (8), park-šuma (5), spomenik parkovne arhitekture (8) i zaštićeni mineral (1). Zastupljeno je sedam od devet kategorija zaštićenih područja (zaštićeno područje je geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava), sve osim strogog rezervata i regionalnog parka.

Ukupna površina zaštićenih područja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji iznosi 45.772,85 hektara ili 4,92 posto njezine ukupne površine (kopna i mora).

Tablica 97. Zaštićena područja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Kategorija	DNŽ Broj	RH Broj
Nacionalni park	1	8
Posebni rezervat	8	77
Značajni krajobraz	8	83
Park-šuma	5	26
Spomenik parkovne arhitekture	7	119
Spomenik prirode	5	81

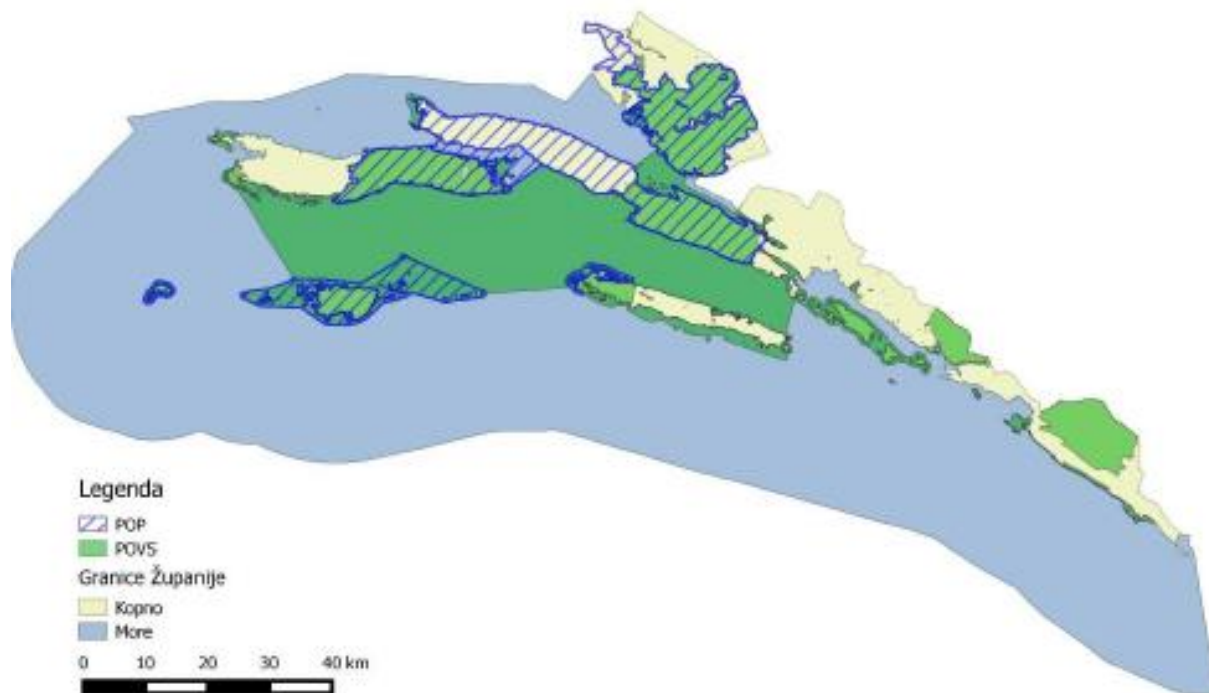
Izvor: DNŽ, 2015. Hrvatska agencija za zaštitu prirode i okoliša, 2015.

Ekološka mreža Natura 2000. proglašena je Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13), a ona predstavlja sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekoloških važnih područja koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću znatno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i bioraznolikosti. Ekološkom mrežom proglašavaju se:

- područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti (Područja očuvanja značajna za ptice – POP)
- područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju (Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS).

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji proglašeno je 90 područja ekološke mreže Natura 2000. Njihova ukupna površina iznosi 2.502,73 km² (26,94 posto ukupne površine Županije).

Slika 19. Područja ekološke mreže Natura 2000. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

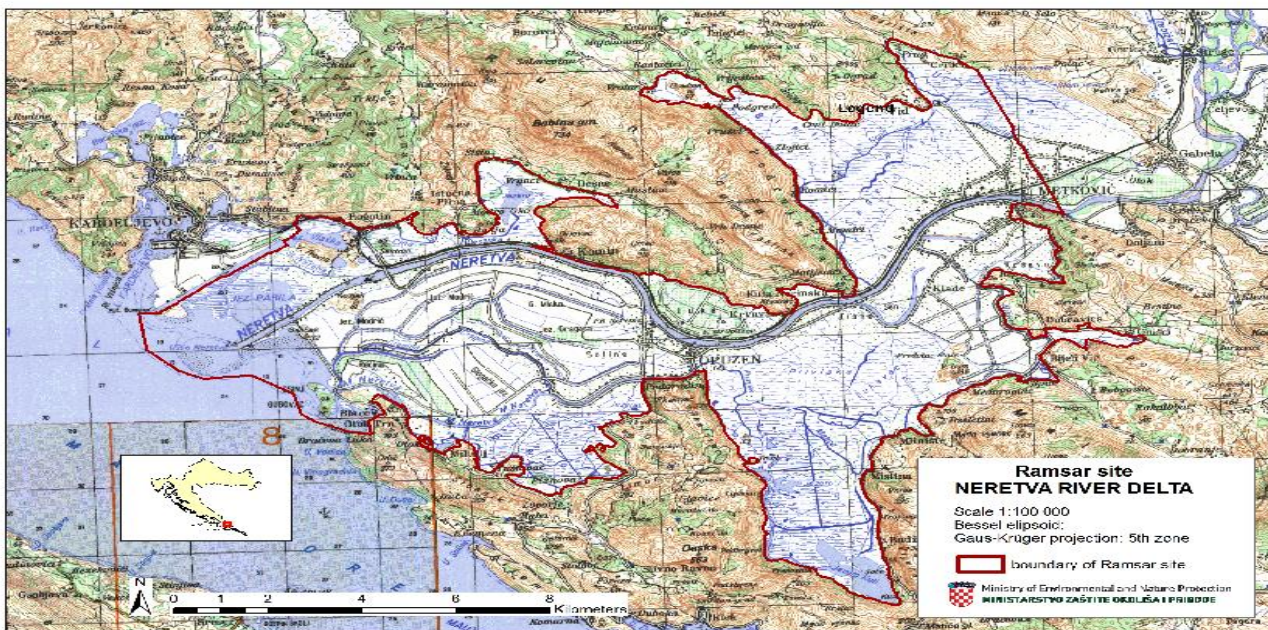
Izvor: Hrvatska agencija za zaštitu prirode i okoliša, 2015.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji područje Delte rijeke Neretve uvršteno je na Ramsarski popis, od preostala četiri Ramsar područja u Hrvatskoj. Ramsarska konvencija je međunarodni sporazum o zaštiti vlažnih staništa, potpisana u iranskom gradu Ramsaru 2. veljače 1971. godine. Ona predstavlja okvir za međunarodnu suradnju u zaštiti i razumnom odnosno održivom iskorištavanju močvarnih staništa. Konvencija obvezuje svaku stranku na opće očuvanje močvara na vlastitom teritoriju, kao i na posebne obveze vezane uz močvarna staništa od međunarodne važnosti koja se upisuju u tzv. Ramsarski popis.

Močvarna staništa definirana su kao „područja močvara, bara, tresetišta ili voda, bilo prirodna ili umjetna, stalna ili privremena, s vodom stajaćicom ili tekućicom, boćatom ili slanom, uključujući morsku vodu, čija dubina za oseke ne prelazi 6 metara“. Poseban je naglasak na zaštiti voda kao glavnog ekološkog čimbenika koji uvjetuje nastanak i opstanak močvarnih staništa.

Delta rijeke Neretve uvrštena je na Ramsarski popis 18. siječnja 1993. godine u površini od 12,742 ha i predstavlja ostatke rijetkih reliktnih sredozemnih močvara s očuvanim obalnim lagunama. Jedina je prava delta u Hrvatskoj koja je u dobrom dijelu sa svim svojim obilježjima vlažnog i močvarnog područja još uvijek očuvana. Iako je veći dio nekad nepreglednih močvarnih prostora danas izmijenjen, ondje su još uvijek očuvane velike površine močvarnih staništa, a osobito su značajni prostrani tršćaci, koji su najveći i vrstama najbogatiji u cijelom sredozemnom dijelu Hrvatske.

Slika 20. Obuhvat Ramsar područja Delta rijeke Neretve

Izvor: <https://rsis Ramsar.org/RISapp/files/353/pictures/HR585map.pdf>

Napomena: Oznaka Kardeljeva označava Grad Ploče.

Zaštićenim područjima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Dubrovačko-neretvanske županije, osnovana 2005. godine. Djelatnost je Javne ustanove zaštita, održavanje i promicanje zaštićenih dijelova prirode u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara te nadzor nad provedbom uvjeta i mjera zaštite prirode za područje kojim upravlja. Na području Dubrovačko-neretvanske županije osnovane su i posebne javne ustanove koje upravljaju određenim područjem:

- Javna ustanova Nacionalni park Mljet – upravlja nacionalnim parkom Mljet i posebnim rezervatom šumske vegetacije Velika Dolina
- Javna ustanova Park Prirode Lastovsko otočje – upravlja parkom prirode Lastovsko otočje i spomenikom prirode Špilja Rača

- Javna ustanova Posebni rezervat Lokrum – upravlja posebnim rezervatom šumske vegetacije Lokrum
- Spomenikom parkovne arhitekture Arboretum Trsteno upravlja Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU).

S obzirom na velik broj zaštićenih područja i područja ekološke mreže kojima upravlja županijska Javna ustanova te na prostornu raspodjelu istih područja, potrebno je sukladno primjerima dobre prakse drugih županijskih ustanova i radi učinkovitijeg upravljanja i nadzora nad područjem razmotriti mogućnost uspostave ispostava javne ustanove na određenim područjima (npr. područje Neretve).

U županijskoj Javnoj ustanovi nedostatni su ljudski kapaciteti posebice u dijelu čuvarske službe a to se izravno odražava na (ne)redovito praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring) te na (ne)mogućnost utjecaja na smanjenje nedopuštenih i neprihvatljivih aktivnosti u području.

Velik dio proračunskih sredstava Javne ustanove izdvaja se za zaštitu područja od požara razvrstanih u II. b kategoriju ugroženosti od požara sukladno Rješenjima Ministarstva unutarnjih poslova. Time se smanjuje odnosno ograničava obavljanje osnovne djelatnosti zaštite, očuvanja i promicanja zaštićenih dijelova prirode. Nadalje, znatna sredstva izdvajaju se za komunalne aktivnosti održavanja pojedinih zaštićenih područja, najčešće onih koja u smislu zaštite prirode ne predstavljaju izvornu prirodnu vrijednost RH niti su važna u pogledu biološke raznolikosti. Navedene obveze također predstavljaju značajno vremensko opterećenje u okviru redovite djelatnosti ustanove.

U svrhu što boljeg i kvalitetnijeg upravljanja, zaštite i očuvanja svih prirodnih vrijednosti Dubrovačko-neretvanske županije, a posebice očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, potrebno je za pojedina područja pokrenuti postupak revizije i/ili prestanka zaštite te istovremeno pokrenuti postupke zaštite novih vrijednih područja Županije.

Dodatni problem u kvalitetnom sustavu upravljanja zaštićenim dijelovima prirode predstavlja donošenje planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže uz suglasnosti nadležnih institucija. Izrada planova upravljanja dug je i skup proces za koji je potrebno osigurati financijska sredstva. Nadalje, sustavi zaštite upravljanja, održavanja i očuvanja zaštićenih dijelova prirode i ekološke mreže Natura 2000. nisu dovoljno učinkoviti ni jasni. To se prvenstveno odnosi na definiranje radnji i zahvata u zaštićenim područjima za koje je potrebno ishoditi dopuštenje nadležnih tijela te na upravljanje područjima ekološke mreže (Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13). Preklapanje nadležnosti iz više sektora dodatno otežava upravljanje zaštićenim dijelovima prirode (primjer: posebni rezervati na pomorskom dobru ili zemljišnoknjižnim česticama kojim gospodare Hrvatske šume).

Uza sve spomenuto, problem u razumijevanju sustava upravljanja zaštićenim prirodnim vrijednostima predstavlja i nedovoljno razvijena svijest stanovništva i posjetitelja zaštićenih područja. Potrebno je osigurati veća financijska sredstva i stručni kadar za informiranje javnosti o stanju zaštite prirode, dodatnu edukaciju stanovništva i posjetitelja o zaštiti prirode (više edukativnih radionica, publikacije, poučne staze u prirodi, informativne i interpretativne ploče te ostali infrastrukturni elementi i oprema u zaštiti prirode) kao i za provedbu redovnih istraživanja posjetitelja o zadovoljstvu mjerama zaštite u zaštićenim područjima.

Tablica 98. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostaju resursi (ljudski i financijski) za sustavno upravljanje prirodom i provedbu mjera zaštite okoliša. • Onečišćenje tla uzrokovano povećanjem gustoće prometa te neadekvatnim upravljanjem starim/zapuštenim industrijskim problemima. • Onečišćenje podzemnih i površinskih voda zbog nekontroliranog ispuštanja fekalnih i industrijskih voda u okoliša. • Neadekvatan sustav upravljanja otpadnim vodama. • Nepostojanje sustava mjerenja kakvoće zraka. • Povećanje onečišćenja od buke. • Nepostojanje praćenja svjetlosnog onečišćenja. • Ugroženost tla i vegetacije požarima i erozijama. • Velika prometna opterećenja na moru i kopnu tijekom turističke sezone negativno utječu na kvalitetu tla, mora i voda. • Manjak informacija u Županiji i nedovoljno praćenje inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo. • Bespravna gradnja još uvijek predstavlja prijetnju devastaciji obalnog pojasa. • Ne postoji sustav ranog uzbunjivanja i upravljanja rizicima od onečišćenja okoliša. • Nedovoljno razvijena svijest stanovništva o potrebi i značenju zaštite okoliša. • Nedovoljna usmjerenost na provedbu zacrtanih ciljeva u županijskim strateškim dokumentima vezanim uz zaštitu okoliša. • Nedovoljno razvijeni infrastrukturni sustavi (vodovod, odvodnja i obrada otpadnih voda, elektroenergetska i prometna infrastruktura), naročito za potrebe turističke sezone. • Nedostatna sredstva za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode. • Nedostatak moderne opreme za sprečavanje i sanaciju onečišćenja mora. • Nedostatak modernog plovila za sanaciju onečišćenja mora za južno područje akvatorija RH. • Nepostojanje redovitog monitoringa onečišćenja tla. • Nedovoljno prepoznat problem buke u okolišu, posebno izražen u ljetnim mjesecima zbog povećanog prometa uslijed dolaska turista. • Nedovoljno korištenje mehanizma i sredstava da se prilikom pripreme javnih politika, planova i 	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati veći stupanj zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja. • Uspostaviti sustav za upravljanje otpadnim vodama. • Aktivno upravljati rizicima od različitih vrsta onečišćenja. • Poboljšati sustav prostornog planiranja i sprečavati bespravne gradnje. • Smanjiti antropogeni utjecaj na vode, more i obalni pojas. • Unaprijediti sustav prostornog planiranja i iskorijeniti bespravnu gradnju kao jednu od prijetnji devastacije obalnog pojasa. • Uspostaviti sustav ranog uzbunjivanja i upravljanja rizicima onečišćenja okoliša. • Jačati svijest stanovništva o potrebi i značenju zaštite okoliša. • Aktivno provoditi mjere iz županijskih strateških dokumenata vezane uz zaštitu okoliša radi postizanja zacrtanih ciljeva. • Izgraditi kanalizacijske sustave s uređajima za fizikalno/kemijsko/biološko pročišćavanje otpadnih voda. • Povećati kapacitete ustanove za zaštitu prirode i financijska ulaganja u sustav upravljanja zaštićenim područjima. • Opremati protupožarnu zaštitu te pošumljavati opožarena područja. • Uspostaviti u Županiji sustav praćenja inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo i integralnu zaštitu okoliša. • Opremiti Županiju i JLS-ove opremom za iznenadna onečišćenja mora. • Kontinuirano educirati sve subjekte koji sudjeluju u provedbi Plana intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora. • Ojačati proces i načine suradnje između Županije, jedinica lokalne samouprave, drugih organizacija (ustanova, civilnog društva i dr.) u zaštiti šuma i okoliša. • Koristiti sve upravne i političke mehanizme i sredstva da Županija sudjeluje u pripremi javnih politika, planova i odluka na državnoj razini radi osiguravanja zaštite šuma i okoliša u cjelini.

5.2. Infrastruktura

Infrastruktura za gospodarenje otpadom

Na području Dubrovačko-neretvanske županije nije razvijen cjelovit sustav gospodarenja otpadom. Strategija gospodarenja otpadom na području Županije opisana je u Planu gospodarenja otpadom Dubrovačko-neretvanske županije od 2008. do 2015. godine (Službeni glasnik DNŽ-a br. 8/08).

Provedbom Plana gospodarenja otpadom predviđena je uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom koji uključuje uvođenje primarne reciklaže, odnosno odvojeno skupljanje otpada, no to još nije ostvareno. Planiraju se sanacija postojećih odlagališta, uspostavljanje Županijskog centra za gospodarenje otpadom na lokaciji Lučino razdolje u Općini Dubrovačko primorje te izgradnja pretovarnih stanica Popovići (Konavle), Pobrežje (Dubrovnik), Lovornik (Ploče), Dubravica (Metković), Vardište (Janjina), Sitnica (Blato-Vela Luka), Sv Luka (Lastovo), Žukovac (Mljet), pogona za obradu građevinskog otpada, kompostana, reciklažnih dvorišta i zelenih otoka. Ključan objekt u sustavu je Županijski centar za gospodarenje otpadom, koji se planira izgraditi do 2018. godine za koji je proveden postupak procjene utjecaja na okoliš i u izradi je Studija izvodljivosti, koja prethodi ishodu lokacijske dozvole.

U Županiji je organiziranim sakupljanjem otpada obuhvaćeno 100%, a u RH 99%. stanovništva (izvješće HAOP-a za 2014.). Veće količine otpada nastaju u turističkoj sezoni, vezano za stacionarne objekte, kao i putničke brodove na kružnim putovanjima, uz znatne oscilacije u količini i strukturi otpada tijekom godine.

Na području Županije nalazi se osam službenih odlagališta, no samo su dva sanitarno uređena (odlagalište I. kategorije Grabovica kod Dubrovnika i odlagalište I. kategorije Dubravica kod Metkovića). Općine Ston, Janjina i Orebić komunalni otpad odvoze na odlagalište pokraj Neuma u susjednu Bosnu i Hercegovinu.

Stopa uporabe komunalnog otpada skupljenog u organizaciji JLS-ova iznosila je 8,9 %, a za RH 16,6 (izvješće HAOP-a za 2014.). Dubrovačko-neretvanska županija zauzima deveto mjesto među svim županijama po udjelu oporabljene otpada iz komunalnog (iAZO, Izvješće o komunalnom otpadu za 2013. godinu, 2015.).

U Županiji gospodarenje komunalnim otpadom obavljaju komunalne tvrtke u vlasništvu jedinica lokalne samouprave te privatne tvrtke koje posjeduju dozvolu za gospodarenje otpadom.

Na području Županije sustav odvojenog prikupljanja otpada se unaprijedio, povećana je količina prikupljenog odvojenog otpada i kontinuirano se provode edukacije stanovništva i gospodarskih subjekata. Odvojeno prikupljanje pojedinih vrsta otpada organizirano je u općinama Blato, Kula Norinska, Vela Luka, Lumbarda i Konavle, a Čistoća d.o.o. Dubrovnik odvojeno prikuplja pojedine vrste otpada s područja Grada Dubrovnika i općina Dubrovačko primorje, Konavle, Mljet i Župa dubrovačka.

Pored službenih odlagališta na području Županije postoji 12 lokacija većih nelegalnih odlagališta i još 18 poznatih lokacija koje su zatvorene i sanirane, kako je navedeno u županijskom Planu gospodarenja otpadom. Na području Grada Dubrovnika sanirana su dva odlagališta na lokaciji Mokošica – Osojnik, ali najveći problem predstavlja odlagalište na Mirinovu, koje je tek 2016. zatvoreno. Na prostoru Županije povremeno se javljaju nove lokacije divljih odlagališta koja se djelomično saniraju.

Iako su pomaci vidljivi, Izvješće o stanju u okolišu 2010. –2014. ističe kako u Županiji još uvijek postoji znatan broj nelegalnih odlagališta, posebice odlagališta odbačenog građevinskog otpada na otocima.

Sve to govori o još uvijek nedovoljnoj osviještenosti stanovništva (iako i u tom segmentu postoje određeni pomaci kako je utvrđeno spomenutim Izvješćem) o gospodarenju otpadom i zaštiti voda i tla, ali i o nedostatku infrastrukture za pružanje sustavne usluge gospodarenja otpadom.

Tablica 99. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na infrastrukturu za gospodarenje otpadom

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak cjelovitog sustava za gospodarenje otpadom. • Nedostatak Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO). • Aktivna divlja odlagališta otpada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organiziranje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom, izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom. • Sanacija divljih odlagališta. • Jačanje svijesti stanovništva o potrebi učinkovitog gospodarenja otpadom.

Infrastruktura vodno-gospodarskog sustava

Opskrbljenost stanovništva vodom na području DNŽ-a je 85-90% (Vodoopskrbni plan DNŽ-a 2010.). Vodoopskrbni sustavi primarno su vezani za gradove i veća naselja, pa neka područja Županije još uvijek nisu pokrivena vodoopskrbnim sustavom, npr. Dubrovačko primorje (naselja Majkovi, Doli, Podgora, Točionik, Čepikuće, Lisac, Trnovica), središnji dio otoka Pelješca, središnji dio otoka Korčule, otoci Mljet i Lastovo te na području Grada Ploča naselje Barbiri, Plina Jezero. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji djeluju 14 komunalnih društava (vodovoda), 19 vodoopskrbnih sustava, 25 crpilišta vode za piće i 3 alternativna crpilišta.

Ukupna potrošnja vode kreće se oko 10 mil. m³/god, a potrošnja vode po stanovniku iznosi oko 350 l/s. Međutim, stvarna potrošnja vode znatno je manja jer su u te količine uključeni gubici vode koji na razini Županije iznose 51 % (Vodoopskrbni plan DNŽ-a).

Hydrogeološki odnosi utjecali su na to da na području istočnog dijela Županije postoje vrela dovoljnog kapaciteta (Ombla kod Dubrovnika, Ljuta u Konavlima, Duboka Ljuta u Župi dubrovačkoj, Palata u Malom Zatonu) na koja se vežu grupni vodovodni sustavi. Središnji i otočni dio, kojemu pripadaju područje poluotoka Pelješca i otoci Korčula, Mljet i Lastovo, siromašan je izvorima, pa je vodu bilo potrebno osigurati izgradnjom regionalnog sustava Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo. Zapadni dio Županije, koji pripada neretvanskom slivu, opskrbljuje se s nekoliko izvora (Klokun, Modro oko, Prud, Doljani, Butina).

Zdravstvena ispravnost vode za piće uglavnom zadovoljava. Zbog dotrajale vodoopskrbne mreže dolazi do gubitaka vode od oko 50% (20%-70%) koji se u RH procjenjuju na oko 40% (Strategija upravljanja vodama RH). Također, hidrogeološke osobitosti Županije, tj. krš i blizina mora, utječu na kvalitetu vode za piće.

Sirova voda iz krša (prije bilo kakve obrade i dezinfekcije) je pukotinska, prema fizikalnim, kemijskim i mikrobiološkim svojstvima slična površinskim vodama. Umjerene je tvrdoće, zamućuje se, naročito poslije velikih kiša, mikrobiološki je često zagađena jer se zbog brzog prolaska kroz podzemne tokove slabo samopročišćava, a zbog razvijene podzemne mreže pukotina i prolaza omogućeno je dreniranje vrlo velikog slivnog područja i utjecaj velikog broja točkastih izvora onečišćenja. Nužno ju je prije distribucije dezinficirati što sva komunalna društva u Županiji i čine. Pojava mutnoće te željeza i aluminija u vodi za piće za vrijeme velikih oborina prirodna je karakteristika krških voda.

Voda iz izvora rijeke Norina u Prudu, kojom se napaja vodoopskrbni sustav Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo, geokemijski pripada u kalcijско-bikarbonatno-sulfatni tip vode velike tvrdoće. Sulfati potječu od stijena (magnezijev i natrijev sulfat) s kojima voda dolazi u dodir te ih pritom otapa. Budući da se ta voda ne prerađuje, nepovoljna je za vodovodne instalacije zbog velike tvrdoće i korozivnosti. Sulfati u većim koncentracijama mogu utjecati na okus vode i imati laksativan učinak. Za ljetnih mjeseci, za vrijeme suše u tom vodoopskrbnom sustavu sulfati ponekad premašuju propisane vrijednosti, ali nisu primijećene značajne promjene okusa ni laksativni učinak. Tim sustavom gospodari 6 odnosno 7 komunalnih društava (NPKL vodovod Korčula d.o.o., Metković d.o.o., Vodovod Opuzen d.o.o., Općina Janjina, Komunalno Trpanj d.o.o., KTD Bilan d.o.o., a Komunalac d.o.o. Lastovo ima mogućnost priključiti se na taj sustav). Kod tako velikih i kompleksnih sustava nerijetko dolazi do pogrešaka u dezinfekciji, posebno zato što neki od njih imaju i svoje alternativne izvore koje koriste za zimskih mjeseci, a mjere samokontrole ne provode se u potrebnom opsegu zbog needuciranog osoblja, ali češće zbog nemara.

Za vrijeme velikih suša neki izvori vode za piće (npr. Žuljana i bunari u Blatskom polju) dolaze u kontakt s morem što dovodi do povećanja klorida, elektrovodljivosti i pojave slankastog okusa. Veće zaslanjivanje bočate vode događa se i na otocima Mljetu i Lastovu što otežava i poskupljuje desalinizaciju. Greške u tehnološkom procesu reverzne osmoze čest su uzrok smanjenja pH vrijednosti i kiselosti vode. Takva voda ne predstavlja opasnost za zdravlje, ali zbog svojih korozivnih svojstava negativno utječe na vodovodne i kućne instalacije.

Pored prirodnih karakteristika vode za piće, čest uzrok njene zdravstvene neispravnosti vode leži u nedostatnoj dezinfekciji u vodoopskrbnim sustavima s oštećenim cjevovodom, većinom zbog nedostatnog održavanja. Primjerice, na otoku Mljetu voda se dezinficira neposredno nakon procesa desalinizacije u vodospremama komunalnog društva Komunalno Mljet d.o.o. te se tek nakon dezinfekcije prevozi autocisternama do krajnjih potrošača. No, neka su naselja priključena izravno na vodu iz vodosprema. Najkritičnije je u naselju Sobri gdje postoji mali zapušteni mjesni vodovod kojim „nitko ne upravlja“. Taj vodovod koristi bočatu vodu bez desalinizacije. Na inicijativu mještana na pumpnoj je stanici instaliran automatski klorinator, pa se već nekoliko godina provodi dezinfekcija. Mreža je zapuštena, a dezinfekcija se ne kontrolira pa se i ne postiže željeni učinak tj. mikrobiološka zagađenost nije rijetkost.

Potrošnja vode u Županiji izrazito je sezonalna, tako da odnos između maksimalnog ljetnog opterećenja i minimalnog zimskog opterećenja za Dubrovačko-neretvansku županiju iznosi 1:2,88, a u izrazito turističkim područjima, primjerice u Općini Trpanj 1:12,05, a u Općini Mljet 1:10,27.

Za Dubrovačko-neretvansku županiju izrađen je Vodoopskrbni plan Županije za plansko razdoblje do 2025. Glavni cilj Plana je dugoročni razvoj vodoopskrbe Županije radi osiguranja dovoljnih količina kvalitetne pitke vode u svim razdobljima i na svim područjima. Planom su također predložene organizacijske, ekonomske i tehničko-tehnološke karakteristike buduće vodoopskrbe Županije.

Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Stupanj priključenja na sustave javne odvodnje na području Županije veoma varira. Najveći je stupanj priključenja u naselju Dubrovnik; ondje iznosi 70% a u RH 43% (Strategija upravljanja vodama RH). Međutim, na području Grada Dubrovnika postoji samo uređaj za mehaničko čišćenje s dugim ispustom u more. Uz to, nedovoljna je priključenost na izgrađenu mrežu, a za pojedina područja mreža još nije izgrađena. Za turističko naselje Vrtovi sunca kod Orašca izgrađen je kanalizacijski sustav s podmorskim ispustom. Na taj sustav trebaju se priključiti naselja Zaton i Orašac; za sada je izgrađen glavni kolektor za Zaton.

U Općini Konavle kanalizacijski je sustav izgrađen samo za Cavtat, gdje su u tijeku radovi na povezivanju Zvekovice na sustav.

U Župi dubrovačkoj postoji kanalizacijski sustav izgrađen samo za naselja Kupari, Srebreno i Mlini, s tim da ne postoji uređaj za pročišćavanje nego se otpadne vode ispuštaju kratkim ispustom u Župski zaljev.

U Općini Dubrovačko primorje izgrađen je kanalizacijski sustav samo za naselje Slano s mehaničkim uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom.

Na kanalizacijski sustav Neum – Mljetski kanal, izgrađen za zaštitu Malostonskog zaljeva, na području Dubrovačko-neretvanske županije priključeno je samo naselje Ston te naselja Klek, Duboka i Komarna.

U Gradu Metkoviću izgrađena su tri neovisna podsustava s ispustima izravno u Neretvu. Priključenost je oko 30 %.

U Gradu Pločama kanalizacijska mreža s ispustom izravno u more izgrađena je samo za uži centar.

Na poluotoku Pelješcu kanalizacijskim sustavima s mehaničkim uređajem za pročišćavanje obuhvaćena su osim Stona dijelom i naselja Trpanj i Orebić.

Na otoku Korčuli, za Korčulu izgrađena su dva podsustava za odvodnju (Grad i Dominče) s ispustima izravno u more. U Lumbardi je izgrađen glavni kanalizacijski kolektor s podmorskim ispustom na koji su spojeni samo centar Lumbarde i hoteli. Za naselja Blato i Vela Luka dijelom su izgrađeni kanalizacijski sustavi s mehaničkim uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom.

Na otoku Lastovu izgrađen je podmorski ispust za naselje Lastovo na koji je povezan dio naselja Prijedor.

Kao strateški razvojni projekti (Studija zaštite voda i mora Dubrovačko-neretvanske županije, 2009.) u idućem višegodišnjem razdoblju određeni su:

- rekonstrukcija, nadogradnja sustava i realizacija višeg stupnja pročišćavanja na kanalizacijskom sustavu Dubrovnik
- povezivanje svih naselja u Malostonskom zaljevu na kanalizacijski sustav
- izgradnja kanalizacijskog sustava Nacionalnog parka Mljet
- izgradnja kanalizacijskog sustava Janjina, Metković, Ploče, Slivno, Korčula, Lastovo
- nadogradnja kanalizacijskih sustava s realizacijom višeg stupnja pročišćavanja Cavtat, Župa dubrovačka, Orašac-Zaton, Opuzen, Trpanj, Orebić, Lumbarda, Blato, Vela Luka.

Tablica 100. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nisu utvrđene zone sanitarne zaštite izvorišta. • Pojava zamućenja i zaslanjivanja izvorišta. • Sezonalnost potrošnje. • Izrazito veliki gubici vode. • Nedovršenost i dotrajalost postojećih sustava. • Nepokrivenost vodoopskrbnom mrežom velikih područja Županije s malim brojem stanovnika. • Nedovoljna izgrađenost sustava odvodnje. • Nedovoljna priključenost na već izgrađene sustave odvodnje. • Nedostatak uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sanitarno zaštititi izvorišta. • Proširiti vodoopskrbnu mrežu na nepokrivena područja (dio Dubrovačkog primorja, jugoistočni dio Pelješca, otoci Lastovo, Mljet, ...). • Povećati kapacitete vodoopskrbnih sustava radi osiguranja vodoopskrbe za potrebe gospodarstva, posebice turizma. • Poboljšati kvalitetu vode izgradnjom uređaja za pročišćavanje vode. • Uvesti sustav daljinskog nadzora i upravljanja. • Nadograditi postojeće i izgraditi nove sustave odvodnje.

<ul style="list-style-type: none"> • Na postojećim uređajima za pročišćavanje izgrađen samo mehanički stupanj. • Neriješeno pitanje zbrinjavanja mulja s uređaja za pročišćavanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Postići viši stupanj pročišćavanja na uređajima. • Zbrinjavati mulj s uređaja za pročišćavanje. • Izgraditi kanalizacijske sustave s uređajima za fizikalno/kemijsko/biološko pročišćavanje otpadnih voda.
--	--

Infrastruktura prometnog sustava

Cestovni promet

Specifični geografski i geoprometni položaj Županije uvjetuje i nameće razvoj prometne infrastrukture kao jedan od ključnih čimbenika lokalnog i regionalnog razvoja. Cestovna infrastruktura svakako je ključna sastavnica ukupne prometne infrastrukture. Programom razvoja cestovne infrastrukture za razdoblje 2014.–2016. na mreži državnih cesta (Hrvatskih cesta d.o.o.) u sljedećem razdoblju planirana su nužna poboljšanja cestovne mreže na području Županije u svrhu njezina boljeg integriranja u prometni sustav države, ali i poboljšanja unutaržupanijske prometne kohezije.

U sklopu državne cestovne prometne mreže Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se na kraju Jadranske turističke ceste (D8), koja je u nezadovoljavajućem stanju zbog neredovitog održavanja te loših prometno-tehničkih elemenata s malim radijusima i velikim uzdužnim nagibima. Državna cesta D8 jedina je cestovna veza Dubrovnika s ostatkom Hrvatske i stoga je sve više usko grlo u cestovnom prometu, osobito u turističkoj sezoni. Izgrađena je 1965. godine razvojem naselja uz obalu, pa je tako na dijelovima postala gradska ulica s pješačkim prijelazima i raskrižjima sa semaforima (Župa dubrovačka, Zaton, Tršteno, Orašac, Slano, Doli, Opuzen, Rogotin, Ploče).

Cestovna prometna mreža na području Županije sastoji se od 2 autoceste, 16 državnih cesta, 33 županijske ceste i 78 lokalnih cesta. Ukupno gledano, cestovna mreža nije zadovoljavajuća, prolazi kroz naselja nisu adekvatno riješeni, poglavito na području doline Neretve, Grada Dubrovnika te Općine Župa dubrovačka. Većina lokalnih i županijskih cesta u lošem je stanju. Sve su većinom u funkciji internoga županijskog povezivanja te u nadležnosti Županijske uprave za ceste.

Cestovna povezanost Županije s drugim dijelovima Hrvatske jedno je od ključnih razvojnih pitanja prepoznato kako na regionalnoj, tako i na nacionalnoj razini. Stoga je prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije radi povezivanja Županije s drugim dijelovima Hrvatske ali i Europe planiran nastavak izgradnje autoceste Ploče-Dubrovnik na Jadransko-jonskom pravcu, nastavak izgradnje mosta Pelješac s pristupnim cestama te, zbog potrebe za brzom vezom Dubrovnika sa zračnom lukom, i realizacija brze ceste Dubrovnik-Čilipi-Debeli brijeg.

Jadransko-jonski pravac, koji na teritorij Republike Hrvatske ulazi u osnovnu TEN-T cestovnu mrežu, ima nezamjenjivu ulogu u pretpostavci cjelovitog razvoja makroregije jer može u punoj mjeri iskoristiti gospodarske potencijale, prvenstveno kroz turizam i prateće djelatnosti.

Realizacija mosta Pelješac ima nezamjenjivu ulogu u povezivanju prometno izoliranog i teritorijalno odcijepljenog Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije od ostatka Hrvatske i Europe. No, most Pelješac značajan je i za unutarnje povezivanje Županije: Dubrovnika i šireg dubrovačkog područja, poluotoka Pelješca i otoka Mljeta, Korčule i Lastova s neretvanskim područjem.

Dubrovačka zračna luka nije odgovarajuće integrirana u prometni sustav Županije i države; stoga je realizacija Brze ceste Dubrovnik (Osojnik) – Zračna luka Dubrovnik – Debeli brijeg nužna zbog toga ali i zbog bolje povezanosti glavnine turističkih kapaciteta Županije s Dubrovnikom i Zračnom lukom Dubrovnik.

Povezivanje Pelješca, Korčule i Lastova također je od vitalnog značaja kako za lokalno stanovništvo tako i za daljnje unapređenje razvoja turizma; stoga se na državnoj cesti D 414 preko Pelješca planira izgradnja spojne ceste od mosta Pelješca do obilaznice Janjine, obilaznica Janjine, obilaznica Potomja, nova dionica od Kapetana do Orebića, obilaznica Orebića, spoj na luku Perna te most (uronjeni tunel) Sv. Ivan – Kneža preko Korčulanskog kanala s pristupnim cestama na Pelješcu i Korčuli

S obzirom na stanje cestovne infrastrukture u Županiji potrebno je kontinuirano ulagati i u održavanje mreža državnih cesta.

Slika 21. Planirana cestovna mreža državnih cesta za Dubrovačko-neretvansku županiju

Izvor: Hrvatske ceste d.o.o., 2015.

Broj registriranih vozila u DNŽ-u bilježi stalan lagani rast i u 2014. iznosio je 55.875.

Tablica 101. Prikaz broja vozila u periodu od 2010. - 30.06.2015.

Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	do 30. 6. 2015.
broj vozila	52.050	52.266	54.076	54.912	55.875	28.806
povećanje u odnosu na prethodnu godinu		1%	3%	1%	1%	

Izvor: Hrvatske ceste d.o.o., 2015.

Među registriranim vozilima prednjače osobni automobili (46.113), slijede teretna vozila (4510) i motocikli (3890). Broj prometnih nesreća u 2014. bio je 719 što je manje nego prethodne godine kada se taj broj prema službenim podacima MUP-a kretao od 1.164 u 2011 do 845 u 2013. Također broj poginulih je sa 18 u 2011. pao u 2014. godini na 9. Ipak, zbog sve više sudionika u prometu potrebno je provoditi stalne edukativne i preventivne mjere, osobito u mlađoj kategoriji sudionika.

Dubrovačko-neretvanska županija uključena je u projekt funkcionalnih regija. Strategijom prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine (SPR) identificirana su područja funkcionalnih regija (FR) od kojih jedna se odnosi na područje Južne Dalmacije, što dakle uključuje Dubrovačko-neretvansku županiju. Nacionalnim prometnim modelom i Strategijom će se utvrditi točne granice FR.

Cilj analize funkcionalne regije (izrada glavnih planova razvoja FR) je da se ustanovi postojeće i buduće potrebe regije koje utječu na prometnu potražnju kao što su razvoj poslovne infrastrukture (tvornice, poslovne zone, postrojenja za preradu i obradu, itd.), razvoj znanstvenih institucija (škole, fakulteti, instituti itd.), razvoj zdravstveno-rehabilitacijskih ustanova (bolnice, toplice), razvoj trgovačkih centara (trgovačke zone i trgovački centri), razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja (sportski objekti i tereni) te razvoj kulturnih i zabavnih sadržaja (dvorane, kulturni objekti, zabavni parkovi itd.). Utvrđena potreba koristit će se u svrhu definiranja zahtjeva prometnog sustava (modela), paralelno s potrebama proizašlima iz relevantnih sektorskih analiza.

Projektom će se detaljno analizirati interakcija unutar prometa i međusobno s ostalim sektorima, uzimajući u obzir misiju i viziju razvoja FR, te izraditi Glavni plan prometa FR i Strateška procjena utjecaja na okoliš što su glavni preduvjet za pokretanje razvojnih projekata.

Dubrovačko neretvanska županija je prijavitelj i nositelj projekta zajedno s partnerima (čiji je ujedno osnivač i vlasnik) Zavodom za prostorno uređenje DNŽ (ZPU) i Regionalnom razvojnom agencijom Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA) je planirana temeljna organizacijska struktura za provedbu.

Pomorski promet

Pomorski promet osobito je važan za Dubrovačko-neretvansku županiju jer uz zračni promet ima najveći potencijal daljnjeg razvoja. Vrlo izražena razvedenost obale i znatan broj otoka uz mali broj stanovnika zahtijevaju specifične mjere za sustavno rješavanje učinkovitog i rentabilnog prometnog povezivanja.

Ukidanjem dužobalne linije središte Županije ostalo je bez pomorske veze s ostatkom RH, što je od ljeta 2014. djelomično kompenzirano sezonskom brzobrodskom vezom sa Splitom i usputnim otocima (Mljet, Korčula, Hvar, Brač). Brodsku povezanost s Elafitskim otočjem potrebno je unaprijediti uvođenjem suvremenijeg broda za prijevoz putnika i opskrbe otoka bez cestovnog prometa te brzobrodskom ili kvalitetnom trajektnom vezom Lastovo izravno povezati sa sjedištem Županije.

Na međunarodnom pomorskom povezivanju, osim trajektne sezonske linije Dubrovnik – Bari ne postoje druge pomorske linije. Suvremeni turistički tokovi i izgradnja autoceste do Ploča zahtijevaju sezonsko trajektno povezivanje sjevernojadranskih luka preko Dubrovnika do Grčke.

Većina lokalnih luka u Županiji i ne zaslužuje naziv luka jer se često radi o suhozidima složenim u moru ili malim molovima u zaklonjenim uvalama koji su dugo bili prepušteni zubu vremena. Ipak stanje luka je znatno povoljnije od stanja kakvo je ovdje prikazano i stoga luke kao takve predstavljaju velik potencijal za unapređenje pomorskog povezivanja i za gospodarstvo. Na nekim lukama obavljani su značajni radovi (Dubrovnik, Slano, Sobra,...), a uskoro počinju radovi u Luci Ston.

Lučke uprave zadužene su za popravke, održavanje i proširenje luka, no to se većinom čini u lukama sa značajnijim prometom, a u manjim se lukama izvode samo najnužnije sanacije.

Vrlo je izražen sezonski karakter korištenja luka. U većini malih luka glavina godišnjeg prometa odvija se u tri ljetna mjeseca (15. 6 – 15. 9.), a u ostatku godine promet je zanemariv ili ga uopće nema. Luke su neophodan element u razvoju kako otoka tako i priobalnih naselja. U ljetnoj sezoni naselja s većim lukama u kojima se dio obale koristi kao nautički vez ostvaruju značajne prihode kako od nautičara tako i od putnika na brodovima za višednevna putovanja u domaćoj plovidbi.

Luke od osobitog (međunarodnog) značaja za Republiku Hrvatsku jesu putnička luka Gruž i teretna luka Ploče. Od županijskog je značaja pet putničkih luka: Gradska luka Dubrovnik, Luka Korčula, Luka Trpanj, Luka Vela Luka i Luka Orebić te teretna luka Metković. Od lokalnog značaja je 76 luka. Većina luka ne održava se redovito.

U realizaciji je izgradnja novog pomorsko-putničkog terminala županijske luke Vela Luka za trajekte na međunarodnim i domaćim linijama te za kruzere.

U županijskoj luci Korčula planirana je izgradnja novog pristaništa na lokaciji Polaćišta u blizini Žrnovske Banje. U pristaništu su predviđeni vezovi za brodove na kružnim putovanjima za velike trajekte te za trajekte na liniji Pelješac – Korčula.

Potrebe za boljim pomorskim domaćim i međunarodnim linijskim povezivanjem središta DNŽ-a te razvoj nautičkog turizma kabotažnim kružnim putovanjima brodovima do 650 BT nužno zahtijevaju nastavak izgradnje lučke podgradnje u luci Dubrovnik – Gruž u opsegu definiranim UPU-om Gruški akvatorij na predjelu Batahovina. U završnoj fazi je izrada idejnog projekta za izgradnju infrastrukture na predjelu od Mosta dr. Franje Tuđmana do Kaboge te je u tijeku postupak procjene utjecaja zahvata na okoliš.

Izgradnjom ovog dijela luke ujedno bi se predio Gruža rasteretio dijela prometa vozila generiranim trajektnim i nautičkim turizmom. Početak gradnje očekuje se 2018. godine, a završetak prve faze 2020.. Također je u izradi Studija isplativosti izgradnje infrastrukture na predjelu Batahovina.

Nakon završetka izgradnje podgradnje za brodove na kružnim putovanjima planira se izgradnja putničkog terminala, trgovačkog centra, garažnog objekta i autobusnog kolodvora na predjelu od kružnog toka na Solskoj bazi do Kantafiga, sukladno UPU-u Gruški akvatorij.

Poslovanje lučkog sustava u Pločama te svih lučkih dionika ima nesporno veliku važnost za jedinice lokalne i regionalne uprave, posebno za Grad Ploče i cijelu Županiju. Lučki sustav predstavlja okosnicu gospodarstva Grada Ploča te, osim zapošljavanja, poreznih i komunalnih naknada, generira iznimno velike direktne i indirektno učinke na poslovanje brojnih drugih subjekata u Gradu i Županiji.

Luka Ploče je:

- početno-završna točka međunarodnog prometnog koridora Vc (Ploče-Sarajevo-Budimpešta) koji će uskoro postati dio proširene mreže europskih koridora (TEN-T mreža)
- bitno čvorište u prometnom lancu imajući u vidu činjenicu da luke ne predstavljaju samo mjesto prekrcaja, nego su ključne za operacije u efikasnim logističkim lancima povezujući pomorski prijevoz sa ostalim oblicima prijevoza, pružajući preduvjete za razvoj aktivnosti dodane vrijednosti te time doprinose održivom razvoju svojih područja
- atraktivna točka za generiranje intenzivne industrijske aktivnosti kojom se pridonosi lučkim aktivnostima, a s druge strane industriji omogućuju uštede u prijevoznim troškovima i vremenu

- mjesto sigurnosne zaštite s obzirom na značajnu ulogu u pomorskoj sigurnosti, prevenciji onečišćenja kroz lučke kontrolne i upravljačke sustave, prikupljanju otpada, prevenciji terorizma, ilegalne imigracije i drugih nedopuštenih radnji.

Osnovne su prednosti Luke Ploče njen zemljopisni položaj s posebnom važnošću blizine tržišta Bosne i Hercegovine (na udaljenosti od samo 24 km) u odnosu na druge luke, zatim lučki kapaciteti koji zadovoljavaju trenutačne zahtjeve tog tržišta, prostor za daljnji razvoj luke kao i investicijske aktivnosti javnog (preko Lučke uprave Ploče) i privatnog sektora za povećanje lučkih kapaciteta te adekvatna radna snaga s iskustvom za razne oblike manipulacija u skladu s potrebama korisnika.

U Luci Ploče u tijeku je provedba razvojnog Projekta Integracije trgovine i transporta (ITT) koji je započeo još 2006. godine s ciljem stvaranja preduvjeta za povećanje kapaciteta, učinkovitosti i kvalitete usluga uz južni dio koridora Vc, s naglaskom na povećanje konkurentnosti Luke Ploče, njenih kapaciteta, efikasnosti i kvalitete lučkih usluga. Izvor financiranja u Projektu ITT su krediti Svjetske banke (ukupan iznos 108 milijuna eura), proračun Republike Hrvatske (21 milijun eura) te vlastita sredstva Lučke uprave. Na ta ulaganja nadovezuju se ulaganja privatnog sektora u opremu temeljem potpisanih koncesijskih ugovora.

Osim investicijskih aktivnosti kroz Projekt ITT, treba istaknuti ostale investicije privatnog sektora koje su već završene ili su u tijeku odnosno pred početkom izgradnje:

- novi terminal za tekuće terete i ukapljeni naftni plin
- postrojenje za proizvodnju biodizela
- energane na biomasu za proizvodnju toplinske i električne energije
- suvremena skladišta za visokotarifirajuće proizvode.

Završetkom svih predviđenih investicija udvostručili bi se postojeći lučki kapaciteti na razini 5,5 milijuna tona te bi se luka Ploče mogla pozicionirati kao jedna od najkonkurentnijih teretnih luka na Jadranu. Preduvjet je svakako unapređenje interoperabilnosti, intermodalnosti i efikasnosti na infrastrukturnim vezama prema gravitacijskom području čime bi se ono proširilo izvan teritorija Bosne i Hercegovine, dakle na teritorij Srbije i zemalja Srednje i Istočne Europe.

Nautičke luke

Nautički turizam ima velik potencijal u Županiji, no infrastruktura je nedostatna za jači razvojni zamah u tom području. Na području Županije postoje tri nautičke luke (ACI marina Dubrovnik, ACI marina Korčula i ACI marina Lumbarda) s ukupno 625 vezova (nautički vez u lukama otvorenim za javni promet treba razlikovati od luka nautičkog turizma). U 2016. godini realizirat će se 200 novih vezova u LN ACI marini Slano.

S obzirom na rastući interes nautičara za Jadransku obalu ulaganja u nautički turizam u Županiji važan su sastavni dio diverzifikacije ukupne turističke ponude. Nautičke luke s cjelokupnom potrebnom infrastrukturom u središtu su tih ulaganja. To je prepoznato i u Prostornom planu Županije koji predviđa višestruko povećanje kapaciteta i razvoj luka nautičkog turizma.

Tablica 102. Plan razvoja luka nautičkog turizma do 2020. (prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije)

Općina/grad	Naselje	Naziv/lokalitet	Kapacitet (broj vezova)	Post/plan
Dubrovnik	Dubrovnik	Marina Gruž – Lapad	do 400	pl
	Komolac	ACI Marina Miho Pracat	do 450	pt/pl
Korčula	Korčula	ACI marina Korčula	do 400	pt/pt
Dubrovačko primorje	Kručica	Luka – suha marina	do 400	pl
	Doli	Sestrice	do 400	pl
Ploče	Ploče	Pod cestom	do 400	pl
Lastovo	Pasadur	Jurjeva Luka – Kremena	do 400	pl
Do 200 vezova				
Korčula	Korčula	Korčula (Dominče)	do 200	pl
Blato	Blato	Otočac	do 200	pl
Dubrovačko primorje	Slano	Slano	do 200	Pl
Konavle	Cavtat	Prahivac	do 200	pl
	Vitaljina	Prevlaka	do 200	pl
Orebić	Orebić	Orebić	do 200	pl
Smokvica	Brna	Brna	do 200	pl
Ston	Žuljana	Žuljana	do 200	pl
Trpanj	Trpanj	Trpanj	do 200	pl
Vela Luka	Vela Luka	Vela Luka	do 200	pl
Do 100 vezova				
Dubrovnik	Zaton	Zaton	do 100	pl
	Šipanska luka	Jakljan	do 100	pl
	Šipanska luka	Šipanska luka	do 100	pl
	Suđurađ	Suđurađ	do 100	pl
	Lopud	Lopud	do 100	pl
	Koločep	Donje Čelo	do 100	pl
Korčula	Korčula	Korčula (Badija)	do 100	pl
	Račišće	Račišće	do 100	pl
Opuzen	Opuzen	Opuzen	do 100	pl
Metković	Metković	Metković	do 100	pl
Dubrovačko primorje	Kručica	Luka-Kručica	do 100	pl
Konavle	Molunat	Gornji Molunat	do 100	pl
Lumbarda	Lumbarda	Lumbarda	do 100	pl
Mljet	Prožurska luka	Prožurska luka	do 100	pl
	Polače	Polače *	do 100	pl
	Sobra	stara riva u naselju	do 50	pl
Orebić	Trstenik	Trstenik	do 100	pl
	Lovište	Lovište **	do 80	pl
	Kučišće	Hotel «Komodor»	do 100	pl
Ston	Kobaš	Kobaš	do 100	pl

Izvor: UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze

Zračni promet

Zračni promet najvažniji je oblik prometa koji Dubrovačko-neretvansku županiju povezuje s ostatkom Hrvatske i svijetom preko zračne luke Dubrovnik u Čilipima (koja pripada u sekundarne međunarodne zračne luke kategorije 4E s obzirom na broj prevezenih putnika koji bilježi konstantni porast od 2010.

naovamo. Zračna luka Dubrovnik trenutačno je jedina kvalitetna prometna veza Dubrovnika i Županije s ostatkom države, Europom i svijetom te najznačajnija prometna veza za dolazak turista na ovo područje (više od 60% ukupnoga broja turista na tom području dolazi preko zračne luke). Njen će značaj dodatno rasti po dovršetku planiranog proširenja te izgradnjom brze cestovne veze do Dubrovnika.

Tablica 103. Broj prevezenih putnika od 2007. godine do 2014. u Zračnoj luci Dubrovnik

2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
122.355	1.270.062	1.349.501	1.450.470	1.522.629	1.584.471	1.693934

Izvor: UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze

Prometna potražnja premašuje kapacitete Zračne luke Dubrovnik, prvenstveno putničkog terminala. Također, od gradnje uzletno-sletne staze 1965 nije bilo značajnijih rekonstrukcija operativnih površina zračne luke što svakako odstupa od postojećih međunarodnih standarda. Kako bi Zračna luka Dubrovnik i dalje uspješno ispunjavala svoju zadaću povezivanja Županije i grada s ostatkom Hrvatske i svijetom, u iduće četiri godine planira se kroz Projekt Zračna luka Dubrovnik provesti nužno povećanje kapaciteta putničkog terminala i rekonstrukciju prometnih površina u skladu s rastom prometne potražnje i definiranim međunarodnim standardima za aerodrome. Provedba je počela, a izgradit će se nov putnički terminal, upravne zgrade, postrojenja za skladištenje i opskrbu gorivom zrakoplova na stajanci, proširiti će se stajanka, izgraditi nova stanica za spasilačko-vatrogasne službe, terminal i hangar općeg zrakoplovstva te zgrada Cateringa. Uz to, unaprijedit će se infrastruktura za oborinsku odvodnju, javni prometni sustav te ostali potrebni infrastrukturni objekti. Završetkom izgradnje novog putničkog terminala kapacitet putničkog terminala povećat će se na 3 milijuna putnika (danas je on 2 milijuna). Projekt je prepoznat kao projekt od nacionalnog značaja, pa je za njega osigurano sufinanciranje iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj.

Pored ulaganja u Zračnu luku Dubrovnik, za potrebe daljnjeg razvoja zračnog prometa planira se i razvoj Zračne luka Lisačke rudine kao dopune Zračnoj luci Dubrovnik u skladu s koncepcijom boljeg povezivanja udaljenih dijelova graničnog područja RH te značajnijih turističko-rekreacijskih područja Dubrovačko-neretvanske županije te zračnih luka na Korčuli i Lastovu.

Također, dodatno se planira razvijati hidroavionsku vezu i unaprijediti heliodromsku infrastrukturu. Heliodromi su dosad izgrađeni i osposobljeni za noćno slijetanje u Dubrovniku, na otoku Korčuli te na poluotoku Pelješcu i otoku Lastovu (u relativno lošem stanju, pa se koristi samo za interventno slijetanje). U prostornom planu Županije predviđeni su heliodromi na Mljetu, Lastovu i Elafitima, u Pločama te uz turističko naselje Perna na poluotoku Pelješcu, naselju Slanom i gradu Opuzenu.

Željeznički promet

Na području Županije postoji samo jedna željeznička pruga, od Ploča preko Metkovića prema Sarajevu i dalje prema Srednjoj Europi. Pripada prugama prvoga reda, potpuno je rekonstruirana i dio je paneuropskog koridora 5C. Ima veliku važnost jer je najbliža veza Srednje Europe i Sredozemnoga mora i zapravo jedini prirodni izlaz na more Bosne i Hercegovine.

Željeznički je promet u Dubrovačko-neretvanskoj županiji skroman. U Županiji postoji 22,5 km željezničke pruge koja je dio koridora 5c i proteže se od Ploča preko Metkovića do bosanskohercegovačke granice. To je moderna pruga obnovljena 2003., no trenutačno je ukinut putnički promet i na toj jedinjoj dionici od Ploča do Metkovića tako da u južnoj Hrvatska više nema željezničkog putničkog prometa. Revitalizacija željezničkog prometa u južnom dijelu Hrvatske nažalost

nije predviđena nacionalnim strateškim dokumentima iako bi uloga željezničke pruge Ploče-Metković-Sarajevo-Budimpešta mogla biti iznimno značajna za razvoj lučkog teretnog prometa u Luci Ploče. Ovom željezničkom prugom ostvaruje se preko Luke Ploče najkraća veza prema Baltiku i cijeloj Srednjoj Europi za robu koja dolaze iz Mediterana što luci daje nespornu prednost pred drugim lukama na Jadranu. Sukladno spomenutom, Prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije ipak je planirana modernizacija željezničke pruge u koridoru Vc, Ploče-Metković-Sarajevo-Osijek-Mađarska, gradnja drugog kolosijeka te uzduž jadranska željeznička pruga velikih brzina.

Javni prijevoz

Prometna povezanost općina i gradova na području Dubrovačko-neretvanske županije autobusnim linijama ne zadovoljava. Zbog konfiguracije terena i znatne prostorne raštrkanosti naselja, ni jedinice lokalne samouprave ni Županija ne mogu osigurati odgovarajuću međuopćinsku povezanost.

Na području Županije tijekom 2015. autobusni javni prijevoz obavljalo je 14 prijevoznika. Tijekom 2012. ukupno je u javnom autobusnom prijevozu prijeđeno 2.620.918 km. Prema podacima dobivenim od koncesionara, na području Dubrovačko-neretvanske županije u autobusnom javnom prijevozu u 2012. godini ukupno je potrošeno 0,011 PJ dizela.

Taksi koncesija u DNŽ-u ima 309, najviše u Dubrovniku (1), a najmanje u dolini Neretve (2). Broj koncesija povećava se samo u Dubrovniku, a u ostalim se JLS-ovima ne mijenja.

Biciklistički promet

Na području Županije nema dovoljno izgrađenih biciklističkih staza. Trenutačno postoje tri rute biciklističkih staza, a mjere za unaprjeđenje biciklističkog prijevoza na području Županije obuhvaćaju:

- izgradnju biciklističkih staza na području Županije i
- kontinuirano održavanje postojećih biciklističkih staza.

U sklopu tih mjera potrebno je urediti i označiti biciklističke staze, izraditi panoe s kartama označenih biciklističkih staza, smanjiti broj mogućih nesreća biciklista odvajanjem biciklističkih staza od prometnica namijenjenih motornim vozilima gdje god je moguće. U blizini željezničkog i autobusnog kolodvora ili na nekoj drugoj prometnoj lokaciji potrebno je izgraditi garažu za bicikle opremljenu video nadzorom kako bi se spriječile krađe.

Mjere predviđaju promoviranje korištenja bicikla kao prijevoznog sredstva osobito na kratkim udaljenostima te kontinuiranu provedbu programa i edukacije o prednostima biciklističkog prijevoza u vrtićima, školama, na tribinama za građanstvo.

Osim energetske uštede, unaprjeđenje biciklističkog prijevoza važno je i za sigurnost kretanja, poboljšanje kvalitete života svih građana na području Županije kao i za razvoj turizma.

Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

Na području DNŽ-a telekomunikacijski promet odvija se preko 66 područnih centrala i četiri mjesne centrale (Dubrovnik, Mokošica, Korčula i Ploče) na koje se vežu područne centrale. U cjelini, stanje razvijenosti telekomunikacija dobro je i može se uspoređivati sa stanjem u razvijenim zemljama.

Prema popisu stanovništva 2011. u Republici Hrvatskoj 55% kućanstava posjedovalo je stolno ili prijenosno računalo, a u Dubrovačko-neretvanskoj županiji računalo je posjedovalo 57% kućanstava. Prema istom izvoru, na razini države Internet koristi 51% kućanstava, a u Dubrovačko-neretvanskoj županiji njih 54%.

Međutim, na lokalnoj razini postoje velike razlike u dostupnosti, ali i u korištenju interneta. U Općini Župa dubrovačka internet je koristilo više od 63% kućanstava, a u Gradu Dubrovniku gotovo 61%. Iznad županijskog prosjeka još su općine Konavle i Lumbarda te gradovi Opuzen i Korčula, a iznad republičkog prosjeka i grad Ploče. Na začelju su općine Zažablje, Dubrovačko primorje i Janjina u kojima se internetom služi manje od 30% kućanstava. Primjetno je da u općinama koje su na začelju po korištenju interneta živi relativno starije stanovništvo i da je to relativno rjeđe naseljeno područje te da nema korelacije između dostupnosti širokopojasnog interneta i udjela stanovništva koje koristi internet (preuzeto iz: ICT Strategije DNŽ-a).

Dubrovačko-neretvanska županija izrazito je zainteresirana za daljnji razvoj interneta. Dobro razvijena internetska infrastruktura važna je za domaće pučanstvo, poduzetništvo i razvoj poslovanja te za razvoj turizma. Za te potrebe priprema se projekt Razvoj širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja prihvatljivog za financiranje iz strukturnih fondova EU-a. Komercijalni interes postoji u Županiji samo za područje Grada Dubrovnika, a za sve ostale gradove i općine nema komercijalne opravdanosti, pa Županija podržava i razvija projekt.

Nakon donošenja županijske ICT strategije pokrenute su aktivnosti vezane za razvoj informacijske infrastrukture te definirana dva područja primjene. Uzimajući u obzir sve karakteristike projekta izdvojeni su područje doline Neretve, koje uključuje gradove i općine Metković, Ploče, Opuzen, Kula Norinska, Slivno, Zažablje i Pojezerje te područje općina Dubrovačko primorje, Župa dubrovačka, Konavle i ruralni dijelovi grada Dubrovnika kao druga cjelina. Projekt razvoja širokopojasne infrastrukture od vitalne je važnosti za područja koja nisu od komercijalnog interesa za telekomunikacijske operatere.

Županija će kao nositelj projekata osigurati 80% sredstava za realizaciju aktivnosti pripreme Plana razvoja širokopojasne infrastrukture, a preostalih 20 posto troškova podijeljeno je između JLS-ova.

Dubrovačko-neretvanska županija u suradnji sa tehnološkim partnerima, postavlja prvu platformu pametne regije kroz Pilot projekt - implementacije i uvođenja ICT rješenja Dubrovnik Neretva Pametna regija. Projekt predstavlja inovaciju te je prvi takve vrste u Hrvatskoj i široj regiji u skladu sa Smart City/Region konceptima. Platforma će županiji omogućavati praćenje ključnih razvojnih područja preko indikatora (KPI). Za praćenje indikatora potrebni su kvalitetni podaci iz područja rada raznih institucija. Sa podacima će se kreirati banka podataka županije (sDataBank) koja će podupirati razvoj pametne regije po principu dostupnosti podataka za javnost.

Podaci će preko korištenja na platformi Dubrovnik Neretva Pametna regija koristiti budućem poboljšanju kvalitete življenja stanovnika, te kreiranju novih usluga. Također ova platforma omogućit će jednostavno i učinkovito praćenje provedbe Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije i drugih strategija i programa, te vrednovanje postignutih rezultata i razvojnih učinaka.

Tablica 104. Razvojni problemi i razvojne potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Prometna izoliranost DNŽ-a od ostatka RH • Loša prometna povezanost unutar Županije. • Prekidi zračnog prometa zimi zbog bure. • Ukidanje uzdužobalne brodske linije Dubrovnik-Rijeka. • Nepostojanje brzih brodskih veza Dubrovnika s otocima (Korčula, Lastovo). • Ukidanje putničkog prometa na željezničkoj pruzi Ploče-Metković-Sarajevo. • Ograničene prostorne mogućnosti i nedovoljna svijest dionika o važnosti zdravog okoliša. • Cestovna mreža državnih cesta u lošem je stanju • Nedostatni kapaciteti luka nautičkog turizma. • Nedostatni kapaciteti Zračne luke Dubrovnik i nepostojanje manjih zračnih luka i heliodroma. • Nerazgranata mreža biciklističkih staza. • Nepostojanje širokopojasnog interneta u područjima u kojima nema dovoljno komercijalnog interesa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgraditi autocestu Ploče-Dubrovnik. • Izgraditi brzu cestu preko Pelješca. • Izgradnja mosta Pelješac. • Izgradnja brze ceste Dubrovnik-Zračna luka-Dubrovnik. • rekonstrukcije državnih, županijskih i lokalnih cesta na kritičnim dionicama. • unapređenje mreže nerazvrstanih cesta. • Uspostavljanje uzdužnih i prekojadranskih brodskih linija. • Uspostavljanje brzih brodskih linija s otocima • Uspostavljanje putničkog prometa na željezničkoj pruzi Ploče-Metković-Sarajevo-Budimpešta. • Dovršetak radova na proširenju Zračne luke Dubrovnik. • Realizacija planiranih manjih zračnih luka u Županiji • Realizacija planiranih heliodroma. • Realizacija planiranih luka nautičkog turizma. • Dovršetak radova u Luci Dubrovnik. • Realizacija trajektnog pristaništa u Veloj Luci • Realizacija pristaništa za velike brodove i trajektnog pristaništa Polačišta u sklopu Luke Korčula. • Izgradnja Luke Perna kod Orebića. • Poboljšanje biciklističkih staza. • Podrška daljnjem razvoju širokopojasnog interneta • Realizacija projekta Dubrovnik Neretva Pametna regija.

Infrastruktura energetskog sustava

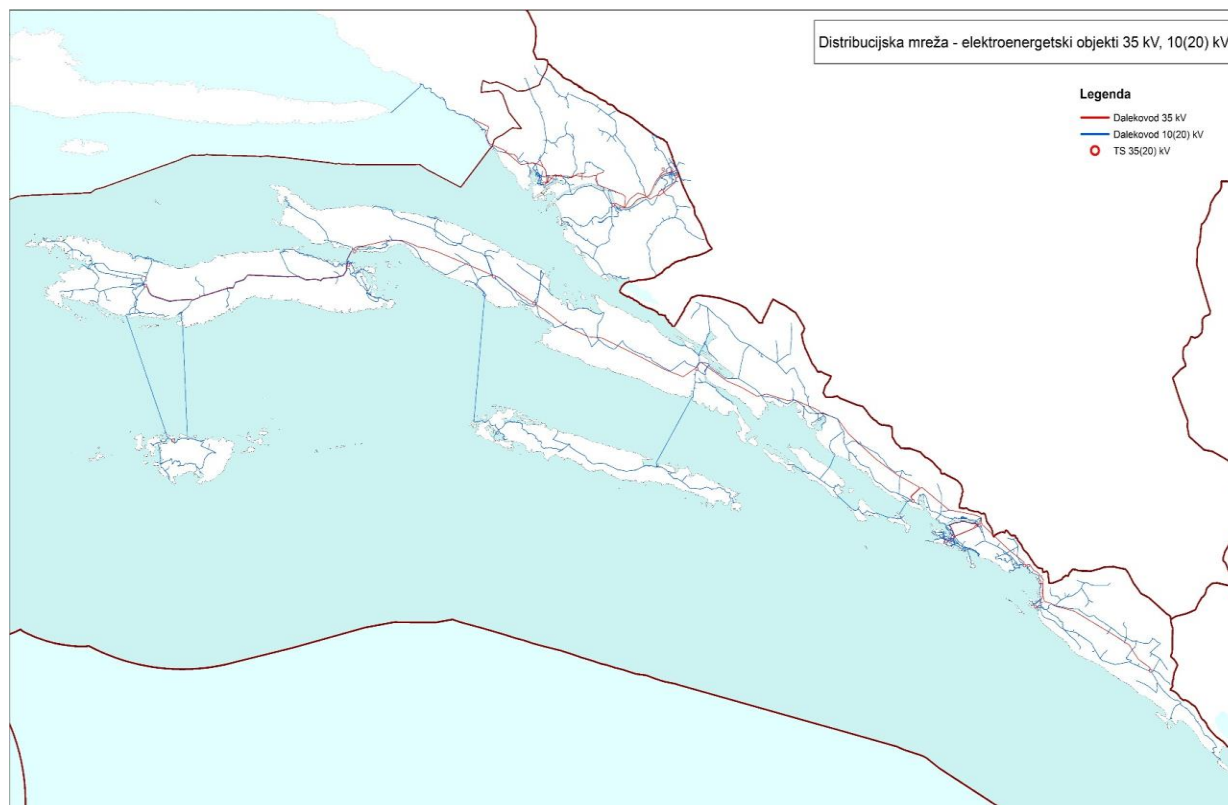
Opskrba električnom energijom

Distribucijska je mreža električne energije za potrebe gospodarstva i kućanstava u Dubrovačko-neretvanskoj županiji zadovoljavajuća. Od 2008. do 2013. godine broj kupaca električne energije porastao je za 2.496. U tom razdoblju potrošnja električne energije porasla je 20.553 MWh.

U 2014. potrošnja električne energije bila je 74.177 000KWH (prema podacima Elektrodalmacije - pogon Metković). Pogon Ploče preuzeo je posljednjih godinu dana približno 50.000.000 kWh električne energije, od čega je (prema procjeni) 80% odnosno oko 40.000.000 kWh potrošeno na području koje pripada Dubrovačko-neretvanskoj županiji, a ostatak u Splitsko-dalmatinskoj županiji, većinom na području Općine Gradac.

Planovima razvoja distribucijske mreže u Dubrovačko-neretvanskoj županiji predviđeno je postupno napuštanje 10 kV i 35 kV distribucijske mreže te prelazak na 20 kV naponski nivo. Na taj način će se uz povećanje prijenosne moći postojećih vodova poboljšati i naponske prilike u distribucijskoj mreži ,a to će uz povećanu sigurnost napajanja potrošača omogućiti i priključenja novih.

Slika 22. Distribucijska mreža – elektroenergetski objekti naponske razine 35 kV, 20 kV

Izvor: HEP

Radi poboljšanja kvalitete napajanja šireg područja Dubrovnika Uprava HEP-a pokrenula je kapitalni projekt Program Dubrovnik, čiji se završetak planira u 2016. Njime će se pridonijeti sigurnosti napajanja distribucijske mreže područja Župe dubrovačke i Konavala te sigurnijoj opskrbi šireg područja Dubrovnika, mogućnosti prihvata novih većih kupaca i stvaranju uvjeta za prelazak na 20 kV napon.

Za očekivano povećanje potrošnje električne energije planirana je daljnja izgradnja elektroenergetskih objekata na elektroprijenosnom i distribucijskom sustavu na području cijele Županije, uključujući izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih dalekovoda te polaganje novih i zamjenu postojećih podmorskih kablova.

Opskrba plinom

Izgradnjom magistralnog plinovoda nakon 2011. godine stvorit će se mogućnosti i za korištenje plina kao energenta u gospodarstvu i u kućanstvima, a to će uz ostalo biti velik doprinos zaštiti okoliša čitave regije.

Izmjenama i dopunama Plana razvoja, izgradnje i modernizacije plinskog transportnog sustava u Republici Hrvatskoj od 2002. do 2011. Godine, planirana je izgradnja magistralnog plinovodnog sustava sve do Ploča, a za njegov nastavak do Dubrovnika sve pripreme aktivnosti. Kao dio Jonsko-jadranskog plinovoda, za međunarodni plinovod Dubrovnik – Prevlaka – Dobreč (CG), DN 1000/75 bar (hrvatski dio) te magistralni plinovod Ploče – Dubrovnik, DN 1000/75 bar, tijekom 2011. i 2012. godine provedeni su postupci procjene utjecaja zahvata na okoliš.

Tablica 105. Plan plinifikacije do 2020. prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije

Vrsta građevine	Naziv građevine	Napomena
Magistralni plinovod nazivnog promjera DN 1000 mm, maksimalnog operativnog tlaka 75 bara	Magistralni plinovod Split – Ploče, dionica: granica Splitsko-dalmatinske županije – čvor Ploče	
Magistralni plinovod nazivnog promjera DN 1000 mm, maksimalnog operativnog tlaka 75 bara	Jonsko-jadranski plinovod, dionica čvor Ploče – Grad Ploče - prijelaz ispod Malostonskog zaljeva – Pelješac – Dubrovnik – Župa dubrovačka – prijelaz ispod Župskog zaljeva – Konavosko polje – Prevlaka	Alternativa preko doline Neretve i BiH
Magistralni plinovod	Odvojni plinovod za BiH, dionica čvor Ploče – granica BiH	
Magistralni plinovod	Odvojni plinovod za BiH, dionica čvor Dubrovnik – granica BiH	
Mjerno-redukcijske stanice	MRS „Ploče“, „Janjina“, „Ston“, „Rudine“, „Slano“, „Dubrovnik“, „Cavtat“	

Izvor Prostorni plan DNŽ-a

Za plinifikaciju u Županiji planirana je izgradnja glavnih distribucijskih plinovoda za Grad Dubrovnik, Župu dubrovačku, Konavle, Ploče, Kulu Norinsku, Metković i druga naselja. Županija nije pokrivena plinom.

Obnovljivi izvori energije i energetska učinkovitost

U Županiji postoje značajni prirodni potencijali za proizvodnju električne energije iz alternativnih izvora, vjetra i sunca. Iako Županija sufinancira i potiče korištenje obnovljivih izvora energije, s obzirom na potencijale oni su još uvijek slabo iskorišteni i uglavnom se odnose na iskorištavanje vjetra (vjetroelektrana Ponikve) i sunca (sunčeve elektrane na zgradama: "Atlantska plovidba" u Dubrovniku snage 9,6 kW, Ljekarna "Čebulc" u Dubrovniku snage 4,5 kW, "Južni Jadran" u Metkoviću snage 9,6 kW, Osnovna škola "Ston" snage 10 kW) te malim dijelom na korištenje mora putem toplinskih pumpi topline mora (mahom ih koriste hoteli) i topline tla (Osnovna škola "Opuzen").

Prosječna je godišnja proizvodnja iz obnovljivih izvora energije (HE Dubrovnik, VP Ponikve, solari) otprilike 790 GWh, a prosječna godišnja potrošnja električne energije cca 440 GWh (podaci samo za područje DP Elektrojug). Podaci o proizvodnji za HE Dubrovnik i VP Ponikve kao i podaci o potrošnji za područje DP Elektrojug temelje se na prosjeku ostvarenja posljednjetri godine (2012. –2014.). U proizvodnji prednjače hidroelektrane 730 GWh, zatim vjetroparkovi 60 GWh i solari 120 MWh.

Dubrovačko-neretvanska županija izrađuje Plan korištenja obnovljivih izvora energije kojim će se utvrditi zone za razvoj vjetroelektrana i samostojećih sunčevih elektrana na području Županije.

Sustav za stimuliranje građana za uvođenje sustava fotonaponskih kolektora i kolektora za proizvodnju tople vode te dizalica topline ocjenjuje se primjerenim s obzirom na mogućnosti i potrebe.

Dubrovačko-neretvanska županija u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost potiče korištenje obnovljivih izvora energije u kućanstvima na svom području putem sufinanciranja ugradnje solarnih kolektorskih sustava za pripremu potrošne tople vode i potporu grijanju te korištenje ostalih sustava za korištenje obnovljivih izvora energije (dizalice topline, kotlovi na biomasu, obnova vanjske ovojnice i zamjena stolarije i sl.) čime građani ostvaruju znatne uštede u ukupnim troškovima energenata i doprinose zaštiti okoliša. Županija godišnje sufinancira oko 60 različitih projekata korištenja obnovljivih izvora energije u kućanstvima na svom području. Prosječan iznos subvencije kada je riječ o

projektima ugradnje solarnih kolektorskih sustava i kotlova na biomasu i dizalica topline je do 55 % prihvatljivih troškova investicije (nabava opreme i troškovi ugradnje), a u slučaju obnove vanjske ovojnice i zamjene vanjske stolarije do 50 % prihvatljivih troškova.

U suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost od 2011. do 2014. realizirano je više od 200 različitih projekata korištenja OIE-a u kućanstvima na području Županije. Ukupna vrijednost realiziranih projekata poboljšanja energetske učinkovitosti i korištenja OIE-a u kućanstvima iznosi više od 5 milijuna kuna. Za zgrade javnog sektora u kojima djeluju institucije kojima je Dubrovačko-neretvanska županija vlasnik i osnivač (osnovne i srednje škole, domovi zdravlja, učenički i domovi za starije i nemoćne) izrađeni su energetske certifikati te realizirani neki projekti povećanja energetske učinkovitosti (npr. OŠ Mljet, ugradnja solarnog kolektorskog sustava uz sufinanciranje FZZOEU-a u visini od 80%). Uz pomoć razvojne agencije Dunea realizirana su dva projekta EU-a, Mashartility i Legend. U sklopu projekta Mashartility na krov OŠ Ston instalirana je fotonaponska elektrana snage 10 KW te ugrađen solarni kolektorski sustav za pripremu potrošne tople vode i potporu grijanju i zamijenjena unutrašnja neučinkovita rasvjeta učinkovitim LED rasvjetom. U sklopu projekta Legend realizirana je pilot-aktivnost ugradnje dizalice topline (geotermalna energija) u dvorištu OŠ Opuzen čime je znatno umanjena potrošnja energije i ukupni troškovi energenata. S obzirom na to da se u zgradarstvu troši oko 40% ukupne energije, velike su mogućnosti uštede. S obzirom na klimatološke uvjete u Županiji svakako treba nastaviti s pasivnim mjerama za ublažavanje temperaturnih ekstrema i kombinirati ih s korištenjem obnovljivih izvora energije (primjerice postavljanje solarnih panela).

Kao i u slučaju obnovljivih izvora energije, velike su mogućnosti za provedbu mjera energetske učinkovitosti kako u javnom tako i u privatnom sektoru i kućanstvima. Dubrovačko-neretvanska županija na temelju Plana i Programa energetske učinkovitosti u neposrednoj potrošnji energije (2014.–2016.) provodi niz mjera i aktivnosti povećanja energetske učinkovitosti u zgradama javnog sektora, ali i u kućanstvima na svom području.

Mjere energetske učinkovitosti na području Županije, kao i u ostatku Hrvatske, potiče i sufinancira Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost putem poticanja ugradnje sunčevih panela, PVC stolarije i fasadnih obloga.

Opskrba toplinskom energijom

Opskrba toplinskom energijom na području Županije za sada ne postoji.

Tablica 106. Razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije. • Nepovezanost s plinovodnim sustavom RH. • Dotrajalost i nedovoljan kapacitet elektromreže što ograničava priključak većih potrošača. • Nedovoljna provedba mjera energetske učinkovitosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati korištenje obnovljivih izvora energije i provedbu mjera energetske učinkovitosti. • Provesti povezivanje na plinski sustav RH (izgradnja magistralnog plinovoda Ploče – Dubrovnik – Prevlaka). • Izgraditi 220 kV dalekovod Plat – Nova Sela – Zagvozd. • Unaprijediti elektroprijenosnu mrežu • Unaprijediti distribucijsku mrežu i prijeći na 20 kV naponski nivo.

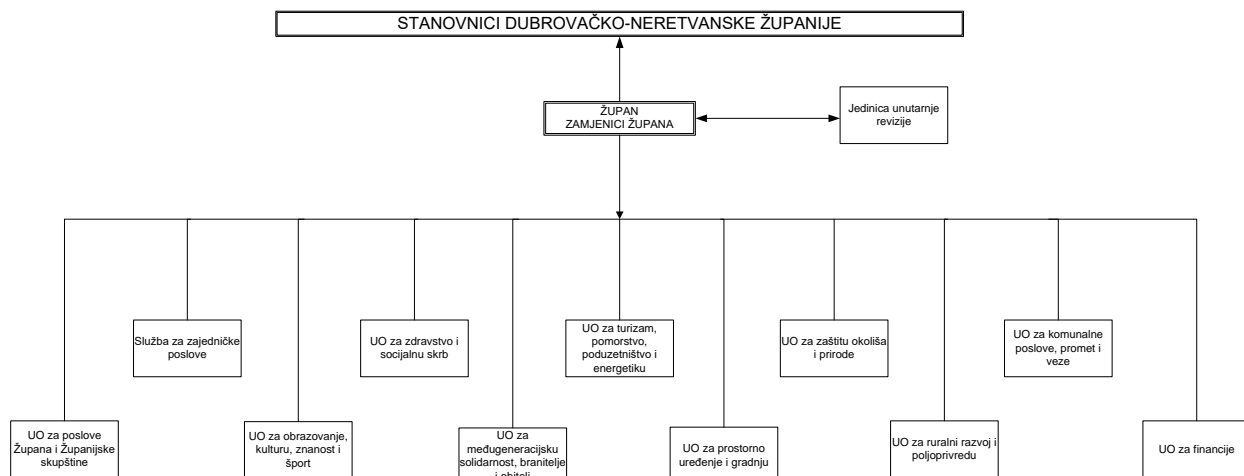
6. INSTITUCIONALNI KAPACITETI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

6.1. Upravna tijela Županije

Županijska uprava i uprave gradova i općina imaju glavnu ulogu u upravljanju razvojem. Dva su tijela županijske uprave, izvršno i predstavničko. Izvršno je tijelo župan, a predstavničko Županijska skupština.

Županijska skupština ima 41 vijećnika koji biraju predsjednika i njegova dva zamjenika. U svom samoupravnom djelokrugu ona donosi: Statut Županije, odluke i druge opće akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga Županije, Proračun, Odluku o izvršavanju Proračuna i godišnji obračun Proračuna, odluke o suradnji s odgovarajućim lokalnim jedinicama Republike Hrvatske i drugih država u skladu sa zakonom i Statutom Dubrovačko-neretvanske županije, odlučuje o dodjeli povelja te nagrada i drugih javnih priznanja, osniva i bira članove radnih tijela Skupštine te imenuje i razrješuje druge osobe određene zakonom, drugim propisom i Statutom, razmatra izvješća o županovom radu koje župan podnosi polugodišnje, traži i razmatra izvješća o pojedinim pitanjima iz županova djelokruga, raspisuje referendum o razrješnju župana i njegovih zamjenika sukladno zakonu, odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina čija ukupna vrijednost prelazi 0,5% iznosa prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje o stjecanju i otuđivanju pokretnina i nekretnina, odnosno čija je pojedinačna vrijednost veća od 1.000.000,00 (milijun) kuna, uređuje ustrojstvo i djelokrug županijskih upravnih tijela, osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Županiju, daje vjerodostojna tumačenja Statuta i drugih akata koje donosi, obavlja i druge poslove koji su zakonom, Statutom Dubrovačko-neretvanske županije ili drugim propisom stavljani u njezin djelokrug. Poslove iz svog samoupravnog djelokruga Županijska skupština obavlja putem 12 županijskih odbora: Odbor za branitelje i žrtve iz Domovinskog rata, Odbor za imenovanja, Odbor za proračun i financije, Mandatni odbor, Odbor za statut i poslovnik, Odbor za dodjelu javnih priznanja, Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Odbor za komunalne djelatnosti, Odbor za zaštitu okoliša i prostorno uređenje, Odbor za razvoj lokalne i područne (regionalne) samouprave, Odbor za društvene djelatnosti, Odbor za međuzupanijsku suradnju i međunarodnu suradnju.

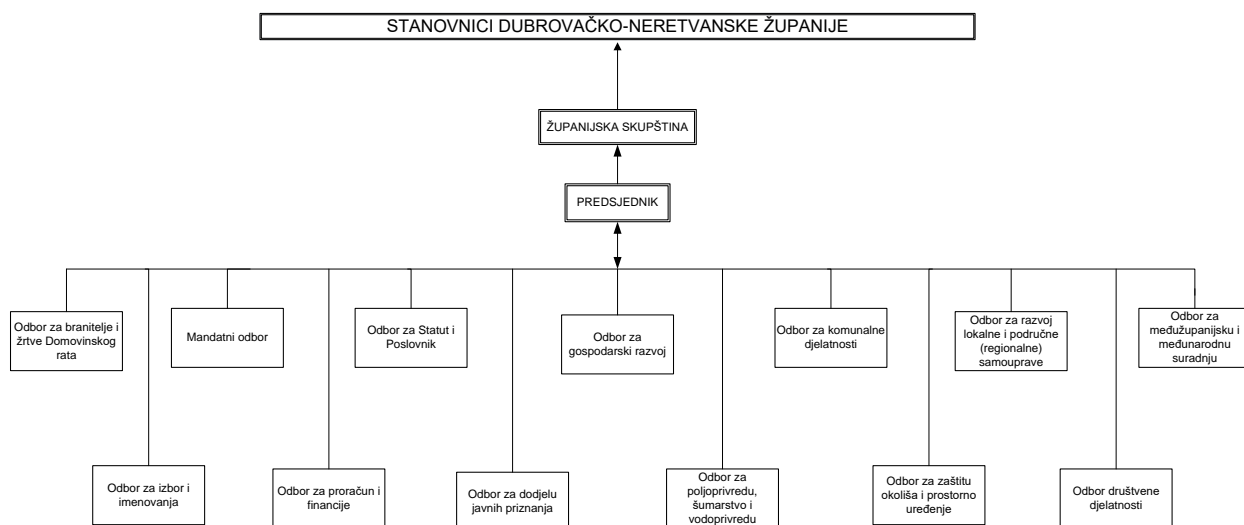
Slika 23. Županijska skupština

Izvor: DNŽ, 2015.

Za obavljanje poslova iz djelokruga Županije ustrojavaju se upravni odjeli kao posebne ustrojstvene jedinice, i to: Upravni odjel za poslove župana i županijske skupštine, Služba za zajedničke poslove, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i šport, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirode, Upravni odjel za ruralni razvoj i poljoprivredu, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze i Upravni odjel za financije. Putem upravnih tijela oblikuje se i provodi razvojna politika Dubrovačko-neretvanske županije, u skladu s ovlastima utvrđenim zakonskim propisima o jedinicama područne (regionalne) samouprave. Uz spomenuto, Dubrovačko-neretvanska županija ima ustrojenu Jedinicu unutarnje revizije, koja je dio sustava unutarnje financijske kontrole u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, ustrojstvenu i funkcionalno neovisnu o upravnim tijelima Županije u planiranju rada, provedbi unutarnje revizije i izvješćivanju.

Slika 24. Županijska upravna tijela

Izvor: DNŽ, 2015.

Kada je u pitanju upravljanje razvojem, suradnja u oblikovanju i provedbi razvojne politike između pojedinih upravnih tijela nije posve zadovoljavajuća. Prije svega, nedostatna je interakcija i kontinuirana suradnja svih ključnih županijskih aktera u predlaganju, izradi i provedbi razvojnih inicijativa, strateških dokumenata, planova i programa.

Sustavno strateško planiranje razvoja na godišnjoj razini i za duža razdoblja otežano je zbog nedovoljno definiranih razvojnih prioriteta. Nisu sustavno definirana pravila rada i norme niti standardizirani postupci i procedure prema kojima bi se razvojna politika Dubrovačko-neretvanske županije cjelovito kreirala, provodila i pratila. Sustav praćenja i vrednovanje rezultata i učinaka razvojne politike te provedbe razvojnih programa i projekata nije uspostavljen.

Suradnja županijskih upravnih tijela s tijelima na središnjoj razini u vezi s razvojnim problemima i potrebama također nije zadovoljavajuća ni dovoljno koordinirana. Dijelom je to posljedica nepoznavanja rada i organizacije u područnoj i lokalnoj samoupravi među tijelima državne uprave, a dijelom i prometne izoliranosti Županije i neredovitih izravnih kontakata.

Dubrovačko-neretvanska županija razvoj na svom području određuje proračunom za jednogodišnje razdoblje uz projekcije za dodatno dvogodišnje razdoblje. Uzimajući u obzir da se radi u dokumentu o čijem usvajanju odlučuje javnost putem izabranih županijskih vijećnika, razvojni planovi županijskih

institucija trebaju biti u financijskim granicama utvrđenim proračunom. Proračuni nekoliko županijskih institucija, kao sastavne proračunske glave, dio su županijskog proračuna Dubrovačko-neretvanska županije, putem župana kao izvršnog tijela i Županijske skupštine kao predstavničkog, putem različitih neobvezujućih dokumenata (Deklaracija o prometnoj izoliranosti Dubrovačko-neretvanske županije, Deklaracija o položaju i regionalnom statusu Dubrovačko-neretvanske županije) određuje glavne smjernice razvoja.

Dubrovačko-neretvanska županija u proteklom je razdoblju donošenjem nekoliko različitih sektorskih strategija i dokumenata utvrdila strateške smjernice i razvojne prioritete.

Pregled glavnih strateških dokumenta Dubrovačko-neretvanske županije:

- Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.-2013. (i za razdoblje 2014. i 2015.)
- Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2022.
- ICT strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2014.-2020.
- Strategija razvoja vinarstva i vinogradarstva Dubrovačko-neretvanske županije 2020.
- Strategija za očuvanje stećaka 2020.
- Plan korištenja obnovljivih izvora energije i Program energetske učinkovitosti do 2016.
- Socijalni plan Dubrovačko-neretvanske županije do 2016.
- Studija demografskog razvitka Dubrovačko-neretvanske županije (2015.)

Pregled razvojnih strategija gradova i općina Dubrovačko-neretvanske županije:

1. Strategija razvoja općine Lastovo do 2020. (usvojena)
2. Strategija razvoja općine Ston: na snazi je strategija razvoja do 2016. (izrađuje se strategije razvoja do 2020.)
3. Strategija razvoja općine Smokvica (na snazi je Strateški plan razvoja do 2018.)
4. Strategija razvoja Grada Dubrovnika: na snazi su Program razvoja Grada Dubrovnika do 2020. godine i Strateški plan razvoja Grada Dubrovnika 2014 -2016.
5. Strategija razvoja općine Trpanj 2020. (izrađuje se)
6. Strategija razvoja općine Slivno 2020. (izrađuje se)
7. Strategija razvoja općine Mljet 2020. (izrađuje se)
8. Strategija razvoja općine Konavle 2020. (izrađuje se)
9. Strategija razvoja općine Župa dubrovačka 2020. (izrađuje se)
10. Strategija razvoja općine Vela Luka 2020. (izrađuje se)
11. Strategija razvoja općine Kula Norinska 2020. (izrađuje se)
12. Strategija razvoja urbanog područja grada Metkovića 2021. (izrađuje se)
13. Strategija razvoja Grada Ploče: na snazi je Program ukupnog razvoja Grada Ploča do 2017.
14. Strategija razvoja grada Opuzena 2020. (izrađuje se)
15. Strategija razvoja općine Zažablje: na snazi je Strategija razvoja općine Zažablje do 2016.
16. Strategija razvoja općine Lumbarda: na snazi je Strategija razvoja općine Lumbarda do 2019.
17. Strategija razvoja općine Dubrovačko primorje: na snazi je Program ukupnog razvoja općine Dubrovačko Primorje
18. Strategija razvoja općine Blato 2020. (izrađena je)
19. Strategija razvoja općine Orebić 2020. (izrađuje se)

Uz razvojne strategije neki gradovi i općine imaju i strategije za razvoj pojedinih sektora (na pr. Grad Dubrovnik za razvoj kulture, Grda Korčula za razvoj turizma i dr.)

Radi prilagodbe županijske uprave standardima moderne uprave Dubrovačko-neretvanska županija u svoje je poslovanje uvela normu HRN EN ISO 9001:2009 postavljajući je tako kao glavnu odrednicu uspješnog poslovanja. Tim sustavom kvalitete obuhvaćena su 94 postupka te 23 radne upute za poslove koji se obavljaju u 11 upravnih tijela te u Jedinici unutarnje revizije. Na opisanim i ostalim poslovima koji nisu obuhvaćeni normom radi 112 službenika i namještenika (68 muškaraca i 48 žena). Zaposleno je 75 osoba s VSS, 16 s VŠS i 21 sa SSS.

Pri upravljanju razvojnom politikom od iznimne je važnosti dobra koordinacija s jedinicama lokalne samouprave. Neke od njih nemaju dostatne kapacitete za upravljanje razvojem (kadrovske, financijske, komunikacijske), a to osobito vrijedi za one periferno smještene. To zahtijeva dobru, sustavnu povezanost i suradnju županijske uprave, županijske razvojne agencije DUNEA-e i jedinica lokalne samouprave te drugih subjekata u Županiji a u svrhu što učinkovitije provedbe razvojnih mjera i dostizanja postavljenih razvojnih ciljeva. Unatoč spomenutoj potrebi, koordinacija nije uvijek zadovoljavajuća. Unapređenju koordinacije i poboljšanju suradnje može pridonijeti institucionalizacija suradnje s jasnim i konkretnim postupcima i aktivnostima (npr. savez gradova i općina) uz suglasje oko zajedničke pomoći slabijim jedinicama lokalne samouprave.

Obveza je Dubrovačko-neretvanske županije i neprekidno pratiti zadovoljstvo stranaka kao korisnika usluga te permanentno raditi na poboljšanju svojih usluga, poslovnih procesa i orijentiranosti prema klijentima.

6.2. Regionalne i lokalne razvojne agencije

Na području Županije djeluje nekoliko regionalnih i lokalnih razvojnih agencija čiji su osnivači Županija i jedinice lokalne samouprave. Agencije su aktivni akteri u upravljanju razvojem, planiranju i provedbi strateških dokumenata od regionalnog i lokalnog značaja. Orijentirane su na osmišljavanje i provedbu razvojnih projekata (posebice projekata sufinanciranih sredstvima EU-a), međunarodnu suradnju, podršku investitorima, malim i srednjim poduzetnicima.

Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA

Regionalna razvojna agencija DUNEA d.o.o. osnovana je 2006. godine u Dubrovniku na inicijativu Dubrovačko-neretvanske županije. Osnovna je uloga agencije postizanje ravnomjernog i održivog razvoja Županije, unapređenje i koordinacija postojećih razvojnih aktivnosti u skladu s potrebama regije, nacionalnim potrebama i zahtjevima Europske unije te planiranje budućnosti gospodarskog razvoja sa susjednim regijama.

DUNEA trenutačno zapošljava 15 osoba specijaliziranih za upravljanje projektima, koordinaciju regionalnog razvoja, razvoj zajedničkih projekata kroz međuregionalnu i prekograničnu suradnju, pružanje savjetodavne i tehničke podrške klijentima, organizaciju različitih radionica, seminara i događanja; uz to sudjeluje u aktivnostima statističke regije i promicanju mogućnosti ulaganja.

Glavna područja djelovanja su: poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva i institucija putem edukacije, savjetovanja, informiranja i pomoći pri iznalaženju sredstava financiranja, jačanje regionalne i međunarodne suradnje svih sektora putem suradnje na razvojnim projektima te osmišljavanje i priprema projektne dokumentacije razvojnih projekata. Kako bi se pojedini projekti počeli realizirati, posebnu pozornost pridaje razvoju ljudskih resursa i obrazovanju, privlačenju investicija, razvijanju malog i srednjeg poduzetništva te ruralnom razvoju. Općenito, orijentirana je na visoku razinu kvalitete

poslovanja i upravljanja što dokazuje i posjedovanjem certifikata prema normi ISO 9001:2008 te certifikata za sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001:2004.

DUNEA je posebno aktivna u pripremi i provedbi projekata prekogranične, međuregionalne i transnacionalne suradnje sufinanciranim iz različitih izvora EU-a.

Nadalje, DUNEA obavlja ulogu regionalnog koordinatora razvoja za područje Dubrovačko-neretvanske županije te u tom svojstvu koordinira procesa izrade Razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije te praćenje provedbe i godišnje izvještavanje o provedbi Strategije, sudjeluje u radu partnerskih vijeća statističkih regija i suradnji s ostalim regionalnim koordinatorima, pruža tehničku podršku jedinicama lokalne samouprave (općinama i gradovima) i provodi aktivnosti usklađivanja s nacionalnom razvojnom strategijom i zakonom o regionalnom razvoju prema naputcima nadležnog ministarstva.

RRA DUNEA također provodi aktivnosti privlačenja investitora i promocije lokacija za ulaganje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji radi stvaranja atraktivnijeg investicijskog okruženja i dugoročno povećanja konkurentnosti gospodarstva regije. To uključuje pružanje savjetodavne podrške investitorima koja podrazumijeva komunikaciju s investitorima i pružanje informacija o investicijskom okruženju i dostupnim poticajima za investitore, organiziranje terenskih posjeta, povezivanje investitora s ostalim dionicima u procesu i donositeljima odluka, provedbu programa postinvesticijskih usluga te dugoročno aktivno sudjelovanje u rješavanju administrativnih i ostalih prepreka u procesu realizacije projekta.

Razvojna agencija DURA

Razvojna agencija Grada Dubrovnika DURA je stručna i neprofitna organizacija koju je osnovao Grad Dubrovnik s osnovnim ciljem planiranja, izrade i provedbe razvojnih, društveno odgovornih i ekološki održivih projekata u suradnji s gospodarskim subjektima, javnim institucijama i ostalim dionicima. Pri tome je velikim dijelom orijentirana na pripremu i provedbu projekata financiranih iz fondova Europske unije.

DURA nudi individualne savjetodavne usluge za pripremu projektnih prijedloga od značaja za razvoj turizma, malog i srednjeg poduzetništva, civilnog društva, kulturnog sektora, energetske učinkovitosti, održive mobilnosti i zaštite okoliša. Agencija predstavlja sponu između Grada i ostalih institucija i organizacija značajnih u davanju podrške održivom lokalnom razvoju.

Iako je DURA razvojna agencija koja teritorijalno pokriva područje Grada Dubrovnika i njegovog zaleđa te otoka, povijesne, gospodarske i zemljopisne odrednice nalažu suradnju i s drugim područjima unutar Županije, pa i šire. Ta se suradnja ponajviše očituje u zajedničkim projektima sa drugim jedinicama lokalne uprave i samouprave, organizacijama civilnog sektora te ustanovama s drugih područja Županije, no i diljem Hrvatske i regije.

Korčulanska razvojna agencija KORA d.o.o.

Na području Grada Korčule djeluje Korčulanska razvojna agencija KORA d.o.o. za lokalni razvoj i poslovne usluge, koja je počela raditi 19. Lipnja 2013. godine. Agencija je osnovana kao neprofitno trgovačko društvo u vlasništvu Grada Korčule, a njezine su glavne aktivnosti suradnja u pripremi strateških dokumenata i projekata, suradnja i partnerstva s drugim regionalnim i lokalnim agencijama i udrugama te provedba razvojnih projekata i poticanje poduzetništva.

6.3. Ostali akteri u upravljanju razvojem

Na području Županije djeluje i niz drugih dionika koji imaju veći ili manji utjecaj na upravljanje razvojem, uglavnom u provedbi mjera. To su različiti državni fondovi, zavodi, agencije i uredi, na primjer Državna geodetska uprava, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Vatrogasna zajednica Dubrovačko-neretvanske županije, Državni hidrometeorološki zavod, Financijska agencija, Hrvatska komisija za suradnju s UNESCO-om, Hrvatske šume, Hrvatski fond za privatizaciju, Hrvatski restauratorski zavod, Hrvatski stočarski centar, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu, Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje te Zavod za školstvo Republike Hrvatske.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije djeluju i sljedeći zavodi: Institut za more i priobalje, Zavod za obnovu Dubrovnika te Zavod za razvoj društvenoga sistema informiranja. U Županiji, osim toga, djeluju županijska Lučka uprava i Županijska uprava za ceste Dubrovačko-neretvanske županije.

Za upravljanje razvojem važne su i turističke zajednice s obzirom na to da turizam ima jednu od ključnih uloga u razvoju DNŽ-a. U Županiji djeluju 23 turističke zajednice. Osim Turističke zajednice Dubrovačko-neretvanske županije postoji 5 gradskih i 14 općinskih turističkih zajednica te 3 turističke zajednice mjesta.

Privatni je sektor kao i u drugim županijama organiziran i djeluje kroz Hrvatsku gospodarsku komoru i Hrvatsku obrtničku komoru. Osim svojih uobičajenih i redovitih aktivnosti, obje su komore angažirane i uključene u osmišljavanje i planiranje gospodarskog i ukupnog razvoja DNŽ-a te u oblikovanje i pripremu razvojnih projekata.

Važan akter u promišljanju i strateškom planiranju su i organizacije civilnog društva, čije je djelovanje detaljnije obrađeno u 3. poglavlju ove Analize.

Iako su mehanizmi suradnje sa svim spomenutim akterima uspostavljeni, potrebno ih je dalje osnaživati, posebice u kontekstu promišljanja, kreiranja, provedbe i praćenja provedbe strateških razvojnih programa i inicijativa na području Županije.

Osim s akterima s područja Županije, Dubrovačko-neretvanska županija (kao jedna od osnivačica Hrvatske zajednice županija 2003.) surađuje i s ostalim županijama i kroz tu suradnju poboljšava svoje organizacijske sposobnosti potrebne za regionalni razvoj te stvara jedinstven okvir za regionalnu politiku Republike Hrvatske. Službene sporazume o suradnji Županija je potpisala s 10 drugih županija.

Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije – praćenje i izvještavanje

Sukladno članku 30. Zakona Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) i članku 12. Pravilnika sve županije u RH izvještavaju MRRFEU jednom godišnje o provedbi ŽRS-a. Ključnu ulogu u procesu praćenja i izvještavanja ima županijska razvojna agencija DUNEA d.o.o, koja je zadužena u Dubrovačko-neretvanskoj županiji pratiti bazu projekata i izrađivati redovite izvještaje o rezultatima i učincima provedbe.

Izvještaj je prikaz svih razvojnih projekata koji su provedeni i/ili su u tijeku provedbe u izvještajnom razdoblju; do sada su službeno poslani izvještaji za godine 2011., 2012., 2013. i 2014. Pritom je riječ o svim razvojnim mjerama poduzetim s ciljem ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u ŽRS-ima i sadržanim u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika županija, gradova i općina na području Županije za razdoblje 2011.–2013 (2015.).

Vrednovanje Razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013 nije se provodilo.

Praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateških planova razvoja lokalne razine nisu se provodili.

Od drugih strateških dokumenata za upravljanje razvojem važni su Prostorni plan DNŽ-a i prostorni planovi gradova i općina.

6.4. Međunarodna suradnja

Specifičan položaj Dubrovačko-neretvanske županije, blizina susjednih država i omeđenost granicama upućuju na potrebu za sustavnim razvojem i provedbom prekogranične i međuregionalne suradnje kao snažnih alata za realizaciju strateških razvojnih ciljeva.

Županija je uključena u sustavan i strateški razvoj prekogranične i međuregionalne suradnje. Započela je i ostvaruje brojne oblike suradnje u cilju razvoja te umanjena negativnog učinka granica na regionalni razvoj, promicanja i unapređenja društveno-gospodarske kohezije.

Nadalje, Županija sudjeluje u zajedničkom razvoju projektnih ideja i realizaciji projekata iz djelokruga svojih nadležnosti s partnerskim regionalnim i lokalnim vlastima iz Italije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Albanije, Grčke, Slovačke, Poljske, pa čak i Kine.

Tijekom 2014. i 2015. godine intenzivirala je suradnju s Jadransko-jonskom euroregijom, inicijativom u kojoj od prosinca 2015. ima predsjedavajuće mjesto te Europskim odborom regija gdje je prisutna kroz rad župana kao delegata i voditelja hrvatske delegacije. Spomenutu suradnju drži iznimno važnom u kontekstu ostvarivanja svojih strateških razvojnih prioriteta. U organizacijskom i tehničkom dijelu sudjelovanja u radu ovih institucija značajna je uloga stalnog ureda Dubrovačko-neretvanske županije u Bruxellesu, koji prati rad institucija EU-a u Bruxellesu i razvija suradnju s drugim regionalnim uredima, pruža informacije o događajima i programima EU-a relevantnim za DNŽ, prati mogućnosti financiranja programa i projekata EU-a te aktivno radi na povezivanju s partnerima iz drugih zemalja EU-a i promoviranju interesa, kulturnih, turističkih i drugih vrijednosti Županije.

Također, Županija je vrlo aktivan dionik Jadransko-jonske makroregije u okviru koje ostvaruje značajnu suradnju s talijanskim regijama s ciljem zastupanja zajedničkih makroregionalnih interesa pri institucijama EU-a.

Županija sudjeluje i u Europskom odboru regija, čime dobiva mogućnost utjecati na organizaciju autonomije regionalnih i lokalnih vlasti, proces decentralizacije, osiguranje odgovarajućih financijskih resursa lokalnoj samoupravi te ujedno priliku za uspostavljanje međunarodne bilateralne i multilateralne suradnje s regijama i gradovima na područjima od zajedničkog interesa.

Uz spomenuto Županija aktivno sudjeluje u sljedećim mrežama i aktivnostima EU-a: ERIAF (Udruženje europskih regija za inovacije u poljoprivredi, hrani i šumarstvu), ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), CORAL (Mreža europskih regija, neformalna zajednica regija s ciljem poboljšanja regionalnih politika za aktivno i zdravo starenje).

Tablica 107. Osnovni razvojni problemi i potrebe

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none">• Nedovoljno sudjelovanje upravnih tijela u strateškom planiranju, u izradi razvojnih programa, pripremi, provedbi i praćenju razvojnih projekata.• Nedostatna koordinacija i suradnja među nositeljima razvoja u DNŽ-u u radu tijela uprave Županije i između jedinica lokalne samouprave.	<ul style="list-style-type: none">• Uvoditi i sustavno primjenjivati i razvijati strateško planiranje, predviđanje procesa i stanja kao temelj planiranja.• Kontinuirano provoditi ocjenu provedbe mjera, razvojnih programa i projekata te ocjenu financiranja i izvršenja programa.

<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna pripremljenost tehničke dokumentacije potrebne za razvojne projekte zbog neažurnih zemljišnih knjiga. • Ljudski potencijal u upravi nije optimalno iskorišten, a mehanizmi nagrađivanja rada i motiviranja zaposlenih nisu primjereni. • Nedovoljna uključenost civilnog, gospodarskog i privatnog sektora u osmišljavanje i planiranje ukupnog razvoja DNŽ-a. • Potencijal i doprinos udruga civilnog društva cjelokupnom razvoju Županije nedovoljno je iskorišten. • Nekompletnost potrebnih strateških dokumenata neophodnih za ubrzan razvoj Županije (master plan turizma, strategija razvoja poljoprivrede, cjeloživotnog učenja, tehnološkog razvoja...). • Nepostojanje sustava praćenja i vrednovanja rezultata i učinaka provedbe razvojnih dokumenata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuirano provoditi edukaciju i usavršavanje u tijelima uprave Županije, gradova i općina ali i drugih nositelja razvoja, osobito za pripremu, provedbu, praćenje i vrednovanje projekata. • Poboljšati koordinaciju i intenzivirati suradnju među nositeljima razvoja u DNŽ-u te s ministarstvima i drugim tijelima središnje državne uprave. • Unaprijediti koordinaciju s jedincima lokalne samouprave radi učinkovitije zajedničke provedbe utvrđenih razvojnih mjera i ciljeva od značaja za cijelu Županiju. • Uspostaviti kvalitetnu komunikaciju između upravnih tijela DNŽ-a uključivo i druge nositelje razvoja, predstavnike privatnog i javnog sektora, kroz korištenje suvremenih IC tehnologija i metoda upravljanja. • Sustavno jačati i razvijati kapacitete (ljudske resurse, opremu i financijska sredstva) županijske uprave za upravljanje razvojem. • Unaprijediti organizaciju posla i podjelu rada i odgovornosti na svim razinama djelovanja te uvesti nagrađivanje za rezultate. • Razvijati partnerstvo udruga, javnog i privatnog sektora u iniciranju i provedbi ključnih razvojnih programa i projekata. • Izraditi strategije razvoja svih sektora relevantnih za razvoj Županije. • Uvesti i sustavno primjenjivati sustav praćenja i vrednovanja provedbe mjera, razvojnih projekata i njihovih učinaka na razvoj DNŽ. • Jačati kapacitete (ljudske potencijale, informacijske resurse i sposobnosti, povezivanje s europskim agencijama) DUNEA-e i njezinu ulogu u pripremi i provedbi razvojnih projekata DNŽ-a, posebno s obzirom na mogućnosti koje pružaju državni programi i programi EU-a.
--	---

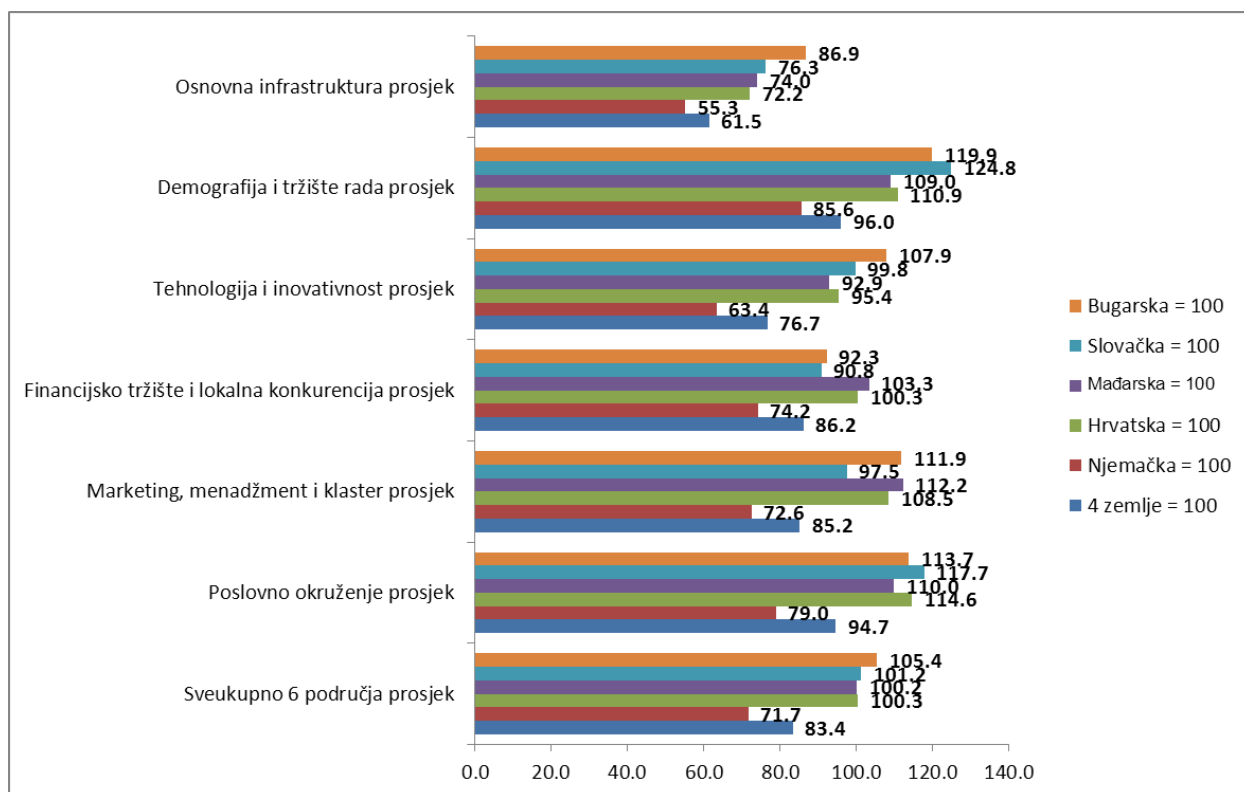
7. USPOREDBA KONKURENTNOSTI DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE U ODREĐENIM PODRUČJIMA U ODNOSU NA HRVATSKU, PROSJEK ODABRANIH ZEMALJA EU-a, NJEMAČKU, SLOVAČKU, BUGARSKU I MAĐARSKU

Cilj ovog poglavlja je analizirati konkurentnost Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na prosjek četiriju odabranih zemalja EU-a (Italija, Slovenija, Austrija i Njemačka), Hrvatsku te Njemačku, Slovačku, Bugarsku i Mađarsku u ukupno 6 odabranih tematskih područja. Navedene zemlje odabrane su kao mjerilo za procjenu konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije jer se u analizama ove vrste u pravilu uzimaju zemlje ili regije u blizini. Njemačka pojedinačno je dodatno odabrana za usporedbu,

budući da se radi o jednom od najrazvijenijih područja EU-a dok su Slovačka, Bugarska i Mađarska odabrane jer su nam slične zemlje.

Korišteni su anketni indikatori (ocjene u rasponu 1-7) za Dubrovačko-neretvansku županiju, iz istraživanja Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. te istovrsni podaci za Hrvatsku i usporedne zemlje, dostupni na stranicama Svjetskog ekonomskog foruma.² Odabrano je ukupno 27 indikatora, koji su grupirani u 6 tematskih područja (osnovna infrastruktura, demografija i tržište rada, poslovno okruženje, marketing, menadžment i klasteri, financijsko tržište i lokalna konkurencija te tehnologija i inovativnost. Za svako područje izračunate su prosječne vrijednosti pripadajućih indikatora u odnosu na Hrvatsku, Njemačku, Bugarsku, Slovačku i Mađarsku te u odnosu na prosjek navedene 4 zemlje EU-a. Svi indikatori su izraženi kao relativni brojevi, gdje je u brojniku vrijednost anketne ocjene za DNŽ, a u nazivniku za Hrvatsku i usporedne zemlje. Pritom vrijednost pojedinog indikatora iznad 100 indicira povoljniju ocjenu za DNŽ nego za Hrvatsku ili usporedne zemlje.

Slika 25. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

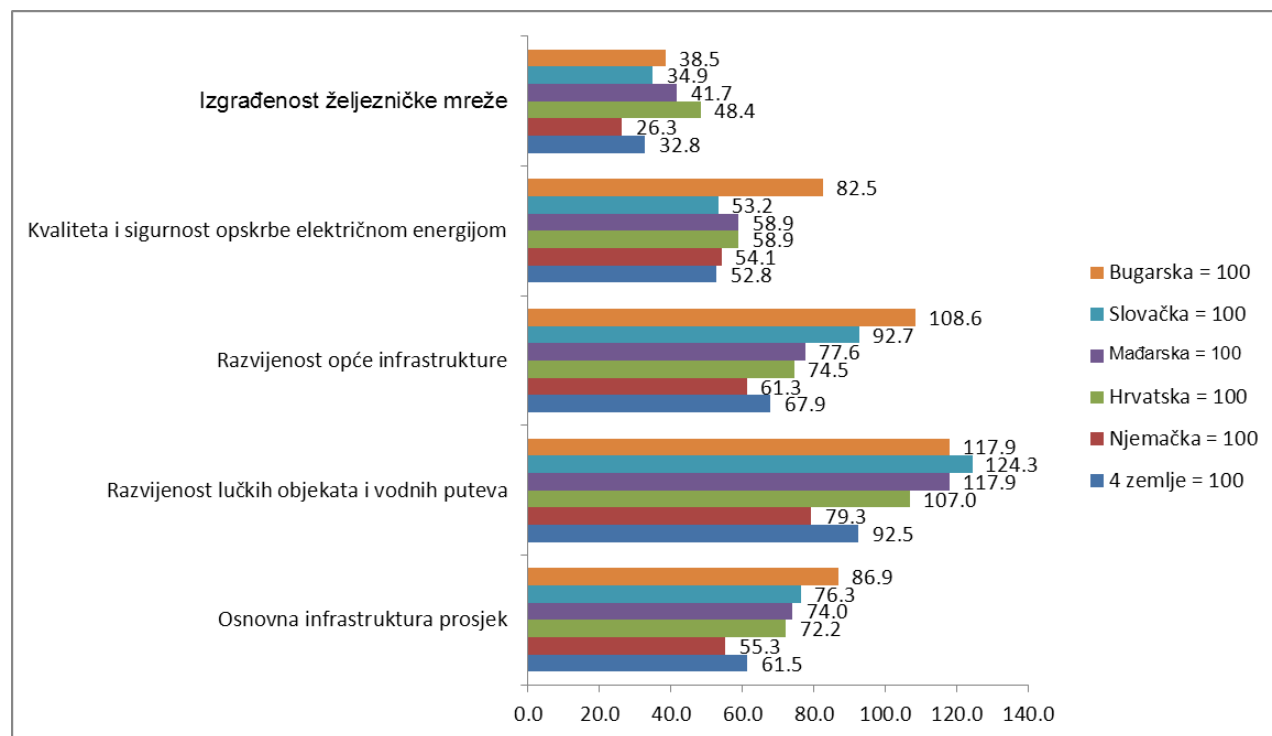
Izvor: IRMO, 2015.

² www.konkurentnost.hr i <https://www.weforum.org>

Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje u ukupnoj konkurentnosti za 16,6% (vrijednost indeksa 83,4), a u usporedbi s Njemačkom za 28,3% (indeks 71,7). Ocjena ukupne konkurentnosti DNŽ-a veća je za 0,3% u usporedbi s Hrvatskom. Također je veća za sličan postotak od Slovačke i Mađarske dok je od Bugarske bolja za 5,4%.

Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanska županija bilježi u području **osnovna infrastruktura**. U tom području Županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a čak 38,5%, za Njemačkom čak 45,7% te također i za Hrvatskom, Slovačkom i Mađarskom oko četvrtine.

Slika 26. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području osnovna infrastruktura u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

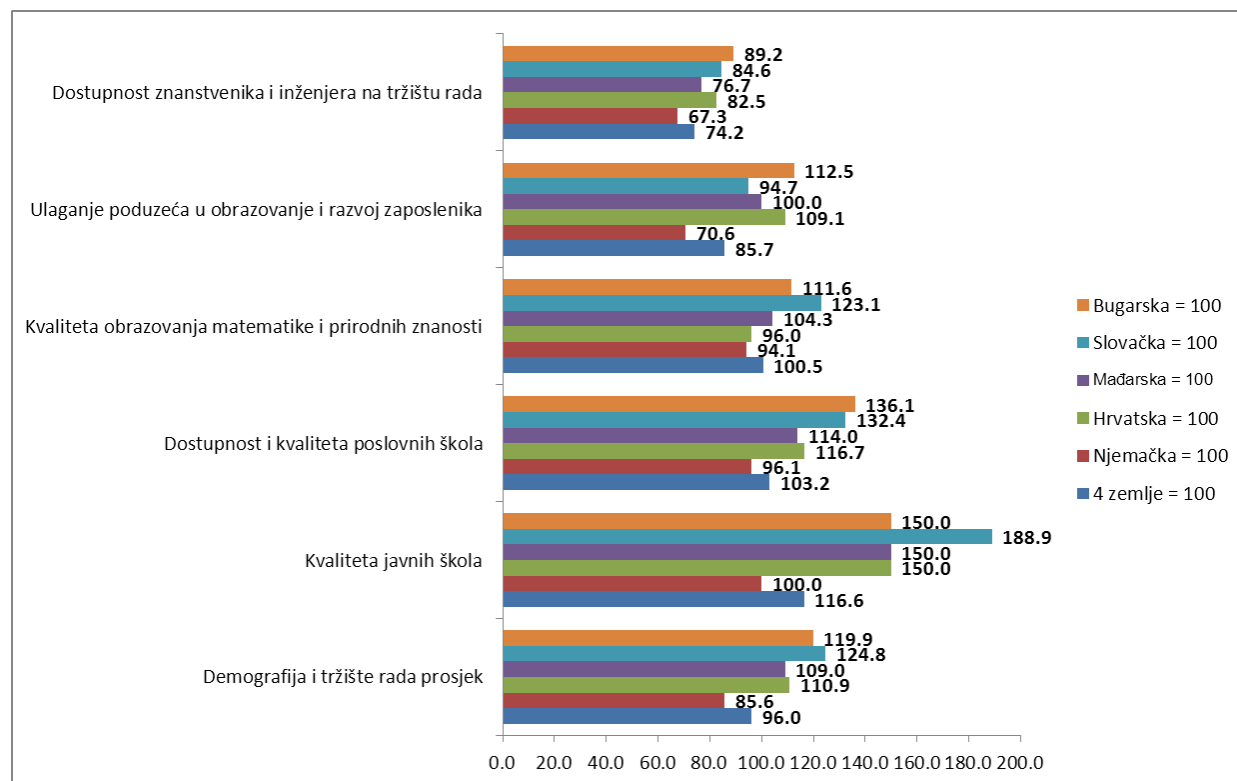
Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija najmanje zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a prema indikatoru razvijenost lučkih objekata i vodenih putova (7,5%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od Hrvatske za čak 7%, Slovačke 24,3% dok za njemačkim prosjekom zaostaje za 21,7%. Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanska županija za prosjekom 4 zemlje EU-a prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u izgrađenosti željezničke infrastrukture a iznosi čak 67,2%. Za njemačkim prosjekom DNŽ-a prema ovom indikatoru zaostaje čak 73,7%, dok u usporedbi s hrvatskim prosjekom je zaostatak od 51,6%.

Prema indikatoru kvaliteta i sigurnost opskrbe električnom energijom Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje čak 46,2%, za Njemačkom 45,9% a lošija je od prosjeka Hrvatske 51,6%, Slovačke 46,8% a od Bugarske samo 17,5%.

Najmanji zaostatak Dubrovačko-neretvanske županije za prosjekom 4 EU zemlje je u području **demografija i tržište rada**, a iznosi 4%. U tom području Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Njemačkom za 14,4%. U odnosu na hrvatski prosjek, Dubrovačko-neretvanska županija u ovom području bilježi najznačajniju prednost - bolja je za 10,9%.

Slika 27. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području demografija i tržište rada u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

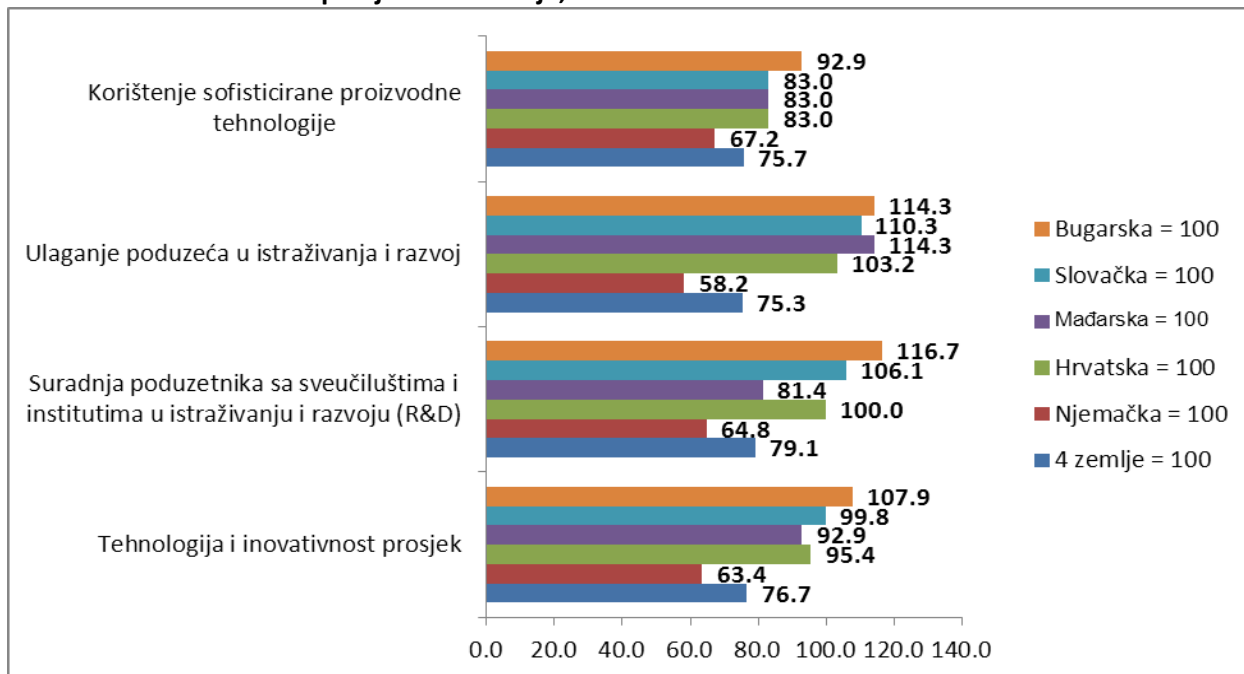
Izvor: IRMO, 2015.

DNŽ ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje u pojedinim (anketnim) indikatorima ovog tematskog područja. Najveća prednost Dubrovačko-neretvanska županija je u *kvaliteti javnih škola*, gdje je od prosjeka 4 zemlje EU-a uspješnija za 16,6%. U usporedbi sa Hrvatskom, Županija ima prednost od čak 16,7%, dok je od Slovačke bolja čak 88,9%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *dostupnosti znanstvenika i inženjera na tržištu rada*, a iznosi 25,8%. Prema ovom indikatoru, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Hrvatskom za 17,5%, a za Njemačkom za skoro jednu trećinu, također i za Slovačkom, Bugarskom i Mađarskom. Prema indikatoru ulaganja poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika Županija je uspješnija za 9% u odnosu na Hrvatsku, ali izrazito zaostaje za Njemačkom (29,4%).

U području **tehnologija i inovativnost** Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a za 23,3%, za Njemačkom čak 36,6% te nešto više od 4% u usporedbi s Hrvatskom. Također zaostaje i za Mađarskom za neznatnih 7,1%, Slovačkom 0,1% te je bolja od Bugarske za skoro 8%. Županija najmanje zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a prema indikatoru *suradnja poduzetnika sa sveučilištima i institutima u istraživanju i razvoju* (20,9%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je jednaka kao Hrvatska ali za njemačkim prosjekom zaostaje za 35,2% te Mađarskom 28,6%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *ulaganje poduzeća u istraživanje i razvoj* a iznosi 24,7%. Za njemačkim prosjekom DNŽ prema ovom indikatoru zaostaje 35,2%, dok je jednako kao i Hrvatska.

Prema indikatoru korištenje sofisticirane proizvodne tehnologije Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za Njemačkom čak 32,8%, za prosjekom EU-a 24,3% te Hrvatskom 17%.

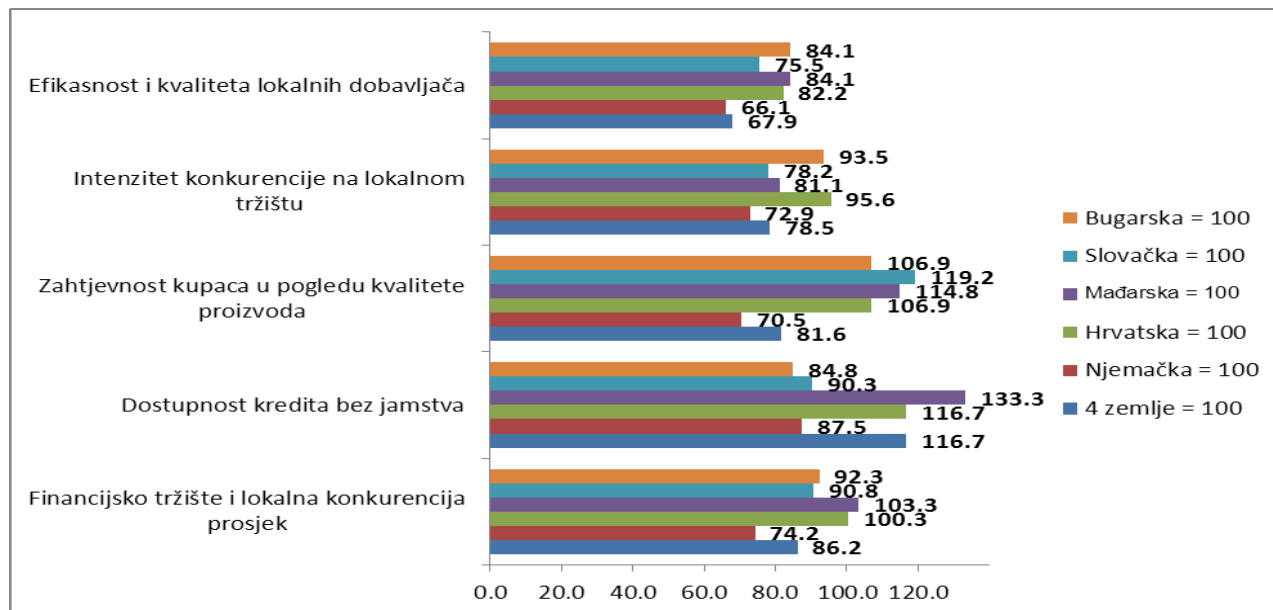
Slika 28. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području tehnologija i inovativnost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

Izvor: IRMO, 2015.

U području **financijsko tržište i lokalna konkurencija** Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 zemlje EU-a za 13,8%, za prosjekom Njemačke za čak 25,8%, za prosjekom Slovačke 9,2% ali je zato bolja od Hrvatske za neznatnih 0,3% te Mađarske 3,3%.

Slika 29. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području *financijsko tržište i lokalna konkurencija* u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE

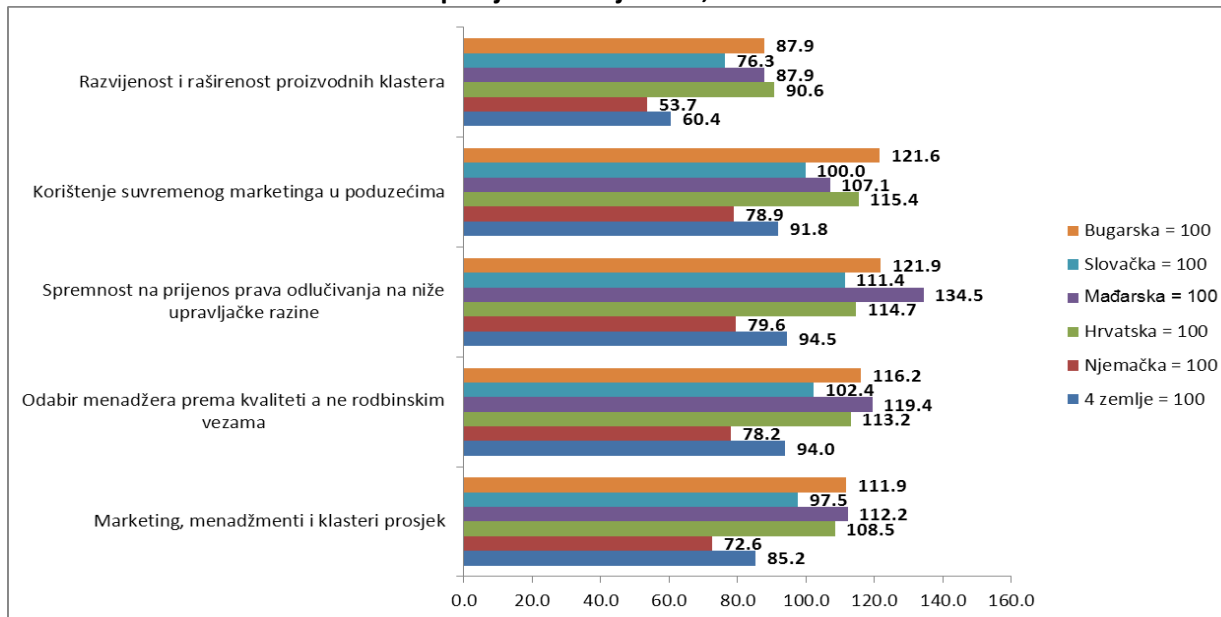
Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje (16,7%) te Hrvatske (16,7%) prema indikatoru *dostupnost kredita bez jamstva*. Međutim, za njemačkim prosjekom prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 12,5%. Također dosta zaostaje za Bugarskom 15,2% te Slovačkom 9,7%. Najveći zaostatak Županije za prosjekom 4 EU zemlje je prema indikatoru efikasnost i kvaliteta lokalnih dobavljača, a iznosi gotovo jednu trećinu (32,1%). U usporedbi s Njemačkom, Županija zaostaje za 33,9%, a za Hrvatskom za 17,8%, Slovačkom 24,5% te Mađarskom i Bugarskom 15,9%.

Prema indikatoru zahtjevnost kupaca u pogledu kvalitete proizvoda Županija bilježi prednost u usporedbi s Hrvatskom za 6,9%, Mađarskom 14,8% te Slovačkom 19,2% dok za prosjekom 4 zemlje EU-a zaostaje za 18,3%, a za Njemačkom za 29,5%.

U području *marketing, menadžment i klasteri* Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje za 14,8%. U usporedbi s Njemačkom, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 27,5% te Slovačkom 2,5% dok je od hrvatskog prosjeka bolja za 8,5% te Bugarske 11,9%.

Slika 30. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području *marketing, menadžment i klasteri* u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

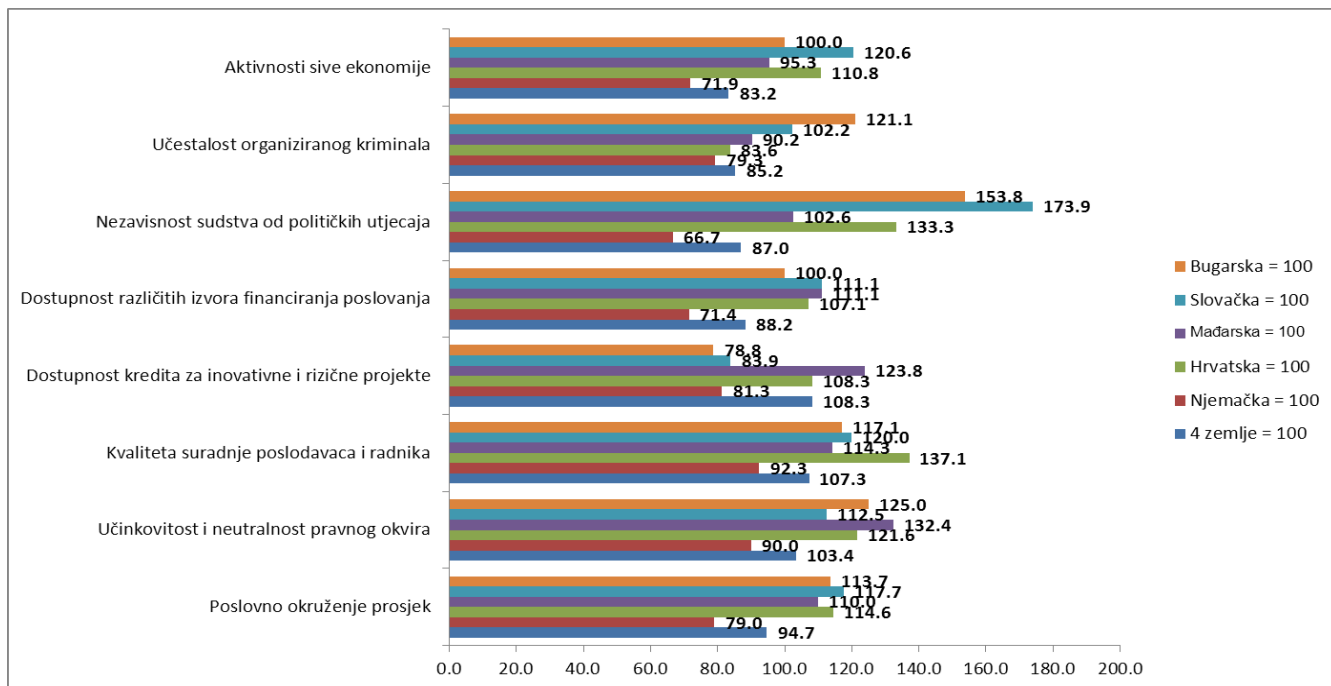

Izvor: IRMO, 2015.

DNŽ najmanje zaostaje za prosjekom 4 EU zemlje prema indikatoru *spremnost na prijenos prava odlučivanja na niže upravljačke razine* (5,5%). Prema ovom indikatoru Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od Hrvatske za 14,7%, Mađarske 34,5% ali za njemačkom prosjekom zaostaje za 22,4%. Najveći zaostatak DNŽ-a za prosjekom 4 zemlje EU-a prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *razvijenosti i raširenosti proizvodnih klastera*, a iznosi 39,6%. Za njemačkim prosjekom Županija prema ovom indikatoru zaostaje za 46,3%, Slovačkom 23,7% dok u usporedbi s hrvatskim prosjekom zaostatak iznosi 9,4%.

U području **poslovno okruženje** Županija je uspješnija od hrvatskog prosjeka za 5,9%, Bugarske, Mađarske i Slovačke ali zaostaje za prosjekom Njemačke (za 25%), 4 zemlje EU-a (za 12,2%). Također, u području *poslovno okruženje* Dubrovačko-neretvanska županija je za 14,6% bolja od hrvatskog prosjeka, međutim za Njemačkom zaostaje za čak 21%, a za prosjekom 4 zemlje EU-a za 5,3%.

Slika 31. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području poslovno okruženje u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE

Izvor: IRMO, 2015.

Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na prosjek 4 EU zemlje u pojedinim (anketnim) indikatorima ovog tematskog područja. Najveća prednost Dubrovačko-neretvanske županije je u *dostupnosti različitih izvora financiranja poslovanja*, gdje je bolja od prosjeka 4 EU zemlje za 8,3%. U usporedbi sa Hrvatskom, Dubrovačko-neretvanska županija ima prednost od također 8,3% dok za Njemačkom zaostaje za 18,7%. Najveći zaostatak Dubrovačko-neretvanske županije za prosjekom 4 EU zemlje prema pojedinim (anketnim) indikatorima je u *aktivnostima „sive ekonomije“*, a iznosi 16,8%. Prema ovom indikatoru, DNŽ zaostaje za Njemačkom 28,1% (37,1%) dok je od Hrvatske bolje za 10,8%.

Prema indikatoru *nezavisnost sudstva od političkih utjecaja*, Dubrovačko-neretvanska županija ima znatnu prednost u odnosu na Hrvatsku (33,3%), ali zaostaje za Njemačkom za jednu trećinu te Mađarskom 4,7%. U usporedbi sa prosjekom 4 zemlje EU-a, Dubrovačko-neretvanska županija zaostaje za 16,8% ali je zato bolja od Slovačke, Mađarske i Bugarske. Također, prema indikatoru *dostupnost kredita za inovativne i rizične projekte*, Dubrovačko-neretvanska županija je bolja od Hrvatske za 8,3%, dok u usporedbi sa Njemačkom zaostaje za 28,7%. Prema ovom indikatoru, Dubrovačko-neretvanska županija je uspješnija od prosjeka 4 EU zemlje za 8,3%.

II. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<p>POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • položaj Županije na jadransko-jonskom pravcu • u Županiji se nalazi početno-završna točka međunarodnog prometnog koridora Vc • povoljna klimatska obilježja i biološka raznolikost • bogatstvo vode i hidroenergetski potencijal • usprkos maloj površini iskoristivog zemljišta na području Županije odlični (klimatološki i pedološki) uvjeti za određene poljoprivredne kulture • bogati i raznoliki prirodni resursi 	<p>POLOŽAJ I PROSTORNA OBILJEŽJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepovoljan geoprometni položaj i prometna izoliranost Županije od ostatka države • teritorij Županije razdvojen državnom granicom na dva dijela što otežava promet i komunikaciju i sputava razvoj • nepovoljan geografski oblik (uski pojas uz more bez zaleđa)
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • prema demografskim pokazateljima Županija je u nešto povoljnijem položaju, čime pokazuje stabilnost u naglašenim uvjetima marginaliziranosti i može biti primjer ostalim dijelovima Hrvatske • Županija ima još uvijek bio stabilnu populaciju, relativnu postojanost fertilnog kontingenta stanovništva i vrlo izvjesnu imigraciju u Županiju tako da je demografski potencijal županijske populacije još uvijek postojan za postavljanje populacijske politike • vitalni indeks povoljniji nego u ostatku RH i Jadranskoj Hrvatskoj • radni kontingent u većini gradova i općina čini 2/3 ukupnog stanovništva i po svemu je to još uvijek potencijal gospodarske revitalizacije, usprkos uočenim trendovima starenja ukupne populacije • dobra obrazovna struktura stanovništva, povoljnija od državnog prosjeka što je ujedno i razvojni obrazovni potencijal Županije • usprkos relativno velikoj nezaposlenosti obrazovano stanovništvo ne napušta županijski prostor u znatnoj mjeri. što ukazuje na razvojni obrazovni potencijal <p><u>Obrazovanje (predškolsko, osnovno, srednjoškolsko, visokoškolsko)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • predškolski odgoj organiziran u većini jedinica lokalne samouprave • uvedena jednosmjenska nastava u većini osnovnih i srednjih škola • u većini osnovnih i srednjih škola koristi se e-dnevnik 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • starenje ukupne populacije do razine duboke starosti, a s tim povezan i pad rodnosti u budućnosti • depopulacija i visoka prosječna starost stanovništva (posebno na otocima I ruralnom prostoru) • koncentracija stanovništva u gradovima i u priobalnom području • odlazak stanovništva iz stare gradske jezgre Dubrovnika • nedovoljna ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače županijskog razvoja, premda je obrazovna struktura povoljnija od državnog prosjeka • neaktivnost stanovništva, vrlo je nepovoljan i odnos ukupno neaktivnog stanovništva prema broju zaposlenih • demografska problematika u Županiji nije dovoljno u fokusu društvenog i javnog interesa i u planovima i programima gospodarskog, društvenog, prostornog, regionalnog razvoja <p><u>Obrazovanje (predškolsko, osnovno, srednjoškolsko, visokoškolsko)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatni kapaciteti u ustanovama za predškolsko obrazovanje onemogućavaju postizanje zadane razine pedagoškog standarda • nedovoljna financijska ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i posljedično

<ul style="list-style-type: none"> • konstantna investicijska i kapitalna ulaganja u obnavljanje i izgradnju škola i učeničkih domova te školskih sportskih dvorana • redovno financiranje materijalnih i financijskih rashoda škola i učeničkih domova • razvijena mreža osnovnih i srednjih škola? • izgrađene platforme i liftovi za invalide u školama koje pohađaju učenici s posebnim potrebama • financiranje pomoćnika u nastavi sredstvima EU-a i nacionalnim sredstvima • organizacija i održavanje smotri i natjecanja iz znanja učenika osnovnih i srednjih škola na školskoj i županijskoj razini i postizanje dobrih rezultata učenika • organizirani programi izvannastavnih aktivnosti • financiranje školskih projekata • uvođenje produženog boravka za učenike prvih i drugih razreda osnovne škole • visoko obrazovanje organizirano u sklopu javnog sveučilišta, privatnog međunarodnog sveučilišta i privatne Američke visoke škole za menadžment i tehnologiju (ACMT) • raznovrsni sveučilišni i studijski programi privlačni za domaće i strane studente • izgrađen potpuno nov kompleks Sveučilišta u Dubrovniku • financiranje razvoja dislociranih studija <p><u>Znanost</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • organizirana znanstvenoistraživačka djelatnost; sudjelovanje znanstvenog kadra u brojnim istraživačkim projektima <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dobra mreža (pokrivenost) zdravstvenih ustanova na području DNŽ-a (domovi zdravlja sa svojim ambulantama, Zavod za javno zdravstvo s odjelima, Zavod za hitnu medicinu) • financiranje specijalnih zdravstvenih programa od strane JLS-ova • povoljni preduvjeti za razvoj zdravstvenog turizma • prepoznate potrebe osoba s invaliditetom (Županija financira programe i projekte namijenjene poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom) • socijalno poduzetništvo – projekti privatnih poduzeća, nevladinih organizacija ili državnih poduzeća koji poboljšavaju socijalni sustav, otvaraju radna mjesta za ugrožene skupine stanovništva, promiču njihovu društvenu uključenost i povećavaju solidarnost • Zaklada „Blaga djeja“ sudjeluje u financiranju socijalnih programa te pruža pomoć socijalno ugroženim obiteljima 	<p>loša opremljenost obrazovnih ustanova (računalna i uredska oprema) te uvjeti neprilagođeni modernim nastavnim procesima</p> <ul style="list-style-type: none"> • neadekvatna sportska infrastruktura u srednjim školama (dvorane, vanjska igrališta) • geografska raspršenost naselja uzrokuje otežanu organizaciju prijevoza učenika do škole i visoke troškove prijevoza • nedostatak kvalitetnog stručnog kadra u obrazovnim institucijama • nedostadni kapaciteti za smještaj studenata <p><u>Znanost</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna povezanost znanstvenih i tehnoloških istraživanja s potrebama i problemima gospodarstva Županije <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatan broj preventivnih javnozdravstvenih programa (npr. prevencija kardiovaskularnih bolesti, monitoring komaraca i sl.) • nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita (posebno ruralna i otočna područja) • manjak medicinskog kadra, liječnika, medicinskih sestara i liječnika specijalista, osobito na otocima • nedostatne subvencije za potrebne specijalizacije • zastarjelost medicinske opreme nekih zdravstvenih ustanova i nedovoljna ulaganja
--	---

<p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • obilježavanje tradicionalnih kulturnih događanja koji pridonose očuvanju običaja i prepoznatljivog identiteta Županije uz suradnju brojnih udruga • uključenost kulturnih događaja u turističku ponudu • podrška akcijama i manifestacijama u kulturi od interesa za Županiju s posebnim naglaskom na kulturno-umjetnički amaterizam, nove medijske kulture i otkup knjiga <p><u>Kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brojna i raznovrsna, bogata i atraktivna kulturna baština (materijalna i nematerijalna) na području čitave Županije • dio kulturne baštine prepoznat je kao dio brenda Dubrovnika i Županije • UNESCO-va lista svjetske baštine – Stari grad Dubrovnik s Lokrumom (1979. i 1994.) • UNESCO-va pristupna lista – Povijesni grad Korčula i Ansambl Povijesno-urbanističke cjeline Stona s Malim Stonom, zidina koje ih povezuju te Malostonskog zaljeva rezervata prirode, Stonskog Polja i solane • bogatstvo kulturnim cjelinama i pojedinačnim dobrima kao i još uvijek očuvanim povijesnim krajolikom od prapovijesti, preko antike, razdoblja Dubrovačke Republike, Francuske i austrougarske uprave do danas 	<ul style="list-style-type: none"> • slaba dostupnost zdravstvenih usluga OB Dubrovnik za stanovnike iz pojedinih dijelova Županije • sezonalna opterećenost zdravstvene djelatnosti • manjak programa i sadržaja za razvoj zdravstvenog turizma i manjak menadžerskog kadra • manjak strukovnog kadra u socijalnim ustanovama • nerazvijenost i nestrukturiranost usluga u socijalnim ustanovama • nedostatni financijski kapaciteti za organizaciju i provedbu socijalnih usluga u zajednici i nedovoljno razvijena izvaninstitucionalna skrb za starije, nemoćne i osobe s invaliditetom • nedostatni kapaciteti i kvaliteta objekata domova za starije i nemoćne i osobe s invaliditetom • nedostatna integracija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe u vrtićima i školama • nedostatno ulaganje u obrazovanje osoba s invaliditetom (nema radnih mjesta za osobe s invaliditetom; obrazovati i prekvalificirati) <p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentracija na ljetne kulturne aktivnosti • nedovoljna iskorištenost mogućnosti s obzirom na kulturni potencijal • manjak stručnih kadrova u kulturi • nedovoljno učinkovit sustav organizacije i financiranja kulturnih aktivnosti i rada udruga te ustanova <p><u>Kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno očuvanje i zaštita kulturne baštine • nedovoljno zastupljena kulturna baština (s obzirom na potencijal) u turističkoj ponudi te korištenje kulturne baštine kao resursa za razvoj po načelima održivog razvoja • nedovoljno vrednovanje pojedinih zaštićenih područja, krajobraza, nedostatak informacijskog sustava • nedostatak planova upravljanja za zaštićenu kulturnu baštinu • Grad Dubrovnik kao „roba široke potrošnje“, opasnost da Grad izgubi svoj povijesni identitet, svoj <i>genius loci</i> i baštinske vrijednosti zbog kojih je upisan na listu svjetske baštine
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Bogata nematerijalna baština (identitetske mreže) <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brojnost sportskih saveza i klubova • postizanje vrhunskih sportskih rezultata • osnivanje sportskih klubova u školama i organiziranje natjecanja na školskoj i županijskoj razini • stimuliranje uspješnih sportskih udruga, klubova i društava i njihova promocija • ujednačivanje ulaganja u rad sportskih udruga u svim područjima Županije 	<ul style="list-style-type: none"> • sezonalna opterećenost objekata kulturne baštine • nepoštivanje UNESCO-vih smjernica i uputa <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljni sportsko-rekreacijski kapaciteti koji bi djecu i odrasle usmjeravali prema zdravijem životu • nedovoljno iskorištene mogućnosti s obzirom na potencijal i geografske karakteristike Županije
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobri resursi za poljoprivredu (povrtlarstvo, voćarstvo, maslinarstvo, vinogradarstvo), ribarstvo i marikulturu • tradicija vinarstva, vinogradarstva i maslinarstva uz zajednički nastup proizvođača na tržištu i njegovanja brenda, promocija, manifestacija, tematske vinske ceste prepoznatljivih naziva Pelješac vinski carstvo, Neretva dolina života • brendirani lokalni proizvodi i proizvođači • razvijen pomorski sektor (transport, logistika – Luka Ploče) – dvije velike međunarodne luke, putnička Gruž i logistika Ploče, 76 malih lučkih područja • tradicija u brodogradnji (mali brodovi) – tri brodogradilišta, Korčula, Blato, Vela Luka te brodogradilišta u blizini Dubrovnika te Stona (tradicionalno mali drveni brodovi) • razvijena i raznovrsna turistička ponuda • dobri potencijali za razvoj selektivnih oblika turizma (nautički turizam, adrenalinski turizam, ruralni turizam i sl.). • razvijen <i>cruising</i> turizam • visokokvalitetan hotelski i privatni smještaj potencijal za razvoj kulturnih i kreativnih industrija zasnovanih na kulturnoj baštini i turizmu • razvijena mreža poduzetničkih potpornih institucija i infrastrukture • županijske potpore razvoju poduzetništva • jačanje poduzetničkog duha primjetno posljednjih godina • dobra iskustva u pripremi i provedbi razvojnih projekata • zadovoljavajući obrazovni sustav za turistički i pomorski sektor (pomorsko-tehnička 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • neravnomjernost razvoja gospodarstva unutar Županije (Dubrovnik ima visok stupanj razvijenosti u odnosu na male periferne županijske lokalne zajednice • orijentiranost na turizam i uslužne djelatnosti (monokultura) • nedostatak selektivnih planova za razvoj pojedinih sektora (turizam, poljoprivreda, nautički turizam, ruralni turizam) • nesređeni vlasnički odnosi kočje okrupnjivanje poljoprivrednih površina • ograničene mogućnosti za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju na širem području Županije s obzirom na specifičan oblik i malu površinu Županije • nema osmišljene strategije razvoja poljoprivrede • nedostatna ribarska infrastruktura (mjesto iskrcaja, neadekvatno skladištenje i nedostatak preradbenih kapaciteta) • zastarjela tehnologija u marikulturi i ribarstvu • nedovoljna organiziranost i povezanost proizvođača u poljoprivredi (osnivaju se razne udruge, na tržište izlaze samostalno) • nedovoljno razvijena ekološka poljoprivredna proizvodnja (svijest raste, ali slabo) • nedovoljno razvijen nautički turizam, neuređeno tržište (sidrišta, vezovi, zakonska regulativa) i neadekvatna nautička infrastruktura • izrazita sezonalnost u turizmu

škola sa svim smjerovima, Sveučilište u Dubrovniku s turističkim i pomorskim smjerovima.

- nerazvijen destinacijski menadžment
- manjak sustavnog razvoja i inovacija u turizmu (ovisi o pojedincima i samostalnim inicijativama)
- nemotivirajuća poduzetnička klima
- nepostojanje strategije razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2015.-2020.
- nedovoljna suradnja gospodarskog sektora i znanosti i nedovoljna suradnja među poduzetnicima
- niska razina tehnološke opremljenosti u poduzetništvu
- manjak povezivanja sektora u klastere
- niska ulaganja u istraživanje i razvoj
- potpore poduzetništvu postoje ali nisu dostatne i dovoljno diversificirane
- nepripremljenost projekata unatoč dobrim iskustvima zbog nepostojanja tehničke dokumentacije uvjetovane neriješenim imovinskopравnim odnosima i sl.
- niska razina investicija
- nerazvijen ICT sektor
- nedovoljna povezanost i umreženost poduzetnika
- nedostatni kapaciteti i vještine za vođenje i upravljanje u sektoru poduzetništva
- nedovoljna podrška promociji i izvoznim aktivnostima u djelatnostima koje su ključne za razvoj Županije

Tržište rada

- djelovanje lokalnog partnerstva za zapošljavanje
- kvalitetni podaci o stanju na tržištu rada i provedba anketnih istraživanja poslodavaca i radnika
- provedba mjera aktivne politike zapošljavanja
- potpore za obrazovanje i zapošljavanje radnika putem HZZ-a
- stipendiranje učenika i studenata za deficitarnih zanimanja
- stipendiranje darovitih učenika i studenata
- dodjeljivanje jednokratnih potpora za poslijediplomski studij

Tržište rada

- unatoč stipendiranju deficitarnih zanimanja, manjak kadrova zbog napuštanja Županije
- strukturna nezaposlenost (kvalifikacijska struktura nezaposlenih ne odgovara potrebama tržišta rada)
- nezadovoljavajući odnos između obrazovnog sustava/ponude radne snage i traženih vještina na tržištu rada
- nedostatak programa cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije
- sezonalnost potreba za zapošljavanjem
- nedostatna suradnja između poslodavaca i obrazovnih institucija

	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatne institucije i programi za cjeloživotno učenje • nedostatak obrazovnih institucija za odrasle • porast udjela nezaposlenog visokoobrazovanog stanovništva • nezaposlenost mladih
<p>INFRASTRUKTURA</p> <p><u>Promet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • strategija razvoja zračnog prometa i osigurana sredstva za njezinu provedbu za (rekonstrukcija Zračne luke Čilipi i dr.) • ZL Dubrovnik – luka državnog i međunarodnog značaja • Dubrovnik jedna od vodećih luka za brodove na kružnim putovanjima na Mediteranu (osposobljenost za prihvat kruzera, navigacijski siguran pristup luci Dubrovnik – Gruž) • Ploče – luka državnog značaja za teretni promet kao buduća intermodalna luka za teretni promet (kontejnerski promet, promet tekućim i rasutim teretima) na koridoru Vc • magistralna željeznička prugu u koridoru Vc <p><u>Energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zadovoljavajuća distribucijska mreža električne energije za kućanstva i gospodarstvo • postojanje resursa za korištenje obnovljivih izvora energije i proizvodnju električne energije iz alternativnih izvora (voda, sunce, vjetar) 	<p>INFRASTRUKTURA</p> <p><u>Promet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zastarjelost cestovne mreže (magistrala iz 50-ih godina bez alternativnih pravaca) • slaba cestovna i pomorska povezanost unutar Županije (kopna s otocima i otoka međusobno) • loša cestovna povezanost Zračne luke Dubrovnik i luke Dubrovnik • nedovoljna povezanost Zračne luke Dubrovnik izravnim letovima s emitivnim regijama <i>cruising</i> putnika • nedovoljna razvijenost luke za linijski promet i obalna kružna putovanja (nema razvijenih lučkih sadržaja) • sezonsko korištenje luka • javni prijevoz dobro organiziran • zagušenost područja Grada Dubrovnika tijekom ljetne sezone utječe na atraktivnost destinacije • nerazvijena mreža biciklističkih staza • mali kapaciteti ukrajne lokacije za putnike s kruzera u blizini povijesne jezgre • ukinut željeznički promet na željezničkoj pruzi Ploče-Sarajevo usprkos uređenim kolodvorima i rekonstruiranoj pruzi od Ploča do Metkovića • neriješen problem vozila u mirovanju u Dubrovniku <p><u>Energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna povezanost Dubrovnika s energetske sustavom RH (samo jedan 110 kV-dalekovod) • loše naponske prilike u distribucijskoj mreži, dotrajnost mreže i

<ul style="list-style-type: none"> • Županija potiče korištenje obnovljivih izvora energije <p><u>Vodoopskrba</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 90-95% stanovništva Županije opskrbljeno je vodom • veliki i kvalitetni vodni resursi Županije (izvorišta sliva Neretve, Omble, Duboke Ljute, Ljute u Konavlima) <p><u>Odvodnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • izgrađeni sustavi odvodnje Dubrovnika i Cavtata <p><u>Informacijsko -komunikacijska infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dijelom izgrađena magistralna infrastruktura (postavljen optički kabel, dobra pokrivenost radarskim sustavom – Lastovo, Mljet, Pelješac) 	<p>nedovoljan kapacitet za veći broj priključaka</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije • slabo korištenje sunčeve energije bilo kao sustava na zgradama (toplinski kolektori, fotonaponski sustavi), bilo kao samostojećih sustava • neizgrađena mreža za opskrbu prirodnim plinom i nepovezanost s plinovodnim sustavom RH <p><u>Vodoopskrba</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • pojedini dijelovi Županije nisu opskrbljeni vodom ili su nezadovoljavajuće opskrbljeni (dijelovi Pelješca, Korčule, zaleđe Općine Dubrovačko primorje, Mljet, Lastovo, naselje Plina u Gradu Pločama) • neodržavana zastarjela mreža- veliki gubici, prosječno u Županiji oko 50% • sezonsko opterećenje zbog povećane potrošnje u turističkoj sezoni • nisu utvrđene zone sanitarne zaštite izvorišta <p><u>Odvodnja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna razina zbrinjavanja otpadnih voda • nedovoljna izgrađenost kanalizacijskih sustava posebice u disperziranim naseljima s malo stanovnika • nedovoljna izgrađenost sustava odvodnje, neodržavana mreža, uređaji za pročišćavanje samo previđeni za mehaničko pročišćavanje • samo mjestimično postojanje razdjelnog sustava odvodnje (Dubrovnik, Ston) • nedovoljna povezanost korisnika na postojeće sustave odvodnje <p><u>Informacijsko -komunikacijska infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • loša povezanost šireg područja Županije u komunikacijsku mrežu, nepostojanje širokopojasnog interneta • na lokalnoj razni velike razlike u dostupnosti interneta
---	---

<p><u>Otpad</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • pripremljena dokumentacije za realizaciju Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) • informiranost i osviještenost stanovništva o potrebi zbrinjavanja otpada • povoljna struktura otpada, radi se o pretežito komunalnom otpadu, ne industrijskom 	<p><u>Otpad</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nije uspostavljen cjelovit sustav gospodarenja otpadom • nesanirana divlja odlagališta • veliki troškovi prijevoza otpada do odlagališta zbog prostorne disperziranosti i naselja s malo stanovnika, naročito s otoka i teritorijalna prekinutost od ostatka RH ,otežan prijevoz otpada na graničnim prijelazima
<p><u>Zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • očuvani prirodni resursi i očuvani okoliš • velika površina akvatorija i najveće dubine • očuvana bogata prirodna baština i krajobraz (zaštićena svjetska kulturna baština, službeno zaštićeni krajevi i područja) • nacionalni park, 2 parka prirode, 1 regionalni park • raznovrsnost biološke i krajobrazne raznolikosti i područja Nature 2000. • jedinstvenost i raritetnost lokaliteta – RAMSAR (delta rijeke Neretve) i UNESCO-ov lokalitet Starog grada Dubrovnika (i još dva kandidata – Korčula, Ston) • izvrsno djelovanje organizacija civilnog društva u zaštiti i očuvanju prirodne i kulturne baštine (Dubrovačka udruga za očuvanje kvalitete života, DUB, DPDS, zaklade i dr.) • djelotvoran rad institucija za zaštitu prirode i okoliša s odgovarajućim ljudskim resursima, nedostatnom opremom i nedovoljnom informatiziranosti s učinkovitim rezultatima, vrednovanim na nacionalnoj i međunarodnoj razini i dr.) • sveučilišni studiji u Dubrovniku u području zaštite i upravljanja okolišem (Sveučilište u Dubrovniku – studij marikulture) • značajan doprinos očuvane prirode i okoliša kvaliteti života u Županiji 	<p><u>Zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno razvijena svijest o potrebi očuvanja okoliša i prirode • nedostatak stručnog kadra • nedostatna baza podataka o prostornim resursima i kartografske podloge (šume, poljoprivredna zemljišta, vodno i pomorsko dobro, mineralni resursi) • manjak informacija u Županiji i nedovoljno praćenje inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo • nedostatno vrednovanje prostora u svrhu zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj i očuvanje kvalitete života • nedostatno praćenje stanja pojedinih okolišnih sastavnica • nepostojanje sustava upravljanja rizicima onečišćenja okoliša • nepostojanje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom • velik broj ilegalnih odlagališta otpada • prometna izoliranost lokaliteta zaštite (veći dio povezan samo morskim putem) • međunarodni infrastrukturni koridori (plinovodi, autocesta, pomorski koridori) ugrožavaju zaštićena područja • neadekvatan sustav zaštite od poplava i bujica • deagrarizacija prostora (koncentracija stanovništva u Dubrovniku) • nedostatna materijalna sredstva za rad institucija za zaštitu prirode i okoliša, nedostatna oprema i nedovoljna informatiziranost te nedovoljna suradnja na prekograničnoj i međunarodnoj razini • nedovoljna razina zaštite u prostornoplanskoj dokumentaciji i nedovoljna i nedovoljno učinkovita kontrola postupaka njihove

	<p>provedbe</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljni ljudski i tehnički kapaciteti za sustavnu zaštitu prirode • gradnja u zaštićenim područjima i bespravna gradnja • ogoljenost, odnosno nepošumljenost u dijelu Županije • velika prometna opterećenja na moru i kopnu tijekom turističke sezone negativno utječu na kvalitetu tla, mora i voda • nedovoljna suradnja između županije, jedinica lokalne samouprave, drugih organizacija (ustanova, civilnog društva i dr.) u zaštiti šuma na području županije • nedovoljno korištenje mehanizma i sredstava da se prilikom pripreme javnih politika, planova i odluka na državnoj razini, osigura sudjelovanje Županije i ostvari zaštitu šuma i okoliša u cjelini
<p><u>Upravljanje razvojem</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • snažan brend Dubrovnika - prednost kod prijave projekata zbog prepoznatljivosti i važnosti Dubrovnika te njegova kulturnog, turističkog i povijesnog značaja • dobro lobiranje i zagovaranje - iskustvo i kontakti proizašli iz kvalitetno odrađenih projekata te vodeće uloge u NVO-ima i institucijama (Jadransko-jonska euroregija, Europski odbor regija) • izrađene strategije za razvoj pojedinih sektora i područja Županije • uspješno djelovanje regionalne i lokalnih razvojnih agencija, posebice u dijelu pripreme i provedbe projekata, privlačenja investitora, međunarodnoj suradnji • suradnja s partnerima izvan Županije i RH na međunarodnim projektima 	<p><u>Upravljanje razvojem</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna komunikacija i koordinacija ključnih županijskih aktera u predlaganju, izradi i provedbi razvojnih inicijativa, strateških dokumenata, planova i programa • niska razina digitalizacije u javnoj upravi • nedefinirani kriteriji za ocjenjivanje uspješnosti rada zaposlenika u upravi • nedostatak standardizacije i normi u poslovanju i odnosu prema strankama • nedostatni kapaciteti (kadrovski, financijski komunikacijski) za upravljanje razvojem u javnoj upravi • nedovoljna uključenost civilnog, gospodarskog i privatnog sektora u osmišljavanje i planiranje ukupnog razvoja DNŽ-a • nepotpunost pojedinih strateških razvojnih dokumenata i nepostojanje sustavnog praćenja i vrednovanja učinka razvojnih dokumenata

PRILIKE	PRIJETNJE
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata: <ul style="list-style-type: none"> ○ izgradnje i opremanja novih obrazovnih kapaciteta (škole, vrtići) ○ provedbe programa cjeloživotnog učenja ○ izgradnje adekvatnog broja športskih školskih dvorana ○ razvoja strukovnih škola ○ pripreme i provedbe preventivnih javnozdravstvenih programa ○ unapređenja prekvalifikacije osoba s invaliditetom ○ poboljšanja zakonskog okvira i uvjeta za izvaninstitucionalnu skrb ○ edukacije stručnjaka u različitim sferama društvenih djelatnosti kroz korištenje fondova. • mogućnosti koje pružaju: <ul style="list-style-type: none"> ○ razvoj i primjena novih alata i metodologije za identifikaciju i valorizaciju baštine – integralna valorizacija ○ procjena utjecaja na baštinu za znamenitosti svjetske kulturne baštine (ICOMOS) 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • starenje stanovništva i depopulacija ruralnih područja • nemogućnost novog zapošljavanja (zabrana zapošljavanja) u društvenim djelatnostima • ukidanje škola s malim brojem učenika • česte promjene zakonskih propisa u zdravstvu, neprovođenje strategije zdravstva u praksi, centralizacija, neuvažavanje specifičnih prilika i potreba u DNŽ-u (prometna izoliranost, pružanje zdravstvene skrbi na otocima) i dr.) • brze promjene urbanih i ruralnih krajolika negativno utječu na baštinske vrijednosti
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata: <ul style="list-style-type: none"> ○ za razvoj poduzetništva, razvoj i uvođenje novih tehnologija, za inovacije, povezivanje poduzetnika te očekivanje neposredne koristi od projekata koji su u provedbi ○ porast ulaganja u obnovljive izvore energije i uporaba novih tehnologija ○ izrade aktivnih mjera na tržištu rada kako bi bile bolje prilagođene strukturi gospodarstva ○ socijalnog poduzetništva ○ prekogranične i međuregionalne suradnje u području transfera znanja i tehnologije i sl. • rastuća svjetska potražnja segmentiranih oblika turizma (posebni sadržaji, poput <i>birdwatchinga</i>, pustolovnog turizma, biciklističkih tura, obilaska zaštićenih prirodnih i krajobraznih lokaliteta svjetskog, nacionalnog ili lokalnog značaja) • stabilni rastući svjetski trend ponude i potražnje <i>cruising</i> turizma • porast potražnje i razvoj pojedinih vidova poljoprivrede i turizma u područjima očuvane 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • uvođenje schengenskog režima • politički nestabilno međunarodno okruženje, pritisak vanjskih migracija iz drugih zemalja, globalna negativna gospodarska kretanja • opadanje interesa za kruzinkom u Europi uslijed nepovoljnih ekonomskih kretanja i seljenje kruzera u druge kruzerske regije, npr. na Daleki istok ili u Australiju • gubitak ruskog tržišta za proizvođače mandarina u dolini Neretve • negativni učinak BREXIT-a na turizam • vizni režim prema nečlanicama EU-a odbija i ograničava velik broj turista da se odluče putovati u RH i Dubrovnik • smanjenje gospodarskog potencijala susjednih država • odlazak visokoobrazovnih ljudi (liječnici, inženjeri i dr.) u druge dijelove RH i inozemstvo

<p>ekološke mreže i zaštićenih područja prirode</p> <ul style="list-style-type: none"> • porast potražnje za turističkim i ugostiteljskim uslugama zasnovanim na ponudi proizvoda iz ekološke proizvodnje • povećanje smještajnih kapaciteta (Kupari, Plat, Hotel Belvedere) • izgradnja nautičke marine u Gružu • izgradnja polivalentnog kongresnog centra 	
<p>INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> • položaj Županije na jadransko-jonskom koridoru – mogućnosti za razvoj cestovnog i željezničkog prometa te razvoj linijskog trajektnog prijevoza u Luci Dubrovnik • povećanje tranzitnog prometa, Luka Ploče kao osnovna luka susjedne države • izgradnja Pelješkog mosta i autoceste do Dubrovnika • razvoj alternativnih izvora energije i porast svijesti o potrebi korištenja alternativnih izvora • promocija i poticanje zelenih radnih mjesta i niskokarbonskog razvoja • energetska planiranja na lokalnoj razini • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju: <ul style="list-style-type: none"> ○ infrastrukturnih projekata u području upravljanja otpadom, vodoopskrbe i odvodnje, ICT i prometne infrastrukture; energetske učinkovitosti ○ projekata očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, promicanja zaštite zajedničke prirodne i graditeljske baštine ○ projekata zaštite okoliša i upravljanja rizicima od onečišćenja ○ međunarodnih znanstvenih projekata i sveučilišnih studija (samo 1 studij) vezanih uz posebnosti i očuvnost prirodnih resursa te velik broj referentnih stručnjaka i znanstvenika, bazu podataka i arhivsku dokumentaciju 	<p>INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA</p> <ul style="list-style-type: none"> • ovisnost zračnog i pomorskog prometa o globalnoj turističkoj potražnji • smanjenje gravitacijskog područja zračnog prometa i pomorskog prometa (pomorski promet – nedovoljna propusnost željezničke mreže u BiH za prijevoz tereta prema srednjoj i istočnoj Europi) • zanemaren razvoj željezničke mreže; u nacionalnoj prometnoj strategiji (željeznički pravci od Splita prema jugu su izbačeni iz planova prometne cestovne, željezničke i pomorske infrastrukture) • konkurencija susjednih država u razvoju prometnih pravaca • povećanje tranzitnog prometa prema Crnoj Gori i Albaniji M uz zadržavanje zastarjele cestovne infrastrukture • prekogranični utjecaji na onečišćenje okoliša (npr. onečišćenje voda, mora, požari) • planirana izgradnja hidroelektrana na rijeci Neretvi u BiH koja može rezultirati zaslanjenjem poljoprivrednog zemljišta u dolini Neretve u RH • veliki (nacionalni) projekti kojima se potencijalno ugrožava okoliš (međunarodni plinovod, HE Dubrovnik 2, Termoelektrana Ploče, Hidroelektrana Ombla) • litoralizacija obalnog područja intenzivnom izgradnjom obalnog dijela Županije planiranom i neplaniranom stambenom i turističkom izgradnjom • klimatske promjene (požari, podizanje razine mora, zaslanjenje poljoprivrednih površina u neposrednom kontaktu s morem – delta rijeke Neretve i dr.) • sektorski umjesto interdisciplinarnog pristupa zaštiti okoliša u javnim politikama na nacionalnoj razini • neusklađen sustav upravljanja i zaštite okoliša (zakonima i strategijama) na nacionalnoj razini što se odražava na regionalnoj i lokalnoj razini • nedovoljna, neusklađena i ne sveobuhvatna zakonska regulativa za

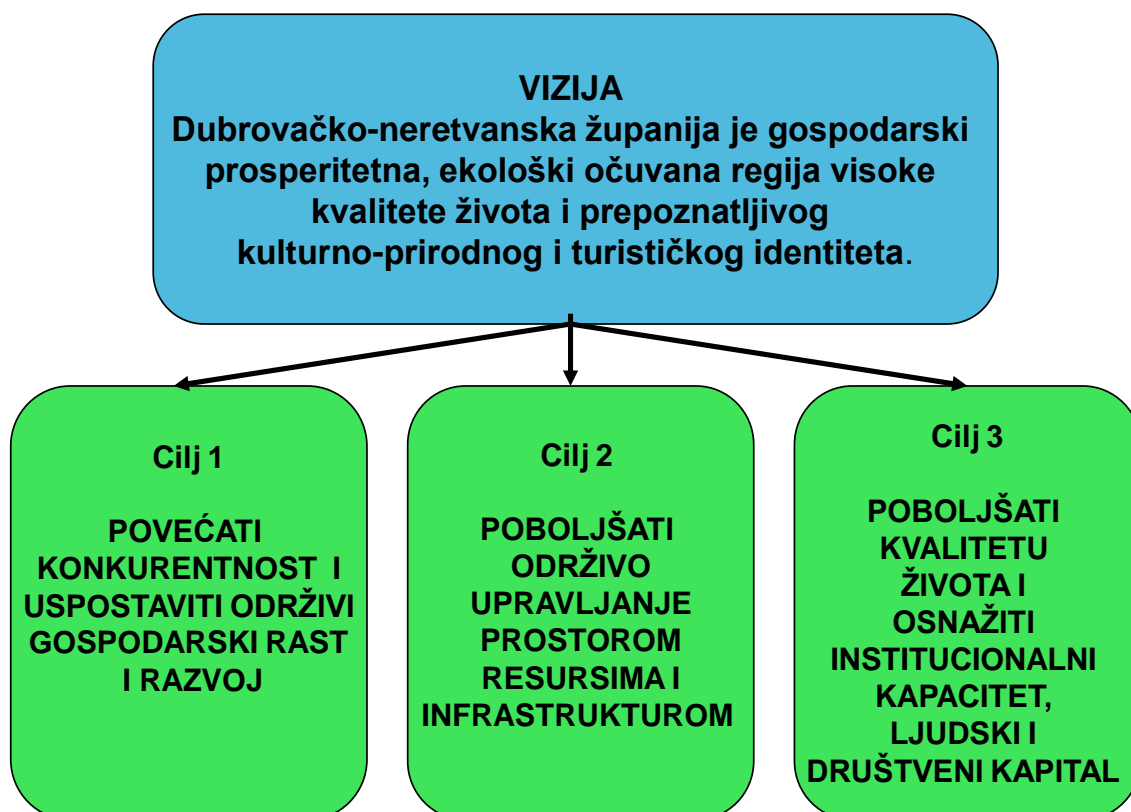
	očuvanje prostornih resursa ključnih za očuvanje okoliša i zdravlja stanovništva
<p>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiran nacionalni okvir i alokacija sredstava iz fondova EU-a razrađena kroz mjere i programe RH • širenje partnerstava i jačanje suradnje u raznim gospodarskim područjima i sektorima među zemljama članicama i nečlanicama EU-a • mogućnosti za proširenje međunarodne suradnje i partnerstva • mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata lokalne i regionalne samouprave za jačanje kapaciteta i učinkovito upravljanje razvojem • reforma javne uprave i okretanje prema korisnicima 	<p>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • visoka centralizacija u upravljanju razvojem • nepostojanje političkih konsenzusa oko općeprihvaćenih potreba (navodnjavanje, otpad, pročištači, nekoordiniranost regija, županija i JLS-ova) • manjkavost i/ili nedostatak nacionalnih javnih politika u nekim područjima od važnosti za lokalnu/regionalnu razinu • česte izmjene zakonskog okvira

III. STRATEŠKI OKVIR

3.1. Vizija i strateški ciljevi

Vizija, sveopći dugoročni cilj Dubrovačko-neretvanske županije, ono što ona želi biti može i treba biti u budućnosti i strateški ciljevi razvoja, prikazani su na sljedećoj slici:

Slika 32. Vizija i strateški ciljevi

Strateški okvir: ciljevi, prioriteti, mjere

CILJ	PRIORITET	MJERA	
1. POVEĆATI KONKURENTNOST I USPOSTAVITI ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I RAZVOJ	1.1. Unapređenje poslovnog okruženja za malo i srednje poduzetništvo	1.1.1. Jačanje poduzetničke potporne infrastrukture i kapaciteta potpornih institucija	
		1.1.2. Poticanje umrežavanja poduzetnika	
		1.1.3. Diverzifikacija i olakšanje pristupa izvorima financiranja za poduzetnike	
		1.1.4. Jačanje konkurentnosti poduzetnika obrazovanjem	
	1.2. Diversifikacija gospodarstva razvojem ključnih gospodarskih djelatnosti i poticanjem investicija	1.2.1. Unapređenje turističke djelatnosti	
		1.2.2. Unapređenje poljoprivredne djelatnosti	
		1.2.3. Podrška promociji i izvoznim aktivnostima ključnih gospodarskih djelatnosti	
		1.2.4. Poboljšanje investicijske klime	
	1.3. Znanje i inovacije u funkciji gospodarskog razvoja	1.3.1. O snaživanje veze između znanstveno-obrazovnih institucija i gospodarstva i jačanje kapaciteta istraživanja i razvoja	
		1.3.2. Uvođenje novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo	
	2. POBOLJŠATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE PROSTOROM, RESURSIMA I INFRASTRUKTUROM	2.1. Unapređenje infrastrukture	2.1.1. Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje
			2.1.2. Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom
2.1.3. Unapređenje organizacije svih oblika prometa i odgovarajuće infrastrukture			
2.1.4. Unapređenje energetske infrastrukture			
2.1.5. Unapređenje društvene infrastrukture			
2.2. Zaštita okoliša i upravljanje prostorom		2.2.1. Unapređenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica	
		2.2.2. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije	
		2.2.3. Unapređenje sustava prostornog planiranja	
2.3. Održivo upravljanje ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno povijesnom baštinom		2.3.1. Unapređenje sustava upravljanja i zaštite kulturne baštine	
		2.3.2. Unapređenje sustava upravljanja i zaštite prirodne baštine i ekološke mreže	
		2.3.3. Aktivna promocija kulturne i prirodne baštine	

CILJ	PRIORITET	MJERA
3. POBOLJŠATI KVALITETU ŽIVOTA I OSNAŽITI INSTITUCIONALNI KAPACITET, LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL	3.1. Unapređenje kvalitete i dostupnosti društvenih usluga i poticanje demografske obnove	3.1.1. Unapređenje zdravstvenih usluga i skrbi
		3.1.2. Podizanje standarda predškolskog, osnovno-školskog i srednjoškolskog obrazovanja
		3.1.3. Unaprjeđenje sustava socijalne skrbi i poticanje de-institucionalizacije
		3.1.4. Diverzifikacija i podizanje kvalitete kulturnih sadržaja
		3.1.5. Diverzifikacija i podizanje kvalitete sportskih sadržaja
		3.1.6. Poticanje demografske obnove
	3.2. Osiguranje zapošljivosti i prilagodbe obrazovanja potrebama gospodarstva	3.2.1. Povezivanje dionika u obrazovanju i gospodarstvu i sustavna analiza i praćenje tržišta rada
		3.2.2. Poticanje razvoja strukovnih programa, programa cijelo-životnog učenja, prekvalifikacije i obrazovnih programa za deficitarna zanimanja
		3.2.3. Poticanje samozapošljavanja i mobilnosti radne snage
	3.3. Jačanje institucionalnog kapaciteta i participativnosti	3.3.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta javne vlasti i smanjenje administrativnih barijera
		3.3.2. Uspostava cjelovitog sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem
		3.3.3. Unapređenje primjene participativnog pristupa planiranju i podržavanje inicijativa civilnog društva i građana

3.2. Opis ciljeva, prioriteta i mjera

3.2.1. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 1.

Cilj 1. Povećati konkurentnost i uspostaviti održivi gospodarski rast i razvoj

Relevantnost

Prema Regionalnom indeksu konkurentnosti Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se na 10. mjestu (Regionalni indeks konkurentnosti, 2015.) među županijama RH. Uspoređujući Županiju prema pojedinim pokazateljima konkurentnosti s prosjekom Hrvatske te s prosjekom četiriju odabranih zemalja EU-a, prema pojedinim pokazateljima konkurentnosti nalazi se iznad prosjeka Republike Hrvatske (primjerice demografija i tržište rada, marketing, menadžment i klasteri, poslovno okruženje), no u usporedbi s odabranim zemljama (Bugarska, Slovačka, Mađarska, Njemačka) Županija zaostaje za prosjekom tih zemalja u ukupnoj konkurentnosti (za 16,6%) te u mnogim pojedinačnim pokazateljima. U odnosu na pojedine pokazatelje, najlošije stoji u pokazateljima vezanim uz osnovnu infrastrukturu i tehnologiju i inovativnost, a pokazatelji vezani, primjerice, uz demografiju i tržište rada bolji su, ali i u tom dijelu znatno zaostaje kad je u pitanju dostupnost znanstvenika i inženjera na tržištu rada. U području poslovnog okruženja te financijskog tržišta i lokalne konkurencije Županije zaostaje za prosjekom četiriju zemalja, ali je znatno iznad prosjeka RH.

Među glavnim razvojnim problemima Dubrovačko-neretvanske županije ističu se još uvijek nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura, slaba povezanost gospodarstva sa znanošću, neiskorišten potencijal gospodarskih djelatnosti za koje postoje komparativne prednosti razvoja u Županiji, niska razina investicija po stanovniku i zaposlenom, nezaposlenost mladih i visokoobrazovanih stanovnika, neuravnoteženost ponude i potražnje na tržištu rada. Nadalje, u Županiji se bilježi izrazita dominacija uslužnog sektora, a druge su djelatnosti za koje postoje komparativne prednosti razvoja slabije zastupljene u bruto dodanoj vrijednosti. Također, analizirajući dinamiku gospodarstva vidljivo je da se posljednjih šest godina prema relevantnim pokazateljima značaj Županije u pravilu ne mijenja ili se smanjuje, a najveće smanjenje bilježi se u investicijama.

Očekivani načini ostvarenja

Ključni čimbenici za dostizanje ovog cilja odnose se na daljnje poboljšanje poslovnog okruženja za malo i srednje poduzetništvo, razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti, poticanje investicija te tehnološko i inovacijsko unapređenje gospodarskih subjekata odnosno gospodarstva općenito.

Dosljednost

Cilj 1 u skladu je s ciljevima relevantnih EU i nacionalnih strateških dokumenta. Tako je u skladu s Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast te Akcijskim planom za razvoj poduzetništva do 2020. godine.

Na nacionalnoj razini cilj je usklađen s Operativnim programom Konkurentnost i kohezija 2014.–2020., poglavito s investicijskim prioritetima 3a (Promicanje poduzetništva, posebno olakšavajući ekonomsko iskorištavanje novih ideja i poticanje stvaranja novih poduzeća, uključujući putem poslovnih inkubatora) i 3d (Podupiranje kapaciteta MSP-ova za rast na regionalnim, nacionalnim i međunarodnim tržištima i inovacijske procese), 1a (Poboljšanje infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije s ciljem razvijanja uspješnosti istraživanja i inovacija te promoviranje centara

za kompetencije, posebno onih od europskog interesa) i 1b (Promicanje poslovnih ulaganja u inovacijama i istraživanjima te razvoj veza i sinergija između poduzeća, IR centara i visokog obrazovanja). Također, u skladu je s Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.–2020, Strategijom poduzetništva Republike Hrvatske 2014.–2020. usmjerenom na povećanje konkurentnosti malog gospodarstva, Strategijom poticanja inovacija 2014.–2020, Industrijskom strategijom 2014.–2020. te Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.–2020.

Regionalna razina

- Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.–2020.
- Strategija razvoja vinarstva i vinogradarstva Dubrovačko-neretvanske županije 2013.–2020.

Pokazatelji učinka

Tablica 108. Pokazatelji učinka za cilj 1.

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Povećati konkurentnost i uspostaviti održivi gospodarski rast i razvoj	Indeks ukupne konkurentnosti	Rang prema drugim županijama	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)* 2013.	Rang 10.	2013.	Rang 6.	2020.	3 godine	RIK* DSZ
	BDP per capita		Bruto domaći proizvod	Rang 4.	2013.	Rang 4.	2020.	godišnje	

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015.

Prioritet 1.1. Unapređenje poslovnog okruženja za malo i srednje poduzetništvo

Cilj:

Ovim prioritetom nastoji doprinijeti povećanju konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, njegovog doprinosa bruto domaćem proizvodu i ukupnoj zaposlenosti.

Opravdanje:

Analiza stanja pokazala je da je županijska poduzetnička infrastruktura nedovoljno razvijena te neravnomjerno raspoređena. U Županiji se nalazi mali broj aktivnih zona, zone su uglavnom male ili srednje veličine, a udio zaposlenih u zonama u ukupnoj zaposlenosti iznosi samo 2,0%. Nadalje, postoje dva inkubatora koja okupljaju poduzetnike početnike i one u fazi rasta. Broj novoosnovanih poduzeća u Županiji raste od 2014. Godine, a smanjuje se broj neuspješnih poduzeća koja prekidaju poslovanje i rad. To upućuje na potrebu osiguranja permanentnih i snažnih potpornih aktivnosti poduzetnicima. Iako se u Županiji provode programi i aktivnosti poticanja poduzetništava, još uvijek se kao razvojni problem ističu, prema Regionalnom indeksu konkurentnosti 2015. i ocjenama stručnjaka Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije, nedovoljna financijska i savjetodavna podrška poduzetnicima, nedovoljna koordinacija institucija koje

rade na programima poticanja i razvoja poduzetništva, slaba povezanost među poduzetnicima te između njih i znanstveno -obrazovnih institucija kao i nedostatak kapaciteta poduzetnika za upravljanje i vođenje. Sukladno tome, daljnje ulaganje u poduzetničke potporne institucije, infrastrukturu, poticanje povezivanja poduzetnika, jačanje njihovih kapaciteta kao i omogućavanje pristupa različitim oblicima financiranja od vitalne su važnosti za unapređenje poslovnog okruženja i podizanje konkurentnosti poduzetnika.

Opis:

Ulaganja u poduzetničku infrastrukturu i poduzetničke potporne institucije u smislu jačanja njihovih kapaciteta i ravnomjernog razmještaja na području Županije, kao i daljnji razvoj programa i aktivnosti (uključujući i financijske sheme za poticanje poduzetništva), pridonijet će konkurentnosti poduzetnika i dinamici njihova poslovanja. Kapaciteti poduzetnika i njihovo umrežavanje i zajedničko nastupanje na tržištu pridonose njihovoj održivosti, stabilnosti i otpornosti na tržišne uvjete koji se brzo mijenjaju. Mjere u okviru ovog prioriteta trebaju pridonijeti daljnjem unapređenju poduzetništva i daljnjem jačanju njegove pozicije najvećeg poslodavca u Hrvatskoj i značajnog pridonositelja bruto društvenom proizvodu.

Mjere za prioritet 1.1.

Mjera 1.1.1. Daljnje jačanje poduzetničke potporne infrastrukture i kapaciteta potpornih institucija

Mjera 1.1.2. Poticanje umrežavanja poduzetnika

Mjera 1.1.3. Diverzifikacija i olakšanje pristupa izvorima financiranja za poduzetnike

Mjera 1.1.4. Jačanje konkurentnosti poduzetnika obrazovanjem

Tablica 109. Mjera 1.1.1.: Daljnje jačanje poduzetničke potporne infrastrukture i kapaciteta potpornih institucija	
Svrha, cilj i obrazloženje	Ova je mjera usmjerena na osiguranje nužnih pretpostavki za daljnji razvoj poduzetništva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, kako osiguranjem adekvatne infrastrukture koje će se ponuditi poduzetništvu za olakšanje njihova poslovanja, tako i osiguranjem drugih adekvatnih potpornih aktivnosti od značaja za poslovanje malih i srednjih poduzeća. Kapaciteti potpornih institucija kao i adekvatna poduzetnička infrastruktura jedan su od temelja razvoja poduzetništva. Ova je mjera osmišljena slijedom činjenice da na području cijele županije poduzetnička infrastruktura i potporne institucije još uvijek ne zadovoljavaju sve potrebe poduzetnika.
Rezultat i razvojni učinak	Povećan broj novoosnovanih poduzeća i obrta Povećana zaposlenost Povećan broj poduzetnika koji koristi usluge potpornih institucija Povećan broj zona i poduzetnika u zonama
Indikativne aktivnosti	Izgradnja i opremanje poslovnih zona Izgradnja i opremanje poduzetničkih inkubatora Jačanje kapaciteta za upravljanje zonama i poduzetničkim potpornim institucijama, uključujući izradu poslovnih planova, strategija, definiranje poslovnih procesa, unapređenje informatičkih sustava kao potpore poslovnim procesima Jačanje kapaciteta potpornih institucija za pružanje podrške poduzetnicima, uključujući razvoj programa za unapređenje i pokretanje poslovanja, edukaciju zaposlenika, izradu analiza inovativnih rješenja i njihovih tržišnih potencijala, razvoj inkubacijskih i predinkubacijskih usluga i sl. Jačanje vidljivosti potpornih institucija Povezivanje potpornih institucija
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku Regionalna razvojna agencija DUNEA Jediniice lokalne i regionalne samouprave

Korisnici	Jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalaze zone i inkubatori; Uprava i djelatnici poslovnih zona, inkubatora i drugih potpornih institucija poput centara za poduzetništvo i razvojnih agencija Malo i srednje poduzetništvo, obrtnici, nezaposleni					
Mehanizmi provedbe	Infrastrukturalna ulaganja u zone i potporne institucije i opremanje Tehnička pomoć potpornim institucijama Tehnička pomoć korisnicima programa potpornih institucija Promotivne aktivnosti potpornih institucija					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Poslovni subjekti korisnici poduzetničke infrastrukture	Broj poslovnih subjekta 2015. indeks 100	Omogućavanje povoljnog okruženja za osnutak i razvoj poduzeća radi poticanja razvoja poduzetništva i stvaranja preduvjeta za ulaganje u gospodarstvo	200	2020.	Godišnje	Ministarstvo gospodarstva UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku DUNEA
Ulaganja u razvoj poduzetničke infrastrukture	Vrijednost ulaganja 2015. indeks 100		130			

Tablica 110. Mjera 1.1.2.: Poticanje umrežavanja poduzetnika

Svrha, cilj i obrazloženje	U analizi stanja jednim od razvojnih problema identificirana je nedovoljna suradnja među poduzetnicima te između poduzetnika, znanstveno-obrazovnih institucija i institucija koje upravljaju razvojem. Ovom se mjerom nastoji potaći povezivanje i umrežavanje poduzetnika radi postizanja sinergije, suradnje i stvaranje platforme za razmjenu znanja i iskustva te sinergijsko korištenje resursa. Nadalje, umrežavanje se potiče i radi boljeg pozicioniranja poduzetnika na tržištu te adekvatnog i učinkovitog odgovora na tržišne mijene.
Rezultat i razvojni učinak	Osnovana nova udruženja poduzetnika (npr. klasteri, zadruge) Povećan izvoz Produžen prosječan životni vijek poslovnih subjekata
Indikativne aktivnosti	Razvoj i uspostava sustavnih programa potpore udruživanju i klasterizaciji Educiranje i podizanje svijesti poduzetnika o značenju i važnosti udruživanja Poticati udruženja i klasterne na ulaganja, razvoj i implementaciju novih tehnoloških rješenja i inovacija Promoviranje udruženja i njihovih proizvoda Osiguranje potpore udruženjima u izlasku na međunarodna tržišta Unaprjeđivanje učinkovitost proizvodnje i proizvodnih procesa u postojećim udruženjima Pružanje potpore udruženjima u pripremi poslovnih planova, definiranju polovnih procesa i svim pripremnim aktivnostima za osnivanje i rad različitih oblika mreža i udruženja
Nositelji:	DNŽ Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku DUNEA, DURA, LAG 5, LAG Neretva HGK, HOK
Korisnici	Postojeća udruženja poduzetnika, mali i srednji poduzetnici i obrtnici
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć u edukaciji članova udruženja, osmišljavanju programa rada, definiranju i uspostavi polovnih procesa i sl. Podrška u opremanju i informatizaciji Tehnička pomoć u pripremi sustavnih programa potpore udruživanja i klasterizacije Podrška i istraživanju tržišta i izlasku na domaće i međunarodna tržišta Podrška u promociji aktivnosti i proizvoda udruženja Podrška uvođenju inovativnih rješenja i nove tehnologije

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Razvijenost klastera	Broj klastera 2015. indeks 100	Podrška poduzećima u svrhu poboljšanog pristupa tržištima i povećanju konkurentnosti Razvoj, internacionalizacija i povezivanje gospodarskih subjekata	120	2020.	Godišnje	Ministarstvo gospodarstva UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku DUNEA
Članovi klastera	Broj članova 2015. indeks 100		160			

Tablica 111. Mjera 1.1.3. Diversifikacija i olakšanje pristupa izvorima financiranja za poduzetnike

Svrha, cilj i obrazloženje	Analizom stanja kao razvojni problemi identificirani su (ne)likvidnost poduzetnika, loši financijski pokazatelji poduzetnika, nedostatna financijska podrška poduzetnicima. Svrha ove mjere je potaći diversifikaciju mjera i modela financiranja poduzetništva, a u cilju olakšanja poslovanja poduzetnika i njihove održivosti na tržištu.
Rezultat i razvojni učinak	Povećana likvidnost poslovnih subjekata Poboljšani financijski pokazatelji poslovnih subjekata Novo zapošljavanje Produžen prosječan životni vijek poslovnih subjekata
Indikativne aktivnosti	Analiza uspješnosti dosad provedenih aktivnosti i programa kreditiranja malih i srednjih poduzetnika Proširenje kreditnih programa UO za gospodarstvo Osmišljavanje novih programa i financijskih instrumenata za poduzetnike i unapređenje postojećih Informiranje i educiranje potencijalnih korisnika Educiranje djelatnika razvojnih agencija i potpornih institucija koji rade na osmišljavanju programa financijskih potpora
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku Regionalna razvojna agencija DUNEA
Korisnici	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici, udruženja poduzetnika; poduzetničke potporne institucije Nezaposleni, stanovništvo, poduzetnici
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć potpornim institucijama u analizi postojećih i pripremi novih modela financiranja poduzetnika Tehnička pomoć poduzetnicima Informiranje i educiranje o novim modelima financiranja Subvencije i krediti Sufinanciranje projekata Jamstveni fondovi

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Vrijednost novih oblika financiranja MSP-ova	Vrijednost novih oblika financiranja 2015. indeks 100	Unapređenje poslovne konkurentnosti uz osiguravanje potpora za stvaranje povoljnih uvjeta za ulaganja u poslovanje i razvoj	120			Financijska agencija UO DNŽ za turizam, pomorstvo,
MSP-ovi na 1000	Broj poduzeća					

stanovnika	2015. indeks 100	malog i srednjeg poduzetništva i drugih poslovnih subjekata	120	2020.	Godišnje	poduzetništvo i energetiku Državni zavod za statistiku
------------	------------------	---	-----	-------	----------	---

Tablica 112. Mjera 1.1.4. Jačanje konkurentnosti poduzetnika obrazovanjem

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je ojačati kapacitet poduzetnika provedbom različitih obrazovnih i savjetodavnih aktivnosti i programa kako bi se kroz poboljšanje znanja, vještina i poduzetničkog ponašanja pridonijelo jačanju njihove konkurentnosti. Sustavno i stalno obrazovanje može pomoći poduzetnicima u adekvatnom suočavanju kompleksnim i nepredvidiv tržišnim kretanjima.
Rezultat i razvojni učinak	Povećana konkurentnost poduzeća Produžen prosječan životni vijek poslovnih subjekata Poboljšani financijski pokazatelji poslovnih subjekata Novo zapošljavanje
Indikativne aktivnosti	Osmišljavanje i provedba obrazovnih i savjetodavnih programa za poduzetnike (od poduzetnika početnika do zrelih poduzetnika) Osmišljavanje i provedba obrazovnih programa za nezaposlene u svrhu njihova samozapošljavanja i uključivanja u poduzetništvo Izrada i provedba specijaliziranih programa za pojedine kategorije poduzetnika Osmišljavanje i organizacija sustava mentorstva, stručnog usavršavanja i prakse Podrška informatičkoj pismenosti i e-poslovanju Podrška u pripremi poduzetničkih projekata po sistemu „učenje uz rad“ Organizacija „poduzetničkih klinika“ Promocija obrazovanih programa i savjetodavnih usluga Jačanje poduzetničkog duha u Županiji Jačanje svijesti poduzetnika o potrebi stalnog obrazovanja i usavršavanja Povezivanje svih institucija za obrazovanje poduzetnika (HGK, HOK, UO za obrazovanje, Dubrovačko sveučilište, srednje škole, HZZ pučka učilišta i dr.) i zajedničko planiranje obrazovanih aktivnosti
Nositelji	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku Regionalna razvojna agencija DUNEA, DURA Sveučilište u Dubrovniku HZZ HAMAG-BICRO HGK HOK Resorna ministarstva
Korisnici	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici, udruženja poduzetnika, OPG-ovi, poduzetničke potporne institucije, nezaposleni, lokalne akcijske grupe, jedinice lokalne samouprave. Nezaposleni, stanovništvo, poduzetnici.
Mehanizmi provedbe	Pružanje tehničke pomoći u razradi i provedbi obrazovanih programa i savjetodavnih aktivnosti Sufinanciranje mentorstva i „poduzetničkih“ klinika Jačanje kapaciteta djelatnika potpornih institucija za provedbu i osmišljavanje edukativnih i savjetodavnih aktivnosti Sufinanciranje kotizacija Organizacija studijskih putovanja Tehnička pomoć u pripremi projekata

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Obrazovni programi za nova znanja i vještine potrebne	Broj poduzetnika uključenih u obrazovne programe 2015. indeks 100	Povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika	200	2020.	Godišnje	UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

malim i srednjim poduzetnicima						RIK DUNEA
Ulaganje poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika	Poboljšanje ranga u odnosu na 2013. prema drugim županijama (RIK)*		Sa 6. ranga 3. rang			

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015.

Prioritet 1.2. Diverzifikacija gospodarstva razvojem ključnih gospodarskih djelatnosti i poticanjem investicija

Cilj:

Cilj prioriteta je utjecati na poboljšanje općih gospodarskih kretanja razvojem ključnih gospodarskih djelatnosti za koje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postoje prirodne predispozicije razvoja te povećanjem investicija.

Opravdanje:

Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se na 10. mjestu po veličini bruto društvenog proizvoda te na visokom 4. mjestu prema bruto društvenom proizvodu po stanovniku među hrvatskim županijama. Struktura bruto dodane vrijednosti upućuje na izrazitu dominaciju uslužnih djelatnosti dok ostale djelatnosti bilježe vrlo niske stope profitabilnosti. Ovim se prioritetom nastoji utjecati na razvoj i specijalizaciju onih djelatnosti koje su ključne za razvoj Županije, za koje postoje prirodne predispozicije razvoja i u kojima Županija može ostvariti značajne razvojne pomake i tako osigurati stabilnost razvoja utemeljenu na vlastitim potencijalima i resursima. To su prije svega: turizam, koji već sada bilježi dobre rezultate no čijim razvojem treba permanentno upravljati između ostalog i zbog brzih promjena karakterističnih za taj sektor i podložnosti utjecaju znatnog broja vanjskih faktora na njegovu uspješnost; poljoprivreda, za koju postoje prirodne predispozicije posebice u dijelu marikulture i ribarstva i proizvodnje autohtonih poljoprivrednih proizvoda, te s time povezanu prerađivačku djelatnost. Nadalje, za gospodarski rast i poticanje dinamike gospodarstva nužno je potaknuti investicije koje su u padu i prema kojima Županija ne prednjači u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske.

Opis:

Ulaganja u turizam, najvažniju granu gospodarstva, nužno je s aspekta povećanja njegove profitabilnosti i permanentnog unapređenja turističke ponude te daljnjeg produljenja turističke sezone. Broj turista, dolazaka i noćenja u stalnom je porastu, no prostora za poboljšanje i dalje ima u razvijanju nautičkog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma, daljnjoj valorizaciji turističkih znamenitosti i atrakcija (posebice izvan Grada Dubrovnika), poboljšanju usluga i upravljanja u turizmu, razvoju diverzifikacije ponude na području cijele Županije (u pojedinim jedinicama lokalne samouprave turizma gotovo i nema iako postoje značajne predispozicije), jačanju kapaciteta radnika u turizmu, snažnijem razvoju destinacije i sl. Komplementaran razvoju turizma svakako je i razvoj poljoprivrede i prerađivačkih djelatnosti (poljoprivredni proizvodi i prerađevine trebaju biti važan dio turističke ponude) za koje Županija s obzirom na klimatske uvjete i mogućnost proizvodnje ima

značajne predispozicije. Ovim će se prioritetom utjecati na rješavanje razvojnih problema kao što su usitnjenost poljoprivrednog zemljišta i neriješeni imovinsko pravni odnosi, nerazvijen sustav navodnjavanja, neujednačena kvaliteta i promocija poljoprivrednih proizvoda, nedostatka preradbenih kapaciteta, uvođenje suvremenih tehnologija u proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, neiskorišten potencijal marikulture i ribarstva. U razvoju ključnih djelatnosti kao važni elementi prepoznati su promocija i jačanje izvoza te privlačenje stranih i domaćih investicija i promocija Županije kao poželjne destinacije za ulaganja.

Mjere za prioritet 1.2.

Mjera 1.2.1. Unapređenje turističke djelatnosti

Mjera 1.2.2. Unapređenje poljoprivredne djelatnosti

Mjera 1.2.3. Podrška promociji i izvoznim aktivnostima ključnih gospodarskih djelatnosti

Mjera 1.2.4. Poboljšanje investicijske klime

Pregled mjera zaštite okoliša prema mjerama 1.2.1. i 1.2.2. ovog prioriteta, za koje je procijenjeno da mogu imati značajan utjecaj na okoliš, dane su u poglavlju 3.3. Mjere zaštite okoliša prema Strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko-neretvanske Županije na st. 212, u tablici 144.

Tablica 113. Mjera 1.2.1.: Unapređenje turističke djelatnosti	
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je unaprijediti turističku ponudu i kreirati uvjete za dugoročan, održivi i stabilan razvoj turizma, kao glavne županijske gospodarske grane. Iako turizam bilježi pozitivne rezultate i rast, još uvijek je potrebno poticati obogaćenje i diversifikaciju ponude, poboljšanje usluga u turizmu i razvoj županije kao cjelovite i konkurentne turističke destinacije koja će turiste privlačiti tijekom cijele godine.
Rezultat i razvojni učinak	<p>Povećana ukupna konkurentnost turističkog proizvoda</p> <p>Dubrovačko-neretvanska županija razvijena kao cjelovita turistička destinacija uz ravnomjeran turistički razvoj</p> <p>Obogaćena turistička ponuda</p> <p>Podignuta razina kvalitete usluga u turizmu</p> <p>Poboljšana kvaliteta nautičkog turizma</p> <p>Razvijeni selektivni oblici turizma</p> <p>Produžena turistička sezona</p> <p>Unaprijeđena turistička infrastruktura</p> <p>Unaprijeđena znanja i vještine djelatnika u turizmu</p> <p>Poboljšana promocija destinacije</p> <p>Jačanje svijesti i promocija održivog turizma, značenja očuvanja okoliša i kulturne baštine u funkciji razvoja turizma</p>
Indikativne aktivnosti	<p>Revizija i izrada planova razvoja turizma i utvrđena vizija razvoja turizma i županije kao turističke destinacije</p> <p>Provedba programa i aktivnosti privlačenja investicija usmjerenih na poboljšanje turističke ponude (npr. diversifikacija usluga u kampovima i turističkim naseljima)</p> <p>Izrada i provedba programa razvoja turizma u slabije razvijenim dijelovima županije</p> <p>Razvoj nautičkog turizma (uključujući aktivnosti vezane uz ulaganje u infrastrukturu nautičkih luka, pripremu planske, tehničke i natječajne dokumentacije, kao i aktivnosti vezane uz poboljšanje usluge u nautičkim lukama i promociju nautičkog turizma te edukativne aktivnosti)</p> <p>Razvoj selektivnih oblika turizma (seoski turizam, zdravstveni turizam, kulturni turizam, rekreacijski turizam) uključujući osmišljavanje turističkih proizvoda, ulaganja u plansku, tehničku i natječajnu dokumentaciju, infrastrukturna ulaganja i opremanje, promotivne aktivnosti, edukativne aktivnosti)</p> <p>Poboljšanje kvalitete turističke infrastrukture (uključujući javnu turističku infrastrukturu), sportsko-rekreacijsku infrastrukturu i infrastrukturu za kongresni turizam (Kongresni centar) u funkciji razvoja</p>

	<p>turizma</p> <p>Izgradnja Kongresnog centra</p> <p>Poboljšanje komunalne infrastrukture u funkciji razvoja turizma</p> <p>Umrežavanje poduzetnika u turizmu</p> <p>Osmišljavanje i provedba financijskih instrumenata za poduzetnike u turizmu</p> <p>Poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja u turizmu kroz različite oblike stipendiranja, prekvalifikacije i cjeloživotnog obrazovanja</p> <p>Osmišljavanje (u suradnji s gospodarstvom) i provedba visokoobrazovnih programa za izobrazbu visokokvalitetnih kadrova u turizmu (novi studij Hotelijerstvo, restoraterstvo i gastronomija kreiran u suradnji s turističkim djelatnostima. Isto tako na Sveučilištu već postoje dva takva programa: tečaj za vodiče i voditelje poslovnica)</p> <p>Provođenje izobrazbi za djelatnike u turizmu i djelatnika institucija koje upravljaju razvojem turizma</p> <p>Promocija postojećih i osmišljavanje i provedba novih manifestacija vezanih uz obogaćivanje turističke ponude</p> <p>Promocija slabije posjećenih prirodnih i kulturnih znamenitosti</p> <p>Poticanje, osmišljavanje i provedba projekata međunarodne suradnje u turizmu i međunarodno umrežavanje djelatnika u turizmu</p> <p>Promocija destinacije, proizvoda i ponude na stranim tržištima</p>
Nositelji:	<p>DNŽ, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku u suradnji s drugim resornim upravnim odjelima</p> <p>TZ županije i JLS-a</p> <p>Regionalna razvojna agencija DUNEA</p> <p>Centar za poduzetništvo</p> <p>Lokalne turističke zajednice</p> <p>Jedinice lokalne i regionalne samouprave</p> <p>HGK, HOK</p> <p>Resorna ministarstva</p>
Korisnici	<p>Poduzetnici i djelatnici u turizmu, iznajmljivači, hotelijeri, turističke i marketinške, agencije, ugostitelji, prijevoznici, privatni i javni investitori, jedinice lokalne samouprave, poduzetničke potporne institucije, poljoprivredni proizvođači i lokalni obrti i OPGovi, udruge, zadruge, obrazovne institucije, zdravstvene institucije i poduzetnici u zdravstvu; kulturno umjetnička i sportsko-rekreacijska društva</p> <p>Turisti, stanovništvo, nezaposleni</p>
Mehanizmi provedbe	<p>Tehnička pomoć i financiranje pripreme planske dokumentacije, programa i projekata razvoja, tehničke i natječajne dokumentacije</p> <p>Savjetodavne, obrazovne i marketinške usluge</p> <p>Subvencije i krediti</p> <p>Sufinanciranje projekata</p> <p>Jamstveni fondovi</p> <p>Infrastrukturna ulaganja i opremanje</p> <p>Sufinanciranje kotizacija i sudjelovanja na međunarodnim konferencijama i sajmovima</p>

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost*	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ukupno noćenja turista	Noćenja u % u odnosu na 2012.*	Povećanje konkurentnosti turizma	60 %	2022.	Godišnje	UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku TZ DNŽ DSZ
Smještajne jedinice ukupno	Smještajne jedinice u % u odnosu na 2012.*		15%			
Zauzetost ukupno	Zauzetost u % u odnosu na 2012.*		29%			

*Strategija razvoja turizma DNŽ 2012.-2022.

Tablica 114. Mjera 1.2.2.: Unapređenje poljoprivredne djelatnosti

Svrha, cilj i obrazloženje	Iako relativno mala površina županije i specifičan geografski oblik utječu na intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju, poljoprivreda je prepoznata kao ključna djelatnost, posebice u dijelovima županije koji imaju prirodne predispozicije za njezin daljnji razvoj. Analiza stanja pokazala je kako Svrha ove mjere je unaprijediti poljoprivrednu djelatnost u funkciji ukupnog razvoja županije, uključujući i razvoja turizma. Ekološka poljoprivreda i proizvodnja hrane, ulaganja u nove tehnologije i istraživanja, usmjerenost i plasman proizvoda prema turizmu, učinkovitije korištenje potencijala u marikulturi i ribarstvu i poticanje korištenja mora u gospodarske svrhe pridonijet će koherentnosti i konkurentnosti dubrovačko-neretvanskog gospodarstva.					
Rezultat i razvojni učinak	Povećan udio poljoprivrede u županijskom bruto društvenom proizvodu i u strukturi bruto dodane vrijednosti Efikasno korištenje resursa Povećane poljoprivredne površine Povećan broj (ekoloških) proizvođača Diversificirana poljoprivredna proizvodnja Poboljšana infrastruktura u funkciji poljoprivredne proizvodnje					
Indikativne aktivnosti	Osnovati i razvijati aktivnosti CEKOM-a za južno voće ?? DUNEA Izgraditi infrastrukturu potrebnu za razvoj poljoprivrednih djelatnosti (npr. sustavi navodnjavanja i hidromelioracije, otpremni centri, ribarske luke i veletržnica riba, infrastruktura za skladištenje i hlađenje, plastenici sl.), uključujući povezanu komunalnu infrastrukturu Razvoj akvakulture i marikulture Unapređenje proizvodnje poljoprivrednih proizvoda uvođenjem novih tehnologija Poticanje prerade poljoprivrednih proizvoda Poticanje i provedba istraživačkih aktivnosti u funkciji razvoja poljoprivrede Poticanje ekološke proizvodnje putem edukacije, sufinanciranja certifikata i projekata kojim se uvodi ekološka proizvodnja Sufinanciranje projekata povezivanja poljoprivrede i turizma Poticanje izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda Edukacija i stručno usavršavanje poljoprivrednika Umrežavanje poljoprivrednih proizvođača Promoviranje poljoprivrednih proizvoda na nacionalnom i međunarodnim tržištima Razvoj akvakulture i marikulture.					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za ruralni razvoj i poljoprivredu, u suradnji s drugim resornim upravnim odjelima Novo društvo d.o.o u osnivanju koje bi se bavilo istraživanjem i razvojem u području akvakulture i marikulture Regionalna razvojna agencija DUNEA Sveučilište u Dubrovniku Jedinice lokalne samouprave Savjetodavna služba-podružnica u DNŽ					
Korisnici	Poljoprivredni proizvođači i prerađivači poljoprivrednih proizvoda, OPGovi, udruženja poljoprivrednika, zadruge poslovni subjekti u poljoprivredi, poduzetničke potporne institucije, poljoprivredno-savjetodavna služna Stanovništvo, poljoprivrednici, turisti, nezaposleni					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i financiranje pripreme planske dokumentacije, programa i projekata razvoja, tehničke i natječajne dokumentacije Infrastrukturna ulaganja i opremanje Savjetodavne, obrazovne i marketinške usluge Subvencije i krediti Sufinanciranje projekata Jamstveni fondovi Sufinanciranje kotizacija i sudjelovanja na međunarodnim konferencijama i sajmovima					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
<i>(1)</i>	<i>(2)</i>	<i>(3)</i>	<i>(4)</i>	<i>(5)</i>	<i>(6)</i>	<i>(7)</i>
OPG Poljoprivrednici	Broj OPG-ova 2015. indeks 100	Održivi razvoj poljoprivrede, ribarstva i	120			UO DNŽ za ruralni razvoj i

uključeni u obrazovne programe	Broj poljoprivrednika 2015. indeks 100	akvakulture.	120	2020.	Godišnje	poljoprivredu Ministarstvo poljoprivrede
Ulaganja u infrastrukturu za ribarstvo i marikulturu	Vrijednost ulaganja 2015. indeks 100		200			

Tablica 115. Mjera 1.2.3.: Podrška promociji i izvoznim aktivnostima ključnih gospodarskih djelatnosti

Svrha, cilj i obrazloženje	Izvoz po stanovniku u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je u 2014. godini za 5% slabiji od hrvatskog prosjeka. U periodu od 2010. Do 2014. Najveći pad dogodio se u 2012. godini te iako je kasnije izvoz rastao, nije dosegao najbolji pokazatelj iz 2011. godine. Svrha ove mjere je primjenom različitih mehanizama utjecati na povećanja izvoza gotovih proizvoda i usluga te na taj način jačati ukupno gospodarstvo i povećavati broj zaposlenih.					
Rezultat i razvojni učinak	Povećani izvoz Povećana konkurentnost proizvoda i usluga na međunarodnom tržištu Novo zapošljavanje Razvijeni novi proizvodi					
Indikativne aktivnosti	Jačanje institucionalnih kapaciteta za pružanje potpore gospodarstvenicima u izvoznim aktivnostima Osmišljanje i provedba programa obrazovanja poduzetnika za nastup na inozemnim tržištima Poticanje razvoja novih proizvoda nastalih kao rezultat istraživanja tržišta i zadovoljenja tržišnih potreba kroz sufinanciranje razvoja, provedbu analiza tržišta, testiranje i certificiranje proizvoda, unapređenje tehnoloških procesa proizvodnje Poticanje sudjelovanja na međunarodnim sajmovima i konferencijama					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku Regionalna razvojna agencija DUNEA HGK HOK					
Korisnici	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici, udruženja poduzetnika; poduzetničke potporne institucije Poduzetnici, gospodarsko-interesna udruženja, stanovništvo					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć potpornim institucijama Tehnička pomoć poduzetnicima Informiranje i educiranje o izvoznim mogućnostima i prilikama Subvencije i krediti Sufinanciranje projekata Ulaganja u infrastrukturu i opremanje					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)1	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Izvoz	Vrijednost izvoza indeks 100	Povećanje izvoza i konkurentnosti županijskog gospodarstva	20%			HGK DNŽ
Poduzetnici koji preko polovice proizvodnje izvoze	Broj poduzetnika izvoznika indeks 100		10%	2020.	Godišnje	UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku

Tablica 116. Mjera 1.2.4. Pobljšanje investicijske klime						
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je povećati atraktivnost županije za domaća i strana ulaganja i prezentacija županije kao područja privlačnog za investitore, stvoriti podlogu za diversifikaciju ulaganja i pro-aktivno upravljati ulagačkim mogućnostima					
Rezultat i razvojni učinak	Povećana razina ukupnih ulaganja u Županiji Ojačani kapaciteti institucija koje se bave privlačenjem ulaganja i davanjem potpore ulagačima Povećana zaposlenost					
Indikativne aktivnosti	Uspostava središnje kontaktne točke za investitore – kompletne informacije o mogućnostima za ulaganja, područja, regulativa, poticaji Uspostava sustava planiranja investicijskih projekata, kreiranja preduvjeta za njihovu implementaciju (izrada prostorno-planske dokumentacije, Definiranje i provedba poticajnih mjera za investitore, Izrada i upravljanje bazama investitora Promoviranje investicijskog potencijala županije na domaćem i stranim tržištima - izrada višejezičnih vodiča za investitore, sudjelovanje na forumima i sajmovima,, Jačanje kapaciteta institucija koje upravljaju razvojem za privlačenje i upravljanje investicijama					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku, u suradnji s drugim relevantnim resornim Upravnim odjelima Regionalna razvojna agencija DUNEA HGK HOK					
Korisnici	Domaći i strani investitori, poduzetničke zone, poduzetničke potporne institucije, udruženja poduzetnika i druga gospodarsko-interesna udruženja, jedinice lokalne samouprave. Stanovništvo, poduzetnici, investitori					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoći poduzetničkim potpornim institucijama i institucijama koje upravljaju razvojem u Županiji Obrazovne i savjetodavne usluge Financiranje pripremnih radnji kao preduvjeta za realizaciju ulaganja Organizacija promotivnih aktivnosti Sufinanciranje sudjelovanja na sajmovima investitora					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ukupne investicije prema lokaciji objekta per capita	Zadržavanje ranga u odnosu na 2013. prema drugim županijama (RIK)*	Povećanje izravnih domaćih i stranih ulaganja	Zadržati 3. rang	2020.	Godišnje	HGK DNŽ RIK HNB UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku
Promotivne aktivnosti	Broj promotivnih aktivnosti indeks 100		50%			

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015.

Prioritet 1.3. Znanje i inovacije u funkciji gospodarskog razvoja

Cilj:

Ovim prioritetom želi se potaknuti konkurentnost Dubrovačko-neretvanske županije ulaganjem u znanje, inovacije i tehnološki razvoj kao temeljne preduvjete razvoja uspješnog i održivog gospodarstva te uspješnog društva.

Opravdanje:

Kada je gospodarstvo u pitanju, analizom stanja utvrđeni su kao razvojni problemi premala ulaganja u istraživanje i razvoj, nedovoljna povezanost gospodarstva sa znanostima te niska razina tehnološko-tehničke opremljenosti gospodarskih subjekata. U usporedbi konkurentnosti Županije s prosjekom RH i odabranim državama EU-a (Njemačka, Bugarska, Slovačka, Mađarska) u području tehnologije i inovativnosti, ona zaostaje i za nacionalnim prosjekom i za ukupnim prosjekom odabranih zemalja (više od 23%). Najviše zaostaje kad su u pitanju ulaganja poduzeća u istraživanja i razvoj te korištenje sofisticiranih proizvodnih tehnologija. Na današnjem globalnom gospodarskom tržištu inovativni i tehnološki napredniji proizvodi imaju veću dodanu vrijednost i konkurentniji su te pridonose ukupnoj konkurentnosti gospodarstva. Stoga se ovim prioritetom želi potaknuti uvođenje novih tehnologija u gospodarstvo, osnažiti veza između gospodarstva i znanstveno-obrazovnih institucija radi poticanja razvoja inovativnih proizvoda i tehnologija, kao i jačati kapaciteti za razvoj i primjenu inovacija u gospodarstvu.

Opis:

Prioritetom će se pružiti podrška gospodarskim subjektima pri uvođenju novih tehnologija i inovacija u proizvodne i poslovne procese radi postizanja veće globalne konkurentnosti i poduprijet komercijalizacija njihovih inovacija. Te će se aktivnosti provoditi usporedno s promocijom i snažnijim povezivanjem znanosti i gospodarstva kako bi se, između ostalog, osnažio transfer rezultata istraživanja u gospodarstvo te jačali kapaciteti za razvoj i primjenu inovativnih rješenja.

Mjere za prioritet 1.3.

Mjera 1.3.1. Osnaživanje veze između znanstveno-obrazovnih institucija i gospodarstva i jačanje kapaciteta istraživanja i razvoja

Mjera 1.3.2. Uvođenje novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo

Tablica 117. Mjera 1.3.1.: Osnaživanje veze između znanstveno-obrazovnih institucija i gospodarstva i jačanje kapaciteta istraživanja i razvoja	
Svrha, cilj i obrazloženje	Slijedom utvrđenih razvojnih problema i prilika kada je gospodarstvo u pitanju, ovom se mjerom želi potaći suradnja između gospodarstva i znanstveno-obrazovnih i istraživačkih institucija, a kako bi se potakla i pomogla primjena novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu u cilju podizanja njegove ukupne konkurentnosti. Također, svrha mjere je potaći jačanje i protok znanja i vještina te provedbu većih broja istraživačkih projekata u funkciji gospodarstva

Rezultat i razvojni učinak	Osnažena veza gospodarstva i znanosti Povećana komercijalizacija inovacija Porast zajedničkih istraživačkih projekata Tehnološki razvoj utemeljen na istraživačkim projektima					
Indikativne aktivnosti	Provedba analize istraživačkih, tehnoloških i inovacijskih resursa, kapaciteta i potreba u regionalnom gospodarstvu Identificiranje dostupnih odgovarajućih resursa u znanstveno-istraživačkom sektoru na nacionalnoj/regionalnoj i lokalnoj razini Jačanje kapaciteta istraživačkih institucija u županiji, uključujući znanje, vještine, ulaganja u opremu i infrastrukturu za istraživanje u funkciji razvoja gospodarstva Poticanje provođenja primijenjenih istraživanja Izrada katalog istraživačke opreme i infrastrukture Istraživačku infrastrukturu pri znanstveno-istraživačkim institucijama staviti na raspolaganje gospodarstvu u fazi testiranja i pilota novih tehnologija i inovacija Poticati projekte suradnje gospodarstva i znanosti u razvoju ključnih gospodarskih djelatnosti (primjerice poljoprivreda, turizam, kulturne i kreativne industrije i dr.)) Priprema i provedba zajedničkih (gospodarstva i znanstvenog sektora) EU sufinanciranih projekata Promoviranje suradnje gospodarstva i znanosti					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku, Upravni odbor za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Sveučilište HGK HOK					
Korisnici	Gospodarski subjekti, poduzetničke potporne institucije, klasteri, Sveučilište i druge znanstveno-obrazovne institucije Poduzetnici, obrtnici, istraživači, inovatori					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i financiranje izrade projektne dokumentacije Savjetodavne i obrazovne usluge Sufinanciranje projekata Sufinanciranje istraživačkih projekata Infrastrukturalna ulaganja i opremanje					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ulaganja u tehnološke projekte CEKOM-a	Vrijednost ulaganja 2015. indeks 100		250			RIK
Suradnja poduzetnika sa sveučilištem i institutima	Poboljšanje ranga u odnosu na 2013. prema drugim županijama (RIK*)	Suradnja poslovnog i znanstvenoistraživačkog sektora radi povećanja konkurentnosti gospodarstva DNŽ	Sa 10. na 6. rang	2020.	Godišnje	Ministarstvo gospodarstva
Vrijednost tehnoloških projekata korisnika tehnološke infrastrukture	Vrijednost projekta 2015. indeks 100	Povećanje gospodarske konkurentnosti osnaživanjem istraživačke, razvojne, inovacijske (IRI) infrastrukture u funkciji podupiranja razvojnih potreba privatnog sektora	200			UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku
*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015						

Tablica 118. Mjera 1.3.2.: Uvođenje novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je omogućiti primjenom znanja uvođenje novih tehnologija i inovacija, potaći komercijalizaciju inovacija, unaprijediti primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u poslovanju u cilju podizanja konkurentnosti gospodarstva i unapređenju pokazatelja županije u području tehnologije i inovativnosti,					
Rezultat i razvojni učinak	Povećana tehnološka razina poslovanja i proizvodnje Povećana komercijalizacija inovacija Poboljšani financijski pokazatelji poslovnih subjekata Povećan izvoz					
Indikativne aktivnosti	Razvijanje i provođenje modele (su)financiranja i poticanja aktivnosti istraživanja i razvoja i uvođenja novih tehnologija Promoviranje i poticanje uvođenje naprednih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u poduzetništvu Poticanje prelaska na zelenu ekonomiju Priprema i provedba projekata sufinancirani EU sredstvima usmjerenih na unapređenje tehnologija i razvoj inovacija					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku, Upravni odbor za obrazovanje, kulturu, znanost i sport					
Korisnici	Gospodarski subjekti, poduzetničke potporne institucije, klasteri, Sveučilište druge znanstveno-obrazovne institucije Poduzetnici, obrtnici, istraživači, inovatori					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i financiranje izrade projektne dokumentacije Savjetodavne i obrazovne usluge Subvencije i krediti Sufinanciranje projekata Infrastrukturna ulaganja i opremanje					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ulaganja poduzeća u istraživanje i razvoj	Vrijednost ulaganja 2015. indeks 100	Osiguranje jačanja konkurentnosti gospodarstva i drugih sektora primjenom novih tehnologija i naprednih materijala, proširenjem tehnoloških kapaciteta uz pametnu specijalizaciju. Omogućivanje razvoja. ključnih sektora gospodarstva poticanjem ulaganja u IRI.	200		Godišnje	RIK
Investicije u novu dugotrajnu imovinu MSP-ova	Poboljšanje ranga u odnosu na 2013. prema drugim županijama (RIK*)		Sa 10. na 4. rang	2020.		UO DNŽ za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku
Korištenje sofisticirane tehnologije	Poboljšanje ranga u odnosu na 2013. prema drugim županijama (RIK*)		Sa 10. na 6. rang			

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015.

3.2.2. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 2

Cilj 2. Održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom

Relevantnost

Područje Dubrovačko-neretvanske županije podijeljeno je na tri prostorne cjeline: zagorsku, priobalnu i otočnu. Svaka od tih cjelina razlikuje se prema osnovnim gospodarskim, demografskim, prirodnim i kulturnim obilježjima te prema razvijenosti osnove infrastrukture, dostupnosti usluga važnih za stanovništvo tih područja, stanju u prostoru i okolišu. Sukladno tome, uvjeti i kvaliteta života različiti su u različitim dijelovima Županije. Spomenute razlike izravno utječu i na gospodarski razvoj cijelog područja. Ovaj cilj usmjeren je na rješavanje razvojnih problema vezanih uz osnovnu infrastrukturu i njezin jednakomjeran razvoj na području cijele Županije, zaštitu okoliša i održivo upravljanje prostorom te prirodnom i kulturnom baštinom.

U području osnovne komunalne i društvene infrastrukture kao značajni razvojni problemi ističu se nedovoljno i neravnomjerno razvijeni sustavi vodoopskrbe, odvodnje i obrade otpadnih voda, sustavi gospodarenja otpadom kao i elektroenergetska i prometna infrastruktura. Nadalje, društvena infrastruktura u područjima kao što su obrazovanje, zdravlje i socijalna skrb također nije dostatna niti su kapaciteti zadovoljavajući. Problem nedostatnih infrastrukturnih sustava i kapaciteta višestruko se povećava i dolazi do izražaja pri velikim opterećenjima korištenja tijekom turističke sezone.

Problemi u području zaštite okoliša i upravljanja prostorom odnose se na još uvijek nedostatno praćenje stanja u različitim sastavnicama okoliša te nepostojanje sustava upravljanja i uzbunjivanja o okolišnim rizicima i različitim vrstama onečišćenja. Među rizicima se ističu požari, poplave i erozija tla. Analizom stanja je kao razvojna potreba utvrđena potreba urbane sanacije prostora s obzirom na opseg bespravne gradnje te hitna potreba prethodnog sagledavanja urbanih krajolika tj. njihova identifikacija, valorizacija i prijedlog upravljanja i njihovo uključivanje u integralno urbano planiranje kako se ne bi nepovratno izgubio identitet područja. S obzirom na prirodne predispozicije i značenje u kontekstu poboljšanja stanja u okolišu, snažnije korištenje obnovljivih izvora energije prepoznato je kao razvojna potreba i prilika.

Područje Županije izrazito je bogato prirodnom i kulturnom baštinom i dobrima koji ga čine nadaleko prepoznatljivim i predstavljaju golem razvojni resurs koji zahtijeva dugoročno održivo upravljanje, posebice s aspekta njihova značenja za turizam kao ključnu gospodarsku djelatnost u Županiji. Identifikacija i zaštita povijesnog krajolika te UNESCO-om zaštićena (Dubrovnik) ili za zaštitu predložena kulturna baština (Ston i Korčula) važna su razvojna pitanja Županije kao i zaštita, održavanje i očuvanje te upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom (Natura 2000.). Nadalje, u sustavu upravljanja zaštićenim kulturnim i prirodnim dobrima važnu kariku čini svijest stanovništva i posjetitelja, stoga rad na jačanju svijesti, informiranju i obrazovanju predstavlja trajnu potrebu.

Očekivani načini ostvarenja

Cilj će se ostvariti provedbom mjera i aktivnosti daljnjeg unapređenja i ulaganja u osnovnu komunalnu i društvenu infrastrukturu (kao što je infrastruktura vezana uz vodoopskrbu, gospodarenje otpadom, prometna infrastruktura te infrastruktura vezana uz obrazovanje, zdravlje i socijalnu skrb). Značajne mjere i aktivnosti predviđene su u području zaštite okoliša, upravljanja prostorom te prirodnom i kulturnom baštinom i dobrima kao važnim potencijalima za daljnji razvoj održivog turizma i gospodarstva općenito te očuvanje i upravljanje identitetom Dubrovačko-

neretvanske županije. Kao dio cjelovitog unapređenja sustava upravljanja spomenutim resursima predviđena je i provedba informativnih i edukativnih aktivnosti radi jačanja svijesti stanovništva ali i brojnih posjetitelja Županije.

Dosljednost

Kao i prethodni cilj, Cilj 2 u skladu je s ciljevima relevantnih strateških dokumenata EU-a i nacionalnih strateških dokumenata.

Na razini EU-a mjere i aktivnosti unutar ovog cilja usklađene su s Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast, Strategijom održivog razvitka Europske unije te Sedmim akcijskim programom zaštite okoliša Europske unije do 2020. godine

Na nacionalnoj razini usklađen je sa:

- Strategijom prostornog razvoja Republike Hrvatske.
- Strategijom zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine RH, Operativnim programom Konkurentnost i kohezija (OPKK), poglavito pojedinim prioritetima tematskih ciljeva 4, 5, 6, 7, 9 i 10
- Programom ruralnog razvoja Hrvatske 2014.–2020.
- Nacionalnom strategijom zaštite okoliša (NN 46/02).
- Strategijom upravljanja vodama (NN 91/08)
- Strategijom održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09)
- Strategijom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (NN 130/05)
- Strategijom i akcijskim planom zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske (NN 143/08).

Regionalna razina

- Studija zaštite voda i mora Dubrovačko-neretvanske županije
- Strategija razvoja turizma DNŽ-a
- Vodoopskrbni plan Dubrovačko-neretvanske županije
- Plan navodnjavanja Dubrovačko-neretvanske županije
- Rudarsko-geološka osnova Dubrovačko-neretvanske županije.

Tablica 119. Pokazatelji učinka za cilj 2.

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom	Pokazatelj konkurentnosti za komunalnu infrastrukturu (RIK)*	Rang prema drugim županijama	Razvijenost opće infrastrukture (RIK)*	Rang 14	2013.	Rang 10	2020.	Trogodišnje	RIK UO DNŽ za prostorno uređenje i gradnju
	IT sustav za upravljanje prostorom	Broj	Upravljanje prostorom integralnim planiranjem razvojnih aktivnosti	1	2015.			Godišnje	Zavod za prostorno uređenje DNŽ
	površine pod	indeks	Zastupljenost zaštićenih	100		120			UO DNŽ za zaštitu okoliša i

	zaštitom Okolišne presude	indeks u odnosu na prosjeak RH	prirodnih područja udski sporovi u vezi s odgovornosti za štete u okolišu	100		70			prirode Ministarstvo za zaštitu okoliša i prirode
--	---------------------------------	--------------------------------------	---	-----	--	----	--	--	---

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2015.

Prioritet 2.1. Unapređenje infrastrukture

Cilj:

Ovim prioritetom cilja se unaprijediti infrastrukturnu osnovu na području Županije kako bi dostigla ravnomjerniji raspored i stupanj izgrađenosti na području cijele Županije, pridonijela gospodarskom razvoju i kvaliteti života čineći s njom povezane usluge kvalitetnije kako gospodarskim subjektima tako i stanovništvu i posjetiteljima u Županiji.

Opravdanje:

Uspoređujući Dubrovačko-neretvansku županiju prema pojedinim pokazateljima konkurentnosti s prosjekom Republike Hrvatske te s prosjekom četiriju odabranih zemalja EU-a, u području osnovne infrastrukture Županija bilježi znatan zaostatak. Za prosjekom spomenutih zemalja (Slovačka, Mađarska, Bugarska i Njemačka) zaostaje više od 38% a za prosjekom RH više od 26%. Najlošije stoji u izgrađenosti željezničke infrastrukture te kvaliteti i opskrbi električnom energijom. U razvijenosti opće infrastrukture za prosjekom odabranih zemalja zaostaje više od 32% a za prosjekom Hrvatske više od 25%. Najbolje pokazatelje ima u razvijenosti lučkih objekata i vodnih putova, iako i tu zaostaje za prosjekom 7,5%.

Analizom stanja utvrđeni su razvojni problemi u području vodoopskrbne mreže i sustava pročišćavanja otpadnih voda u smislu nedovoljne pokrivenosti cijelog područja Županije, dotrajalosti infrastrukture kao uzroka velikih gubitaka vode, nedovoljne priključenosti stanovništva na postojeće mreže vodoopskrbe i odvodnje. Trenutačni kapaciteti vodoopskrbe nisu dostatni ni za gospodarstvo, a veliki problemi s kapacitetima događaju se u jeku turističke sezone. Nadalje, sustav gospodarenja otpadom također nije na zavidnoj razini. Taj problem nije sustavno riješen. Neuređena odlagališta otpada jedan su od glavnih uzroka zagađenja tla i podzemnih voda; na području Županije nema dovoljno sanitarno uređenih odlagališta. Značajan trošak i problem jedinicama lokalne samouprave posljednjih godina predstavlja i uklanjanje krupnog morskog otpada koji morskim strujama dolazi s juga na područje akvatorija Županije.

S obzirom na geografsko-prometna obilježja, prometna povezanost Županije s ostatkom Hrvatske kao i prometna povezanost unutar Županije ključna je razvojna potreba. Upravo su prometna izoliranost i povezanost unutar Županije prepoznate kao jedna od glavnih kočnica razvoja. Prometna infrastruktura zahtijeva unapređenje u svim oblicima prometa, od cestovnog, preko pomorskog do zračnog, željezničkog i telekomunikacijskog te pokrivenosti internetom. Kao glavni razvojni problemi istaknuti su prometna izoliranost Županije od ostatka države i loša prometna povezanost unutar Županije.

Nadalje, Županija nije povezana ni s plinovodnim sustavom RH a elektroenergetska je mreža dotrajala i nedostatnog kapaciteta, pa priključak većih potrošača nije moguć. U tom smislu postoji potreba za modernizacijom mreže radi poboljšanja naponskih prilika i sigurnosti napajanja.

Magistralni plinovod za Liku i Dalmaciju izgrađen je do Dugopolja. Daljnja izgradnja plinovoda prema Dubrovniku vezana je za planirani projekt Jonsko-jadranskog plinovoda. Do izgradnje planiranih visokotlačnih magistralnih plinovoda moguća je plinifikacija većih urbanih područja (Dubrovnik, dolina Neretve) miješanim odnosno isparenim ukapljenim naftnim plinom (tzv. satelitska opskrba).

Osnovna analiza upućuje i na nedostatne i/ili neadekvatne infrastrukturne kapacitete (te neravnomjernu dostupnost usluga) u dijelu obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi. Stoga je namjera provedbom ove sedmogodišnje strategije unaprijediti stanje i u tom području.

Opis:

Za ostvarenje ovog prioriteta predviđeno je 5 mjera za unapređenje infrastrukture u području vodoopskrbe i odvodnje, upravljanja otpadom, prometa, energetike i društvene infrastrukture. Predviđene mjere rezultirat će poboljšanjem kvalitete infrastrukture, a time i boljom kvalitetom i dostupnošću pojedinih usluga u Županiji. One su komplementarne s mjerama predviđenim unutar drugih dvaju prioriteta ovog cilja te neodvojive od prioriteta i mjera predviđenih unutar Cilja 1 i Cilja 3 ove Strategije. Poboljšanjem infrastrukturne osnove u navedenim područjima izravno se utječe na stvaranje adekvatnih preduvjeta za snažniji gospodarski razvoj te bolju kvalitetu života u Županiji.

Mjere za prioritet 2.1.

Mjera 2.1.1. Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje

Mjera 2.1.2. Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom

Mjera 2.1.3 Unapređenje organizacije svih oblika prometa i odgovarajuće infrastrukture

Mjera 2.1.4. Unapređenje energetske infrastrukture

Mjera 2.1.5. Unapređenje društvene infrastrukture

Pregled mjera zaštite okoliša prema mjerama 2.1.1., 2.1.2., 2.1.3. i 2.1.4. ovog prioriteta, za koje je procijenjeno da mogu imati značajan utjecaj na okoliš, dane su u poglavlju 3.3. Mjere zaštite okoliša prema Strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko-neretvanske županije na st. 212, u tablici 144.

Tablica 120. Mjera 2.1.1.: Poboljšanje sustav vodoopskrbe i odvodnje	
Svrha, cilj i obrazloženje	Cilj je ove mjere unaprijediti sustav vodoopskrbe i odvodnje kako bi se povećao stupanj pokrivenosti županije istim te omogućila bolja dostupnost priključaka opskrbe i odvodnje stanovništvu, smanjili gubici vode (koji trenutno zbog dotrajalosti sustav iznose oko 40%), poboljšala kvaliteta vode (koja zbog loše infrastrukture u kombinaciji sa specifičnim geomorfološkim i klimatskim uvjetima varira). Također, ova mjera direktno je povezana s održivim upravljanjem okolišem jer će se izgradnjom i unapređenjem sustava pročišćavanja otpadnih pridonijeti zaštiti obalnog mora, tla i podzemnih voda.
Rezultat i razvojni učinak	Povećana kvaliteta vode Smanjen gubitak vode u vodoopskrbnim sustavima Povećana pokrivenost županije sustavima vodoopskrbe i odvodnje i broj priključaka Povećana količina pročišćene vode Smanjenje onečišćenja mora, površinskih i podzemnih voda
Indikativne aktivnosti	Priprema projektne i tehničke dokumentacije za sve infrastrukturne zahvate vezane uz sustav vodoopskrbe i odvodnje Izgradnja vodoopskrbnog sustava u dijelovima županije Obnova i održavanje postojeće mreže

	<p>Objedinjavanje vodoopskrbnih sustava Izgradnja uređaja za pročišćavanje vode Nadogradnja postojećih, izgradnja novih i održavanje sustava odvodnje Uspostava sustava daljinskog nadzora i upravljanja Povećanje broja priključaka (priključnih mjesta??) na sustavima vodoopskrbe i odvodnje Izgradnja, obnova i nadogradnja kanalizacijskih sustava Utvrdjivanje zona sanitarne zaštite izvorišta i osiguranje sanitarne zaštite izvorišta pitke vode te zaštite podzemnih i površinskih voda</p>					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća Hrvatske vode					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave i komunalna poduzeća Stanovništvo, turisti, gospodarski subjekti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Gubitak vode u vodoopskrbnim sustavima	u %	Unaprijediti sustav vodoopskrbe i bolja odvodnja, smanjenje gubitaka vode	5%	2020.	Godišnje	UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze
Opskrbljenost manjih naselja sustavima kanalizacije	Indeks 100		150 %			

Tablica 121. Mjera 2.1.2.: Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom

Svrha, cilj i obrazloženje	Iako je organiziranim sakupljanjem otpada obuhvaćeno prosječno 95% stanovništva te iako postoji napredak u sustavu odvojenog prikupljanja otpadom te sanaciji nelegalnih odlagališta, u Županiji još uvijek ne postoji cjelovit sustav gospodarenja. Svrha ove mjere je osigurati daljnju provedbu Plana gospodarenja otpadom Dubrovačko neretvanske županije i uspostaviti cjelovit sustav gospodarenja otpadom uz poštivanje svih relevantnih zakonskih propisa i najbolje prakse.
Rezultat i razvojni učinak	Realiziran Plan gospodarenja otpadom i uspostavljen sustav gospodarenja otpadom sukladan pozitivnim propisima i najboljoj praksi
Indikativne aktivnosti	<p>Nastavak aktivnosti gradnje Županijskog centra za gospodarenje otpadom (izrada projektne, studijske, tehničke i natječajne dokumentacije i radovi na izgradnji i opremanju)</p> <p>Informiranje građana i jačanje svijesti o potrebi odvojenog prikupljanja otpada (organizacija konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i Internetu; izrada web stranica i sl.)</p> <p>Nabava i instaliranje opreme za odvojeno prikupljanje svih vrsta otpada (npr. zeleni otoci, kontejneri)</p> <p>Kupnja odgovarajućih potrebnih radnih strojeva</p> <p>Gradnja reciklažnih dvorišta</p> <p>Gradnja sortirnica</p> <p>Čišćenje, sanacija i zatvaranje divljih i drugih nesanitiranih odlagališta</p> <p>Izgradnja pretovarnih stanica</p> <p>Izgradnja reciklažnih dvorišta za obradu građevinskog otpada</p> <p>Izgradnja kompostana</p> <p>Osigurati mobilno prikupljanje papira i kartonske ambalaže</p> <p>Osigurati odgovarajuće sakupljanje i prijevoz svih vrsta otpada</p> <p>Osigurane odlagališta za viškove iskopa koji sadrže mineralne sirovine</p>
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu,

	Buduće poduzeće za upravljanje Centrom za gospodarenje otpadom Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost Ministarstvo zaštite okoliša i prirode					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprava i njihova komunalna poduzeća Stanovništvo, gospodarski subjekti, turisti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Izgrađen županijski centar za gospodarenje otpadom	Broj	Stvoriti bolje infrastrukturne uvjete za gospodarenje otpadom za skladan i održiv razvoj na cijelom prostoru	1	2020.	Godišnje	DNŽ Ministarstvo za zaštitu okoliša i prirode
Količina odvojenog i obrađenog otpada	% od ukupnog otpada		50%			

Tablica 122. Mjera 2.1.3.: Unapređenje organizacije svih oblika prometa i odgovarajuće infrastrukture

Svrha, cilj i obrazloženje	Cilj je ove mjere unaprijediti infrastrukturu i organizaciju prometa u županiji a radi njezine bolje vezanosti s ostatkom države te bolje teritorijalne kohezije kada je promet u pitanju. Predviđene intervencije u okviru mjere odnose se prije svega na poboljšanje cestovne infrastrukture (koja je trenutno neadekvatna mahom zbog loših prometno-tehničkih elemenata i neredovitog održavanja) na području cijele županije, među naseljima i unutar naselja, poboljšanje zračnog prometa koji je zbog specifičnog geografskog i prometnog položaja (i neadekvatne cestovne infrastrukture i organizacije željezničkog prometa) od vitalnog značaja za stanovništvo i turiste), poboljšanje organizacije željezničkog prometa te pomorskog prometa (uključujući nautičke luke) za koji se u Analizi staja utvrđuje značajan razvojni potencijal. Nadalje, s obzirom na turistički potencijala, ovom se mjerom cilja i na razvoj mreže biciklističkih staza kao i na poboljšanje organizacije javnog prijevoza. Nadalje, u okviru ove mjere podržat će se i daljnji razvoj i razvoj ICT infrastrukture čija je visoka kvaliteta neophodna u svrhu daljnjeg razvoja turizma, postizanja veće konkurentnosti gospodarstva te poboljšanja svekolike kvalitete života.
Rezultat i razvojni učinak	Omogućena bolja prometna povezanost županije s ostatkom države Omogućena bolja prometna povezanost unutar županije Omogućen bolji protok ljudi i roba u županiji Povećana sigurnost prometa Unaprijeđena infrastrukture i/ili organizacija cestovnog, željezničkog, pomorskog i zračnog prometa Unaprijeđen javni prijevoz Ravnomjerno razvijena dostupnost širokopojsnog Interneta na području županije Povećana duljina biciklističkih staza
Indikativne aktivnosti	Cestovni promet: Provedba programa razvoja cestovne infrastrukture na mreži autocesta, brzih i ostalih državnih cesta – priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izgradnja planiranih dionica i rekonstrukcija postojeće mreže. izrada projektne, tehničke, studijske dokumentacije za gradnju cestovne mreže od Ploča do Dubrovnika izrada projektne, tehničke i natječajne dokumentacije te izgradnja Pelješkog mosta s pristupnim cestama i obilaznice Stona izrada projektne, tehničke i studijske dokumentacije za cestovni pravac od čvora Osojnik do čvora Čilipi (zračna luka)

	<p>izrada studijske i natječajne dokumentacije za cestovni pravac od mosta Pelješac do Korčule Provedba Programa razvoja cestovne infrastrukture županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta – priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izgradnja i obnova planiranih dionica</p> <p>Pomorski promet: Kupnja polovila radi uvođenja potrebnih brzobrodskih i trajektnih linija – posebice radi povezivanja otoka s kopnom i otoka međusobno (uključujući pripremu projektne, studijske, tehničke i natječajne dokumentacije) Uređenje, obnova i izgradnja luka i lučkih podgradnja (uključujući međunarodne, županijske, ribarske i nautičke luke) te pripadajućih sadržaja (putnički, kontejnerski terminali i sl.) - priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izvođenje radova Nastavak razvoja trajektnog prometa</p> <p>Zračni promet: Nastavak radova na povećanju kapaciteta Zračne luke Dubrovnik Izgradnja ostalih zračnih luka sukladno postojećim studijama - priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izvođenje radova Izgradnja heliodroma i pristaništa za hidroavione sukladno lokacijama predviđenim u Prostornom planu - priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izvođenje radova</p> <p>Željeznički promet: Izrada studijske dokumentacije za gradnju željezničke mreže od Ploča do Dubrovnika, od Ploča do Splita, modernizaciju željezničke pruge Ploče-Metković-Sarajevo-Osijek-Mađarska i gradnju drugog kolosijeka Izrada analitičkih i studijskih podloga za ponovno pokretanje putničkog prometa na pruzi Ploče- Metković</p> <p>IT komunikacije: Širenje mreže širokopolasnog Interneta - priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izvođenje radova</p> <p>Ostalo: Izgradnja popratne prometne infrastrukture (npr. signalizacija, parkirališta, garaže i sl.) u funkciji poboljšanja organizacije i sigurnosti prometa Unapređenje svih oblika javnog prijevoza na području županije – ulaganjem u infrastrukturu i opremu (vozila), uključujući razvoj potrebne dokumentacije Planiranje, izgradnja i uređenje biciklističkih staza - priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izvođenje radova Izgradnja šetnica uz more i uređenje javnih površina</p>					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture Hrvatske ceste i HAC					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave. Županijska uprava za ceste, Državna lučka uprava Dubrovnik i lučke kapetanije, Zračna luka Dubrovnik Stanovništvo, gospodarski subjekti, turisti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Provedba programa razvoja cestovne infrastrukture na mreži autocesta, brzih i ostalih državnih cesta	% provedbe	Priprema projektne, tehničke, studijske i natječajne dokumentacije te izgradnja planiranih dionica i rekonstrukcija postojeće mreže	100%	2020.	Godišnje	UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze
Pomorski promet	Broj putnika indeks 100	Poboljšanje prometne unutar županijske	20%			Hrvatske ceste

Javni prijevoz	Broj putnika Indeks 100	povezanosti i povezanosti DNŽ s drugim dijelovima Hrvatske i inozemstva	20%			HAC
Pokrivenost širokopojasnim Internetom	% površine DNŽ		90%			HAKOM

Tablica 123. Mjera 2.1.4. Unapređenje energetske infrastrukture

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je kvalitetna i odgovarajuća opskrbljenost Županije energentima, prije svega strujom i plinom te povezanost županije s energetskim sustavim u RH. Distribucijska mreža električne energije za potrebe gospodarstva i kućanstva u Županiji je zadovoljavajuća, slijedom nekoliko provedenih (ili u provedbi) kapitalnih projekata. No, analizom stanja je utvrđena potreba povećanje prijenosne moći postojećih vodova i poboljšanje naponske prilike, radi daljnjeg povećanja sigurnosti napajanja i omogućavanja priključenja novih potrošača i većih potrošača. Također, u pojedinim dijelovima županije elektromreža je dotrajala što onemogućava priključak većih potrošača. Nadalje, Analiza stanja kao razvojni problem utvrđuje nepovezanost plinovodnog sustava županije sa sustavom Republike Hrvatske i upućuje na potrebu izgradnje magistralnog plinovoda te provedbu usvojenog Plana plinifikacije.
Rezultat i razvojni učinak	Osigurana kontinuirana i kvalitetna opskrba strujom i plinom koja zadovoljava potrebe gospodarstva i kućanstava Dubrovačko-neretvanska županija integrirana u energetske sustave Republike Hrvatske
Indikativne aktivnosti	Nastavka provedbenih aktivnosti na započetim kapitalnim projektima napajanja električnom energijom Provedba planova razvoja distribucijske mreže u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, uključujući daljnju rekonstrukciju i izgradnju elektroenergetskih objekata Unapređenje elektroprijenosne i distribucijske mreže Izrada studijske, projektne, tehničke i ostale dokumentacije za potrebe izgradnje plinovoda utvrđenih Planom plinifikacije Dubrovačko-neretvanske županije te izgradnja infrastrukture u slučajevima dokazane opravdanosti i isplativosti
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća HEP Ministarstvo gospodarstva PLINACRO
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave Stanovništvo, gospodarski subjekti, turisti
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Provedba planova razvoja distribucijske mreže u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, uključujući daljnju rekonstrukciju i izgradnju elektroenergetskih objekata	%	Poboljšanje infrastrukturnih uvjeta u području energetike za skladan i održiv razvoj na cijelom prostoru Županije	100%	2020.	Godišnje	UO DNŽ za komunalne poslove, promet i veze

Tablica 124. Mjera 2.1.5. Unapređenje društvene infrastrukture

Tablica 124. Mjera 2.1.5. Unapređenje društvene infrastrukture						
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je osigurati kvalitetne uvjete, u smislu odgovarajuće infrastrukture i opreme za pružanje usluga u sustavu predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, visokog obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi. Analizom stanja utvrđena je nedostatnost prostornih uvjeta i kapaciteta ali isto tako i potreba poboljšanja i diversifikacije usluga, te jačanja kapaciteta kadrovske strukture u spomenutim područjima. Ova je mjera prvenstveno usmjerena na poboljšanje prostornih kapaciteta i uvjeta dok je jačanje kvalitete odgovarajućih usluga predviđeno u okviru Cilj 3.					
Rezultat i razvojni učinak	Poboljšana kvaliteta prostornih uvjeta, kapaciteta i opremljenosti u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju Jedno-smjenski rad uveden u većinu škola na području županije Osiguran organizirani studentski smještaj Poboljšana kvaliteta prostornih uvjeta, kapaciteta i opremljenosti u zdravstvu i socijalnoj skrbi Poboljšana u ujednačena dostupnost usluga u obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj cjelokupnom stanovništvu u Županiji					
Indikativne aktivnosti	Izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova na obnovi i izgradnji predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova, uključujući sportske dvorane Izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova za izgradnju studentskog doma Izgradnja novih i adaptacija postojećih objekata za obrazovanje odraslih - izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova na obnovi i izgradnji Izgradnja novih i adaptacija postojećih objekata za obrazovanje odraslih - izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova na obnovi i izgradnji Izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova na obnovi i izgradnji ustanova medicinske skrbi radi povećanja smještajnog i terapijskog kapaciteta Izgradnja novih i adaptacija postojećih objekata u službi poboljšanja zdravstvene zaštite te razvoja medicinskog turizma Nabava nove opreme za ustanove medicinske skrbi, uključujući informatičku opremu za informatizaciju poslovnih procesa Uređenje prostora za hospicij, te opremanje centra za palijativnu skrb. Izgradnja, obnova i adaptacija domova za stare i nemoćne, psihički bolesne osobe, osobe s poteškoćama i osobe s posebnim potrebama - izrada projektne studijske, tehničke i natječajne dokumentacije te izvođenje radova na obnovi i izgradnji					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odbor za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju Jedinice lokalne samouprave					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave, obrazovne, zdravstvene ustanove, ustanove u sustavu socijalne skrbi Učenici, studenti, umirovljenici, osobe u potrebi zdravstvene i socijalne skrbi, stanovništvo, turisti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Obnova i izgradnja predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova, uključujući sportske dvorane	Indeks 100%	Povećanje obnove i izgradnje radi osiguranja kvalitetne infrastrukture i opreme	150%			UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport
Obnova i izgradnja ustanova medicinske skrbi	Indeks 100%		150%	2020.	Godišnje	UO DNŽ za međugeneracijsku

radi povećanja smještajnog i terapijskog kapaciteta						solidarnost, branitelje i obitelj
Obnova i adaptacija domova za stare i nemoćne, psihički bolesne osobe, s poteškoćama i s posebnim potrebama	Indeks 100		200%			UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb

Prioritet 2.2. Zaštita okoliša i upravljanje prostorom

Cilj:

Cilj Prioriteta 2.2. je zaštititi i očuvati prirodni kapital u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u svrhu postizanja održivog društveno-gospodarskog razvoja i odgovarajuće kvalitete života.

Opravdanje:

Prirodna dobra i biološka raznolikost, uz kulturnu i spomeničku baštinu, najvažniji su razvojni resurs u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Praćenje stanja okoliša i provedba odgovarajućih mjera zaštite okoliša preduvjet su ostvarenja ostalih razvojnih ciljeva Županije. Kako bi se omogućio dugoročan opstanak tih resursa i njihovo adekvatno iskorištavanje u funkciji održivog gospodarskog razvoja potrebno je poduzeti mjere zaštite prirode i okoliša, kulturne baštine i krajolika i njihove regeneracije.

Analizom stanja utvrđeni su razvojni problemi u području zaštite okoliša kao što su primjerice onečišćenje vode, tla i zraka, česti požari i poplave, erozija tla, bespravna gradnja kojom se uništavaju resursi ali i narušava stoljetni identitet Županije. Također, utvrđeno je nedostatno korištenje obnovljivih izvora energije za koje u Županiji postoje značajni prirodni potencijali. Nadalje, na području Županije još uvijek se nedostatno prati stanje u okolišu, posebice neke njegove sastavnice kao što su zrak, tlo i buka. Sustav upravljanja rizicima od onečišćenja i sustav uzbunjivanja također zahtijevaju značajne razvojne pomake i ulaganja. Na zaštitu okoliša i učinkovitost predviđenih mjera uvelike utječe svijest i informiranost stanovništva o važnosti očuvanja okoliša. Analiza stanja ističe, primjerice, problem razumijevanja sustava upravljanja zaštićenim prirodnim i kulturnim vrijednostima odnosno nedovoljno razvijene svijesti stanovništva i posjetitelja zaštićenih područja. Dio spomenutih problema potrebno je rješavati infrastrukturnim uređenjem, kao što je i predviđeno u Prioritetu 2.1., a dio komplementarnim mjerama sadržanim u ovom Prioritetu.

Opis:

U okviru ovog prioriteta predviđene su 3 mjere radi unapređenja sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica, korištenje obnovljivih izvora energije u funkciji zaštite okoliša te unapređenje sustava prostornog planiranja i sprečavanje bespravne gradnje. Jačanje svijesti stanovništva predviđeno je kao sastavna aktivnost svake od predviđenih mjera.

Mjere za prioritet 2.1.

Mjera 2.2.1. Unapređenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica

Mjera 2.2.2. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije

Mjera 2.2.3. Unapređenje sustava prostornog planiranja i sprečavanje bespravne gradnje

Pregled mjera zaštite okoliša prema mjerama 2.2.1.i 2.2.2. ovog prioriteta, za koje je procijenjeno da mogu imati značajan utjecaj na okoliš, dane su u poglavlju 3.3. Mjere zaštite okoliša prema Strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko-neretvanske županije na st. 212, u tablici 144.

Tablica 125. Mjera 2.1.1.: Unapređenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica	
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je prevenirati onečišćenja i rješavati posljedice onečišćenja i unapređenje stanja svih okolišnih sastavnica a u cilju cjelovitog pristupa zaštiti okoliša, smanjenja antropogenih utjecaja na okoliš i poboljšanja kvalitete života stanovništva.
Rezultat i razvojni učinak	Uspostavljen cjeloviti sustav praćenja stanja i zaštite okolišnih sastavnica, uključujući sustav uzbunjivanja i upravljanja rizicima od onečišćenja Podignuta kvaliteta tla, vode, mora i morskog okoliša
Indikativne aktivnosti	<p>Osmišljavanje i uspostava cjelovitog informatičkog sustava za vođenje podataka o onečišćenju svih okolišnih sastavnica, uključujući planiranje i razvoj sustava, nabavu opreme i obuku kadra</p> <p>Nabava odgovarajućih mjernih stanica za praćenje stanja u okolišu</p> <p>Nabava opreme za sprečavanje onečišćenja i sanaciju onečišćenja mora, uključujući plovila</p> <p>Jačanje ljudskih i organizacijski kapaciteta za protupožarnu zaštitu</p> <p>Nabava oprema za protupožarnu zaštitu (opremanje vatrogasnih postrojbi)</p> <p>Pošumljavanje opožarenih površina</p> <p>Nabava opreme i uspostava sustav za mjerenje kakvoće zraka</p> <p>Izrada akcijski planova za smanjenje buke na području Županije</p> <p>Provedba zaštitnih mjera protiv onečišćenja od buke (izgradnja bukobrana, predlaganje izmjena trasa prometnica, regulacija tranzitnog prometa i sl.</p> <p>Uspostava sustavnog praćenja onečišćenja tala</p> <p>Sanacija posljedica erozije tla i poplava</p> <p>Uspostaviti u Županiji sustav praćenja inicijativa, planova i prijedloga o prenamjeni šumskog zemljišta i o drugim planovima i aktivnostima vezanim za šumarstvo i za integralnu zaštitu okoliša u suradnji s tijelima državne uprave s javnim poduzećima</p> <p>Sanacija oštećenja poljoprivrednih, šumskih i ostalih površina od elementarnih nepogoda</p> <p>Unapređivanje sustava za praćenje i prognoziranje hidrometeoroloških pojava, uključujući nabavu sve potrebne oprem i edukaciju kadra</p> <p>Provođenje preventivne mjere zaštite od poplava, uključujući izgradnju retencija, reaktiviranje bivših poplavnih površina i obnovu vodotoka</p> <p>Praćenje procesa zasljanjivanja slatkovodnih tokova u području Neretve</p> <p>Praćenje utjecaja prekograničnih aktivnosti (vezano za otpad, vode, požare) na okoliš i prirodu u DNŽ</p> <p>Promicanje i provođenje međunarodnih projekata koji imaju za cilj praćenje stanja i zaštitu okoliša</p> <p>Izrada prognostičkih modela</p> <p>Osmišljavanje i uspostava sustava ranog uzbunjivanja od onečišćenja i upravljanja rizicima, uključujući planiranje i razvoj sustava, nabavu opreme i obuku kadra</p> <p>Informiranje građana i jačanje svijesti o potrebi i značenju zaštite okoliša (organizacija, konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i Internetu; izrada web stranica; organizacija predavanja u vrtićima i školama i sl.)</p> <p>Jačanje kapaciteta, u organizacijskom i kadrovskom smislu županijskih institucija u sustavu zaštite okoliša</p> <p>Ojačati proces i načine suradnje između Županije, jedinica lokalne samouprave, drugih organizacija (ustanova, civilnog društva i dr.) u zaštiti šuma i okoliša</p> <p>Koristiti sve upravne i političke mehanizme i sredstva da Županija sudjeluje pripremi i provedbi javnih politika, planova i odluka na državnoj razini radi osiguravanja zaštite šuma i okoliša u cjelini</p>
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju,;

	Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća Nevladine udruge Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti Hrvatske vode DHMZ Državna uprava za zaštitu i spašavanje
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Vatrogasne postrojbe/DVD, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Nevladine udruge Stanovništvo, turisti, gospodarski subjekti
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima Edukativne i promocijske aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
IT sustav za praćenje okoliša u funkciji	Broj	Osigurana uspostava kvalitetnog sustava praćenja svih segmenata okoliša (zrak, voda, more, tlo, biološka raznolikost, otpad)	1			UO DNŽ za zaštitu okoliša i prirode
Uspostava IT sustava za praćenje stanja i uzbuđivanje	Broj		1	2020.	Godišnje	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode

Tablica 126. Mjera 2.2.2.: Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i provođenja energetske učinkovitosti	
Svrha, cilj i obrazloženje	Obnovljivi izvore energije u Županiji slabo se koriste i uglavnom se odnose na korištenje vjetra, sunca, i vode. S obzirom na značajne prirodne potencijale za korištenje obnovljivih izvora energije, svrha ove mjere je daljnje poticanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i korištenja obnovljivih izvora energije od strane stanovništva i gospodarskih subjekata
Rezultat i razvojni učinak	Povećana količina energije proizvedene iz obnovljivih izvora Ostvaren veći stupanj energetske sigurnosti i neovisnosti Smanjeni troškovi energije
Indikativne aktivnosti	Nastavak sufinanciranja (u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost) korištenja obnovljivih izvora energije u kućanstvima i javnim zgradama Izrada/revizija Plana korištenja obnovljivih izvora energije Izgradnja vjetro-elektrana i samostalnih sunčanih elektrana sukladno Planu korištenja obnovljivih izvora energije (uključujući izradu sve potrebne dokumentacije, provedbu infrastrukturnih radova i opremanje) Promocija korištenja obnovljivih izvora energije i projekata koje sufinancira županija Edukacija stanovništva i pružanje pomoći (tehničke i financijske) u pripremi projekata za korištenje obnovljivih izvora energije Informiranje građana i jačanje svijesti o potrebi većeg iskorištavanja obnovljivih izvora energije (organizacija, konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i Internetu; izrada web stranica i sl.)
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za komunalne poslove, promet i veze, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, UO za komunalne poslove, promet i veze

	DUNEA Jedinice lokalne samouprave i njihova komunalna poduzeća Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Ministarstvo gospodarstva, HERA i HEP
Korisnici	Jedinice lokalne samouprava, stanovništvo, gospodarski subjekti Stanovništvo, gospodarski subjekti, turisti
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Projekti korištenja obnovljivih izvora energije (OIE)	% ukupne potrošnje električne energije 2015. indeks 100	Dugoročno smanjenje ovisnosti o uvozu energenata, učinkovito korištenje energije i pristupačnih resursa, diverzifikacija proizvodnje energije, povećanje sigurnosti opskrbe, poticanje razvoja novih tehnologija i otvaranje novih radnih mjesta	150	2020.	Godišnje	DNŽ
Projekti energetske učinkovitosti	% ukupne godišnje potrošnje neposredne energije 2015. indeks 100	Postizanje energetske ušteda poboljšanjem upravljanja potrošnjom energije	200			

Tablica 127. Mjera 2.2.3.: Unapređenje sustava prostornog planiranja

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je nastavak unapređenja sustava prostornog planiranja u cilju održivog planiranja i korištenja prostora, omogućavanja provedbe gospodarskih aktivnosti u skladu s uzusima planiranja prostora. Objedinjavanje svih podataka svih upravnih odjela i ustanova Županije na jednom mjestu u cilju održivog i kvalitetnog prostornog planiranja i integralnog upravljanja područjem Županije. Doprinos aktivnostima i stvaranju alata za suzbijanje bespravne gradnje budući se i dalje se nastavlja bespravno graditi jer nikakve sankcije nisu provedene, a DNŽ ne upravlja nadzorom i inspekcijama.
Rezultat i razvojni učinak	Uspostavljen županijski sustav upravljanja informacijama i podatak o prostoru platforma za pametnu regiju Doprinos suzbijanju bespravne gradnje, podizanju svijesti stanovništva i jačanju političke volje
Indikativne aktivnosti	(Uspostava/Unapređenje) i redovito upravljanje informacijskim sustavom prostornog uređenja, uključujući osmišljavanje sustava, razvoj tehničke dokumentacije, nabavu opreme i edukaciju kadra Provedba aktivnosti usklađenja zemljišnih knjiga i katastra Informiranje građana i njihovo aktivno uključivanje u sustav prostornog planiranja te jačanje svijesti o važnosti prostornog planiranja (organizacija, konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i internetu; izrada web stranica i sl.) Jačanja organizacijskih i ljudskih kapaciteta institucija u području prostornog planiranja

Nositelji:	Zavod za prostorno uređenje DNŽ Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja					
Korisnici	Upravni odjeli DNŽ; JU kojima je osnivač DNŽ (Zavod za prostorno uređenje, JU za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Lučke uprave itd. Stanovništvo, gospodarski subjekti					
Mehanizmi provedbe	(Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Obrazovne i edukativne aktivnosti Tehnička pomoć za razvoj i uvođenje novih programa Organizacija i financiranje programa usavršavanja kadra Provođenje EU projekata					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
IT sustav za upravljanje prostorom	Broj	Poboljšanje upravljanja prostorom DNŽ-a putem integralnog sagledavanja i planiranja razvojnih aktivnosti na cijelom prostoru	1	2017	Godišnje	UO DNŽ za prostorno uređenje gradnju Zavod za prostorno uređenje DNŽ

Prioritet 2.3. Održivo upravljanje ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno- povijesnom baštinom

Cilj:

Cilj je Prioriteta 2.3. unaprijediti i održivo upravljati ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom na području Dubrovačko-neretvanske županije kako bi se zaštitio i promovirao njezin identitet turističke destinacije koja zahtijeva strateški promišljen destinacijski menadžment u kojem ti resursi predstavljaju jedan od ključnih čimbenika.

Opravdanje:

Dubrovačko-neretvanska županija svoj razvoj uvelike temelji na jedinstvenoj i bogatoj prirodnoj baštini, zaštićenim područjima prirode te materijalnoj i nematerijalnoj kulturno-povijesnoj baštini. Iako su zaštita i upravljanje prirodnim vrijednostima i kulturnom baštinom već postavljeni visoko na ljestvici prioritetnih aktivnosti Županije, odgovarajuće upravljanje i stalno unapređenje upravljanja tim resursima zbog njihova značaja i važnosti dugoročna je i stalna potreba koja mora imati neizostavno mjesto u strategijama razvoja Županije.

Analiza stanja, između ostalog, upućuje na potrebu poboljšanja upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom, stalnog jačanja kapaciteta ustanova i djelatnika zaduženih za poslove zaštite, učinkovitijih mehanizama financiranja, metodoloških poboljšanja pri izradi planskih dokumenata, izrade i odgovarajućih planskih i strateških dokumenata, snažnijeg informiranja i jačanja svijesti širokog kruga dionika i njihova snažnijeg uključivanja u osmišljavanje razvojnih strategija i planova.

Opis:

Prioritetom su predviđene 3 mjere kojima će se provoditi aktivnosti na unapređenju sustava upravljanja i zaštite kulturne baštine te prirodne baštine i ekološke mjere, kao i na aktivnoj promociji kulturne i prirodne baštine kao najznačajnijeg čimbenika jedinstvenog i prepoznatljivog identiteta Županije.

Mjere za prioritet 2.3.

Mjera 2.3.1. Unapređenje sustava upravljanja i zaštite kulturne baštine

Mjera 2.3.2. Unapređenje sustava upravljanja i zaštite prirodne baštine i ekološke mreže

Mjera 2.3.3. Aktivna promocija kulturne i prirodne baštine

Tablica 128. Mjera 2.3.1.: Unapređenje sustava upravljanja i zaštite kulturne baštine	
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je unaprijediti sustav upravljanja kulturnim dobrima, pojedinačnim spomenicima kulture i zaštićenim cjelinama te uvijek očuvanim povijesnim urbanim i ruralnim kulturnim krajobrazima radi njihove daljnje zaštite i odgovarajuće valorizacije u kontekstu razvoja humanističkih, prirodnih i tehničkih znanosti (povijest, povijest umjetnosti, arhitektura, graditeljstvo, restauracije itd) gospodarskih aktivnosti i razvoja, a prije svega u kontekstu daljnjeg razvoja turizma i znanosti.
Rezultat i razvojni učinak	Unaprijeđena zaštita i upravljanje kulturnom baštinom Povećan broj zaštićenih kulturnih dobara na nacionalnoj razini Ustanovljena zaštita kulturnih dobara na regionalnoj i lokalnoj razini – određen broj zaštićenih kulturnih dobara zaštićen na regionalnoj ili lokalnoj razini Povećan broj obnovljenih i u funkciji razvoja valoriziranih materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara Osnaženi državni, regionalni i lokalni institucionalni kapaciteti za upravljanje kulturnim dobrima Osnažena svijest stanovništva i posjetitelja o značenju kulturne baštine Povećan broj turista Uspostavljen znanstveni informacijsko-dokumentacijski centar kulturne baštine Dubrovačke Republike, Neretve i Korčule.
Indikativne aktivnosti	Aдекватna zaštita (registracija) svih pojedinačnih objekata u okviru UNESCO-m zaštićene gradske jezgre Dubrovnika i šire Identifikacija, valorizacija i adekvatna zaštita na lokalnoj razini ambijentalnih urbanih i ruralnih cjelina (Organizacija i provedba istraživanja neistražene spomeničke baštine) objedinjavanje svih podataka i dokumentacije prostora, objekata i slično na jednom mjestu, na GIS platformi, potpomognute županijskim informacijskim sustavom Inventarizacija materijalne i nematerijalne kulturne baštine Sustavna i organizirana Obnova i revitalizacija zapuštenih kulturnih dobara Izrada prostorno-planske dokumentacije za utvrđene ambijentalno vrijedne cjeline i sklopove s krajolicima izrada planova upravljanja za vrijedne kulturne cjeline Provedba revizije oštećenih objekata kulturne baštine u kontekstu (re)definiranja statusa zaštite Provedba odgovarajućih zaštitnih i konzervatorskih mjera nad kulturnim i spomeničkim dobrima (sanacija i obnova) Priprema odgovarajućih program zaštite materijalne i nematerijalne baštine Zaštita i valorizacija nematerijalne baštine Jačanje kapaciteta postojećih stručni kadrova u području zaštite kulturne baštine i privlačenje novog kadra Održavanje i obnavljanje spomenika kulture u povijesnoj jezgri Dubrovnika i kontaktnoj zoni povijesne jezgre Izrada krajobrazne osnove i njezino ugrađivanje u prostorno-plansku dokumentaciju Izrada studija vrednovanja kulturnih krajolika na regionalnoj i lokalnoj razini Izrada studija krajobraznih vrednovanja Angažiranje dodatnih financijskih sredstava za očuvanje i valorizaciju baštine putem pripreme i provedbe EU financiranih projekata i drugih međunarodnih projekata Jačanje svijesti širokog kruga dionika o važnosti održivog upravljanja kulturnom baštinom i uključivanja

	većeg broja dionika u proces planiranja za upravljanje kulturnom baštinom (organizacija, konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i Internetu; izrada web stranica i sl.) Povezivanje institucija zaštite i očuvanja kulturne baštine i gospodarskih organizacija, poduzetnika, investitora, kulturnih menadžera, turističkih organizacija Osmišljavanje, priprema i provedba projekata očuvanja stare povijesne jezgre Dubrovnika uz istovremeno osiguranje i očuvanje lokalnog kolorita Osmišljavanje i provedba programa aktivnog uključivanja posjetitelja u kulturne događaje i interpretacije materijalne i nematerijalne kulturne baštine Razvoj i provedba kreativno kulturno-turističkih programa i proizvoda povezivanja spomenička baštine s drugim turističkim atrakcijama na području Županije					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju,; Jedinice lokalne samouprave Nevladine udruge Ispostave nadležnih državnih institucija DUNEA ZOD (Zavod za obnovu) ZZPUDNŽ Ministarstvo kulture, KOD					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave, nevladine udruge, Županija, investitori znanstvenici, turisti Stanovništvo, turisti, gospodarski subjekti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima Edukativne i promocijske aktivnosti					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
zaštićene i obnovljene materijalne i nematerijalne baštine	Broj objekata 2015. indeks 100	Unaprijediti sustav upravljanja kulturnim dobrima, pojedinačnim spomenicima kulture i zaštićenim cjelinama te uvijek očuvanim povijesnim urbanim i ruralnim kulturnim krajobraz.	150	2020.	Godišnje	UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport
izrađeni planovi upravljanja za kulturnu baštinu	Broj planova 2015. indeks 100		200			UO DNŽ za prostorno uređenje i gradnju
izrađeni prostorni planovi zaštićenih kulturnih urbanih i ruralnih cjelina	Broj planova 2015. indeks 100		200			Zavod za prostorno uređenje DNŽ Ministarstvo kulture DUNEA

Tablica 129. Mjera 2.3.2.: Unapređenje sustava upravljanja i zaštite prirodne baštine i ekološke mreže

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je unaprijediti sustav upravljanja i zaštite vrijednih dijelova prirodne baštine i ekološke mreže u cilju očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara u kontekstu gospodarskih aktivnosti i razvoja, prije svega u kontekstu daljnjeg razvoja turizma.
----------------------------	--

Rezultat i razvojni učinak	Unaprijeđena zaštita i upravljanje ekološkom mrežom i vrijednim dijelovima prirodne baštine Osnaženi institucionalni kapaciteti za upravljanje i zaštitu prirodnih vrijednosti na području županije Osnažene svijest stanovništva i posjetitelja o značenju prirodne baštine Povećan broj turista					
Indikativne aktivnosti	<p>Inventarizacija, praćenje i provedba istraživanja ekološke mreže, zaštićenih dijelova prirode i prirodne baštine</p> <p>Provoditi postupke revizije i/ili prestanka zaštite i postupke zaštite novih vrijednih područja Dubrovačko-neretvanske županije.</p> <p>Osmišljavanje i provedba unaprijeđenih mjera zaštite prirode provedbom istraživanja, razmjenom iskustava s partnerskim institucijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini</p> <p>Utvrđivanje krajobraznih tipova i značajnih krajobraza i uključivanje u inventar zaštićene prirodne baštine te u prostorno planske dokumente</p> <p>Permanentno provoditi aktivnosti zaštite staništa, uz aktivno uključivanje lokalnog stanovništva i nevladinih organizacija u zaštitu putem provedbe odgovarajućih edukacija</p> <p>Mjere i uvjete zaštite prirode ugrađivati u programske i planske dokumente razvoja ključnih gospodarskih djelatnosti</p> <p>Provedba malih infrastrukturnih radova na uređenju poučnih staza, vidikovaca, odmorišta, prezentacijskih i info punktova, postavljanju adekvatne signalizacije i sl.</p> <p>U okvirima Ramsarske konvencije, provoditi aktivnosti na očuvanju Delte Neretve i na proglašenju Delte parkom prirode</p> <p>Jačanje kapaciteta i povezivanje jedinica lokalne samouprave za odobrenje zahvata u prostoru i korištenje prirodnih resursa i razmjenu iskustava i prakse vezano uz isto</p> <p>Pripremati provoditi projekte očuvanja prirodne baštine uz korištenje dostupnih EU sredstava te sudjelovanje u međunarodnim projektima, posebice projektima prekogranične suradnje</p> <p>Izrađivati i provoditi planove upravljanja ekološkom mrežom i NATURA mreže</p> <p>Osnažiti kapacitete (organizacijske, ljudske i financijske) Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i posebnih Javnih ustanova koje upravljaju pojedinačnim zaštićenim područjima u Županiji</p> <p>Provesti proces strateškog planiranja i analize proračuna i aktivnosti Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode radi postizanja učinkovitije organizacije (uključujući analizu potreba i koristi i troškova za uspostavu ispostava) rada i planiranja proračuna u svrhu učinkovitijeg obavljanja njezine osnovne djelatnosti</p> <p>Ojačati rada službe čuvara prirode dodatnim zapošljavanjem</p> <p>Informiranje i jačanje svijesti stanovnik o važnosti zaštite i održivog upravljanja ekološkom mrežom i prirodnom baštinom ((organizacija, konferencija, seminara, priprema i tiskanje protivnih materijala, radijske i TV emisije, oglasni u dnevnom tisku i Internetu; izrada web stranica i sl.)</p> <p>U suradnji s relevantnim dionicima na nacionalnoj razini potaknuti raspravu i razmjenu znanja i iskustva radi uspostave učinkovitijeg sustav upravljanja održavanja i očuvanja zaštićenih dijelova prirode i ekološke mreže Natura 2000 – u smislu jasnijeg definiranja uloga i dogovornosti ključnih dionika u sustavu zaštite</p>					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Javna ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Javne ustanove koje upravljaju pojedinačnim zaštićenim područjima u Županiji Jedinice lokalne samouprave Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost Ministarstvo zaštite okoliša i prirode DUNEA					
Korisnici	Jedinice lokalne samouprava, Javna ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode; Javne ustanove koje upravljaju pojedinačnim zaštićenim područjima u Županiji; stanovništvo, nevladine organizacije Stanovništvo, gospodarski subjekti, turisti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne, studijske i natječajne dokumentacije (Su)financiranje infrastrukturnih ulaganja i opremanja Tehnička pomoć za upravljanje projektima Edukativne i promocijske aktivnosti					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Zaštićena područja prirodnih vrijednosti u DNŽ u ha	Broj područja, 2015. indeks 100	Valorizacija svih zaštićenih područja i jasan status značajki zbog kojih je neko	150			UO DNŽ za zaštitu okoliša i prirode UO DNŽ za

Planovi za održivo korištenje prirodne baštine	Broj planova 2015. indeks 100	područje dobilo kategoriju zaštite	200	2020.	Godišnje	obrazovanje kulturu znanost i šport Zavod za prostorno uređenje DNŽ
--	-------------------------------	------------------------------------	-----	-------	----------	--

Tablica 130. Mjera 2.3.3.: Aktivna promocija održivog korištenja kulturne i prirodne baštine

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je aktivno promovirati na nacionalnoj i međunarodnoj razini kulturnu i prirodnu baštinu Dubrovačko-neretvanske županije radi isticanja njezina identiteta i prepoznatljivosti na turističkoj i kulturnoj sceni i tržištu, za održivo korištenje, ali i na znanstveno-istraživačkoj i obrazovanoj sceni. T
Rezultat i razvojni učinak	Povećan broj turista i prihoda od turista Dubrovačka županija privlačna za široki krug kulturnih djelatnika koji je prepoznaju kao relevantno mjesto za stručna okupljanja, istraživačke aktivnosti u funkciji unapređenja sustava zaštite materijalne i nematerijalne baštine te razmjenu iskustava Dubrovačka županija privlačna za široki krug stručnjaka u području zaštite prirodne baštine ekološke mreže i NATURA mreže djelatnika koji je prepoznaju kao relevantno mjesto za stručna okupljanja, istraživačke aktivnosti u funkciji unapređenja sustava zaštite prirodnih vrijednosti te razmjenu iskustava
Indikativne aktivnosti	Pripremiti i nuditi na nacionalnoj i međunarodnoj sceni programe suradnje ustanova i udruga u području kulture i zaštite prirodnih vrijednosti U suradnji s Dubrovačkim ali i ostalim sveučilištima u RH organizirati znanstveno edukativne simpozije, ljetne škole i sličnu vrstu događanja na temu zaštite i očuvanja kulturne i prirodne baštine Povezati se sa svjetski poznatim i priznatim institucijama u području zaštite kulturne baštine i zajednički raditi na unapređenju i razvijanju novih mjera zaštite (poticati i ostvarivati suradnju na projektima u okviru programa Europske teritorijalne suradnje i drugih EU programa koji potiču takvu vrstu suradnje i aktivnosti) U suradnji s Turističkom zajednicom unaprijediti zastupljenost kulturne i prirodne baštine u turističkoj ponudi Županije Dodatno promovirati Deltu Neretve kao jedinstveni fenomen u ovom djelu Europe Osmišljavanje programa volontiranja u provedbi aktivnosti istraživanja i zaštite kulturne i prirodne baštine i njegova prezentacija na nacionalnoj i regionalnoj razini Sudjelovanje na relevantnim sajmovima i okupljanjima turističkih djelatnika i djelatnika u kulturi i zaštiti prirode; znanstvenim skupovima Izrada informativnih i promotivnih materijala u svrhu turističke promocije
Nositelji:	Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport,; Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Javne ustanove koje upravljaju pojedinačnim zaštićenim područjima u Županiji Nevladine organizacije Sveučilište DUNEA Turistička zajednica
Korisnici	Sveučilište, Upravni odjel za zaštitu okoliša i prirodu, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Javne ustanove za zaštitu prirode Stanovništvo, turisti, znanstvenici, kulturni djelatnici
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i (su)financiranje izrade projektne i natječajne dokumentacije Organizacija simpozija, seminara is l. Sudjelovanje na sajmovima i skupovima Obrazovne i promotivne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Edukacija i građana, poduzetnika, kulturnih i turističkih radnika za razvoj poduzetništva zasnovanog na održivom korištenju kulturne i prirodne baštine	Broj educiranih poduzetnika, kulturnih i turističkih radnika 2015. indeks 100 Broje projekta 2015. Indeks 100	Razvoj identiteta unapređenjem upravljanja kulturnom baštinom i biološkom i krajobraznom raznolikošću	250	2020.	Godišnje	UO DNŽ za zaštitu okoliša i prirode UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport
Projekti kulturnih/kreativnih industrija koje se temelje na održivom korištenju kulturne baštine	Broj programa 2015. indeks 100		150			JLS TZ DNŽ Udruge u DNŽ
Programi partnerstva građana u javnom odlučivanju o programima i projektima održivog korištenja prirodne i kulturne baštine			50			

3.2.3. MJERE I PRIORITETI ZA CILJ 3

Cilj 3: Poboljšati kvalitetu života i osnažiti institucionalni kapacitet, ljudski i društveni kapital

Relevantnost

Dubrovačko-neretvansku županiju karakteriziraju postupan pad prirodnog prirasta, negativan migracijski saldo te postupno starenje stanovništva. Također, primjetna je populacijska neravnoteža i depopulacija stanovništva posebice s područja otoka i slabije razvijenih dijelova Županije, i to mahom mladih i obrazovanih. S druge strane, obrazovna struktura stanovništva je vrlo dobra s iznadprosječnim udjelom više i visoko obrazovanih stanovnika, što je prepoznato kao značajan razvojni kapital.

Analiza stanja ističe neravnomjernu dostupnost društvenih usluga na području Županije (u području obrazovanja, zdravlja, socijale), s posebnim naglaskom na slabiju dostupnost na otocima i u slabije razvijenim dijelovima Županije. Također, iako je stopa registrirane nezaposlenosti nešto niža u Županiji u odnosu na nacionalnu stopu, posljednjih nekoliko godina primjetan je lagan porast nezaposlenosti, a najveći porast udjela u nezaposlenosti bilježe više i visoko obrazovane osobe i mladi. Uz to, izražena je strukturalna nezaposlenost, sezonalnost potražnje za radnom snagom te neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada.

Sve spomenuto zahtijeva strateški i promišljen pristup razvoju, predviđanju razvojnih procesa i njihovom upravljanju. U tom pogledu analiza također ističe nedostatak sustavne primjene strateškog planiranja u kreiranju razvoja, kapaciteta za kontinuiranu primjenu strateškog planiranja kao i

nedovoljnu suradnju javnog, privatnog i civilnog društva te nedovoljno iskorišten potencijal civilnog društva u tom smislu.

S obzirom na izniman razvojni potencijal Županije, ali i na njezin specifičan geografski položaj i razvojne specifičnosti triju prostornih cjelina (otoci, zagora i priobalje), u pogledu gospodarskih, demografskih i prirodnih obilježja te brzih mijena na globalnom tržištu koje zahtijevaju brze prilagodbe, od strateške je važnosti kontinuirano raditi na podizanju kvalitete života i jačanju ljudskog i društvenog kapitala oslanjajući se koliko je god moguće na vlastite snage i resurse.

Ovaj je cilj komplementaran i povezan s drugim dvama ciljevima i zajedno s njima nužan za ostvarenje predviđene vizije razvoja Dubrovačko-neretvanske županije.

Očekivani načini ostvarenja

Sukladno utvrđenim razvojnim problemima i potrebama, u okviru ovog prioriteta definirana su tri prioriteta: (i) unapređenje kvalitete i dostupnosti usluga, prije svega radi zadržavanja stanovnika na području Županije i povećanja atraktivnosti za život i rad; (ii) osiguranje zapošljivosti i prilagodbe obrazovanja potrebama gospodarstva kako bi se maksimalno iskoristilo vlastite ljudske potencijale u funkciji društveno-gospodarskog razvoja; (iii) jačanje institucionalnih kapaciteta i participativnosti kao preduvjeta za učinkovito planiranje i upravljanje razvojem.

Dosljednost:

Ovim ciljem nastoji se utjecati na obrazovanje, cjeloživotno učenje, zapošljivost i mobilnost radne snage, socijalnu uključenosti, dobro upravljanje – što je u skladu sa strategijom Europa 2020.

Na nacionalnoj razini cilj je usklađen s Operativnim programom Učinkoviti ljudski potencijali., poglavito s investicijskim prioritetima 8a, 8vii, 9iv, 10iii, 10iv i 11i kao i sa Strategijom razvoja javne uprave te Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.–2020.

Regionalna razina:

- Demografska studija DNŽ-a, 2016.
- Strategija razvoja ljudskih potencijala DNŽ-a, 2016
- Socijalni program DNŽ-a 2014.–2016.

Tablica 131. Pokazatelji učinka za cilj 3.

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Poboljšati kvalitetu života i osnažiti institucionalni kapacitet, ljudski i društveni kapital	Usporedba prema drugim županijama prema RIK*	Rang /odnos prema prosjeku RH (RIK)*	Demografija, zdravlje i kultura	35% bolje od prosjeka RH	2013.	35% bolje od prosjeka RH	2020.	trogodišnje	RIK* DSZ
		Rang /odnos prema prosjeku RH(RIK)*	Obrazovanje	30% bolje od prosjeka RH	2013.	30% bolje od prosjeka RH	2020.		
		Rang /odnos prema prosjeku RH(RIK)*	Kvaliteta lokalne uprave poduzetnicima	7. rang	2013.	3. rang	2020.		

*RIK - Regionalni indeks konkurentnosti 2015.

Prioritet 3.1. Unapređenje kvalitete i dostupnosti društvenih usluga te poticanje demografske obnove

Cilj:

Cilj je Prioriteta 3.1. osigurati i unaprijediti kvalitetu i dostupnost društvenih usluga, primarno u području obrazovanja, zdravlja, socijalne skrbi, kulture i sporta, u svrhu unapređenja kvalitete života, zadržavanja stanovništva na području Županije te smanjenja populacijske neravnoteže.

Opravdanje:

Kvaliteta i dostupnost društvenih usluga važan su čimbenik ukupne kvalitete života i atraktivnosti određenog područja za život i rad. Provedbom ovog prioriteta nastoji se poboljšati kvaliteta, učinkovitost i dostupnost obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih usluga kao i dostupnost rekreativnih, kulturnih i sportskih sadržaja na području Županije.

Analizom stanja utvrđeni su razvojni problemi u svim navedenim područjima i to primarno povezani s nedostatnim fizičkim kapacitetima i lošom opremljenošću, ali i kvalitetom usluge i nemogućnosti osiguranja iste razine i vrste usluga na području cijele Županije, nedostatkom odgovarajućeg kadra, nedovoljnom razinom sustavnog praćenja i valorizacije usluga. Kod svih spomenutih usluga i sadržaja primjetna je razlika u njihovoj razvijenosti, što dodatno pridonosi populacijskoj neravnoteži i demografskom slabljenju pojedinih dijelova Županije. Infrastrukturna poboljšanja predviđena su u okviru Prioriteta 2.1., a ovim se Prioritetom cilja mahom na „soft“ mjere nužne za poboljšanje ukupne kvalitete i dostupnosti usluga.

U slučaju obrazovanja navodi se potreba podizanja standarda u predškolskim ustanovama, potreba zadržavanja osnovnoškolskog obrazovanja na otocima i manjim seoskim sredinama, nedostatak stručnog kadra – nastavnika, psihologa, pedagoga i poticajnih uvjeta za dolazak i ostanak na području Županije, nepostojanje usluge dnevnog boravka u osnovnim školama, rad u dvije smjene.

Kod zdravstvenih usluga ističu se nedovoljno razvijena mreža palijativne skrbi u primarnoj medicini, nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita (posebno na ruralnim i otočnim područjima), nedostatak stručnog kadra i poticajnih uvjeta za dolazak i ostanak na području Županije. Nadalje, kao poseban problem ističe se izrazita sezonalna opterećenost usluge u turističkoj sezoni što zahtijeva dodatan kadar i organizacijske promjene. Mehanizmi upravljanja sustavom i ovlasti koje Županija ima na raspolaganju u tom pogledu ograničeni su.

Kada su u pitanju socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi, na području Županije organizirana je skrb za starije i nemoćne, psihički bolesne osobe, osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima te za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, no i dalje postoji potreba za širenjem spektra i povećanjem kvalitete i dostupnosti usluga. Tako se ističe potreba za deinstitucionalizacijom usluge brige za starije i nemoćne, boljom integracijom djece s poteškoćama u razvoju u obrazovni sustav te boljim socijalnim uključivanjem osoba s invaliditetom i i psihičkim smetnjama u zajednicu. Prisutan je i problem nedostatka kadra (primarno njegovateljskog) i ističe se nedovoljna suradnja s jedinicama lokalne samouprave u organizaciji socijalnih usluga.

Osim spomenutih usluga, za kvalitetu života i privlačnost određenog područja za život važna je i dostupnost rekreativnih, sportskih i kulturnih sadržaja. Sportska infrastruktura nije adekvatna, mogućnost bavljenja sportom i rekreacijom kao i korištenje kulturnih sadržaja nisu jednako dostupni svim stanovnicima; UZ TO, primjetan je nedostatak stručnog kadra, a sportski i kulturni potencijali nisu uvršteni u turističku ponudu.

Opis:

U okviru ovog prioriteta predviđene su 4 glavne mjere usmjerene na unapređenje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga, obrazovnih usluga u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju te usluga socijalne skrbi kao i na proširenje sadržaja i kvalitete usluga u području sporta i kulture.

Mjere za prioritet 3.1.

Mjera 3.1.1. Unapređenje zdravstvenih usluga i skrbi

Mjera 3.1.2. Podizanje standarda predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja

Mjera 3.1.3. Unapređenje sustava socijalne skrbi i poticanje deinstitucionalizacije

Mjera 3.1.4. Diverzifikacija i podizanje kvalitete kulturnih sadržaja

Mjera 3.1.5. Diverzifikacija i podizanje kvalitete sportskih sadržaja

Mjera 3.1.6. Poticanje demografske obnove

Tablica 132. Mjera 3.1.1.: Unapređenje zdravstvenih usluga i skrbi	
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je poboljšati zdravstvene usluge, unaprijediti standard i kvalitetu, omogućiti što ujednačeniji pristup zdravstvenim uslugama na području županije, a slijedom razvojnih potreba i problema identificiranim u analizi stanja. Mjera je primarno umjerena na jačanje kapaciteta kadra u smislu odgovarajućeg broja i educiranosti, učinkovitiju organizaciju usluge. Infrastrukturna poboljšanja i opremanje predviđena su unutar Prioriteta 1.

Rezultat i razvojni učinak	Unaprijeđena organizacija pružanja zdravstvenih usluga na području županije Povećan broj odgovarajućeg kadra Podignuta kvaliteta palijativne skrbi Osnažena preventivna zaštita Osnažena usluga u kući					
Indikativne aktivnosti	Usustaviti suradnju svih relevantnih medicinskih djelatnika i volontera na provedbi i organizaciji palijativne skrbi Osnažiti mjere preventivnih usluga kroz promociju zdravlja, informativne i edukativne aktivnosti namijenjene stanovništvu, provedbu preventivnih zdravstvenih programa te sistematskih pregleda (osnivanje savjetovališta i centara za različite zdravstvene probleme) Poticati permanentno usavršavanje zdravstvenih radnika u primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zaštite i u tom smislu maksimalno iskoristiti mogućnosti u okviru provedbe EU sufinanciranih projekata Provesti analizu stanja vezano uz organizaciju pružanja usluge, kadrovske resurse i potrebe te ovisno o rezultatima osmisliti i provesti programe unapređenja Definiranje i provedba stimulativnih mjera za dovođenje kadra, posebno na otoke i ruralna područja, uključujući sufinanciranje specijalizacija u deficitarnim područjima, rješavanje stambenog pitanja Suradnja s jedinicama lokalne samouprave na definiranju i provedbi stimulativnih mjera Jačanje patronažne skrbi i usluga u kući Razvijati snažniju međusektorsku suradnju u zdravstvu Unaprijediti specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu – posebno na otocima i ruralnim područjima Analizirati potrebe i razviti modele osiguranja kvalitetne i pravovremene zdravstvene usluge u jeku turističke sezone te poticajne mjere za zdravstvene radnike uključene u provedbu modela Pratiti čimbenike koji utječu na zdravlje (antropološki, bihevioralni, okolišni, socio-ekonomski- projekt "Monitoring komaraca u DNŽ".) Poboljšati i proširiti djelovanje Centra za djecu s posebnim potrebama „Dva skalina“ Izgradnja odjela za mentalno zdravlje u sklopu Opće bolnice Dubrovnik Poboljšanje zdravstvenih usluga za turiste korištenjem informacijsko-komunikacijskih tehnologija (projekt "ICTourist Health")					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, UO za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju; Opća bolnica Dubrovnik, Domovi zdravlja, Zavod za javno zdravstvo Jedinice lokalne samouprave Nevladine udruge Ministarstvo zdravlja					
Korisnici	Opća bolnica Dubrovnik, Domovi zdravlja, Zavod za javno zdravstvo liječnici Stanovništvo, turisti					
Mehanizmi provedbe	(Su)financiranje pripreme i provedbe projekata (su)financiranje stimulativnih mjera za upravljanje kadrovskom politikom Izrada analitičkih podloga i programa unapređenja usluga Edukativne i promocijske aktivnosti					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Izgrađeni /obnovljeni i opremljeni objekti /ustanove u zdravstvu	Broj objekata / ustanova uključenih u obnovu/opremanje 2015. indeks 100	Unapređenje sustava zdravstvene zaštite u DNŽ-u kroz jednaku dostupnost visokokvalitetnim uslugama u zdravstvu svim korisnicima na području DNŽ-a	150			UO DNŽ za zdravstvo i socijalnu skrb
Povećan kapacitet postelja u bolnicama i stacionarima	Broj bolničkih postelja u mreži javne zdravstvene službe 2015. indeks 100		150	2020.	Godišnje	DSZ HZZO

Tablica 133. Mjera 3.1.2.: Podizanje standarda predškolskog, osnovno-školskog i srednje-školskog obrazovanja te podizanje kvalitete obrazovnog procesa na Sveučilištu u Dubrovniku						
Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha mjere je podići standard predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja i jednak pristup na području cijele županije putem usklađivanja mreže ustanova sa stvarnim potrebama, jačanja kadra, unaprijeđene organizacije nastavnog procesa i poslovanja uopće.					
Rezultat i razvojni učinak	Osnaženi kapaciteti nastavničkog kadra Uvedeni sustavni programi izvannastavnih aktivnosti Rad prema suvremenim pedagoškim i obrazovnim standardima Poboljšanja suradnja škole, roditelja, JLS i gospodarstvenika Digitalno zrele škole					
Indikativne aktivnosti	Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje školskih prostora Definiranje i provedba stimulativnih mjera za dovođenje kadra, posebno na otoke i ruralna područja, uključujući sufinanciranje specijalizacija u deficitarnim područjima, rješavanje stambenog pitanja Poticanje stalne edukacije kadra u sve tri razine obrazovanja radi jačanja vještina i sposobnosti, posebice za razvoj novih metoda učenja i nastavničkih programa te prihvaćanja i uvođenja novih pedagoških standarda Unapređenje predškolskog sustava razvojem dodatnih programa usuglašenih s potrebama djece i roditelja Unapređenje programa organizacije produženog boravka u osnovnoj školi i programa izvannastavne aktivnosti Unapređenje organizacije nastave i nastavnih metoda (npr. e-učenje, učenje na daljinu) Osiguranje financijske i tehničke pomoći razvojnim projektima odgojno-obrazovnih institucija Obrazovanje kadra za rad s djecom u poteškoćama i unapređenje organizacije nastavnog procesa u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama (uključujući sufinanciranje pomoćnika u nastavi) te integracija djece u redovne programe Prevenција institucionalizacije djece ss poteškoćama u razvoju Unapređenjem i poticanjem suradnje između predškolskih i osnovnoškolskih ustanova uspostaviti mehanizme ranog otkrivanja nadarene djece kao i djece s mogućim teškoćama u učenju Poticati suradnju i mobilnost obrazovnih djelatnika radi razmjene iskustava istjecanja novih znanja i vještina Jačati partnerstvo škole, jedinica lokalne samouprave roditelja, i gospodarskih subjekata u cilju bolje organizacije nastave Razvijati digitalno zrele škole – putem korištenja prilika i mogućnosti u okviru EU sufinanciranih projekata Prilagodba radnog vremena vrtića i škola radnom vremenu roditelja Organiziranje dnevnih za djecu u školama te unaprjeđenje njihove kvalitete Razvoj i provedba programa za preveniranje štetnog ponašanja djece i omladine Provedba mjera, podizanje kvalitete obrazovnog procesa, učinkovitosti i izvrsnosti na studijima, iz Strategije razvoja Sveučilišta u Dubrovniku 2016.-2025					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport Predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove Jedinice lokalne samouprave Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta					
Korisnici	Predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, učenici Učenici, stanovništvo					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i za razvoj i uvođenje novih programa Provođenje EU projekata Organizacija i financiranje programa usavršavanja nastavničkog kadra					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Udjel osoba s višom školom u populaciji 25-64	Ranga prema drugim županijama (RIK*)	Poboljšanje uvjeta rada odgojno-obrazovnih ustanova radi podizanja	Rang 1.	2020.	Trogodišnje	RIK UO DNŽ za obrazovanje

Porast digitalno zrelih škola	Broj digitalno zrelih škola 2015. indeks 100	kvalitete odgojno-obrazovnog sustava DNŽ-a	150	2020.	Godišnje	kulturu znanost i šport DSZ
Strategija razvoja Sveučilišta u Dubrovniku 2016.-2025 -podizanje kvalitete obrazovnog procesa, učinkovitosti i izvrsnosti na studijima	1	Provedba mjera iz Strategije razvoja Sveučilišta u Dubrovniku 2016.-2025	100%	2025.	Godišnje	Sveučilište u Dubrovniku
*RIK - Regionalni indeks konkurentnosti 2015.						

Tablica 134. Mjera 3.1.3. Unapređenje sustava socijalne skrbi i zaštite ljudskih prava

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je poboljšati usluge socijalne skrbi, unaprijediti standard i kvalitetu, omogućiti što ujednačeniji pristup uslugama na području županije, a slijedom razvojnih potreba i problema identificiranim u Analizi stanja. Mjera je primarno umjerena na jačanje kvalitete usluge, uvođenje novih usluga, deinstitutionalizaciju, jačanje kapaciteta kadra u smislu odgovarajućeg broja i educiranosti, kao i učinkovitiju organizaciju poslovanja ustanova u području socijalne skrbi. Infrastrukturna poboljšanja i opremanje predviđena su unutar Prioriteta 1,
Rezultat i razvojni učinak	Poboljšana kvaliteta usluga socijalne skrbi Zadovoljni korisnici Veći stupanj integracije ranjivih skupina u zajednicu
Indikativne aktivnosti	Proširenje spektra rehabilitacijskih usluga za djecu s poteškoćama u razvoju radi njihove integracije i povećanja funkcionalne sposobnosti za svakodnevni život (u suradnji s obrazovnim ustanovama) Organizacija dnevnog boravka za osobe s psihičkim smetnjama u Dubrovniku, Korčuli i Pločama Organizacija usluge organiziranog stanovanja osoba s psihičkim smetnjama na području Korčule u cilju smanjenja broja korisnika u Domu za psihički bolesne osobe Blato Unaprijediti programe socijalnog uključivanja u zajednicu osoba s psihičkim smetnjama Osnažiti suradnju s JLS na provedbi usluga i programa socijalne skrbi Potaknuti osnivanje savjetovališta za osobe s psihičkim problemima radi sprječavanja stigmatiziranja osoba s psihičkim smetnjama Izrada odgovarajućih programa socijalnih usluga za nezaposlene, osobe koje imaju problema s alkoholom i drogama, za obiteljsko nasilje, u suradnji s nevladinim organizacijama, školama, HZZ-om Poticati uključivanje nevladinih organizacija i volontera na suradnju u sklopu programa pružanja socijalnih usluga Razvoj izvaninstitucionalnih programa i usluga za osobe treće životne dobi: umirovljenike, staračka i samačka kućanstva Razvoj programa za unapređenje kvalitete života i slobodnog vremena umirovljenika Razvoj vaninstitucionalnih programa i usluga za umirovljenike, staračka i samačka kućanstva Osiguranje adekvatne pomoći i njege osobama s invaliditetom uz njihovu integraciju u zajednicu Provedba programa „Pomoć u kući“ Poticanje međugeneracijske solidarnosti kroz edukaciju i informativne kampanje Poticanje uključivanja mladih i udruga mladih u aktivno sudjelovanje u zajednici Poboljšanje kvalitete života HRVI, hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji kroz potporu programima udruga proisteklih iz Domovinskog rata Poticati osnivanje Centra za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata na razini županije koji bi objedinio ciljeve borbe protiv siromaštva, socijalne isključenosti, omogućavanja psihosocijalne pomoći i cjeloživotnog učenja (u skladu sa strategijom Europa 2020) Jačanje administrativnog kapaciteta ustanova u socijalnoj skrbi i osnaživanje kapaciteta stručnog kadra u

	<p>smislu broja i stručnih znanja i vještina Unaprjeđenje kvalitete usluga u institucijama koje smještaju stare osobe, poglavito razviti psihosocijalnu pomoć u ovim institucijama Omogućavanje deinstitucionalizacije (razvijanje sustava udomljavanja nezbrinute djece, osoba s teškoćama u razvoju i starijih osoba + razvoju stambenih zajednica za psihički oboljele osobe i osobe starije životne dobi) Poticati unaprjeđenje ljudskih prava, zaštite žrtava totalitarnih režima i ravnopravnost između muškaraca i žena U suradnji s JLS poticati razvijane programe prevencije raznih oblika kriminaliteta</p>					
Nositelji:	<p>Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za međugeneracijsku solidarnost branitelje i obitelj Centar za socijalnu skrb, domovi zdravlja, ustanove koje provode programe socijalne skrbi HZZO Nevladine udruge Škole JLS</p>					
Korisnici	<p>Centri za socijalnu skrb ustanove koje provode programe socijalne skrbi Nevladine udruge Škole Osobe treće životne dobi; osobe s poteškoćama u razvoju, osobe s invaliditetom i drugi stanovnici DNŽ (osobe starije od 65 godina, bolesne, stare i iznemogle osobe, samačka domaćinstva; - osobe s invaliditetom - polupokretne i nepokretne osobe); socijalno najugroženije kategorije stanovništva, osobe s invaliditetom i osobe s poteškoćama u razvoju; djeca iz domova za nezbrinutu djecu, stanovništvo</p>					
Mehanizmi provedbe	<p>Tehnička pomoć i za razvoj i uvođenje novih programa Provođenje EU projekata Organizacija i financiranje programa usavršavanja kadra</p>					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Proširenje spektra rehabilitacijskih usluga za djecu s poteškoćama u razvoju radi njihove integracije svakodnevnog života	Broj provedenih programa 2015. indeks 100	Unaprjeđenje sustava socijalne skrbi u DNŽ u putem razvoja i povećanja dostupnosti visokokvalitetnih socijalnih usluga i podrške procesu deinstitucionalizacije	200	2020	Godišnje	UO DNŽ za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj
Razvoj izvaninstitucionalnih programa i usluga za osobe treće životne dobi: umirovljenike, staračka i samačka kućanstva	Broj provedenih programa /broj korisnika 2015. indeks 100		200			DSZ Udruge u DNŽ
Poboljšanje kvalitete života, hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji	Broj provedenih programa 2015. indeks 100		200			

Tablica 135. Mjera 3.1.4. Diversifikacija i podizanje kvalitete kulturnih sadržaja

Svrha, cilj i obrazloženje	Svrha ove mjere je proširiti kulturne i sportske sadržaje, podići njihovu kvalitetu a u cilju osiguravanja veće kvalitete života, promocije identiteta županije i turističkog razvoja.					
Rezultat i razvojni učinak	Povećana kvaliteta kulturnih sadržaja Županija promovirana kao destinacija kvalitetnog življenja Domicilno stanovništvo više koristi kulturne sadržaje i sudjeluje u razvoju istih					
Indikativne aktivnosti	Izrada analize stanja i potreba razvoja kulturnih sadržaja Priprema programa razvoja kulturnih sadržaja (za djecu i odrasle) na temelju analize stanja i potreba i dobrih praksi Ulaganje u razvoj ljudskih resursa u kulturi – privlačenje kadra i dodatno usavršavanje Unapređenje mehanizama sufinanciranja ustanova u kulturi jednim dijelom i kroz projektno sufinanciranje Jačanje kapaciteta ustanova u kulturi i za upravljanje ali i za razvoj novih programa i usluga Snažnije povezivanje institucionalnog sektora u kulturi s nevladinim sektorom, priprema i provedba zajedničkih projekata Osigurati odgovarajuću razinu sadržaja na otocima i izvan gradskih centara Promovirati kulturu kao neizostavnu ponudu DNŽ kao turističke destinacije i mjesta kvalitetnog za život Uključiti sport kao dio turističke ponude Snažnije uključivanje stanovništva u razvoj i prezentaciju kulturnih sadržaja Poticati razvoj kulturnih sadržaja (kazalište, glazba, ples, kreativne aktivnosti i dr.) za sve dobne uzraste (djeca, mladi, srednji, stari)					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odbor za obrazovanje, kulturu, znanost i sport Nevladine udruge JLS Turistička zajednica					
Korisnici	Kulturne ustanove, udruge u kulturi Škole Turističke zajednice Stanovništvo, turisti					
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i za razvoj i uvođenje novih programa Sufinanciranje programa Provođenje EU projekata Organizacija i financiranje programa usavršavanja kadra Promotivne aktivnosti					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Obnovljeni objekti kulturne baštine	Broj obnovljenih objekata 2015. indeks 100	Obnova postojeće i izgradnja nove kulturne infrastrukture	150			UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport
Izgrađeni objekti kulturne infrastrukture	Broj izgrađenih objekata 2015. indeks 100	namijenjene čuvanju građe, prezentaciji i promociji te umjetničkoj produkciji	200	2020.	Godišnje	JLS DNŽ Ministarstvo kulture RH
Broj posjetitelja kulturnih/umjetničkih manifestacija	Broj posjetitelja 2015. indeks 100	Jačanje umjetničke produkcije putem povećanja interesa javnosti za kulturu i kulturnu baštinu i jačanja prepoznatljivosti DNŽ	200			

Tablica 136. Mjera 3.1.5. Diversifikacija i podizanje kvalitete sportskih sadržaja

Svrha, cilj i obrazloženje	Sport i rekreacija važan su čimbenik kvalitetnog i zdravog života i u današnjim životnim uvjetima postaju neizostavan dio dnevne rutine u svim životnim dobima. Sportski su sadržaji razvijeniji u gradovima a na otocima tek u začetku. Svrha ove mjere je proširiti sportske sadržaje, podići njihovu kvalitetu a u cilju osiguravanja veće kvalitete života, promocije identiteta županije i turističkog razvoja.
Rezultat i razvojni učinak	Povećana kvaliteta sportskih sadržaja Županija promovirana kao destinacija zdravog življenja Poboljšani rezultati u sportu Domicilno stanovništvo više koristi sportske sadržaje i sudjeluje u njihovom razvoju
Indikativne aktivnosti	Izrada analize stanja i potreba razvoja sportskih sadržaja Priprema programa razvoja sportskih sadržaja (za djecu i odrasle) na temelju analize stanja i potreba i dobrih praksi Ulaganje u razvoj ljudskih resursa u sportu – privlačenje kadra i dodatno usavršavanje Unapređenje mehanizama sufinanciranja ustanova u sportu jednim dijelom i kroz projektno sufinanciranje Jačanje kapaciteta ustanova u kulturi i sportu za upravljanje ali i za razvoj novih programa i usluga Snažnije povezivanje institucionalnog sektora u sportu s nevladinim sektorom, priprema i provedba zajedničkih projekata Osigurati odgovarajuću razinu sadržaja na otocima i izvan gradskih centara Promovirati sport kao neizostavnu ponudu Županije kao turističke destinacije i mjesta kvalitetnog za život Uključiti sport kao dio turističke ponude Poticati razvoj kulturnih sadržaja (kazalište, glazba, rekreacija) za sve dobne uzraste (djeca, mladi, srednji, stari) Izgradnja i prilagodba sportskih objekata o (terena, igrališta, dvorana, bazena) potrebama osoba s invaliditetom, HRVI i djece s posebnim potrebama Ojačati i proširiti programe za bavljenje sportom za osobe s posebnim potrebama Poticati bavljenje sportom kod djece s posebnim potrebama, OSI i HRVI, u sportskim disciplinama koje su za njih prihvatljive, a što bi doprinijelo razvoju i očuvanju njihovih kognitivnih i tjelesnih sposobnosti Poticati natjecateljski duh kod djece s posebnim potrebama radi mogućeg sudjelovanja na natjecanjima Poticati razvoj sportskih sadržaja za sve dobne uzraste (djeca, mladi, srednji, stari)
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odbor za obrazovanje, kulturu, znanost i sport Nevladine udruge JLS Turistička zajednica
Korisnici	Športska i rekreacijska društva, sportske udruge, Centri za socijalnu skrb ustanove koje provode programe socijalne skrbi Nevladine udruge Škole Stanovništvo, turisti
Mehanizmi provedbe	Tehnička pomoć i za razvoj i uvođenje novih programa Sufinanciranje programa Provođenje EU projekata Organizacija i financiranje programa usavršavanja kadra Promotivne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Izgrađeni i opremljeni novi sportski objekata	Broj objekata 2015. indeks 100	Unapređenje postojeće i izgradnja nove sportske infrastrukture radi unapređenja zdravstvenog stanja stanovništva	150	2020.	Godišnje	UO DNŽ za obrazovanje kulturu znanost i šport Sportski savezi DNŽ DSZ
izgrađeni objekti sportske infrastrukture	Broj objekata 2015. indeks 100		200			
Građani uključeni u sportsko-rekreativne manifestacije	u % ukupnog stanovništva		40%			

Tablica 137. Mjera 3.1.6. Poticanje demografske obnove

Svrha, cilj i obrazloženje	Pridonijeti stvaranju uvjeta da se mladi ljudi odluče na zasnivanje obitelji, da s osnaže i provedu nakane mladih obitelji koje žele imati više djece i da se doprinese poboljšanju materijalnih i društvenih prilika za obiteljski život
Rezultat i razvojni učinak	Povećanje broja novih obitelji Povećanje broja obitelji s više djece Povećane broja djece Poboljšanje demografske strukture u DNŽ
Indikativne aktivnosti	<p>Upoznati sve nositelje razvoja u Županiji i širu javnost sa studijom Demografski razvoj dubrovačko-neretvanske županije i organizirati rasprave radi podizanja svijesti o potrebi demografske revitalizacije i njezinog postavljanja u fokus političkog, društvenog i javnog interesa i djelovanja</p> <p>Izraditi i provoditi programe, u suradnji Županije i JL S-ova, a posebno s izraženom depopulacijom, usklađivanje izravnih poticaja za svako rođeno dijete, gradirajući visinu poticaja ovisno o broju djece u obitelji</p> <p>Izraditi i provoditi programe, u suradnji Županije i JL S-ova, sustavne podrške obiteljima s više djece (selektivno plaćanje različitih komunalnih i drugih naknada ovisno o broju djece u obitelji, poticaji za rješavanje stambenog prostora i dr.)</p> <p>Izraditi i provoditi programe kojima bi se povećala sigurnost djece, mladih, mladih obitelji, roditelja, samohranih majki ili očeva</p> <p>Provoditi programe jednokratne novčane pomoći obiteljima s više djece za troškove opremanje đaka na početku školske godine</p> <p>Uskladiti radno vrijeme jaslica i vrtića s radnim vremenom roditelja, a po potrebi i vikendom</p> <p>Poticati udruge civilnog društva za pripremu i provedbu projekata za unapređenje obiteljskog života i potporu i pomoć obiteljima s djecom</p> <p>Evidentirati i digitalizirati svu imovinu u državnom, županijskom i vlasništvu jedinica lokalne samouprave i razraditi programe korištenja te imovine za rad i stanovanje obitelji s djecom, posebno za poljoprivredno zemljište i davanja u koncesiju mladim ljudima i obiteljima</p> <p>Izraditi projekcije potreba za visoko obrazovanim kadrovima i usmjeriti stipendiranje studenta za studije na vodećim visokoškolskim ustanovama u zemlji, s obavezom njihovog vraćanja i rada na području DNŽ i JLS</p> <p>Uspostaviti županijski centar za unapređenje obiteljskog života kroz partnerstvo javnog i civilnog i privatnog sektora</p> <p>Uspostaviti praćenje i ocjenu provedbe svih mjera u županijskim politikama gospodarskog, društvenog, socijalnog, obiteljsko prostornog, regionalnog i dr. koje doprinose poboljšanju obiteljskog života i demografskoj obnovi</p> <p>Uspostaviti osnovne baza podataka i njihovo pridruživanje digitaliziranim teritorijalnim jedinicama</p> <p>Osnovati registar stanovništva i svih teritorijalnih jedinica unutar svoji granica i tom registru pridruživati</p>

	relevantne baze podataka, jedna od takovih baza je i stanovništvo izvan Hrvatske podrijetlom iz Županije Organizirati studijske programe preko akademskih institucija koji bi bili vezani za vrijednosti krške vapnenačke i dolomitske obale naših otoka i društvene vrijednosti kako bi privlačili studente iz dijaspore i iz drugih zemalja
Nositelji:	UO DNŽ za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj Udruge koje se bave unapređenjem obiteljskog života
Korisnici	Mlade osobe Mladi koji se pripremaju za osnivanje obitelji Mlade obitelji
Mehanizmi provedbe	Oblikovanje i provedba mjera temeljem preporuka Demografske studije DNŽ Financiranje i Sufinanciranje programa Provođenje EU projekata Promotivne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Programi poticaja podrške obiteljima s više djece	Broj programa 2015. indeks 100	Stvaranje uvjeta da se mladi ljudi odluče na zasnivanje obitelji, da s osnaže i provedu nakane mladih obitelji koje žele imati više djece i da se doprinese poboljšanju materijalnih i društvenih prilika za obiteljski život.	200	2020.	Godišnje	UO DNŽ za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj DSZ
Programi poticaj za novorođenu djecu	Broj programa 2015. indeks 100		150			
Mjere iz Demografske studije DNŽ	Broj programa 2015. indeks 100		200			
Vitalni indeks (živorođeni/umrli)	Usporedba prema drugim županijama (RIK*)		Sa ranga 2. na rang 1.			

*RIK - Regionalni indeks konkurentnosti 2015.

Prioritet 3.2. Osiguranje zapošljivosti i prilagodbe obrazovanja potrebama gospodarstva

Cilj:

Prioritet 3.2. ima cilj osigurati zapošljivost i omogućiti sustavnu i dovoljno brzo prilagodbu obrazovnih programa potrebama gospodarstva u Županiji. Na taj način nastojat će se utjecati na smanjenje nezaposlenosti i maksimalno korištenje internih ljudskih potencijala u funkciji razvoja gospodarstva.

Opravdanje:

Kretanje stopa i broja zaposlenih i nezaposlenih vrlo jasno upućuje na dinamiku gospodarstva na određenom području. Nezaposlenost je u Županiji malo ispod prosjeka Hrvatske, ali ipak bilježi lagan porast posljednjih nekoliko godina i u europskim je okvirima još uvijek znatna. Također, očite su značajne unutaržupanijske razlike u pogledu nezaposlenosti. Broj zaposlenih također je posljednje tri godine u laganom padu/stagnaciji. Osim spomenutog, u Županiji je prisutna strukturalna nezaposlenost i značajna sezonalnost potražnje te neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada. Županija je stoga vrlo zainteresirana za dobru nacionalnu politiku izdavanja radnih dozvola, no ona nažalost ne uvažava specifičnosti županijskih potreba.

Analiza stanja ističe neodgovarajuću kvalifikacijsku strukturu dostupne radne snage s obzirom na potrebe tržišta te u skladu s time potrebu za programima prekvalifikacije i dokvalifikacije te stipendiranja obrazovanja za deficitarna zanimanja. U tom kontekstu ističe se važnost i potreba snažnijeg povezivanja gospodarstva i obrazovnog sustava te otvaranja strukovnih školskih programa. Također, istaknuta je potreba daljnjeg jačanja lokalnog partnerstva za zapošljavanje kao i daljnju provedbu i korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja koje su se u Županiji pokazale kao uspješne. Nadalje, istaknuto je da nema sustavnog praćenja i analize tržišta rada kao nužnog alata za upravljanje i odgovor na odnos ponude i potražnje radne snage.

Opis:

Slijedom zaključaka analize ovaj će se prioritet provesti putem triju mjera čije su aktivnosti usmjerene na rješavanje utvrđenih glavnih razvojnih potreba u ovom području: sustavne analize tržišta radne snage, jačanja lokalnog partnerstva za zapošljavanje, cjeloživotnog učenja i prekvalifikacije/dokvalifikacije, razvoja strukovnih programa, stipendiranja deficitarnih zanimanja, samozapošljavanja i mobilnosti radne snage, povezivanja gospodarstva i obrazovanja.

Mjere za prioritet 3.2.

Mjera 3.2.1. Snažnije povezivanje dionika u obrazovanju i gospodarstvu i sustavna analiza i praćenje tržišta rada

Mjera 3.2.2. Poticanje razvoja strukovnih programa, programa cijelo-životnog učenja, prekvalifikacije i obrazovnih programa za deficitarna zanimanja

Mjera 3.2.3. Poticanje samozapošljavanja i mobilnosti radne snage

**Tablica 138. Mjera 3.2.1. Snažnije povezivanje dionika u obrazovanju i gospodarstvu i sustavna analiza i praćenje tržišta rada
DOPUNA STRATEGIJA LJP DNŽ**

Svrha, cilj i obrazloženje	Sustavna analiza i praćenje tržišta rada kao i čvrsta veza između obrazovnih institucija i poslodavaca preduvjeti su za učinkovitim upravljanjem ponude i potražnje na tržištu radne snage. Takvo sustavno djelovanje ne postoji na području Dubrovačko neretvanske županije stoga je svrha ove mjere snažnije povezati obrazovanje i gospodarstvo kako bi se dovoljno rano i učinkovito moglo utjecati na oblikovanje tržišta rada te rješavati problem strukturalne nezaposlenosti.
Rezultat i razvojni učinak	Ojačana suradnja gospodarstva i obrazovanja Smanjeni broj nezaposlenih Smanjena strukturalna nezaposlenost
Indikativne aktivnosti	Provedba Strategija razvoja ljudskih potencijala Dubrovačko-neretvanske županije 2016. – 2020. Praćenje poslovnog planiranja u tvrtkama s ciljem razvoja dugoročnih planova za razvoj ljudskih potencijala Srednjoškolsko obrazovanje uskladiti s potrebama gospodarstva uvažavajući stvarne potrebe tržišta rada Redefinirati upisne kvote na temelju deficitarnosti i suficitarnosti pojedinih zanimanja na tržištu rada Uspostava i razvijanje sustava za ispitivanje novih potreba na tržištu rada Županije te u nacionalnom i europskom okviru Identifikacija primjera dobre prakse i razvoj novih edukacijskih modela Provođenje sustavne analize kretanja na tržištu rada kao i kretanja gospodarstva Praćenje interesa poslodavaca i učenika za određenim obrazovnim programima Analiza uspješnosti zapošljavanja nakon završenih pojedinačnih programa Organiziranje redovite suradnje s poslodavcima i provedbu analiza potreba za zaposlenicima Motiviranje poslodavaca na ulaganje u ljudske kapacitete, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju Daljnje jačanje lokalnog partnerstva za zapošljavanje – jasno definiranje uloge i odgovornosti pojedinih članova, poticanje na aktivni rad u Partnerstvu, organizacija edukativnih aktivnosti za članove Partnerstva; promoviranje kroz partnerstvo potrebe sustavnog upravljanja ljudskim resursima Promoviranje Partnerstva kao pokretača zapošljavanja i promjena na tržištu rada
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, Sveučilište u Dubrovniku HZZ, HGK, HOK Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih Poslodavci Partnersko vijeće za zapošljavanje
Korisnici	HZZ, Srednje strukovne i ostale škole, obrazovne institucije (javne i privatne), ustanove za obrazovanje odraslih Nezaposleni, stanovništvo, učenici, poduzetnici
Mehanizmi provedbe	(Su)financiranje pripreme i provedbe programa Sufinanciranje i provedba analiza Informativne i edukativne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Cijana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Strategija razvoja ljudskih potencijala Dubrovačko-neretvanske županije 2016. – 2020.	Broj	Provođenje sustavne analize kretanja na tržištu rada i kretanja potreba i razvoja gospodarstva	1			UO DNŽ obrazovanje kulturu znanost i šport
Novi školski obrazovni programi sukladni razvojnim potrebama DNŽ	Broj programa 2015. indeks 100	Oснаžena uloga i doprinos škola, Sveučilišta razvoju DNŽ, povećanju konkurentnosti gospodarstava putem razvoja novih obrazovnih, studijskih i istraživačkih programa u suradnji s gospodarstvom i uz povećanje kvalitete znanstveno-nastavnih aktivnosti	150	2020.	Godišnje	HZZ DNŽ HGK DNŽ
Novi studijski i istraživački programi Sveučilišta sukladni razvojnim potrebama	Broj programa 2015. indeks 100		200			Sveučilište u Dubrovniku

DNŽ Partnerstva između Sveučilišta, gospodarstvenika, ustanova, JLS-ova DNŽ-a te ostalih dionika u DNŽ-u	Broj ugovora i sporazuma 2015. indeks 100		200			
---	---	--	-----	--	--	--

*Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013.

Tablica 139. Mjera 3.2.2.: Poticanje razvoja strukovnih programa, programa cijelo-životnog učenja, prekvalifikacije i obrazovnih programa za deficitarna zanimanja

Svrha, cilj i obrazloženje	Ovom se mjerom želi potaći razvijanje strukovnih programa, programa cjeloživotnog učenja, prekvalifikacije te potaći razvoj obrazovnih programa za deficitarna zanimanja kako bi se utjecalo na identificirani problem neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada kada je u pitanju dostupna kvalifikacijska struktura nezaposlenih. Cilj je potaći dinamiku na tržištu rada te pozitivno utjecati na konkurentnost radne snage.
Rezultat i razvojni učinak	Povećan broj programa za prekvalifikaciju/dokvalifikaciju Povećan broj škola koje provode programe cjeloživotnog učenja i strukovnih škola Smanjena stopa nezaposlenosti Skraćivanje perioda traženje posla
Indikativne aktivnosti	Povezivanje poslodavaca i obrazovnih institucija radi kreiranja programa cjeloživotnog obrazovanja i programa za deficitarna zanimanja – organiziranje seminara, radionica Potaknuti već broj škola i visokoobrazovnih institucija na području Županije za provođenje programa cjeloživotnog obrazovanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije Jačati svijest edukativnim i informativnim aktivnostima o potrebama cjeloživotnog obrazovanja i mogućnosti koje se mogu ostvariti prekvalifikacijom i dokvalifikacijom Osnažiti poticajne mjere za edukaciju nastavničkog kadra za specijalističke obrazovne programe U suradnji s poslodavcima razvijati programe prekvalifikacije i cjeloživotnog obrazovanja, uz osiguranje sufinanciranja razvoja programa Osnažiti praktični rad u okviru programa prekvalifikacije/dokvalifikacije i cjeloživotnog obrazovanja (uz suradnju s poslodavcima) Prilagodba broja strukovnih programa i škola sukladno potrebama gospodarstva i poslodavaca Razvoj programa stipendiranja, posebno programa stipendiranja studenata s invaliditetom, za deficitarna zanimanja, u suradnji s jedinicama lokalne samouprave i poslodavcima Sufinanciranje razvoja i provedbe programa za deficitarna zanimanja i osiguranje praktične nastave Predstavljanje deficitarnih zanimanja učenicima osnovnih i srednjih škola Sustavno organiziranje „sajma poslova“ kao mjesta susreta poslodavaca i učenika završnog razreda osnovne škole i srednjih škola i studenata Poticati razvoj i provedbu programa za poduzetničke vještine Razvoj sustava profesionalne orijentacije
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost i sport, HZZ, HGK, HOK Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih Obrazovne institucije na području županije
Korisnici	Srednje strukovne i ostale škole, obrazovne institucije (javne i privatne), ustanove za obrazovanje odraslih Nezaposleni, stanovništvo, učenici, poduzetnici
Mehanizmi provedbe	(Su)financiranje pripreme i provedbe programa Informativne i edukativne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Broj osoba koje su završile osposobljavanje, usavršavanje i prekvalifikaciju u skladu s potrebama tržišta rada	Broj osoba 2015. indeks 100	Porast mobilnosti radne snage unutar DNŽ-a i doprinos smanjenju nezaposlenosti domaćeg stanovništva	150	2020.	Godišnje	DSZ RIK
Broj osoba koje su završile osposobljavanje, usavršavanje i prekvalifikaciju i zaposlile se	Broj osoba 2015. indeks 100		125			
Zaposlene osobe ukupno	Usporedba prema drugim županijama (RIK*)		S 10. ranga na 6. rang			
*RIK - Regionalni indeks konkurentnosti 2015.						

Tablica 140. Mjera 3.2.3. Poticanje samozapošljavanja i mobilnosti radne snage	
Svrha, cilj i obrazloženje	Na području Županije evidentan je porast interesa za aktivne mjere zapošljavanja koje provodi HZZ. Slijedom provedbe mjera smanjen je broj novčanih naknada kao broj nezaposlenih iz evidencije HZZ. Svrha ove mjere je nastaviti s promocijom i provedbom mjera te organizirati sustavnu savjetodavnu pomoć nezaposlenima, s naglaskom na dugotrajno nezaposlene, mlade, skupine u nepovoljnom položaju.
Rezultat i razvojni učinak	Smanjen broj nezaposlenosti Smanjen broj korisnika novčane pomoći
Indikativne aktivnosti	Promoviranje samozapošljavanja i mobilnosti Organiziranje savjetovanja s nezaposlenima na temu samozapošljavanja Osmišljavanje i provedba programa cjeloživotnog obrazovanja usmjerenih na izgradnju kompetencija za povećanje mogućnosti zapošljavanja ili samozapošljavanja Pružanje sustavne savjetodavne pomoći nezaposlenima kod započinjanja poslovanja, s naglaskom na dugotrajno nezaposlene, mlade, skupine u nepovoljnom položaju. Promovirati i aktivno provoditi mjere zapošljavanja HZZ-a Uključivati korisnike mjere (mlade, dugotrajno nezaposlene osobe i ostale skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada) u programe osposobljavanja, usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, stručne seminare i radionice
Nositelji:	HZZ,
Korisnici	HZZ, nezaposleni, osobe na ulasku u tržište rada Nezaposleni, stanovništvo, učenici
Mehanizmi provedbe	(Su)financiranje pripreme i provedbe programa samozapošljavanja Savjetodavne usluge Informativne i edukativne aktivnosti

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Osobe koje su se same zaposlile	Broj osoba 2015. indeks 100	Pridonijeti uključivanju na tržište rada kroz održivo samozapošljavanje posebice nezaposlenih osoba radi sprečavanja siromaštva i socijalne isključenosti	125	2020.	Godišnje	HZZ DNŽ HGK DNŽ

Prioritet 3.3. Jačanje institucionalnog kapaciteta i participativnosti

Cilj:

Prioritetom 3.3. želi se osigurati odgovarajući institucionalni kapacitet odnosno prvenstveno osnažiti kapaciteti Županije kao izvršnog tijela županijske uprave nadležnog za upravljanje razvojem i provedbu i praćenje provedbe ove Strategije. Cilj je unaprijediti poslovanje i uspostaviti modernu javnu upravu koja će odgovorno, transparentno i na odgovarajući način upravljati razvojnim potencijalnom Dubrovačko-neretvanske županije, uz poštovanje i primjenu participativnog principa u kreiranju i provedbi razvojnih aktivnosti i javnih politika iz svog djelokruga. U tom kontekstu namjera je istodobno osnažiti civilno društvo kao važan korektiv javnim politikama.

Opravdanje:

Razvojem Dubrovačko-neretvanske županije u cjelini upravlja izvršno tijelo županijske uprave, organizacijski podijeljeno u 10 upravnih odjela i jednu službu te upravna tijela jedinica lokalne samouprave koja sudjeluju u provedbi županijske i lokalnih razvojnih politika. Uz njih, tu su i druge institucije poput regionalnih i lokalnih razvojnih agencija koje obično operativno rade na pripremi i provedbi razvojnih aktivnosti i projekata.

Analizom stanja utvrđeno je pri upravljanju razvojem i osmišljavanju razvojnih politika da suradnja i koordinacija nisu uvijek na zavidnoj razini – kako između upravnih odjela Županije, tako i između njih i jedinica lokalne samouprave. Također, ističe se kako ima prostora i za poboljšanje suradnje i interakcije s drugim važnim dionicima s područja Županije u kreiranju i provedbi razvojnih procesa. Sustav strateškog planiranja nije jasan u administrativnom i provedbenom smislu. Stoga je namjera provedbom ovog prioriteta unaprijediti institucionalne kapacitete za upravljanje razvojem i strateško planiranje te osnažiti participativni pristup u planiranju i ulogu civilnog društva.

Opis:

Prioritet će se provoditi trima mjerama čije su aktivnosti usmjerene na osnaživanje kapaciteta županijskih upravnih tijela i smanjenje administrativnog tereta uspostavi cjelovitog sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem, na unapređenje partnerskog odnosa javnog, privatnog i civilnog sektora te poticanje inicijativa civilnog društva i građana, posebice inicijativa vezanih uz unapređenje razvoja i kvalitete života stanovnika Županije.

Mjere za prioritet 3.3.

Mjera 3.3.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta javne vlasti i smanjenje administrativnih barijera

Mjera 3.3.2. Uspostava cjelovitog sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem

Mjera 3.3.3. Unapređenje primjene participativnog pristupa planiranju i podržavanje inicijativa civilnog društva i građana

Tablica 141. Mjera 3.3.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta javne vlasti i smanjenje administrativnih barijera						
Svrha, cilj i obrazloženje	Cilj ove mjere je osnažiti institucionalne i ljudske kapacitete županijske uprave u cilju poboljšanja učinkovitosti i smanjenja administrativnog tereta.					
Rezultat i razvojni učinak	Učinkovita županijska uprava orijentirana prema građaninu					
Indikativne aktivnosti	<p>Provesti analizu poslovnih procesa i unutarnje organizacije u cilju poboljšanja učinkovitosti, razvijanja koncepta pametne administracije i smanjenja administrativnog tereta na svim razinama i svim poslovnim procesima</p> <p>Sukladno rezultatima analize, pristupiti organizaciji poslovanja (ukoliko se ukaže potrebnim)</p> <p>Uvesti praksu izrade analiza radne opterećenosti i analize radnog učinka te sukladno rezultatima planirati i upravljati brojem potrebnih službenika</p> <p>Poticati dodatna usavršavanja službenika na temelju analize njihovih potreba za edukacijom i treningom</p> <p>Permanentno raditi na informatizaciji poslovnih procesa (e-usluge i poslovanje) i uvođenju modernih tehnologija;</p> <p>Informatički se povezati s ostalim relevantnim javnim ustanovama/tijelima u cilju ubrzanja poslovnih procesa i smanjenja administrativnog tereta za građanin e</p> <p>U procesima u kojima je moguće, uvesti „ured-bez papira“ (paper-less office)</p> <p>Uvesti jasan i transparentan sustav mjerenja učinka službenika i koristiti ga kao alat za upravljanje ljudskim potencijalima</p> <p>Organizirati kontinuirano upravljanje ljudskim resursima</p> <p>Poticati službenike na suradnju s drugim tijelima javne uprave u RH ali i na međunarodnu suradnju</p> <p>Uvesti mjerenje zadovoljstva građana pruženim uslugama te jačati svijest službenika o važnosti rada za javno dobro i orijentiranosti prema građanima</p> <p>Poticati sinergijsko korištenje resursa u upravljanju i provedbi poslovnih procesa, ne samo unutra županijske uprave već između županije i JLS</p>					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli ostala društva u vlasništvu županije					
Korisnici	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli DUNEA i ostala društva u vlasništvu županije Stanovništvo, turisti, poslovni subjekti					
Mehanizmi provedbe	Angažiranje tehničke pomoći i korištenje savjetodavnih usluga					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Edukacije djelatnika u javnoj upravi	Broj organiziranih edukacija godišnje 2015. indeks 100	Kvalitetnije obavljanje javnih poslova i pružanje javnih usluga na području DNŽ	200	2020.	Godišnje	UO za poslove župana i županijske skupštine
Kvaliteta usluga lokalne uprave	Poboljšanje ranga u odnosu na 2013.		10 % bolje od			UO služba za zajedničke

poduzetnicima	prema drugim županijama (RIK)*		prosječna RH za RH			poslove DUNEA RIK
---------------	--------------------------------	--	--------------------	--	--	-------------------------

*RIK - Regionalni indeks konkurentnosti 2015.

Tablica 142. Mjera 3.3.2.: Unapređenje sustava strateškog planiranja, upravljanja razvojem i međunarodne suradnje						
Svrha, cilj i obrazloženje	Slijedom uočenih nedostatak u upravljanju razvojnim procesima svrha ove mjere je unaprijediti strateško planiranje razvojnih programa i projekata s ciljem poboljšanja upravljanja razvojnim procesima.					
Rezultat i razvojni učinak	Unaprijeđene vještine i znanja županijskih djelatnika za strateško planiranje Standardizirane procedure planiranja i usustavljene u poslovnim procesima Uspostavljen sustav praćenja i vrednovanja razvojnih programa i projekata Poboljšana koordinacija među upravnim odjelima te između njih i drugih javnih tijela/institucija					
Indikativne aktivnosti	Unaprijediti sustav strateškog planiranja kod donošenja svih razvojnih programa i projekata iz djelokruga svih upravnih odjela te isti standardizirati i učiniti sastavnim dijelom poslovnog procesa Poboljšati koordinaciju i suradnju među odjelima te između odjela i jedinica lokalne samouprava i drugih relevantnih javnih tijela/institucija Kontinuirano provoditi edukaciju službenika (uključujući i službenike JLS) za strateško planiranje i upravljanje razvojnim procesima te pripremu projekata i upravljanje provedbom projekata Uspostaviti sustavno praćenje i vrednovanje (prethodno, tekuće i završno) svih razvojnih programa koje županija priprema i provodi Pripremu proračuna striktno i bez odstupanja povezati sa strateškim planovima i programima Poticanje suradnje i uspostava stalnih mehanizama suradnje s drugim regijama i državama u i zvan EU u planiranju i provedbi zajedničkih razvojnih projekata					
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli DUNEA i osala društva u vlasništvu županije Ured DNŽ u Bruxellesu					
Korisnici	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli DUNEA i osala društva u vlasništvu županije Stanovništvo, turisti, gospodarstvenici					
Mehanizmi provedbe	Angažiranje tehničke pomoći i korištenje savjetodavnih usluga					
Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Edukacije o strateškom planiranju, upravljanju razvojem i međunarodnoj suradnji za djelatnike u županijskoj upravi i u JLS	Broj organiziranih edukacija godišnje 2015. indeks 100	Uspješan održivi razvoj pojedinih dijelova i DNŽ u cjelini putem zajedničkog i koordiniranog korištenja njihovih razvojnih resursa i potencijala	200	2020.	Godišnje	UO za poslove župana i županijske skupštine UO služba za zajedničke poslove DUNEA
Zajednički razvojni projekti Županije i JLS	Broj projekata 2015. indeks 100		150			

Tablica 143. Mjera 3.3.3. Unapređenje primjene participativnog pristupa planiranju i jačanje inicijativa civilnog društva, privatnog sektora i građana

Svrha, cilj i obrazloženje	Otvorenost prema konzultacijskim procesima, uvažavanje mišljenja i ideja različitih dionika odlike su modernog i demokratskog pristupa planiranju razvoja i provedbi razvojnih programa i projekata, koje pridonose kvaliteti cjelokupnog procesa. Sukladno tome, svrha ove mjere je unaprijediti primjenu participativnog pristupa u planiranju te uvažavati i podupirati inicijative i aktivnosti civilnog društva kao korektiva javnih politika.
Rezultat i razvojni učinak	Razvijena i primijenjena metodologija participativnog pristupa Participativni pristup promjenjuje se kod donošenja svih razvojnih dokumenata i donošenje odluka od važnosti za šire društvo Organizacije civilnog društva pouzdan su i poželjan partner u provedbi razvojnih planova i programa
Indikativne aktivnosti	Kroz sustavno provođenje i primjenu procesa strateškog planiranja razvoja i razvojnih uključiti privatni i civilni sektor u proces konzultacija i odlučivanja Razviti alate i metodologiju participativnog pristupa i sustavno je primjenjivati kod donošenja važnih odluka te razvojnih planova i programa Poticati suradnju među nevladinim organizacijama Podržavati razvojne inicijative nevladinih udruga i privatnog sektora Provođenje transparentnog sustava sufinanciranja nevladinih udruga Izgrađivati partnerske odnose s nevladinim organizacijama koje provode programe /projekte od značenja za socijalni razvoj DNŽ Osnaživati već prepoznate programe nevladinim organizacijama koji utječu na povećanje razine općeg dobra u DNŽ Organiziranje javnih rasprava i tribina o važnim razvojnim pitanjima Ojačati primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija za poboljšanje javnih savjetovanja i sudjelovanja dionika u planiranju i provedbi razvojnih projekata Unapređenje djelovanja savjetodavnih i radnih tijela s aktivnim sudjelovanjem predstavnika građana, članova udruga Organiziranje informativnih i obrazovanih aktivnosti na temu participativnog pristupa razvoju
Nositelji:	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli DUNEIA i ostala društva u vlasništvu županije, NVO Poslovni subjekti HOK, HGH
Korisnici	Dubrovačko-neretvanska županija, svi upravni odjeli DUNEIA i ostala društva u vlasništvu županije, NVO Poslovni subjekti HOK, HGH Stanovništvo, gospodarstvenici, civilni sektor
Mehanizmi provedbe	Savjetovanja Informativne i obrazovne aktivnosti Tehnička pomoć

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Razvojni dokumenti DNŽ i JLS raspravljani i usuglašeni na partnerskim vijećima	Broj programa /projekata 2015. indeks 100	Doprinos razvoju lokalnih zajednica i DNŽ u cjelini a putem sektorskih i međusektorskih partnerstava, poboljšanjem kvalitete socijalnog dijaloga i osnaživanjem civilnog sektor	200	2020.	Godišnje	UO za poslove župana i županijske skupštine UO služba za zajedničke poslove DUNEIA
Razvojni programi /projekti	Broj programa		200			

nevladinih organizacija	/projekata 2015. indeks 100					HGK Udruge DNŽ
Povećanje potpora nevladinim organizacijama, sufinanciranje i predfinanciranje razvojnih /programa projekata	Broj sufinanciranih programa /projekata 2015. indeks 100		200			

3.3. Mjere zaštite okoliša prema Strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko-neretvanske županije

Strateška studija utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko – neretvanske županije propisuje mjere zaštite okoliša u skladu s prepoznatim utjecajima za razinu svakog pojedinačnog projekta koji proizlazi iz ŽRS, u okviru postupka procjene utjecaja na okoliš. Također, u okviru izrađenih strateških procjena utjecaja na okoliš za pojedine višesektorske ili sektorske dokumente na državnoj ili županijskoj razini, čije su aktivnosti povezane s provedbom ŽRS, predložene su mjere zaštite, sprečavanja odnosno ublažavanja značajnih utjecaja.

U tablici u nastavku je dan pregled mjera zaštite okoliša prema ciljevima i mjerama ŽRS za koje je procijenjeno da mogu imati značajan utjecaj na okoliš, uz naznaku sastavnice okoliša. Također su dane preporuke kako bi se doprinijelo učinkovitijem provođenju ŽRS.

Tablica 144. Pregled mjera zaštite okoliša prema ciljevima i mjerama ŽRS

RB	CILJ ŽRS	RB	MJERA ŽRS	MJERA ZAŠTITE	OKOLIŠ
1.	POVEĆATI KONKURENTNOST I USPOSTAVITI ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I RAZVOJ	1.2.1.	Unapređenje djelatnosti turističke	Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.	Prilagodbe klimatskim promjenama
				U okviru razvoja rekreacijskog turizma kao što su golf igrališta, provesti analizu utvrđivanja mjerodavnih količina vode za navodnjavanje i mogućnosti njezine dobave. U analizu uključiti primjenu sustava za recikliranje vode u najvećoj mogućoj mjeri.	Vode
				Voditi računa o razvoju postojećih i planiranih luka nautičkog turizma uvažavajući kapacitet prostora, te ograničenja i uvjete u slučaju smještaja unutar ili u blizini zaštićenih područja i područja ekološke mreže. U okviru postupka prostornog planiranja i gospodarenja obalnim područjem odrediti povoljnost lokacija za namjenu oblika turizma kao što su golf igrališta na način da se izbjegnu zaštićena područja odnosno područja od važnosti za biološku raznolikost.	Biološka raznolikost, zaštićena područja, područja ekološke mreže
		1.2.2.	Unapređenje poljoprivredne djelatnosti	Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.	Prilagodbe klimatskim promjenama
				U okviru projekata sustava navodnjavanja, hidromelioracije i sl. predvidjeti adekvatne uvjete vodnog režima kako ne bi došlo do narušavanja prirodnog režima površinskih i podzemnih voda.	Vode Biološka raznolikost, zaštićena područja, područja ekološke mreže
				U procesu prostornog planiranja osigurati optimalni smještaj djelatnosti	Morski okoliš

			marikulture u prostor koji zadovoljava kriterije razvoja djelatnosti s jedne te zaštite morskog okoliša s druge strane. Pri izdavanju koncesija za nova uzgajališta školjkaša sagledati kumulativne utjecaje s postojećim uzgajalištima. ³	
			Prilikom projektiranja sustava navodnjavanja, hidromelioracije i sl. njihov smještaj u prostor omogućiti na način da se vizualno uklope u okolni krajobraz uz izbjegavanje vrlo ugroženih i ugroženih krajobraznih područja. U okviru postupka prostornog planiranja i gospodarenja obalnim područjem odrediti povoljnost lokacija za marikulturnu namjenu.	Krajobraz
			Tijekom pripreme projekata uzeti u obzir mogućnost nailaska i rizik oštećivanja elemenata kulturne baštine. ⁴	Kulturna baština
2. POBOLJŠATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE PROSTOROM, RESURSIMA I INFRASTRUKTUROM	2.1.1.	Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje	Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.	Prilagodbe klimatskim promjenama
			Tijekom pripreme projekata voditi računa o lokacijama ispusta iz UPOV-a kako emisije iz njih ne bi dovele do negativnog utjecaja na djelatnosti u području (turizam, akvakultura i dr.). ⁵	Vode
			Tijekom pripreme projekata uzeti u obzir mogućnost nailaska i rizik oštećivanja elemenata kulturne baštine. ⁶	Kulturna baština
			Osigurati da izgradnja i rad uređaja za pročišćavanje otpadnih voda ide paralelno s uspostavom sustava za obradu otpadnog mulja.	Otpad
			Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.	Prilagodbe klimatskim promjenama
	2.1.2.	Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom	Planiranje aktivnosti ulaganja u infrastrukturu uskladiti s postupkom utvrđivanja zona sanitarne zaštite izvora odnosno donošenja Odluka o	Vode

³ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Nacionalnog strateškog plana razvoja akvakulture za razdoblje 2014. – 2020.

⁴ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Operativnog programa iz područja konkurentnosti i kohezije za razdoblje 2014. – 2020.

⁵ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Višegodišnjeg programa gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje 2014. – 2023.

⁶ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Operativnog programa iz područja konkurentnosti i kohezije za razdoblje 2014. – 2020.

		zaštitnim zonama izvorišta.	
		Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate uključiti zaštitu od buke u skladu s namjenom okolnog područja.	Buka
		Izraditi analizu svih relevantnih podataka vezanih za prometni sustav na području na kojemu će se obavljati gospodarenje otpadom. Pritom uzeti u obzir sezonske i dnevne oscilacije u volumenu prometnog toka, optimalne rute kretanja vozila za gospodarenje otpadom i sanaciju postojećih pristupnih cesta do lokacija svih objekata u sustavu gospodarenja otpadom.	Prostor
2.1.3	Unapređenje organizacije svih oblika prometa i odgovarajuće infrastrukture	Planiranje aktivnosti ulaganja u infrastrukturu uskladiti s postupkom utvrđivanja zona sanitarne zaštite izvora odnosno donošenja Odluka o zaštitnim zonama izvorišta.	Vode
		Prednost dati ulaganjima u infrastrukturne mreže koje će se postavljati unutar postojećih infrastrukturnih koridora ili građevinskog područja. Tijekom projektiranja prometnica predvidjeti izgradnju prijelaza za male divlje životinje (vodozemce, gmazove, male sisavce). ⁷ Tijekom pripreme projekata izgradnje zračne luke, u svrhu određivanja povoljnosti lokacije, kontaktirati Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode DNŽ radi provjere značajnosti lokacije s aspekta zaštite ptica. Nakon izgradnje linijskog infrastrukturnog objekta kroz šume i šumsko zemljište, na adekvatan način (sadnjom autohtonog grmlja i/ili drveća) sanirati novootvorene šumske rubove radi sprečavanja degradacije šumskog staništa u suradnji s "Hrvatskim šumama" d.o.o. i/ili šumoposjednicima.	Šume, Biološka raznolikost, zaštićena područja, područja ekološke mreže
		Prilikom projektiranja prometne infrastrukture (prometnice, luke, zračne luke) njihov smještaj u prostor omogućiti na način da se vizualno uklope u okolni krajobraz uz izbjegavanje vrlo ugroženih i ugroženih krajobraznih područja.	Krajobraz
		Tijekom pripreme projekata uzeti u obzir mogućnost nailaska i rizik	Kulturna baština

⁷ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Operativnog programa Promet 2007. – 2013.

			oštećivanja elemenata kulturne baštine. ⁸	
			Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za pojedine zahvate uključiti zaštitu od buke u skladu s namjenom okolnog područja.	Buka
			Tijekom pripreme projekata predvidjeti lokaciju za odlaganje materijala od iskopa koji predstavlja mineralnu sirovinu kod izvođenja građevinskih radova.	Materijal od iskopa
2.1.4.	Unapređenje infrastrukture	energetske	<p>Prednost dati ulaganjima u infrastrukturne mreže (plinovodi, dalekovodi) koje će se postavljati unutar postojećih infrastrukturnih koridora ili građevinskog područja.</p> <p>U okviru razvoja projekata izgradnje i rekonstrukcije dalekovodne mreže uzeti u obzir podatke o stradavanjima ptica i osjetljivosti područja te sukladno tome predvidjeti dodatne mjere za zaštitu od stradavanja.</p>	Šume, Biološka raznolikost, zaštićena područja, područja ekološke mreže
			U okviru pripreme projekata izgradnje energetske infrastrukture (dalekovodi, plinovodi) predvidjeti projekt krajobrazne sanacije kojim će se područja vrijednog krajobraza kao i područja privremeno korištena u svrhu izgradnje, vratiti u stanje najsličnije onom prije početka građenja. U okviru pripreme projekta dogradnje hidroelektrane, voditi računa o oblikovanju novih građevina na način da se u najvećoj mogućoj mjeri uklupe u okolni krajobraz.	Krajobraz
			Tijekom pripreme projekata predvidjeti lokaciju za odlaganje materijala od iskopa koji predstavlja mineralnu sirovinu kod izvođenja građevinskih radova.	Materijal od iskopa
2.2.1.	Unapređenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica		<p>Prilikom daljnjeg razvoja projektne dokumentacije za zahvate mjera zaštite od poplava, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.</p> <p>Prilikom planiranja razvojnih projekata kod kojih je planirana prenamjena šume i šumskog zemljišta potrebno je ostvariti međusektorsku i institucionalnu suradnju na vertikalnoj i horizontalnoj razini. Novoosnovane zone, projekte i objekte zbog kojih bi trebalo doći do uklanjanja šume i šumskog zemljišta pozicionirati na terenu na</p>	Prilagodbe klimatskim promjenama
				Šume

⁸ Mjera preuzeta iz dokumenta SPUO Operativnog programa iz područja konkurentnosti i kohezije za razdoblje 2014. – 2020.

		kojemu će utjecaj erozije biti minimalan ili ga neće biti uopće. Zakonskim i političkim instrumentima potrebno je forsirati prenamjenu obraslog poljoprivrednog zemljišta u šumu i šumsko zemljište ukoliko ne postoji interes vlasnika za bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom ili ukoliko se vlasnika ne može pronaći.	
		Prilikom odabira hidrotehničkih zahvata s ciljem obrane od poplave dati prednost zahvatima kojima se minimalno mijenjaju poplavni režimi značajnih područja močvara, šuma ili travnjaka.	Biološka raznolikost, zaštićena područja, područja ekološke mreže
2.2.2.	Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije	U okviru postupka prostornog planiranja i gospodarenja obalnim područjem uzeti u obzir mogućnost kumulativnog utjecaja vjetroelektrana i sunčanih elektrana s postojećim i planiranim sadržajima.	Krajobraz
		U okviru pripreme projekata za zone vjetroelektrana uključiti zaštitu od buke u skladu sa namjenom okolnog područja.	Buka
		Tijekom pripreme projekata predvidjeti lokaciju za odlaganje materijala od iskopa koji predstavlja mineralnu sirovinu kod izvođenja građevinskih radova.	Materijal od iskopa

Izvor: Strateška studija utjecaja na okoliš za Županijsku razvojnu strategiju 2016. – 2020. Dubrovačko – neretvanske županije

Preporuke u svrhu poboljšanja provedbe Županijske razvojne strategije Dubrovačko –neretvanske županije 2016.-2020.

- U okviru sveobuhvatnog pristupa prostornog planiranja i upravljanja obalnim područjem primjenjivati ekosustavni pristup u svrhu ostvarivanja ciljeva održivog razvoja s posebnim naglaskom na šire područje delte Neretve gdje ovakav pristup omogućava usklađivanje i s planovima riječnih slivova. Također, u okviru ovog postupka, a nakon sagledavanja mogućih kumulativnih efekata postojećih i planiranih infrastrukturnih zahvata na zaštićena i ugrožena područja biološke i krajobrazne raznolikosti, odrediti listu prioriteta realizacije pojedinih zahvata na području DNŽ.
- Planiranje aktivnosti kao što su izgradnja prometne infrastrukture (cestovna, lučka, zračna), infrastrukture sustava gospodarenja otpadom, te infrastrukture potrebne za poljoprivredu, uskladiti s postupkom utvrđivanja zona sanitarne zaštite izvora odnosno donošenja Odluka o zaštitnim zonama izvorišta.
- Prilikom planiranja aktivnosti kao što su izgradnja infrastrukture u turističke svrhe, infrastrukture potrebne za poljoprivredu, infrastrukture vodoopskrbe i odvodnje, kao i za obranu od štetnih utjecaja voda te infrastrukture sustava gospodarenja otpadom, uzeti u obzir projekcije klimatskih promjena i prilagoditi planske aktivnosti predviđenom stanju.

- Preporuča se napraviti analizu svih relevantnih podataka vezanih za prometni sustav na području na kojemu će se obavljati gospodarenje otpadom. Pritom uzeti u obzir sezonske i dnevne oscilacije u volumenu prometnog toka, optimalne rute kretanja vozila za gospodarenje otpadom i sanaciju postojećih pristupnih cesta do lokacija svih objekata u sustavu gospodarenje otpadom.
- Aktivnosti unapređenja sustava za praćenje stanja morskog okoliša, uskladiti s aktivnostima u okviru Akcijskog programa Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (Sustav praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja Jadranskog mora).
- U aktivnosti jačanja institucionalnih kapaciteta i suradnje uključiti intenziviranje prekogranične suradnje posebno za pitanja Neretve i slučajeve prekograničnog utjecaja morskog otpada.

IV. Politika Županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju

Prostorna politika Dubrovačko-neretvanske županije

Na razini DNŽ izrađen je niz planova koji se bave teritorijalnim razvojem. Pritom valja istaknuti Prostorni plan DNŽ, Županijsku razvojnu strategiju DNŽ 2011.-2013. (2015.) koja je još na snazi, Strategiju razvoja turizma 2012.-2020., ICT strategiju DNŽ 2016.-2020. te studiju Demografski razvoj DNŽ iz 2016.godine.

Na lokalnoj razini, problematiku teritorijalnog razvoja dijelom su razmatrali Programi održivog razvitka otoka (PORO) sukladno Zakonu o otocima i Programi ukupnog razvitka (PUR) gradova i općina sukladno Zakonu o regionalnom razvoju. Sada problematiku teritorijalnog razvoja razmatraju nove razvojne strategije jedinica lokalne samouprave, sukladno Zakonu o teritorijalnom razvoju, kao i lokalne razvojne strategije LAG-ova.

DNŽ je izrazito otočna županija. Sukladno Zakonu o otocima, 2005. godine izrađeni su Programi održivog razvitka za otočne skupine Elafitsko otočje, Bobara, Mrkan i Molunat; Pelješac; Korčula; Lastovo i Mljet koje obuhvaćaju 13 JLS od ukupno 22.

PUR-ovi na području DNŽ su rađeni za period do 2015. godine i to za 9 JLS-ova. Nova generacija dokumenata koji se bave teritorijalnim razvojem su strateški planovi JLS i na području DNŽ izrađeno ih je za 10 JLS, a u 12 JLS je u tijeku njihova izrada (Korčula, Ploče, Opuzen, Dubrovačko primorje, Lumbarda, Orebić, Trpanj, Vela Luka, Lumbarda, Konavle).

Na razini DNŽ osnovane su dvije lokalne akcijske grupe (LAG 5 koji broji 12 JLS i LAG Neretva koji broji 7 JLS). Za te LAG-ove izrađene su Lokalne razvojne strategije. Tri JLS-a i to Grad Dubrovnik (ruralni dio) te općine Župa dubrovačka i Konavle nisu se uspjele organizirati u LAG, a skupština LAG-a 5 nije prihvatila njihovo uključanje u LAG 5.

Nova obveza koja proizlazi iz Zakona o regionalnom razvoju je izrada Strategije razvoja urbanih područja. Jedino Grad Metković kao manje urbano područje započeo je izradu SRUP-a ali samo za obuhvat JLS Grada Metkovića. Preporuka iz Smjernica za izradu SRUP-a je da se strategijom uključi šire urbano područje kao funkcionalna cjelina koja može uključiti i susjedne JLS povezane s urbanim središtem u cilju rješavanja zajedničkih problema.

Iako je Grad Metković sukladno Smjernicama izabrao varijantu da izrađuje SRUP samo za svoju JLS, osnovna namjera te strategije nije ispoštovana i neće riješiti probleme funkcionalne regije. Očito da nije sazrela svijest o potrebi rješavanja problema na razini funkcionalnih regija.

Lokalne strategije razvoja LAG-ova, Strateški planovi JLS s jedne strane i ŽRS s druge strane nemaju zajedničku metodologiju, nije usklađen proces planiranja tako da je tek dio spomenutih strategija dijelom je međusobno usklađen. Pomanjkanje usklađenosti osobito je vidljivo u provedbi strategija, izvještavanju i vrednovanju rezultata i učinaka na lokalni i županijski razvoj. Problem se pojavljuje kod izvještavanja JLS o provedbi ŽRS na području JLS-ova.

Tijekom izrade ŽRS putem radnih grupa, radionica ciljevi, mjere, strateški programi i glavni razvojni projekti su povezani i usklađeni s PPDNŽ. U Županijskoj razvojnoj strategiji 2016.–2020., politika Županije prema teritorijalnom razvoju jasno je istaknuta kroz Strateški cilj 2: Poboljšati održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom, Prioritet 2.1. Unapređenje infrastrukture, 2.2: Zaštita okoliša i upravljanje prostorom i 2.3. Održivo upravljanje ekološkom mrežom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom.

Strateški planovi JLS-ova također moraju biti usklađeni s Prostornim planovima uređenja JLS budući ostvarenje zacrtanih projekata u Strateškom planu ovisi o tome.

Glavne smjernice prostorne politike u Prostornom planu DNŽ

Namjenu prostora Županijskog područja određuju prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti, ali isto tako i gospodarski potencijali pojedinih prostora, kao i geoprometni položaj Županije. Racionalno korištenje prostora uvjetuje usklađivanje razvojnih gospodarskih mjera i bogatih prirodnih resursa, te graditeljske baštine kao ograničavajućih prostornih vrijednosti. Sustav središnjih naselja, njihov položaj, formiranje i gravitacijski odnosi, određuju pravce razvoja, a njihova policentrična strategija organizaciju namjene površina.

Prostor Županije razgraničen je na

- I. Razvoj i uređenje prostora/površina naselja
- II. Razvoj i uređenje prostora/površina izvan naselja

Dubrovačko-neretvanska županija sastoji se iz tri prostorno odvojena i po problematici različita područja:

- **Dubrovačko priobalje:** grad Dubrovnik i općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje;
- **otočno i poluotočno područje:** Grad Korčula te općine Lastovo, Vela Luka, Blato, Smokvica, Lumbarda, Mljet, Orebić, Trpanj, Janjina i Ston;
- **Donjoneretvanski kraj:** gradovi Metković, Ploče i Opuzen te općine Pojezerje, Slivno, Kula Norinska i Zažablje.

Sva tri područja razlikuju se prirodnim (klima, tlo, vrste poljoprivrednih kultura, proizvodnje), gospodarskim (tržište, udaljenost od većih gradskih središta, prometnice i dr.), kulturnim i drugim čimbenicima koji djeluju na opstojnost i brojnost ljudi na tim područjima. S obzirom na smještaj pojedinih gradova/općina na teritoriju Države, pograničnom području pripadaju slijedeći gradovi/općine:

- na kopnu: grad Metković te općine Pojezerje, Kula Norinska, Zažablje, Slivno;
- na kopnu i moru: grad Dubrovnik te općine Dubrovačko primorje, Konavle, Župa dubrovačka;
- na moru: općine Lastovo, Mljet, Ston.

Pored prostorno-funkcionalnih obilježja, specifičnost ove županije, je da se skoro cijela nalazi u zaštićenom obalnom područje mora (ZOP). ZOP obuhvaća područje obalnih jedinica lokalne samouprave. DNŽ je cijela u ZOP-u, osim 4 JLS u zagorskom dijelu donjoneretvanskog kraja (Pojezerje, Kula Norinska, Metković i Zažablje).

Planiranje i korištenje prostora ZOP-a se radi zaštite, ostvarenja ciljeva održivog, svrhovitog i gospodarski učinkovitog razvoja provodi uz ograničenja u pojasu kopna i otoka u širini od 1000 m od obalne crte i pojasu mora u širini od 300 m od obalne crte (proctor ograničenja).

Granice i područje prostora ograničenja prikazani su na Hrvatskoj osnovnoj karti (HOK) dopunjenoj ortofoto kartama.

Površina Dubrovačko-neretvanske županije iznosi ukupno 9.288,69 km², od čega kopneni dio iznosi 1.780,86 km², dok je pripadajuće more 7.507,83 km². Na području županije prema posljednjem službenom Popisu stanovništva iz 2011. godine živjelo je 122.568 stanovnika, te je gustoća stanovništva 68,82 st/km². Na ovom području evidentirano je 235 naselja.

U Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije teritorijalnom je pristupu osobita pozornost posvećena u poglavlju 3.1. do 3.3. u kojemu je razrađen prikaz prostornih struktura DNŽ u odnosu na stanje i razvojna opredjeljenja DNŽ i Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir temeljna razvojna opredjeljenja DNŽ (razvoj turizma, poljoprivrede, prometa, male privrede i obrtništva, očuvanje prirodne i kulturne baštine, strukturne i tehnološke promjene te suvremeno oblikovanje naselja i podizanje komunalnog standarda) kao i razvojna opredjeljenja Republike Hrvatske (demografska revitalizacija i ekspanzija, povećanje općeg blagostanja stanovništva, opći rast gospodarstva prilagođen načelima održivog razvoja, ograničenje rasta većih gradova i usmjeravanje rasta srednjih i

manjih gradova, revitalizacija pograničnih područja i otoka te očuvanje prirodnih resursa od značaja za Republiku Hrvatsku), u Planu se daje sljedeći prikaz prostornih struktura:

1. Prostorne strukture u kontaktnim zonama Dubrovačko-neretvanske županije nisu prilagođene geostrateškom značaju Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na nacionalni prostor i okolne regionalne strukture te predstavljaju usko grlo u razvoju DNŽ.
 - DNŽ stiješnjena na obalnom području uz more drugim državama u okruženju (BIH i CG) i prekinuta na području Neuma;
 - razdvojenost teritorija DNŽ na Neumu, otežana komunikacija Neretve s institucijama smještenim u županijskom središtu Dubrovniku (bolnica i dr.)
 - brzobrodске linije općina Vela Luka i Lastovo sa Splitom omogućuju bolju povezanost sa Splitom nego s Dubrovnikom;
 - Lastovo nema direktnu komunikaciju sa Dubrovnikom;
 - pojas iznad dubrovačkog zaleđa cijelom dužinom granice s BIH je područje bez stanovništva i infrastrukture, te DNŽ nema kontrole u slučaju požara, a na područjima gdje se planira intenzivna turistička gradnja (Ivanica) nema kontrole u zagađenju voda;
 - zagađenje mora s prekograničnih područja (smeće iz Albanije i Grčke završava na otocima Mljet i poluotoku Pelješcu);
 - naselje Ivanica u BIH, na samoj granici, razvija intenzivnu turističku gradnju (golf, turistička naselja) na račun blizine Dubrovnika, a odvodnja i vodoopskrba postaje problem DNŽ (kaptaža izvora Omble, otpadne vode gravitiraju na kanalizacijske sustave u Župi dubrovačkoj);
 - razvijaju se projekti koji negativno utječu na prostor DNŽ (skretanje podzemnih vodotoka iz sliva Neretve na HE Plat – utječu na zaslanjivanje Neretve i rashlađivanje mora Župskog zaljeva);
 - Neretva – Metković pogranični grad dijelom u Hrvatskoj dijelom u BIH otežano funkcionira;
 - autocesta Split – Ploče omogućuje bolju povezanost Neretve sa Splitom nego s Dubrovnikom;
 - ne postoje razvojni pravci prema Crnoj Gori.

Antropogenizirana područja Dubrovačko-neretvanske županije (urbana, prijelazna i ruralna područja) pogodna su glede prostornog razmještaja i relativno dobro opremljena infrastrukturom, ali postoje značajne resursne razlike u segmentu demografije.

Unutar DNŽ moguće je razlikovati dva prostora različitih obilježja. Prvi je prostor sjeverni, kopneni i prostorno izdvojen od ostalog dijela Županije s tri gradska središta: Metkovićem, Opuzenom i Pločama i drugi je prostor južno i jugozapadno od državnih granica s BIH u kojem na većoj županijskoj površini imamo samo dva gradska naselja, jedno na otočnom prostoru (Korčula) i jedno na obalnom (Dubrovnik). Dubrovnik ima izraženu centralnost, posebne vrijednosti i ukupni potencijal, ali je vidljivo da kao regionalni centar nema snagu u ovakvom prostornom rasporedu litoralne, otočne i poluotočne zone okupljanja, očuvanja i transformiranja prostora, te posebno regionalne politike RH koja ne podržava njegov regionalni status.

Neantropogenizirana područja Dubrovačko-neretvanske županije zadržala su visoku kakvoću okoliša, ekosustava kao i visoki stupanj biološke raznolikosti.

Značajni infrastrukturni zahvati državnog i županijskog značenja neujednačeni su glede tehnološke razine i traženih kapaciteta.

(Neki primjeri)

- nije na zadovoljavajućoj tehnološkoj razini niti ima zadovoljavajući kapacitet
 - Željeznička pruga Ploče-Metković,
 - D8 od Ploča do Dubrovnika,
 - D8 od Dubrovnika do Zračne luke Dubrovnik kroz Župu dubrovačku,
 - D414 od Orebića do D8 Zaton-Doli,

- kanalizacijski sustav Dubrovnika,
- vodoopskrba Pelješca i otoka,
- brodske veze Elafita s Dubrovnikom,
- brodske veze s Korčulom i Lastovom itd.
- zadovoljavajuće tehnološke razine i kapaciteta
 - Zračna luka Dubrovnik,
 - autocesta A1 Vrgorac-Ploče, A10 Ploče-granica BiH,
 - DC Karamatići-Čeveljuša,
 - trajektna veza Prapratno – Mljet,
 - trajektna veza Ploče – Trpanj,
 - trajektna veza Orebić – Dominče itd.

Vitalni prirodni resursi na području DNŽ nisu ugroženi, stanje je relativno stabilno i kontrolirano, ali su prisutni negativni utjecaji na pojedine resurse zbog neizgrađenih kanalizacijskih sustava, neadekvatnog pročišćavanja otpadnih voda, nesanitarnog odlaganja otpada, požara i slično.

(Neki primjeri)

- kopnene vode (podzemne)
 - nisu utvrđene sanitarne zone izvorišta niti se provode mjere zaštite,
 - neizgrađeni kanalizacijski sustavi,
 - nesanitarno odlaganje otpada ...
- kopnene vode (površinske)
 - zaslanjivanje morskom vodom,
 - neizgrađeni kanalizacijski sustavi ...
- morski resursi
 - neadekvatno pročišćavanje otpadnih voda,
 - veliki brodski promet kruzerima,
 - otpad s prekograničnih područja Albanije ...
- poljoprivredni
 - intenzivna poljoprivredna proizvodnja,
 - korištenje pesticida, herbicida ...
- šumski
 - požari,
 - melioracija krša ...
- zrak
 - promet,
 - eksploatacija mineralnih sirovina ...

Glavna obilježja planirane mreže naselja

Planirani razvoj Dubrovačko-neretvanske županije je policentričan. Na području Županije nalazi se 225 samostalnih, među kojima se ističe 60-ak važnijih ili manje važnih naselja. Među njima se svojom veličinom i ulogom ističu gradsko naselje Dubrovnik, zatim gradovi Korčula, Metković i Ploče, kao bivša općinska središta, te Cavtat, Ston, Blato-Vela Luka i Opuzen, kao novoplanirana središta gradova, 13 današnjih središta općina te 40-ak drugih više ili manje važnih naselja. Unutar tih naselja razmještene su pojedine djelatnosti, ali i središnje funkcije.

U više slučajeva, zbog ekonomičnosti mreže, dolazi i ubuduće će dolaziti do podjele središnjih funkcija, time i do podjele uloge središnjeg naselja između dva ili više naselja. Još ima nekoliko

desetaka naselja s pojedinačnim središnjim ili uslužnim funkcijama nižeg reda, dok je ostalih stotinjak samostalnih naselja bez ikakvih radnih i uslužnih funkcija, kao i bez utjecaja u prostoru.

Dosadašnji razmještaj i razvitak središnjih funkcija i s tim u svezi uspostavljen sustav središnjih naselja u prostoru Županije ne zadovoljava u cijelosti, ali je uglavnom u skladu s dostignutim stupnjem društveno-gospodarskog i kulturnog razvitka. Njihov će se budući razvitak temeljiti na postavljenim ciljevima razvitka u prostoru, na politici izbjegavanja prevelikih koncentracija stanovništva i težnjom za boljom disperzijom stanovništva u prostoru, odnosno sprječavanju negativnih demografskih trendova, ravnomjernijeg regionalnog razvitka i razvitka policentričnog urbanog sustava, na osiguranju bolje međusobne prometne povezanosti te na težnji za podizanjem kvalitete života lokalnog stanovništva.

Poslovi državne uprave i pravo na lokalnu samoupravu u Republici Hrvatskoj znatno su se približili građanima i tako se osiguralo njihovo pravo odlučivanja o potrebama i interesima lokalnog značenja. Središta gradova i općina čine temeljni dio nove hijerarhijske mreže središnjih naselja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, ispunjavaju potrebne i zadane kriterije za optimalno djelovanje i to brojem svojih stanovnika i veličinom teritorija jedinica lokalne samouprave, gospodarskom razvijenosti i izvorima prihoda, dobrom prometnom povezanošću i udaljenošću od susjednih središta nižeg, istog ili višeg ranga. To se ustrojstvo i u buduće po potrebi može i treba nadopunjavati i usavršavati. Logično je očekivati porast broja stanovnika u Županiji u odnosu na sadašnje stanje (iako se to nije dogodilo), kao i u pojedinim središnjim naseljima, dok će broj stanovnika u drugim naseljima, posebno u onima bez određenih funkcija, stagnirati ili opadati. I dalje se mora računati s useljavanjem novog stanovništva iz drugih područja, ali znatno umjerenije nego je to bilo u proteklim razdobljima.

Prema tome, određene prostorno-planske tendencije i pretpostavke (demografske prognoze, nastavak procesa urbanizacije, razvitak pojedinih gospodarskih djelatnosti, suvremenije planirana prometna mreža, ekonomičnija mreža središnjih funkcija, rast središnjih naselja) utječu na koncipiranje sustava središnjih naselja koji će najviše odgovarati potrebama stanovništva i drugim korisnicima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i pojedinim njezinim dijelovima te će se tako na najbolji mogući način uklopiti u cjelokupnu koncepciju prostornog razvitka i uređenja novih općina, gradova i cjelokupne Dubrovačko-neretvanske županije.

U skladu s tako planiranim razmještajem stanovništva, njihovim potrebama, gospodarskim mogućnostima i prethodno postavljenim kriterijima, predviđa se do 2015. na sljedeći način razvijanje **novog planiranog optimalnog sustava središnjih naselja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji:**

Tablica 145. Sustav naselja

sustav naselja	sustav Republike Hrvatske
veće regionalno središte	DUBROVNIK, sjedište Županije, važnije regionalno središte u sustavu RH, veći grad, veće razvojno središte
regionalno središte	METKOVIĆ, važnije regionalno središte u sustavu RH (kao konurbacijsko područje - sociogospodarska gradska regija), srednji grad, manje razvojno središte PLOČE - podjela središnjih funkcija s Metkovićem, manje razvojno središte, srednji grad
manje regionalno središte	KORČULA - manje razvojno središte slabije razvijenosti, mali grad
područno središte	CAVTAT - Čilipi i Zvekovica STON - dijeli funkcije s Malim Stonom VELA LUKA BLATO OPUZEN područna i lokalna središta u sustavu Republike Hrvatske, općinska središta i ostala žarišta, mala razvojna žarišta, mali gradovi
lokalno središte	LASTOVO BABINO POLJE SMOKVICA

	LUMBARDA OREBIĆ TRPANJ JANJINA OTRIĆ-SEOCI KULA NORINSKA MLINIŠTE SLANO ZATON SREBRENO - Kupari, Mlini, Petrača i Čibača mala lokalna središta u sustavu Republike Hrvatske, inicijalna razvojna žarišta
--	--

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije

U Prostornom planu Županije predlaže se poticajima razvoja središnjih funkcija ostvariti uvjete za:

- uspostavu konurbacijskih odnosa podjelom funkcija između naselja Vela Luka i Blato, te naselja Metković i Ploče, i sukladno tome i njihov razmještaj u manja regionalna središta, odnosno regionalna središta,
- razmještaj naselja Orebić i Lastovo u područno središte posebno zbog zadaća otočnog razvoja,
- razmještaj naselja Vlaka u lokalno središte,
- razmještaj naselja Orašac i Gruda u pomoćno središnje naselje, koja prema svojim obilježjima ne pripadaju skupini gradskih naselja, ali svojim središnjim funkcijama mogu biti inicijalna razvojna žarišta osobito kao središta u jedinicama lokalne samouprave.

Tako ustrojen sustav središnjih naselja na teritoriju Dubrovačko-neretvanske županije zahtijevat će bolju prometnu povezanost između pojedinih samostalnih naselja i manjih lokalnih središta, bitno poboljšanje veza prema važnijim lokalnim i gradskim/općinskim središtima, kao i naročito prema gradskim i nadlokalnim središtima. U tom smislu posebno će razvitak i funkcije Opuzena ovisiti i o izgradnji cestovnog mosta preko rijeke Neretve u neposrednoj blizini tog gradskog naselja, ali će veće značenje imati izgradnja cestovnog mosta preko Rijeke dubrovačke, Jadranska autocesta i neke druge potrebne prometnice.

Razmještaj i razvitak središnjih funkcija u pojedinim središtima mora biti primjeren njihovoj izvršenoj klasifikaciji za pojedine kategorije središnjih naselja. Sve funkcije u gradovima Dubrovniku, Cavtatu, Stonu, Korčuli, Blatu-Vela Luci, Metkoviću, Opuzenu i Pločama, ali i u drugim središnjim naseljima, potrebno je razvijati i dimenzionirati u skladu s razvitkom ovog kraja povezano s njegovim brojem stanovnika, koji gravitira i koristi te usluge. Ovakav sustav središnjih naselja na ovom prostoru na racionalan način približava središnje i druge funkcije stanovništvu i drugim korisnicima, osobito one koje su im potrebne češće ili u svakodnevnom životu, pružajući im približno jednake uvjete života, pa tako doprinosi porastu kvalitete i standarda njihova življenja.

U okviru uređenja naselja radi neracionalnosti potrebno je preispitati (smanjiti) građevinska područja brojnih naselja u odnosu na prostorne planove bivših općina. Povećanje građevinskih područja bit će opravdano samo u naseljima koja preuzimaju veće funkcije nego li su ih dosad imale u tom prostoru.

Vrste planiranih skupina naselja

PPŽ-om planiran je optimalni sustav središnjih naselja u DNŽ, međutim od 2000. kada su rađene studije o mreži naselja koje su u njega ugrađene, do danas, doneseni su novi zakoni, strategije i programi koji su uvjetovani pristupanjem EU i izradom strateških dokumenata na razini RH. Sukladno tome, sudjelujući u izradi svih tih dokumenata formirani su i stavovi o regionalnom razvoju na području DNŽ koji se u potpunosti ne podudaraju s određenjima iz Strategije regionalnog razvoja RH i Nacrta konačnog prijedloga Strategije prostornog razvoja RH, budući se područje DNŽ promatra isključivo na bazi broja stanovnika, ne sagledavajući geostrateški položaj DNŽ u RH i dugu povijesnu ulogu ovog područja.

Na području DNŽ vrste planiranih skupina naselja raspoređene su u šest skupina:

1. Veće regionalno središte (30.000 – 80.000 stanovnika) i veće urbano područje
2. Regionalna i manja regionalna središta (7.000 - 30.000 stanovnika) i manje urbano područje
3. Subregionalno središte (2.500 – 7.000)
4. Područna i lokalna središta (1.000 – 2.500 stanovnika ili središta općina)
5. Ostala manja lokalna središta
6. Potencijalna manja lokalna središta

Veće regionalno središte (30.000 – 80.000 stanovnika) i veće urbano područje

Grad Dubrovnik, kao veće regionalno središte, u razmjerima Hrvatske nije makroregionalno središte poput Rijeke ili Splita, ali s obzirom na broj stanovnika 39.028 on je veće regionalno središte.

U cilju učinkovitijeg i ravnomjernijeg razvoja prostora Države držimo da Dubrovnik treba planirati kao makroregionalni centar i u tom smjeru se treba razvijati njegove funkcije, a ne ukidati ih. Dubrovnik bi i u novom ustroju regionalne i lokalne samouprave trebao zadržati funkciju centra ustrojbene jedinice koja ne može biti niža od prve ustrojbene razine ispod državne, bilo da se radi o županiji, regiji ili planskom području. Zbog povijesnih okolnosti, geografskog položaja, gospodarskih i drugih razloga Dubrovnik se i do sada razvijao samostalno, neovisno o najbližem makroregionalnom centru.

Također po kriterijima za izdvajanje centralnih naselja Hrvatske i sada ispunjava sve uvjete makroregionalnog centra (sve obvezne funkcije centralnog naselja 2. reda, sveučilište, županijska bolnica regionalnog značenja II.a). Potrebno je zaustaviti sadašnji trend ukidanja središnjih funkcija i vratiti mu do sada ukinute funkcije (Sjedište Trgovačkog suda za DNŽ, Područni carinarski ured DNŽ itd.).

Može se pretpostaviti da će Dubrovnik u razdoblju do 2020. zajedno s naseljima općina Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Trpanj, Orebić, Mljet i Lastovo težiti stvaranju većeg urbanog područja.

Regionalna i manja regionalna središta (7.000 - 30.000 stanovnika) i manje urbano područje

Regionalna središta u DNŽ su grad Metković s 15.329 stanovnika i grad Ploče s 7.250 i spadaju u manja urbana područja.

Specifičnost područja Neretve je razvijanje procesa urbanizacije na okosnici Metković – Ploče gdje su Metković i Ploče ravnopravna regionalna središta.

Može se pretpostaviti da će Metković – Ploče u razdoblju do 2020. zajedno s naseljima gradova i općina u okruženju težiti stvaranju manjeg urbanog područja.

Subregionalna središta (2.500 – 7.000 stanovnika) i manje urbano područje

Subregionalna središta u DNŽ su Opuzen, Korčula, Blato i Vela Luka.

Može se pretpostaviti da će Korčula s Orebićem, te Blato s Vela Lukom u razdoblju do 2020. zajedno s naseljima općina u okruženju težiti stvaranju manjeg urbanog područja.

Područna i lokalna središta (1.000 – 2.500 stanovnika i središta općina)

Područna središta, ujedno i naselja iznad 1.000 stanovnika su Cavtat, Lumbarda i Orebić, a ostala lokalna središta su općinska sjedišta: Trpanj, Smokvica, Lastovo, Babino Polje, Slano, Srebreno, Ston,

Janjina, Mlinište, Kula Norinska, Otrić-Seoci bez obzira na to što neka od navedenih naselja ne dostižu minimalni broj stanovnika za pripadajuću skupinu.

Ostala manja lokalna središta

Ostala manja lokalna središta čine dio razvojno slabijih naselja a to su: Gruda, Čilipi, Kupari, Zaton, Orašac, Žrnovo, Ubli.

Potencijalna manja lokalna središta

Koločep, Lopud, Šipanska Luka, Kuna Pelješka, Putnikovići, Staševica, Komin, Čara, Račišće, Doli, Sobra, Nova Sela.

DNŽ kroz PPŽ ne određuje građevinska područja naselja, ali daje uvjete određivanja građevinskih područja naselja koja se moraju poštivati kroz izradu PPU JLS, te poglavito posvećuje pozornost odabiru razvojnog modela na načelima racionalnog korištenja prostora. Tako su u PPŽ određeni prostori visokog intenziteta korištenja, srednjeg intenziteta korištenja i niskog intenziteta korištenja.

Slijedom recentnih socioloških i demografskih istraživanja i analiza upozorava se na potrebe preispitivanja postojećih modela rasta. Zagovara se model „dinamičke mreže naselja“ koja se u osnovnim crtama naznačuje u sljedećem:

- Prostorno poželjna sudbina Dubrovačko-neretvanske županije jest razvoj kroz građenje, uz poštivanje „pametnih“ gustoća te uz strogu zaštitu prirodnih osnova života.
- Za prostorno razvojnu situaciju Dubrovačko-neretvanske županije, u smislu obrane kvalitete življenja, nije poželjno daljnje opterećivanje prostora gradnjom u dubrovačkom urbanom području.
- Mnoga naselja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ne mogu organizirati gospodarski razvoj i osigurati zapošljavanje te je koncepcija prostornog uređenja koja deklarira ciljeve borbe protiv depopulacije u manjim naseljima i za ravnomjerniju mrežu naselja upitna.

Važećim PPDNŽ nisu utvrđena urbana područja s obzirom da su zadnje izmjene i dopune Plana rađene 2010. godine. U izradi su cjelovite IDPPDNŽ koje će analizirati predmetnu problematiku i utvrditi poželjna urbana područja. Prijedlog je utvrditi sljedeća urbana područja:

- Veće urbano područje grada Dubrovnika (aglomeracije naselja grada Dubrovnika te općina Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Trpanj, Orebić, Lastovo i Mljet)
- Manje urbano područje gradova Metković – Ploče (aglomeracije naselja gradova Metković, Opuzen, Ploče te općina Slivno, Zažablje, Kula Norinska i Pojezerje,)
- Manje urbano područje grada Korčule s naseljima Blato-Vela Luka (aglomeracije naselja grada Korčule te dijela općine Orebić i općina Smokvica, Blato i Vela Luka).

Politika prema gradovima – uloga gradova u poticanju razvoja DNŽ te poveznica ŽRS-a i strategije razvoja urbanih područja u DNŽ

Razvoj gradova te suradnja gradova ima vrlo istaknuto mjesto u razvojnoj politici DNŽ. Dubrovačko-neretvanska županija, u suradnji sa svim gradonačelnicima i načelnicima, kontinuirano razmatra mogućnosti osnaživanja i povezivanja gradova i općina u realizaciji projekata iz segmenta gospodarskog, društvenog razvoja kao i drugih razvojnih područja. Mnogi projekti, posebno financirani iz EU fondova su ostvareni u suradnji više gradova i općina zajedno ili u suradnji sa Županijom. Proučavaju se inozemna uspješna iskustva s integriranim teritorijalnim pristupom razvoju

gradova, kao i novim, participativnim oblicima upravljanja gradovima. Grad Dubrovnik je član URBACT mreže gradova.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU je u rujnu 2015. godine objavilo Smjernice za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje kao temeljni strateški dokument kojim se određuju ciljevi i prioriteti razvoja urbanih područja. Smjernice slijede odredbe Zakona o regionalnom razvoju kojim je propisana obveza izrade strategije za tri kategorije urbanih područja (NN 147/14, čl.14., st.2.): urbane aglomeracije (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek), veća urbana područja (gradovi s više od 35.000 stanovnika) i manja urbana područja (gradovi s brojem stanovnika između 10.000 i 35.000). Prema ovoj klasifikaciji, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji jedino grad Dubrovnik (područje obuhvata GUP-a Dubrovnika je stvarno područje grada i broji preko 35.000 stanovnika) pripada većim urbanim područjima, a gradovi Metković i Ploče se ubrajaju u manja urbana područja, uz prijedlog da se i Korčula zajedno s Orebićem te Vela Lukom i Blatom odredi kao manje urbano područje. Jedino Grad Metković je započeo izradu Strategije razvoja urbanog područja, ali u granicama svoje JLS.

Strategijama razvoja urbanih područja (SRUP) pridaje se važnost i razvijena je svijest i iskazano opredjeljenje da je integrirani pristup razvoju gradova Dubrovačko-neretvanske županije iznimno značajan i poželjan s aspekta pospješivanja pametnog, uključivog i održivog razvoja dubrovačko-neretvanskih gradova, neovisno o mogućnosti hoće li Dubrovnik, primjerice, moći koristiti instrument ITU (integrirana teritorijalna ulaganja).

Značajno je i to da gradovi Dubrovačko-neretvanske županije, osobito oni s manje stanovnika, razmatraju mogućnosti širenja suradnje s okolnim općinama, tj. razmatraju razvoj izvan svojih upravnih granica. Razmatraju se i europska i hrvatska iskustva kako bi se i na taj način pridonijelo djelotvornom i održivom razvoju funkcionalnih urbanih područja te dodatno osnažio razvojni položaj gradova u svim područjima razvoja.

Takva nastojanja i nužne promjene podrazumijevaju promjene u pristupu upravljanja gradovima na području DNŽ, uz nužan odmak od tradicionalnog, sektorski usmjerenog donošenja odluka u gradovima. Vanjska iskustva s programom URBACT, te implementacija Urbanog programa (URBAN AGENDA) za EU stoga su od prioritetne važnosti za razvoj gradova na ovom području s obzirom na to da je policentrična struktura i raznolikost (društveni, ekonomski, teritorijalni, kulturni i povijesni) urbanih područja DNŽ te promoviranje održivog razvoja gradova osnovno opredjeljenje DNŽ. (Sve veći broj urbanih izazova su lokalne prirode, ali zahtijevaju šire teritorijalno rješenje (uključujući i urbano-ruralne veze), te suradnju unutar funkcionalnih urbanih područja. U isto vrijeme, urbana rješenja imaju potencijal dovesti do širih teritorijalnih prednosti. Stoga je potrebno da DNŽ surađuje u okviru svojih funkcionalnih područja, sa svojim okolnim regijama, povezivanju se i jačaju teritorijalne i urbane politike.) U DNŽ konkretni primjeri su: URBACT III. projekt 2ND CHANCE (Grad Dubrovnik); URBACT III. PROJEKT TECHTOWN (Grad Dubrovnik); EU projekt Meshartility, Akcijski plan učinkovitog gospodarenja energijom (SEAP) (općine Vela Luka, Smokvica, Mljet, Lastovo i grad Korčula); ALTERENERGY, Akcijski plan učinkovitog gospodarenja energijom (SEAP) (općine Konavle, Ston i Župa dubrovačka) i dr.

Na razini DNŽ, vidi se da se kroz izražen strateški pristup u razvojnom planiranju potiče holistički pristup razvoju gradova u svrhu rješavanja ne samo gospodarskih, već i socijalnih, okolišnih, prometnih i drugih izazova urbanih područja na području DNŽ.

Slijedom činjenice da su uz gradove od specifičnog razvojnog značaja i naselja (sela) dubrovačkog priobalja, otočnog i poluotočnog područja te donjoneretvanskog kraja, jasno je do koje je mjere u integriranom pristupu, koji obuhvaća mjere i projekte koji se dotiču gospodarskih i socijalnih problema, nužno u jednakoj mjeri paralelno provoditi i one iz područja energetike, zaštite okoliša, turizma i kulture. Ta opredijeljenost Županije prisutna je u programsko-planskom djelovanju DNŽ, u planovima i strategijama, ali još uvijek nedostaje dovoljna vertikalna i horizontalna povezanost kako u metodologiji izrade, tako i načinu pripreme i provedbe.

V. Praćenje i vrednovanje

Praćenje provedbe politike regionalnog razvoja određeno je Zakonom o regionalnom razvoju (NN 147/2014.) člankom 49. gdje se navodi da: (1) Središnja tijela državne uprave i druga javnopravna tijela, kao i trgovačka društva u vlasništvu Republike Hrvatske podnose Ministarstvu izvješće o učincima provedbe programa iz njihove nadležnosti s učincima na regionalni razvoj do 30. travnja tekuće godine za prethodnu godinu; (2) Ministarstvo će izvješće iz stavka 1. ovoga članka u dijelu koji se odnosi na određenu županiju istoj dostaviti do 31. svibnja tekuće godine; (3) Županija podnosi Ministarstvu godišnje izvješće o rezultatima provedbe županijske razvojne strategije najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu; (4) Veliki grad koji je nositelj izrade strategije razvoja za urbano područje podnosi Ministarstvu godišnje izvješće o rezultatima provedbe strategije razvoja urbanog područja najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu; (5) Ministarstvo podnosi Vladi izvješće o rezultatima provedbe politike regionalnog razvoja najkasnije do 1. studenoga tekuće godine za prethodnu godinu; a (6) Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskom saboru godišnje izvješće o rezultatima provedbe razvojne politike najkasnije do 1. prosinca tekuće godine za prethodnu godinu.

Temeljem spomenutog Zakona o regionalnom razvoju, čl. 48., županijske razvojne strategije (ŽRS) kao osnovni planski dokumenti politike regionalnog razvoja podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade i provedbe te nakon provedbe. Osnova za realizaciju vrednovanja je Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja. Prethodnim vrednovanjem osigurava se da ŽRS bude ocijenjena u prvom redu na temelju sljedećih osnovnih kriterija:

- opravdanosti
- relevantnosti
- konzistentnosti
- koherentnosti (unutarnje i vanjske) i
- djelotvornosti.

U Pravilniku su navedeni i dodatni kriteriji koje je uputno koristiti tijekom vrednovanja županijske razvojne strategije.

Praćenje provedbe županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2016.–2020. godine odvijat će se na godišnjoj osnovi, slijedom propisanog zakonskog postupka. Županija će pripremiti izvještaj o provedbi akcijskog plana u dijelu u kojem je nadležna za pokretanje, praćenje te financiranje projekata i programa.

DNŽ će pratiti sljedeće segmente:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera
- ostvarene rezultate i razvojne utjecaje, djelotvornost (efektivnost) i učinkovitost (efikasnost) u korištenju financijskih sredstava te ostvarenje u skladu s utvrđenim financijskim okvirom
- kvalitetu i doprinos ključnih partnera, razvojnih dionika i zainteresiranih strana realizaciji strategije
- kvalitetu upravljanja i organizaciju provedbe strategije
- vidljivost strategije u javnosti Županije kao i u jedinicama lokalne samouprave na području Županije.

Pokazatelji za praćenje provedbe na razini ciljeva, prioriteta i mjera navedeni su u sklopu poglavlja 3.2. Praćenje provedbe ŽRS-a Dubrovačko-neretvanske županije obavljat će se trajno tijekom cijelog razdoblja koje obuhvaća strategija, a nužno je barem jednom godišnje izvijestiti Partnersko vijeće o rezultatima provedbe strategije.

Prethodno vrednovanje provodilo se tijekom izrade ŽRS-a. Za potrebe prethodnog vrednovanja angažirani su suradnici Sveučilišta u Dubrovniku pod vodstvom. Sažetak prethodnog vrednovanja sastavni je dio Strategije.

Vrednovanje u tijeku izrade strategije provodi se s namjerom da se u prvom redu podigne kvaliteta izrađenog strateškog dokumenta, u skladu s osnovnim načelima prethodnog vrednovanja, osnovnim i dodatnim kriterijima, a slijedom propisanog u spomenutom Pravilniku MRRFEU-a. Prethodno vrednovanje slijedilo je izradu ŽRS-a Županije tijekom njezine izrade.

Vrednovanje je bilo usmjereno prvenstveno na analizu snaga, slabosti i razvojnog potencijala te je pružilo prethodnu prosudbu o tome jesu li razvojna pitanja ispravno utvrđena, jesu li predložena strategija i ciljevi relevantni, je li vidljiva usklađenost u odnosu na nadređene politike i smjernice, jesu li očekivani učinci realni i sl.

Vrednovanje tijekom provedbe ŽRS-a odgovara na pitanje što funkcionira a što ne kako bi se provele korektivne mjere odnosno poduzeli neophodni koraci koji pridonose uspješnoj realizaciji ŽRS-a u skladu sa zacrtanim ciljevima i prioritetima.

Vrednovanje će se provesti i nakon provedbe odnosno realizacije ŽRS-a i sažeto ocijeniti ukupan utjecaj/činak i doprinos strategije sveukupnom razvoju Dubrovačko-neretvanske županije.

VI. Županijsko partnerstvo

Suradnja javnog, privatnog i civilnog sektora te načelo suradnje među temeljnim su načelima politike regionalnog i lokalnog razvoja. Sadržani su u osnovnim dokumentima regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Strategiji regionalnog razvoja, Zakonu o regionalnom razvoju i podzakonskim aktima te drugim programima EU-a. Partnerstvo podrazumijeva suradnju tijela državne/lokalne uprave, gospodarskih subjekata, društvenih institucija, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu pri izradi i provedbi planskih dokumenata politike lokalnog razvoja.

U radu partnerstva u punoj mjeri koriste se prednosti razvoja "odozdo prema gore", koji izrazito naglašava usmjerenost na unutarnje resurse, znanje, inicijative, subjekte i dinamiku lokalne zajednice te na sposobnost zajednice da djelotvorno i učinkovito upotrijebi svoje razvojne resurse. I da se za razvoj ne koriste samo "objektivni" ili "tvrdi" faktori, kao što su različite vrste lokacijskih prednosti, nego i "subjektivni", "meki" ili "neopipljivi" poput znanja, umijeća, kreativnosti, tradicionalnog mentaliteta, običaja, socijalnih pogodnosti i kohezije, informacija, poslovne kulture, organizacijske i lokalne poduzetničke sposobnosti, ugodnog fizičkog i društvenog okružja, kulturnih sadržaja, javnih usluga i sl.

Izrada ŽRS-a Dubrovačko-neretvanske županije zasnivala se na načelima partnerstva putem sudjelovanja i rada Partnerskog vijeća. Partnersko vijeće, koje je osnovano u prosincu 2015. i sudjelovalo je u izradi i provedbi prethodne županijske razvojne strategije, uključeno je u sve ključne faze procesa izrade ŽRS-a.

Početak izrade ŽRS-a temelji se na odluci župana i uključivanju županijskog Partnerskog vijeća. Tom županovom odlukom osnovana su radna tijela za izradu ŽRS-a Županije:

- radna skupina i
- koordinator (administrativni i stručni poslovi).

Radna skupina sastavljena je od: pročelnika županijskih upravnih odjela te predstavnika Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Dubrovnik, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje –

područnog ureda Dubrovnik, Zavoda za prostorno uređenje DNŽ-a, Sveučilišta u Dubrovniku, Razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA i Razvojne agencije Grada Dubrovnika DURA, Turističke zajednice DNŽ-a, Zavoda za javno zdravstvo DNŽ-a, Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode DNŽ-a, Doma zdravlja Dubrovnika, Hrvatskih voda Split, ispostave Hrvatskih cesta u Dubrovniku, Zračne luke Dubrovnik, Lučke uprave Dubrovnik, Županijske lučke uprave DNŽ-a, HEP-Elektrojug Dubrovnik i Županijske uprave za ceste DNŽ-a.

Radna skupina podijeljena je u četiri podskupine: okoliš i infrastrukturu, gospodarstvo, društvene djelatnosti te upravljanje razvojem. Za svaku podskupinu određen je koordinator radi bolje i učinkovitije komunikacije i suradnje članova.

Koordinator izrade je DUNEA, a zadaća je organiziranje i vođenje svih faza izrade ŽRS-a Županije.

Izrada ŽRS-a odvijala se kroz niz radionica, sastanaka i konzultacija Radne skupine te radnih podskupina, sastanaka županijskog Partnerskog vijeća, sastanaka i konzultacija s načelnicima i gradonačelnicima.

Radna skupina održala je u Dubrovniku 6 tematskih radionica tijekom 2015. i 2016.: na prvoj radionici (30. lipnja 2015.) razmatran je i dogovoren nov pristup i način izrade ŽRS-a, zadaci za izradu analize stanja; na drugoj radionici, (28. kolovoza 2015.) izrađen je nacrt SWOT analize i razmatrani prilozi za analizu stanja; na trećoj (15. Studenoga 2015.) izrađen je nacrt vizije, strateških ciljeva i prioriteta i usuglašavani su rezultati SWOT analize; na četvrtoj (10. prosinca 2015.) izrađen je nacrt vizije, strateških ciljeva, prioriteta i mjera; na petoj (1. travnja 2016.) razmatrana je razrada mjera i usuglašavani prioriteta i ciljevi za svaku podskupinu te dogovoren način izrade financijskog okvira i akcijskog plana ŽRS-a.

Radne podskupine održale su i više radnih sastanaka i konzultacija na kojima su raspravljane i usuglašavane ocjene stanja u pojedinim područjima i dogovarani prijedlozi ciljeva, mjera i razvojnih projekata. Ti su sastanci poslužili kao dobra priprema za raspravu i dogovaranje na radionicama Radne skupine.

Koordinator izrade, DUNEA, osim pripreme i organiziranja radionica Radne skupine i radnih podskupina, organizirala je konzultativne i koordinacijske sastanke s upravnim odjelima. Posebna pažnja posvećena je upoznavanju JLS-ova sa ŽRS-om, raspravama o razvojnim ciljevima i projektima gradova i općina.

Prezentacije ciljeva i izrade ŽRS-a održane su 2016. godine u Korčuli (4. Veljače), u Dubrovniku (25. Ožujka) i u Opuzenu (22. veljače). Terenski obilasci i rasprave o razvojnim potencijalima i projektima općina i gradova održani su: za JLS-ove s područja Neretve 29. ožujka, za one s područja Korčule 30. ožujka, s područja Pelješca 22. Ožujka te iz šire okolice Dubrovnika 13. travnja 2016.

Županijsko Partnersko vijeće uključeno je u pripremu i izradu ŽRS-a Dubrovačko-neretvanske županije od samog početka. Najprije je obaviješteno o županovoj odluci o izradi ŽRS-a, tijelima koja sudjeluju u izradi te načinu rada. Županijsko partnersko vijeće posebno pridonosi prepoznavanju zajedničkih razvojnih prioriteta različitih dionika; prepoznavanju i predlaganju strateških projekata te praćenju njihovih učinaka na razvoj; stvaranju kapaciteta i mogućnosti za poticanje i ubrzavanje društveno-gospodarskog razvoja; uspostavi integriranog razvoja uvažavanjem problema i potreba različitih kategorija dionika regionalnog razvoja.

U pripremi i izradi ŽRS-a članovi Partnerskog vijeća sudjelovali su na više sastanaka i navedenih radionica. Sva razmatranja, rasprave i dogovaranje sudionika počivali su na konsenzusu, ravnopravnosti, transparentnosti i usmjerenosti na rezultate. Na sastancima i radionicama članovi su sudjelovali postavljanjem pitanja, iznošenjem problema, davanjem prijedloga i ideja u vezi sa stanjem, potencijalima i prilikama za razvoj sektora, područja DNŽ-a.

Na prvom sastanku Županijskog partnerskog vijeća, održanom u prosincu 2015. godine u Dubrovniku, predstavljen je program i način izrade ŽRS-a.

S obzirom na to da je u rujnu 2015. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije donijelo podzakonske akte vezane uz izradu županijskih razvojnih strategija, bilo je potrebno provesti izmjene i prilagodbe u procesu izrade ŽRS-a u odnosu na prethodni plan.

Sukladno odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) i čl. 5 te čl. 12. nove Uredbe o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/15), župan je imenovao članove novog županijskog Partnerskog vijeća za izradu ŽRS-a.

Prema toj odluci, Partnersko vijeće broji 35 članova, a sastavljeno je od: predstavnika Dubrovačko-neretvanske županije (župana i zamjenika), Zavoda za prostorno uređenje DNŽ-a, Razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA, gradova Dubrovnika, Metkovića, Ploča i Korčule i općina Župe dubrovačke i Trpnja, Sveučilišta u Dubrovniku i Rochester Institute of Technology Croatia, Turističke i ugostiteljske škole, strukovnih grupa hotelijera i putničkih agencija, jadranskih luksuznih hotela, Savjetničkog vijeća Valamar rivijere d.d., Turističke zajednice DNŽ-a, Atlantske plovidbe d.d., Tramesa d.o.o., Radeža d.d., Luke Ploče d.d., Zračne luke Dubrovnik, Društva arhitekata Dubrovnik, Društva građevinskih inženjera Dubrovnik, Poliklinike Glavić, Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Dubrovnik i Županijske obrtničke komore DNŽ-a, Pemoa d.o.o., Agrofructusa d.o.o., HT-a d.d., Dubrovačkih podruma d.o.o., Ceha ribara DNŽ-a, udruge Deša, braniteljskih udrug DNŽ-a.

Županijsko partnersko vijeće savjetodavno je tijelo koje se osniva sukladno načelu partnerstva, transparentnosti, ravnomjerne predstavljenosti, jednakosti i suradnje s ciljem definiranja zajedničkih prioriteta na području DNŽ-a te predlaganja i praćenja provedbe razvojnih projekata na razini DNŽ-a. U radu se rukovodi načelima utvrđenima zakonom, uredbama i pravilnicima kojima se uređuje regionalni razvoj.

Na sjednici novoimenovanog Partnerskog vijeća DNŽ-a održanoj u prosincu 2015. godine, donesena je Odluka o izboru Predsjedništva Partnerskog vijeća (predsjednika i zamjenika predsjednika ŽPV-a); Odluka o usvajanju Poslovnika o radu županijskog Partnerskog vijeća; Odluka o izboru članova za Partnersko vijeće statističke regije Jadranske Hrvatske.

Članovi ŽPV-a imenovani su za razdoblje trajanja planskog dokumenta politike regionalnog razvoja te će aktivno biti zaduženi za nadzor provedbe ŽRS-a.

Uloga ŽPV-a je savjetodavna. Na sjednicama se ne mogu donositi strateški obvezujuće odluke, već je cilj postići konsenzus oko važnijih pravaca razvoja Županije putem partnerskog pristupa.

Nacrt ŽRS-a dostupan je široj javnosti od ??? 2016. godine, na mrežnim stranicama DNŽ-a ??? i DUNEA-e ???.

Javno savjetovanje putem kojeg su svi zainteresirani mogli istaknuti svoje sugestije i komentare na završni nacrt novog strateškog dokumenta bilo je otvoreno do ??? 2016. godine. Time je osigurano ostvarivanje načela partnerstva, transparentnosti, ravnomjerne predstavljenosti i suradnje pri definiranju zajedničkih prioriteta razvoja na području DNŽ-a.

Informacije o cijelom procesu izrade ŽRS-a bile su dostupne u medijima i na društvenim mrežama te su u navedenom razdoblju DUNEA i Dubrovačko-neretvanska županija uputile šest priopćenja za medije.

Javnost rada županijskog Partnerskog vijeća osigurava se pravodobnom objavom o aktivnostima na mrežnim stranicama DUNEA-e kao regionalnog koordinатора razvoja te na stranicama DNŽ-a. Sukladno podzakonskim aktima Zakona o regionalnom razvoju dužnost je javno objaviti detaljnije informacije i dokumente o načinu odabira članova ŽPV-a te popis članova ŽPV-a, poduzetim radnjama kojima se osigurava aktivno sudjelovanje partnera u radu Partnerskog vijeća, održanim sjednicama i savjetovanjima s partnerima; doprinosu partnera u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja te druge relevantne informacije.

VII. Horizontalna načela

- Horizontalna načela imaju za cilj osigurati dodanu vrijednost pozitivnom učinku odabranih ciljeva, prioriteta i mjera u ŽRS-u Dubrovačko-neretvanske županije. Provedba mjera ŽRS-a, dakle identificiranje, priprema i provedba razvojnih projekata i programa, zasnivat će se na sljedećim temeljnim horizontalnim načelima:
- jednake mogućnosti za sve društvene skupine
- održivi razvoj
- participativni pristup u razvoj i
- korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru.

Jednake mogućnosti za sve društvene skupine

Načelo jednakih mogućnosti promiče razumijevanje i uklanjanje svih barijera koje mogu ugroziti i spriječiti jednake mogućnosti za sve pojedince i skupine stanovništva u ostvarenju njihovih razvojnih potreba i potencijala u društvu. Primjenom tog načela osigurava se zastupljenost i vidljivost svih društvenih skupina u svim segmentima života u Županiji. Jednake mogućnosti za sve društvene skupine, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjerskom opredjeljenju, seksualnom opredjeljenju, političkom mišljenju, socijalnom podrijetlu ili drugom statusu, osnova su i preduvjet za razvoj socijalno pravednog društva i primjenjive su u svim aktivnostima koje se poduzimaju s ciljem rasta i razvoja DNŽ-a. Sukladno zahtjevima strategije za pametan, održiv i uključiv rast Europa 2020., vodit će se računa o većem uključivanju socijalno ugroženih skupina društva u provedbu mjera ŽRS-a.

Održivi razvoj

To načelo ključno je u razvoju svakog područja, sektora i cjelokupnog razvoja DNŽ-a. Održivi razvoj tiče se svih stanovnika, turista i drugih posjetitelja, odnosno njihova uključivanja i sudjelovanja u procesu planiranja, realizacije i vrednovanja razvojnih projekata i programa. Održivi razvoj povezuje zaštitu okoliša, društvenu jednakost, koheziju i ekonomski prosperitet te ima za cilj podržati takve aktivnosti koje će uzimati u obzir (ograničene) mogućnosti prirodnih resursa i osigurati visoku razinu zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša.

Participativni pristup u razvoju

Participativan pristup, sudjelovanje javnog, privatnog i sektora civilnog društva, osnova je gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije Županije i očuvanja i razvoja njezina identiteta. Jedan od preduvjeta za održiv i uključiv gospodarski, socijalni, kulturni i ekološki razvoj jest korištenje domaćeg znanja i svekolikog postojećeg kapaciteta na nekom području te razvoj snažnog partnerstva koje uključuje lokalno stanovništvo, civilno društvo, gospodarski sektor i različite razine javne vlasti. Takva partnerska suradnja i pristup esencijalni su za iznalaženje zajedničkih i usuglašenih rješenja, dostizanje općeprihvaćenih i održivih rezultata te razvoj osjećaja pripadnosti zajednici i vlasništva nad razvojnim procesima.

Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru

Budući da informacijska i komunikacijska tehnologija omogućuje prijenos i uporabu svih vrsta informacija, ovim je načelom nužno ojačati pristup te povećati korištenje informacijsko - komunikacijske tehnologije u svakoj grani gospodarstva, kao i na svim razinama županijskih, društvenih i državnih struktura. Jačanje pristupa i korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija unaprijedit će i javni i privatni sektor.

Upravo zbog svog značaja u razvojnom procesu spomenuta su načela uzeta su osnova tijekom izrade Strategije i definiranja prioriteta i mjera, a njihova će se primjena nastaviti i kod definiranja, pripreme i odabira razvojnih projekata u sklopu provedbe Strategije. Tako im je prilikom izrade osnovne analize posebna pažnja posvećena u okviru analize demografske i obrazovne strukture stanovništva, društvenih djelatnosti (obrazovanje, zdravstvo i socijalna skrb), tržišta rada, civilnog društva te stanja u okolišu i zaštite okoliša kao važnog razvojnog resursa Dubrovačko-neretvanske županije. Uz spomenuto, za cjelokupnu ŽRS Županije provedena je i strateška procjena utjecaja na okoliš.

Time su spomenuta horizontalna načela snažno ugrađena u viziju razvoja Županije, očekivane razvojne ciljeve i rezultate te je zacrtan put njihovoj promociji tijekom provedbe ŽRS-a. U skladu s načelom partnerstva, u proces izrade i odabira ciljeva, prioriteta i mjera aktivno su bili uključeni i predstavnici civilnog društva i nevladinih organizacija, lokalnih gospodarstvenika i socio-ekonomskih partnera sudjelovanjem u Partnerskom vijeću, a njihov doprinos kao članova Partnerskog vijeća predviđen je i tijekom provedbe ŽRS-a Županije.

U procesu provedbe ŽRS-a, u svim prioritetima i mjerama primjena spomenutih horizontalnih načela odražavat će se u postupcima prijave i odabira projekata. Naglasak će se staviti na projekte koji promiču jednake mogućnosti u svim aspektima, nemaju štetan utjecaj na okoliš, pridonose održivom razvoju i potiču korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru.

Tako će se primjerice načelo jednakih mogućnosti i nediskriminacije primjenjivati kroz sve prioritete i mjere vodeći računa o odabiru takvih projekata koji ni na koji način neće ograničavati i stavljati u nepovoljan položaj pojedine skupine stanovništva. Kod planiranja, provedbe i odabira infrastrukturnih projekata te projekata umjerenih na razvoj novih proizvoda i usluga, stjecanje novih znanja i vještina, posebna će se pažnja posvetiti osiguranju dostupnosti za osobe s invaliditetom. U procesu odabira projekata prioritet će se također davati onima koji pridonose kreiranju zelenih radnih mjesta, podržavaju eko inovacije i promiču zelenu javnu nabavu.

U procesu praćenja provedbe ŽRS-a, primjena horizontalnih načela pratit će se u izvješćima o napretku pojedinih projekata i izvješćima o napretku provedbe. Poštujući načelo partnerstva i promičući participativan pristup razvoju, predstavnici relevantnih institucija te organizacija civilnog društva koje rade u područjima zaštite okoliša, održivog razvoja i socijalne uključenosti i zastupaju interese različitih skupina vezano uz to, bit će uključeni u praćenje poštovanja horizontalnih načela tijekom provedbe ŽRS-a putem sudjelovanja u Partnerskom vijeću. U provedbi postupaka vrednovanja tražit će se i vrednovanje primjene temeljnih horizontalnih načela, a u skladu s time ocjenjivat će se u kojoj mjeri postupak odabira projekata uzima u obzir primjenu horizontalnih načela.

VIII. Strateški programi, glavni strateški razvojni projekti do 2020.

Glavni strateški razvojni projekti na području Dubrovačko-neretvanske županije prikazani su u dvije skupine:

- županski strateški razvojni projekti
- državni projekti na području Županije

Ostali razvojni projekti iz baze razvojnih projekata s područja DNŽ bit će prikazani u akcijskom planu koji je provedbeni dokument Strategije.

Tablica 146. Glavni županijski strateški razvojni projekti

Br.	Naziv projekta	Nositelj projekta	Okvirni predviđeni termin početka projekta	Lokacija projekta (grad; općina)	Kratki opis projekta	Vrijednost projekta (kn)	Predviđeni Izvor(i) financiranja
1	Objedinjeni hitni bolnički prijem (OB Dubrovnik)	Opća bolnica Dubrovnik	2017	Grad Dubrovnik	Građevinski radovi i opremanje u svrhu unapređenja rada i efikasnosti opće bolnice Dubrovnik s naglaskom na funkcioniranje hitnog bolničkog prijema	20.000.000,00	EU fondovi (OP kohezija i konkurentnost), sufinanciranje OB Dubrovnik
2	Lječilišni centar Vela Luka (KALOS) – razvoj zdravstvenog turizma kroz unapređenje javne zdravstveno turističke infrastrukture i popratnih sadržaja	KALOS specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju	TBC	Općina Vela Luka	Projekt razvoja Kalosa ima za cilj unaprijediti cjelovitu kvalitetu skrbi i smještaja pacijenata, njihovih obitelji i lokalne zajednice, podizanjem standarda postojeće ustanove putem renovacije i nove gradnje, diversifikacije zdravstvene i rekreacijske ponude te razvoja novih tržišta.	87.568.096,00	EU fondovi / Javno privatno partnerstvo
3	Centar za gospodarenje otpadom Dubrovačko - neretvanske županije "Lučino razdolje"	Trgovačko društvo Agencija za gospodarenje otpadom d.o.o. (osnovano od strane Dubrovačko - neretvanske županije)	TBC	Mikrolokacija CGO Lučino razdolje: selo Trnovica /Lučino razdolje - Općina Dubrovačko primorje Dio projekta je i šest lokacija pretovarnih stanica, i to: Grad Dubrovnik – Industrijska zona Pobrežje, Općina Janjina - odlagalište komunalnog otpada „Vardište“, Grad Metković - odlagalište	Opći cilj projekta jest doprinijeti poboljšanju stanja okoliša na području DNŽ kroz provedbu Ugovora izrade projektne tehničke dokumentacije za ŽCGO Lučino razdolje sukladno EU i RH zakonskoj regulativi, a sve sa ciljem uspješne provedbe programa zaštite okoliša i doprinosa poboljšanju stanja okoliša, uspostavi sustava gospodarenja otpadom na području cijele Hrvatske kao i doprinosa u ispunjenju Ugovorom o pristupanju RH EU utvrđenih i preuzetih obveza u sektoru okoliša. Konačan rezultat svih aktivnosti predviđenih ovim projektom zadatkom je izrađena projektne tehnička dokumentacija i izgrađen ŽCGO "Lučino razdolje".	Očekivanja ukupna vrijednost investicijskih troškova predmetnog projekta cca. 198.280.000,00 kn. (predviđeni troškovi izraženi su bez PDV-a, a Studija izvedivosti podložna je promjenama, a time i predviđeni investicijski troškovi)	Fondovi Europske unije 75% Dubrovačko neretvanska županija u 5% Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost 20%

				komunalnog otpada „Dubravica“, Općina Lastovo – Kalac – Sv. Luka, Općina Blato - odlagalište komunalnog otpada „Sitnica“, Općina Mljet - Babino polje- Žukovac.	U 2017. godini se planira predati aplikacija za sufinanciranje projekta fondu EU, a po odobrenju i početak gradnje ŽCGO Lučino razdoblje.		
4	Centar kompetencije za agrume	Trgovačko društvo Agrum Neretva d.o.o., za istraživanje i razvoj, Opuzen	Sukladno tijeku natječaja i evaluacije zaprimljenih prijava po natječaju "Uspostava centara kompetencije " za kojeg je nadležno Ministarstvo gospodarstva (predviđanje: zadnji kvartal 2016.)	Područje doline Neretve, lokacija zgrade centra Grad Opuzen, poslovna zona	Centar kompetencije ima za cilj spojiti znanstveni sektor, lokalnu i regionalnu samoupravu i poduzetnike u jedinstvenu instituciju koja će se na području doline Neretve baviti i organizirati sektor proizvodnje agruma s pretenzijom da bude centar za agrume na razini Hrvatske i šire. Kroz projekt će se izgraditi poslovna zgrada centra u kojoj će biti smješteni laboratoriji i ostali poslovni prostori te će se pokrenuti pokusni nasadi i nasadi matičnjaka mandarina. Projekt je baziran na suradnju s poduzetnicima i to kroz četiri osnovne komponente u poslovanju s agrumima: rasadničarstvo, proizvođači ploda mandarine, otkupljivači te prerada.	21.000.000,00	fondovi EU 85%, vlasnici tvrtke CEKOM-a Agrum Neretva d.o.o. preostalih 15%, sufinanciranje projekata od strane uključenih poduzetnika 15%
5	Centar kompetencije za marikulturu	Trgovačko društvo Ostrea edulis d.o.o. za istraživanje i razvoj	Sukladno tijeku natječaja i evaluacije zaprimljenih prijava po natječaju "Uspostava centara kompetencije	Bistrina, općina Dubrovačko primorje	Centar kompetencije ima za cilj spojiti znanstveni sektor, lokalnu i regionalnu samoupravu i poduzetnike u jedinstvenu instituciju koja će se baviti marikulturom, poglavito školjkarstvom te definirati nove tehnologije potrebne za daljnjih razvoj i napredak poduzetnika u ovom sektoru. Novo-osnovana tvrtka/CEKOM smještena će biti u već postojećim zgradama u vlasništvu Sveučilišta u Dubrovniku, na Bistrini. Kroz	14.000.000,00	fondovi EU 85%, vlasnici tvrtke CEKOM-a Ostrea Edulis d.o.o. preostalih 15%, sufinanciranje projekata od strane uključenih poduzetnika 15%

			" za kojeg je nadležno Ministarstvo gospodarstva (predviđanje: zadnji kvartal 2016.)		projekt se predviđa razvoj nekoliko projekata u suradnji s poduzetnicima te opremanje laboratorija i nabavka opreme za njihovu provedbu kao i razvoj kadrova koji će obavljati razvojno-istraživački rad.		
6	Kongresni centar	Dubrovačko-neretvanska županija	Izrada dokumentacije započela 2015.	TBC: Općina Župa Dubrovačka / Grad Dubrovnik	Dubrovačko-neretvanska županija je tijekom 2014. naručila izradu Studije o mogućnosti razvoja višenamjenskog kongresnog centra u Dubrovniku. Kao rezultat toga, Dubrovnik je 2015. po prvi puta dobio profesionalno objektiviziranu ocjenu mogućnosti razvoja kongresnog centra, koja je dala osnovne naznake budućeg smjera djelovanja i potrebne gabarite razvoja, sukladno trenutnim globalnim trendovima u MICE industriji,	70.000.000,00	Fondovi EU i javno privatno partnerstvo
7	Izgradnja zgrade gospodarske namjene, poslovne djelatnosti - poduzetničko - proizvodni impulsni centar u Pločama	DNŽ	2016.	Grad Ploče	Izgradnja proizvodno impulsnog centra na području Grada Ploča u cilju unaprjeđenja gospodarski aktivnosti.	6.800.000,00	EU fondovi / JLS / DNŽ
8	Ruralno poučna - kulturno etnografska atrakcija	DNŽ	2016.	Dubrovačko - neretvanska županija (grad Korčula, općina Smokvica, Dubrovačko primorje i Mljet)	U okviru integriranog programa provesti će se obnova i uređenje kulturno-poučnih staza i objekata kulturne baštine te izgradnja pratećih objekata za kulturno-turističke svrhe u ruralnom području županije. Inovativan karakter projekta odnosi se na razvoj infrastrukture koja će omogućiti nastajanje novih turističkih proizvoda i usluga integriranih u zajednički i jedinstveni produkt s naglaskom uključivanja održivog korištenja kulturne baštine gdje će se zajedničkom promocijom ostvariti dodana vrijednost. Programom želimo turistima ponuditi da tijekom boravka upoznaju tradiciju i povijest destinacije koju posjećuju te integracijom dodatnih sadržaja na više	33.872.704,58	EU fondovi / 15 % Vlastita sredstva prema partnerskim udjelima (PRIJAVLJENO)

					međusobno geografsko bliskih i povezanih točaka omogućiti duže zadržavanje posjetitelja i veću potrošnju unutar zajedničke destinacije odnosno projektnog područja. Planirana je obnova i uređenje Gradskog muzeja Palača Gabrielis, Korčula, obnova i uređenje Zavičajne kuće u Slanome, te gradnja Muzeja zlata i srebra Smokvice.		
9	Integrirani projekt obnove kulturne baštine "Povijest na zrnu soli"	Općina Ston	2016.	Ston, Mali Ston, Kuna, Putniković, Hodilje	Integrirani projekt obnove kulturne baštine "Na zrnu soli" obuhvaća čitav niz radnji i zahvata na obnovi kulturne baštine u Stonu i okolici te stavljanju iste u funkciju turizma.	61.656.446,73	Vlastita sredstva, EU fondovi, partneri prema udjelima (PRIJAVLJENO)
10	Unapređenje strukovnog obrazovanja u srednjim školama: Metković, Ploče, Korčula	DNŽ/ŠKOLA	2016.	Grad Ploče, Grad Metković i Grad Korčula	Izgradnja/dogradnja strukovnih srednjih škola u Metkoviću, Pločama i Korčuli s ciljem prilagodbe standardima, modernizacije i poboljšanja uvjeta rada te pristupa strukovnom obrazovanju i tržištu rada.	99.667.456,00	EU fondovi / Vlastita sredstva / MZOS
11	Izgradnja nove Turističko - ugostiteljske škole u Dubrovniku	DNŽ/ŠKOLA	2017.	Grad Dubrovnik	Izgradnja nove Turističke i ugostiteljske škole	70.000.000,00	EU fondovi / Vlastita sredstva / MZOS
12	Kompleks Studentskoga doma Sveučilišta u Dubrovniku	Sveučilište u Dubrovniku	2016.	Grad Dubrovnik	Sveučilište u Dubrovniku ovim projektom želi osigurati odgovarajući studentski standard za svoje nedomicilne studente organiziranim smještajem i prehranom s naglaskom na studente u nepovoljnom položaju, što je i jedan od preuvjeta njegova daljnjega razvitka. Planirani kapacitet smještajnoga dijela Studentskoga doma je 503 postelje, a imat će 249 dvokrevetnih soba i 5 jednokrevetnih soba za studente s invaliditetom. Planirani kapacitet kuhinje sa studentskim restoranom je 2000 obroka. Studentski dom će raspolagati i multifunkcionalnim prostorom za zajednički rad i druženje studenata te prostorima za osnovnu medicinsku skrb.	201.122.675,00	Fondovi EU, Dubrovačko-neretvanska županija, Grad Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku (PRIJAVLJENO)

13	Razvoj infrastrukture širokopojsnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja prihvatljivog za financiranje iz EU strukturnih fondova	DNŽ / JLS koje sudjeluju u projektu	Ceka se raspisivanje natječaja od strane nadležnog ministarstva	Gradovi/Općine Ploče, Opuzen, Metković, Kula Norinska, Pojezerje, Slivno i Zažablje, Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovnik i Dubrovačko primorje, Korčula, Lumbarda, Smokvica, Vela Luka, Blato, Lastovo, Mljet, Orebić, Trpanj, Janjina i Ston	Razvoj infrastrukture širokopojsnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja prihvatljivog za financiranje iz EU strukturnih fondova	245.000.000,00	EU fondovi/privatni partneri
-----------	---	-------------------------------------	---	---	---	----------------	------------------------------

Tablica 147. Državni projekti na području Dubrovačko-neretvanske županije

	DRŽAVNI PROJEKTI	Nositelj projekta	Okvirni predviđeni termin početka projekta	Lokacija projekta (grad; općina)	Kratki opis projekta	Vrijednost projekta (kn)	Predviđeni Izvor(i) financiranja
1	Pelješki most s pristupnim cestama i zaobilaznica Šparagovići - Doli	Hrvatske ceste	2016	DNŽ	Izgradnja Pelješkog mosta s pristupnim cestama i zaobilaznica Šparagovići - Doli	2.850.000.000,00	EU/RH
2	Brza cesta Dubrovnik - Zračna luka	Hrvatske ceste	2019	JLS Dubrovnik i Konavle	cca 30km	1.125.000.000,00	EU
3	Autocesta Ploče - Dubrovnik (Osojnik)	HAC	2020	DNŽ	izgradnja cca 70km autoceste	7.500.000.000,00	EU
4	Izgradnja dijela luke za međunarodni trajektni promet - Batahovina II	Lučka uprava Dubrovnik	2018	Grad Dubrovnik	Fazna izgradnja dijela luke za međunarodni trajektni promet. Ukupno je predviđena je gradnja dvije trajektne rampe i oko 400 metara duljine obale.	TBC	EU fondovi / Vlastita sredstva

5	Projekt navodnjavanja doline Neretve (nacionalni pilot projekt navodnjavanja)	Hrvatske vode	2017	Opuzen, Metković, Ploče, Slivno	Fazna izgradnja sustava navodnjavanja doline Neretve 1. podsustav Opuzen -Ušće (Glog), 2. Podsustav Vrbovci-Koševo,	500.000.000,00	EU fondovi/Hrvatske vode
6	Nastavak razvoja luke Ploče - Izgradnja operativne obale za tekuće terete (naftni derivati i ukapljeni naftni plin)	Lučka uprava Ploče	2017	Ploče	Projektiranje i izgradnja	95.000.000,00	jamstvo države i kreditna sredstva
7	Ribarska luka Vela Luka	Županijska lučka uprava Vela Luka	2016	Općina Vela Luka	Vela Luka je odlukom Županijske skupštine utvrđena kao jedna od dviju ribarskih luka ove županije. U Veloj Luci ribari petnaestak većih ribarica (plivarica i koča) te obavljaju iskracaj ribe, a istoj gravitira najmanje još toliko ribarica kojima Vela Luka nije domicilna luka .	30.000.000,00	Fondovi EU
8	Ribarska luka Sustjepan	ŽLU Dubrovnik	2017	Grad Dubrovnik	Operativna obala se produljiva za 150m, kako bi se osigurao vez za 5 ribarskih brodova. Predviđeno je moderno skladište za ribarske potrebe.	30.000.000,00	85% EU (uključujući dokumentaciju) / 15% Vlastita sredstva (Osnivač i ŽLU)
9	Nova pelješka cesta	Hrvatske ceste	2019	JLS poluotoka Pelješca	Cesta se proteže od budućeg mosta-nova obilaznica Orebić/obilaznica Kaoetana, obilaznica Potomja, nova trasa Pijavičino-Janjina, obilaznica Janjina, spoj na Pelješki most na Brijesti (total cca 35 km)	562.500.000,00	Hrvatske ceste / EU fondovi
10	Trajektno pristanište Perna	Lučka uprava DNŽ	TBC	Općina Orebić	Cilj pristaništa je prelocirati trajektni promet za Korčulu iz centra Orebića u Pernu, stvarale bi se manje gužve i omogućio bolji protok prometa.	46.000.000,00	EU
11	Luka Polačišta Korčula	Hrvatske ceste d.o.o. I Županijska lučka uprava Korčula	2016	Korčula (lokacija Polačište,Žrnovska banja)	Između HC d.o.o i ŽLU Korčula potpisan je sporazum o suradnji na području zajedničkog razvoja projekata luka i cesta gdje je HC d.o.o. promotor projekta.Trenutno je u fazi izrada projekta studije izvodivosti:"Zadržavanje života na otocima putem integriranog prometa luka i cesta:otok Korčula-Pelješac-kopno". Sastavni dio projekta je i planirana	150.000.000,00	85% EU i 15 % RH

					izgradnja luke Korčula (Polačište). Nakon izrade studije izvodivosti u sljedećim fazama predviđeno je: izrada studije utjecaja na okoliš, izrada projektne dokumentacije te aplikacija projekta na EU fondove.		
--	--	--	--	--	--	--	--

Prilog 1.: Članovi Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Dubrovačko – neretvanske županije 2016.-2020.

	Ime i prezime	funkcija	kontakt e-mail	Zamjena
1	Davorko Obuljen	zamjenik župana i predsjednik RS	davorko.obuljen@dnz.hr	
2	Marija Vučković	zamjenica župana i potpredsjednica RS	-	
3	Melanija Milić	direktorica DUNEA-e	mmilic@dunea.hr	Gorana Margaretić
4	Vladimir Bakić	direktor TZ DNŽ	vladimir.bakic@visitdubrovnik.hr	Ivona Bijać Nikolić
5	Andrea Novaković	direktorica Dura	anovakovic@dura.hr	Mia Hrnić
7	Marija Previšić	direktorica Centra za Poduzetništvo DNŽ	dcp@dcp.hr	Antonija Stanković
8	Dasen Jasprica	ravnatelj HZZ-a Dubrovnik	HZZ.Dubrovnik@hzz.hr	Katarina Krile
9	Marina Oreb	ravnateljica ZZPUDNŽ	marina.oreb@zppudnz.hr	Barbara Savin
10	Terezina Orlić	predsjednica HGK Dubrovnik	torlic@hgk.hr	Nikolna Trojić
11	Ivo Stanović	v.d. ravnatelja JUZZPV DNŽ	zastita.prirode.dnz@gmail.com	Maroje Burić /Nikolina Đangradović
12	Zvonko Čuljat	DUNEA	zculjat@dunea.hr	Bruno Bebić
13	Helena Kangjera	DUNEA	hkangjera@dunea.hr	
14	Mato Lakić	ravnatelj ZZJZ DNŽ	ravnateljstvo@zzjzdnz.hr	
15	Branko Bazdan	ravnatelj Doma zdravlja Dubrovnik	branko.bazdan@du.t-com.hr	
16	Mirko Duhović	direktor Hrvatskih voda Split	mirko.duhovic@voda.hr	
17	Ivica Tutman	voditelj ispostave Hrvatskih cesta u Dubrovniku	ivica.tutman@hrvatske-ceste.hr	
18	Roko Tolić	direktor Zračne luke Dubrovnik	roko.tolic@airport-dubrovnik.hr	Jospi Paljetak
19	Antun Asić	ravnatelj Lučke uprave Dubrovnik	dpa.antun@portdubrovnik.hr	Kristina Laptalo
20	Antun Banovac	ravnatelj Županijske lučke uprave DNŽ	luckauprava.dnz@du.t-com.hr	Anto Vioić
21	Zvonimir Mataga	direktor HEP-Elektrojug, Dubrovnik	zvonimir.mataga@hep.hr	Marko Spajić
22	Marija Bečić	Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju UNIDU	marija.becic@unidu.hr	
23	Nikša Konjevod	ravnatelj Županijske uprave za ceste	niksa.konjevod@zuc-dubrovnik.hr	Tatjana Klaić
24	Blaže Pezo	pročelnik UO za poslove Župana i Županijske skupštine	blaz.pezo@dubrovnik-neretva.hr	Tera Vuletić/Mato Tomljanović
25	Ivo Klaić	pročelnik UO za turizam, pomorstvo, poduzetništvo i energetiku	ivo.klaic@dnz.hr	
26	Marijeta Hladilo	pročelnik UO za obrazovanje, kulturu, znanost i sport	marijeta.hladilo@dubrovnik-neretva.hr	Ana Čeović
27	Dario Kulišić	pročelnik UO za zdravstvo i socijalnu skrb	dario.kulusic@dubrovnik-neretva.hr	Božena Raić / Vesna Babarović

28	Nikolina Šišić	pročelnik UO za prostorno uređenje i gradnju	nikolina.sisic@dubrovnik-neretva.hr	
29	Miho Baće	pročelnik UO za komunalne poslove, promet i veze	miho.bace@dubrovnik-neretva.hr	
30	Nina Skurić	pročelnik UO za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelji	nina.skuric@dubrovnik-neretva.hr	
31	Dragica Stanić	pročelnik UO za financije	dragica.stanic@dubrovnik-neretva.hr	Iva Soldo
32	Maro Hađija	v.d. pročelnika Službe za zajedničke poslove	maro.hadija@dnz.hr	Cvijeta Oberan
33	Nikola Veraja	pročelnik UO za zaštitu okoliša i prirode	nikola.veraja@dubrovnik-neretva.hr	Branka Martinović Vuković / Dijana Tomašević Rakić
34	Ivica Prović	v.d. pročelnika UO za ruralni razvoj i poljoprivredu	ivica.provic@dubrovnik-neretva.hr	Marijo Odak

Koordinatori podskupina Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Dubrovačko–neretvanske županije 2016.-2020.:

Skraćenica	Skupina - Koordinator	Broj članova
G	Gospodarstvo - Ivo Klaić	7
IZO	Infrastruktura i zaštita okoliša - Nikola Veraja	13
DD	Društvene Djelatnosti - Marijeta Hladilo	7
UR	Upravljanje Razvojem - Blaž Pezo	5

Prilog 2.: Članovi Partnerskog vijeća Dubrovačko – neretvanske županije

	Ime i prezime	funkcija	Zamjena
1	Nikola Dobrosravić	župan	
2	Davorko Obuljen	zamjenik župana	
3	Melanija Milić	direktorica DUNEA	
4	Vladimir Bakić	direktor TZ DNŽ	Ivona Bijac Nikolic
5	Marina Oreb	ravnateljica ZZPUDNŽ	
6	Terezina Orlić	predsjednica HGK Dubrovnik	
7	Vesna Vrtiprah	rektorica Sveučilišta u Dubrovniku	
8	Andro Vlahušić	gradonačelnik Grada Dubrovnika	Andrea Novaković
9	Božo Petrov	gradonačelnik Grada Metkovića	Lara Šiljeg
10	Krešimir Vejić	gradonačelnik Grada Ploče	
11	Andrija Fabris	gradonačelnik Grada Korčule	javiti će zamjenu
12	Silvio Nardelli	načelnik općine Župa dubrovačka	
13	Jakša Franković	načelnik općine Trpanj	
14	Donald Hudspeth	dekan RIT Croatia	
15	Ante Perušina	ravnatelj Turističke i ugostiteljske škole	
16	Željko Miletić	predsjednik Strukovne grupe hotelijera	
17	Stanko Ljubić	predsjednik Strukovne putničkih agencija	
18	Marija Pločić	direktorica Jadranskih luksuznih hotela	
19	Niko Koncul	predsjednik Savjetničkog vijeća Valamar rivijera d.d.	
20	Pero Kulaš	predsjednik uprave Atlantske Plovidbe d.d.	
21	Marko Balija	direktor Trames d.o.o.	
22	Jerko A. Andrijić	direktor Radež d.d.	
23	Ivan Pavlović	predsjednik uprave Luke Ploče d.d.	
24	Roko Tolić	direktor Zračne luke Dubrovnik	Josip Paljetak
25	Svjetlana Jelavić Dean	predsjednica Društva arhitekata Dubrovnik	
26	Dominik Brigović	predsjednik Društva građevinskih inženjera Dubrovnik	
27	Joško Glavić	ravnatelj Poliklinike Glavić	Nives Gulan
28	Nikola Kalafatović	tajnik Županijske obrtničke komore DNŽ	
29	Nikola Butigan	direktor Pemo d.o.o.	Jele Avejić
30	Robert Doko	voditelj kooperacije Agrofructus d.o.o.	
31	Renato Totić	menadžer za korporativne korisnike DNŽ	
32	Božo Martinović	direktor Dubrovačkih podruma d.o.o.	

33	Mato Oberan	predsjednik Ceha ribara DNŽ	
34	Jenny Hansal	predsjednica udruge DEŠA	Nives Miloš
35	Zdenko Bulić	braniteljske udruge DNŽ	

Predsjednik Partnerskog vijeća DNŽ : Nikola Dobroslavić, župan

Zamjenik predsjednika Partnerskog vijeća DNŽ : Davorko Obuljen, zamjenik župana

Prilog 3.: Popis tablica

Tablica 1. Prikaz vrsta površine Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na iste površine u RH.....	8
Tablica 2. Položaj Dubrovačko-neretvanske županije u RH prema površini i broju stanovnika.....	8
Tablica 3. Površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	9
Tablica 4. Osnovni razvojni problemi i potrebe	13
Tablica 5. Pregled zaštićenih kulturnih dobara na području Dubrovačko-neretvanske županije	14
Tablica 6. Razvojni problemi i potrebe.....	16
Tablica 7. Broj stanovnika u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i RH 1991. –2011.....	18
Tablica 8. Broj stanovnika u lokalnim jedinicama prema popisima stanovništva 2001. i 2011.	19
Tablica 9. Prirodno kretanje stanovništva u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2010. –2014.	20
Tablica 10. Ukupno doseljeno i odseljeno stanovništvo u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	22
Tablica 11. Pokazatelji dobne strukture stanovništva	22
Tablica 12. Kontigenti stanovništva gradova i općina Županije po velikim dobnim skupinama 2011. (relativni udjeli)	23
Tablica 13. Dobno-spolna struktura stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije	24
Tablica 14. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi (% udio u ukupnom stanovništvu starom 15 i više godina, Popis 2011.).....	24
Tablica 15. Obrazovna struktura u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema Popisu stanovništva 2011.	25
Tablica 16. Indeks obrazovanosti gradova i općina Županije 2011. godine izražen u postocima	26
Tablica 17. Udio informatički pismenog stanovništva u stanovništvu starijem od 10 godina po županijama, popis 2011. (%)	27
Tablica 18. Osnovni razvojni problemi i potrebe	27
Tablica 19. Broj djece u dječjim vrtićima na području Dubrovačko-neretvanske županije u pedagoškoj godini 2013./14.	28
Tablica 20. Razvojni problemi i razvojne potrebe	29
Tablica 21. Broj učenika od 2010. –2015. godine.....	29
Tablica 22. Odjeli Sveučilišta u Dubrovniku	31
Tablica 23. Broj zaposlenih znanstvenika na Sveučilištu u Dubrovniku 30. rujna 2015.	34
Tablica 24. Osnovni razvojni problemi i potrebe	36
Tablica 25. Zauzetost i iskorištenost postelja u 2014.	38
Tablica 26. Vodeći uzroci hospitalizacija zabilježeni u OB Dubrovnik u 2014. godini prema MKB dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja.....	39
Tablica 27. Vodeći uzroci smrtnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2014. godini prema najčešćim dijagnostičkim skupinama bolesti i stanja.....	39
Tablica 28. Osnovni razvojni problemi i potrebe	40
Tablica 29. Centri za socijalnu skrb u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.....	41
Tablica 30. Domovi za starije osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	42
Tablica 31. Dom za psihički bolesne odrasle osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.....	42
Tablica 32. Domovi za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	42
Tablica 33. Dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	43
Tablica 34. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe	45
Tablica 35. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Gradu Dubrovniku u 2014.....	46
Tablica 36. Broj registriranih tvrtki u području kulturnih/kreativnih djelatnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2014.	46
Tablica 37. Posjećenost kulturnih institucija u gradu Dubrovniku	48

Tablica 38. Osnovni razvojni problemi i razvojne potrebe	50
Tablica 39. Broj udruga prema područjima djelovanja u DNŽ-u i u Republici Hrvatskoj 2014. prema staroj klasifikaciji	51
Tablica 40. Udruge prema novim područjima djelatnosti 2015.....	51
Tablica 41. Zaklade na području DNŽ	52
Tablica 42. Razvojni problemi i potrebe.....	54
Tablica 43. Bruto domaći proizvod po stanovniku po paritetu kupovne moći valuta 2000. i 2013. (EU28=100) .	56
Tablica 44. Bruto domaći proizvod po stanovniku 2007.–2013 (Hrvatska=100).....	56
Tablica 45. Indeks razvijenosti Dubrovačko neretvanske županije	57
Tablica 46. Gospodarska kretanja DNŽ	58
Tablica 47. Bruto dodana vrijednost – udio DNŽ-a u RH 2013.	60
Tablica 48. Usporedba poslovanja DNŽ-a i drugih županija 2014. (RH=100)	60
Tablica 49. Poslovanje poduzeća u DNŽ-u 2014. (RH=100).....	61
Tablica 51. Promjene u sektorskoj strukturi županijskog gospodarstva	63
Tablica 52. Broj poduzeća na 10.000 stanovnika, 2015.	63
Tablica 53. Broj novoosnovanih i zatvorenih poduzeća 2007.–2014.	64
Tablica 54. Usporedba gospodarskih rezultata na lokalnoj razini 2013. i 2014.	65
Tablica 55. Indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice.....	66
Tablica 56. Uvoz/izvoz u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (u 000 HRK)	67
Tablica 57. Kretanja broja obrtnika 2010.–2016.	67
Tablica 58. Zaposlenost u obrtništvu	68
Tablica 59. Struktura obrtništva po djelatnostima koncem 2010. –2015. u %	68
Tablica 60. Prijave i odjave djelatnosti u obrtništvu 2010.–2015.	68
Tablica 62. Osnovni razvojni problemi i potrebe u gospodarstvu.....	70
Tablica 63. Dolasci turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.....	71
Tablica 64. Noćenja turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.....	71
Tablica 65. Noćenja turista po gradovima i općinama 2014.	72
Tablica 66. Broj kreveta i noćenja po smještajnim kapacitetima 2014*	73
Tablica 67. Broj i kapaciteti kategoriziranih turističkih objekata u Županiji 2014.....	73
Tablica 68. Broj dolazaka brodova na kružnim putovanjima i broj putnika 1998.–2015.	76
Tablica 69. Osnovni razvojni problemi i potrebe u turizmu	77
Tablica 70. Poljoprivredna gospodarstva i zemljište u posjedu, po razredima	78
Tablica 71. Promet vina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema kategorijama kakvoće, 2014.....	79
Tablica 72. Pregled broja grla i uzgajatelja upisanih u jedinstveni registar domaćih životinja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji po vrstama stoke 31. prosinca 2014.	80
Tablica 73. Broj plovila u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	82
Tablica 74. Proizvodnja u marikulturi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011.–2014.	82
Tablica 75. Broj registriranih uzgajivača ribe i školjkaša u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2011. –2014.....	83
Tablica 76. Osnovni razvojni problemi i potrebe u poljoprivredi i ribarstvu	83
Tablica 77. Pokazatelji* poslovanja poduzetnika u prerađivačkoj industriji	84
Tablica 78. Investicije* u novu dugotrajnu imovinu u razdoblju 2010.-2014.	84
Tablica 79. Struktura izvoza roba i usluga prerađivačke industrije u 2015.	85
Tablica 80. Prikaz ukupnog prihoda i dobiti u sektoru građevinarstva* za razdoblje 2010.–2015.	86
Tablica 81. Razvojni problemi i potrebe.....	86
Tablica 82. Poduzetničke zone u DNŽ u 2016. godini.....	87
Tablica 83. Jamstveno-kreditnih programa koji se realiziraju uz subvenciju Dubrovačko-neretvanske županije	89

Tablica 84. Kretanje prosječne stope nezaposlenosti u DNŽ-u, RH i EU-u 2009. –2015.	90
Tablica 85. Dinamika kretanja broja nezaposlenih u primorskim županijama, 2008.–2015.....	90
Tablica 86. Dinamika kretanja broja nezaposlenih, osoba bez radnog iskustva i novoprijavljenih 2009.–2015...	91
Tablica 87. Zaposlenost i stopa nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema općinama na kraju 2015.	91
Tablica 88. Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanosti na kraju 2015.....	92
Tablica 89. Broj osoba uključenih u mjere HZZ-a i njihov obuhvat u nezaposlenosti	94
Tablica 90. Radno sposobno stanovništvo gradova i općina Županije 2011.	96
Tablica 91. Pregledna tablica zaposlenosti, nezaposlenosti i ekonomske neaktivnosti stanovništva općina i gradova Dubrovačko-neretvanske županije 2011.....	97
Tablica 92. Zaposleni u pravnim osobama, stanje po godinama na dan 31. ožujka	98
Tablica 93. Broj zaposlenih u pravnim osobama u Dubrovačko Neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.	99
Tablica 94. Broj zaposlenih u obrtima i samostalnim profesijama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2009.–2014.	99
Tablica 95. Stopa zapošljavanja prema stupnju obrazovanja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2009.–2014.	100
Tablica 96. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na tržište rada.....	100
Tablica 97. Zaštićena područja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	106
Tablica 99. Osnovni razvojni problemi i potrebe u odnosu na infrastrukturu za gospodarenje otpadom	112
Tablica 101. Prikaz broja vozila u periodu od 2010. - 30.06.2015.....	116
Tablica 102. Plan razvoja luka nautičkog turizma do 2020. (prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije).....	120
Tablica 103. Broj prevezenih putnika od 2007. godine do 2014. u Zračnoj luci Dubrovnik	121
Tablica 104. Razvojni problemi i razvojne potrebe	124
Tablica 105. Plan plinifikacije do 2020. prema Prostornom planu Dubrovačko-neretvanske županije.....	126
Tablica 106. Razvojni problemi i potrebe.....	127
Tablica 107. Osnovni razvojni problemi i potrebe	134
Tablica 108. Pokazatelji učinka za cilj 1.	159
Tablica 109. Mjera 1.1.1.: Daljnje jačanje poduzetničke potporne infrastrukture i kapaciteta potpornih institucija.....	160
Tablica 110. Mjera 1.1.2.: Poticanje umrežavanja poduzetnika	161
Tablica 111. Mjera 1.1.3. Diversifikacija i olakšanje pristupa izvorima financiranja za poduzetnike	162
Tablica 112. Mjera 1.1.4. Jačanje konkurentnosti poduzetnika obrazovanjem	163
Tablica 113. Mjera 1.2.1.: Unapređenje turističke djelatnosti	165
Tablica 114. Mjera 1.2.2.: Unapređenje poljoprivredne djelatnosti	167
Tablica 115. Mjera 1.2.3.: Podrška promociji i izvoznim aktivnostima ključnih gospodarskih djelatnosti.....	168
Tablica 116. Mjera 1.2.4. Poboljšanje investicijske klime	169
Tablica 117. Mjera 1.3.1.: Osaživanje veze između znanstveno-obrazovnih institucija i gospodarstva i jačanje kapaciteta istraživanja i razvoja	170
Tablica 118. Mjera 1.3.2.: Uvođenje novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo.....	172
Tablica 119. Pokazatelji učinka za cilj 2.	174
Tablica 120. Mjera 2.1.1.: Poboljšanje sustav vodoopskrbe i odvodnje	176
Tablica 121. Mjera 2.1.2.: Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom	177
Tablica 122. Mjera 2.1.3.: Unapređenje organizacije svih oblika prometa i odgovarajuće infrastrukture	178
Tablica 123. Mjera 2.1.4. Unapređenje energetske infrastrukture.....	180
Tablica 124. Mjera 2.1.5. Unapređenje društvene infrastrukture	181

Tablica 125. Mjera 2.1.1.: Unapređenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica	183
Tablica 126. Mjera 2.2.2.: Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i provođenja energetske učinkovitosti	184
Tablica 127. Mjera 2.2.3.: Unapređenje sustava prostornog planiranja.....	185
Tablica 128. Mjera 2.3.1.: Unapređenje sustava upravljanja i zaštite kulturne baštine	187
Tablica 129. Mjera 2.3.2.: Unapređenje sustava upravljanja i zaštite prirodne baštine i ekološke mreže	188
Tablica 130. Mjera 2.3.3.: Aktivna promocija održivog korištenja kulturne i prirodne baštine	190
Tablica 131. Pokazatelji učinka za cilj 3	193
Tablica 132. Mjera 3.1.1.: Unapređenje zdravstvenih usluga i skrbi.....	194
Tablica 133. Mjera 3.1.2.: Podizanje standarda predškolskog, osnovno-školskog i srednje-školskog obrazovanja te podizanje kvalitete obrazovnog procesa na Sveučilištu u Dubrovniku	196
Tablica 134. Mjera 3.1.3. Unapređenje sustava socijalne skrbi i zaštite ljudskih prava.....	197
Tablica 135. Mjera 3.1.4. Diversifikacija i podizanje kvalitete kulturnih sadržaja.....	199
Tablica 136. Mjera 3.1.5. Diversifikacija i podizanje kvalitete sportskih sadržaja.....	200
Tablica 137. Mjera 3.1.6. Poticanje demografske obnove	201
Tablica 138. Mjera 3.2.1. Snažnije povezivanje dionika u obrazovanju i gospodarstvu i sustavna analiza i praćenje tržišta rada DOPUNA STRATEGIJA LJP DNŽ	204
Tablica 139. Mjera 3.2.2.: Poticanje razvoja strukovnih programa, programa cijelo-životnog učenja, prekvalifikacije i obrazovnih programa za deficitarna zanimanja	205
Tablica 140. Mjera 3.2.3. Poticanje samozapošljavanja i mobilnosti radne snage	206
Tablica 141. Mjera 3.3.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta javne vlasti i smanjenje administrativnih barijera	208
Tablica 142. Mjera 3.3.2.: Unapređenje sustava strateškog planiranja, upravljanja razvojem i međunarodne suradnje	209
Tablica 143. Mjera 3.3.3. Unapređenje primjene participativnog pristupa planiranju i jačanje inicijativa civilnog društva, privatnog sektora i građana	210
Tablica 144. Pregled mjera zaštite okoliša prema ciljevima i mjerama ŽRS.....	212
Tablica 145. Sustav naselja.....	222
Tablica 146. Glavni županijski strateški razvojni projekti.....	233
Tablica 147. Državni projekti na području Dubrovačko-neretvanske županije.....	237

Prilog 4.: Popis slika

Slika 1. Položaj, gradovi i općine i broj stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije	7
Slika 2. Odnos površina gradova i općina u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	9
Slika 3. Šumske površine na području Dubrovačko-neretvanske županije	11
Slika 4. Relativna među popisna promjena broja stanovnika po gradovima i općinama 2001.–2011. godine	18
Slika 5. Ukupno prirodno kretanje stanovništva općina i gradova Županije 2001. –2014. godine	21
Slika 6. Nominalni bruto domaći proizvod Dubrovačko-neretvanske županije i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske i Europske unije (28) – tekuće cijene	55
Slika 7. Bruto domaći proizvod po stanovniku u DNŽ-u i drugim županijama 2013.	57
Slika 8. Udjeli pojedinih djelatnosti u BDP-u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 2000.–2013. (%)	59
Slika 9. Udjeli županijskih poduzeća u rezultatima na razini RH (u%)	61
Slika 10. Profitabilnost gospodarstva po sektorima 2014.	62
Slika 11. Analiza poslovanja poduzeća prema veličini	64
Slika 12. Broj vezova u nautičkim lukama 2014.	75
Slika 13. Ostvareni prihodi luka nautičkog turizma po županijama u 2014.*	75
Slika 14. Pregled brodskih kružnih putovanja 2014.	76
Slika 15. Kretanje prosječne godišnje stope nezaposlenosti u Dubrovačko-neretvanskoj i drugim županijama RH 2012.–2015., %	89
Slika 16. Kretanje kratkotrajno i dugotrajno nezaposlenih osoba posljednjih 8 godina na području Dubrovačko-neretvanske županije	93
Slika 17. Usporedba kretanja potražnje za radnicima po godinama i mjesecima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	94
Slika 18. Kretanje broja zaposlenih (osiguranika HZMO) DNŽ	96
Slika 19. Područja ekološke mreže Natura 2000. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	107
Slika 20. Obuhvat Ramsar područja Delta rijeke Neretve	108
Slika 21. Planirana cestovna mreža državnih cesta za Dubrovačko-neretvansku županiju	116
Slika 22. Distribucijska mreža – elektroenergetski objekti naponske razine 35 kV, 20 kV	125
Slika 23. Županijska skupština	128
Slika 24. Županijska upravna tijela	129
Slika 25. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE	136
Slika 26. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području osnovna infrastruktura u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE	137
Slika 27. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području demografija i tržište rada u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE	138
Slika 28. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području <i>tehnologija i inovativnost</i> u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE	139
Slika 29. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području <i>financijsko tržište i lokalna konkurencija</i> u odnosu na prosjek 4 EU zemlje, RH i DE	140
Slika 30. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području <i>marketing, menadžment i klasteri</i> u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE	141
Slika 31. Ocjena ukupne konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije u području poslovno okruženje u odnosu na prosjek 4 zemlje EU-a, RH i DE	142
Slika 32. Vizija i strateški ciljevi	155